Analele Dobrogei

1930 FASC. 1—12

www.ziuaconstanta.ro

BUZEUL REGIONAL CONSTANȚA R.P.R.

ANUL XI, 1930 FASC. 1—12

Analele Dobrogei

Revista Societății Culturale Dobrogene

Director : C. BRĂTESCU

SUMARUL :

Arbore Al. P. : Noi informațiuni etnografice, istorice și statistice asupra Dobrogei și a regiunilor basarabene invecinate Dunărei ; *N. Grămadă* ; La Scizia minore nelle carte nautiche del medio evo ; *Carl Patsch* : Beiträge zur Völkerkunde von Südosteuropa.

Bonjug N. : Folclor grecesc din satul Regele Ferdinand I, Tulcea.

Coatu G. : Marcus Antistius Cecina ; Colinde bulgărești din Cerna ; Folclor românesc dobrogean.

Ion Constantinescu : Note asupra toponimei grindurilor și apelor din delta Dunărei.

Georgescu I. : Marea Neagră in poezia noastră poporană.

Illescu M. Dan : *Aurelian Sacerdoțeanu* : Guillaume de Robrouck et les Ruumains au milieu du XIII siècle ; *Milcovia* ; *Const. C. Georgescu* : insulele de fag din Dobrogea ; *S. Greavu-Dunăre* : Bibliografia Dobrogei ; *Romulus Seișanu* : Dobrogea.

Lăiniceanu V. : Unei gări ; Muntele ; In ochii tăi ; Cântec ; Scrisoare.

Pricopie M. : Moldovă, tu ! ; Apele gândului ; Dă-mi mâna ta ; Melancolie ; La taină ; Rugă ; Când liniștea ; Se duc ! ; Greerul.

Salsovia : Serviciul hidrografic al Marinei și lucrările sale ; Tablou de noua impărțire administrativă a jud. Constanța ; *G. M. Rașcu* : Enisala, descriere și călăuză practică ; Iarna anului 1928—29, la Constanța ; *Rectificare* din Cronica numismatică și arheologică ; *Un monument* lui Mihail Eminescu la Constanța ; *Fotografii* (Fotoglob C-ța și C. B.), *Donațiuni*.

Sălceanu Gr. : Marea ; Pe stâncă ; Via ; Zori de iarnă ; La orizont catargul dispărea ; Bairamdede ; Aurora.

Sassu I. Iulian : Din etnografia satului Fântânelele (Inancișme).

Schilder S. : Dobrogea. Cincizeci de ani de vieață românească (recensie).

Stoenescu-Dunăre J. : Canalul navigabil dela Dunăre la Mare (Cernavoda-Constanța) și perspectiva unei Baze Navale la lacul Tașaul.

Stoicescu D. : Cu Selim la Brașov.

Tagliavini Carlo : Dobrogea, cincizeci de ani de vieață românească (recensie).

Timiraș N. : Străjerii codrului.

Wachner H. : Rumänien (1909—28) (recensie bibliografică).

Vulpe R. : In amintirea lui G. G. Mateescu.

V. C. D. : Observațiuni asupra trecerii păsărilor călătoare pe deasupra insulei Șerpilor

CERNĂUȚI, 1930

Institutul de Arte grafice și Editură „Glasul Bucovinei"

14070

Inv. 600/1964

4224/70

www.ziuaconstanta.ro

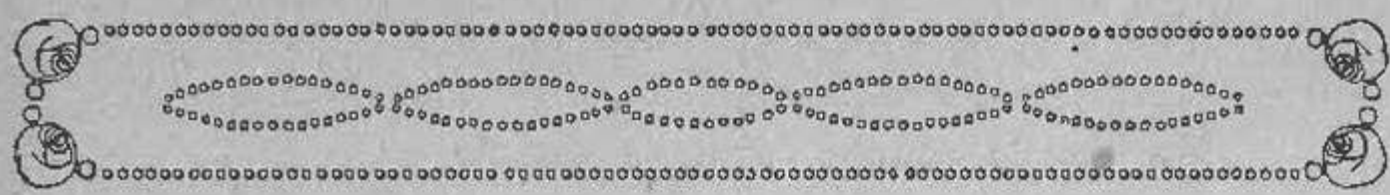

STRĂJERII CODRULUI

Sub straşină de cetini, la Bran, lângă izvoare,
Opt vânători intrară în liniştea de veci.
Ei s'au luptat pe creste, în codri, la pripoare,
Să stăvilească valul de ginţi pustiitoare,
Să străjuească munţii la margini de poteci.

Mormântul e sălbatic şi'nchis cu'ngrăditură
De stâlpi ciopliţi la munte din codrul de stejar.
Pe groapa lor: fragi roşii şi floare de răsură;
Din cer cad stropi de rouă prin greaua frunzătură —
Şi vine primăvara cu alb mărgăritar.

Şi cum eroii noştri au dreptul la răsplată,
Le-am dus sfintele oase în mausolee mari.
Dar inima vitează, simţirea'nflăcărată
Cu care-au stat să'nfrunte urgia dealtădată,
Ele-au rămas aicea, în codrul de stejari.

Ce bine dorm vitejii sub culmile aceste,
În inima pădurii, culcaţi lângă izvor,
Unde-au căzut, cu ochii încremeniţi pe creste,
Când viforul de gloanţe i-a prins fără de veste
Şi-a mistuit văpaea din sufletele lor.

Când pacea şi odihna se lasă peste munte,
Mormântul fără cruce e-aşa de mititel,
Că te întrebi, în taina pădurilor cărunte:
— O mână de ţărână, cum a putut să'nfrunte
Atâta duşmănie pornită la măcel!

www.ziuaconstanta.ro

Pădurea se bolteşte în largă catedrală,
Pe stâlpi de brazi gigantici şi de molizi, cu frunţi
Aprinse la văpaea luminilor astrale —
Şi'n strane cântă fagii cu voci sacerdotale,
Slăvind mormântul tainic al marilor defuncţi.

Pe munţi, când ploaea cade uşor, ca'ntr'o visare,
Psalmodiază codrul înalt, ca din amvon —
Cu şoapte tremurate pe frunze, pe cărare --
Şi se coboară'n suflet atâta'nfiorare,
Când ploaea'n codri sună încet şi monoton.

Dar între nori s'ascunde păinjenişul lunii,
Frunzişul greu se sparge în vuete de vânt.
Cum uraganul smulge catargele din funii,
Aşa se rup copacii de trăsnetul furtunii,
Făcând să se ridice ţărâna din mormânt.

Şi'n noaptea grea mormântul se schimbă în tranşee.
Cad licăriri de fulger pe căştile de fier.
Căpraru'n somn tresare şi grupa şi-o închee,
Căci fulgerul năprasnic, nu se mai ştie ce e:
Duşmanul de pe culme, sau trăsnetul din cer...

Chiar vulturii se sue pe stâncile golaşe,
Rotind din înălţime priviri de albatrozi —
Şi'n fulgerarea albă a nopţilor trufaşe,
Ostaşii par fantasme semeţe, uriaşe,
Asemuiţi în noapte cu marii voivozi.

Târziu când luna iese din nori şi'n cer se sue,
Urzind covor de aur pe vechile poteci,
Sub straşina de cetini mormântul se încue,
S'adoarmă iar străjerii în liniştea silhue,
În murmurul de frunze şi de isvoare reci.

Bran, August, 1930.

Nicolae Ţimiraş

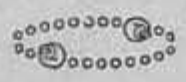

www.ziuaconstanta.ro

MOLDOVÀ, TU!...

E'ntins pământul fării noastre
Şi'n toate e Dumnezeesc;
Sub bolţile de cer albastre
Cu marea munţii se'nfrăţesc.

Străbunii Daci, găsind belşugul,
Pe-acest ogor s'au aşezat, —
Ei cei dintâi au tras cu plugul
Şi'n mare caii şi-au scăldat.

Iar când mongolica urgie
Milenii lungi a stăruit
Să stea'ntr'a Dunărei câmpie...
Din codrul fără de sfârşit

Au năvălit potop stejarii
Şi-au liberat pământul sfânt!..
Şi iarăşi au eşit plugarii
Cu urmele pe-acest pământ!...

Cu iadul s'au unit duşmanii!
Potopul e'nspăimântător!
O groază-i peste tot: Germanii!...
E roş de sânge drumul lor!

Moldovă, tu, slăvită fară,
N'ai vrut ca să le dai poteci!
Ci moartea în Siret şi-aflară
Şi neamul l-ai unit pe veci...

Moldovă, Tu, slăvită fară!...

Mihail F. Pricopie

www.ziuaconstanta.ro

MAREA

Ca perdele aruncate în senin,
Spume albe în albastru se topesc,
Goelanzii, fulgi de spumă, sboară lin
Şi talazuri se aruncă, se sdrobesc.

Vin cu soare peste lespezi prăvălite,
Se desfac în cercuri albe tremurând
Şi se sfarmă'n mii de cercuri înmiite,
In răsfrângeri de lumină fulgerând.

Se abat toţi goelanzii pe-un talaz,
Pene albe în albastru se desfată,
Dulce-i leagănă talazul şi deodată
Şi-iau sborul într'un foşnet de atlaz.

Raze calde, snopuri-snopuri, cad piezişe,
Ninge aur... în tăcere şi mister,
Ca din visuri desfăcută şi furişe
Trece-o navă albăstruie pe sub cer.

Şi talazuri însorite se gonesc,
Goelanzii, fulgi de spumă, sboară lin,
Spume albe în albastru se topesc,
Ca perdele aruncate în senin.

Gr. Sălceanu

www.ziuaconstanta.ro

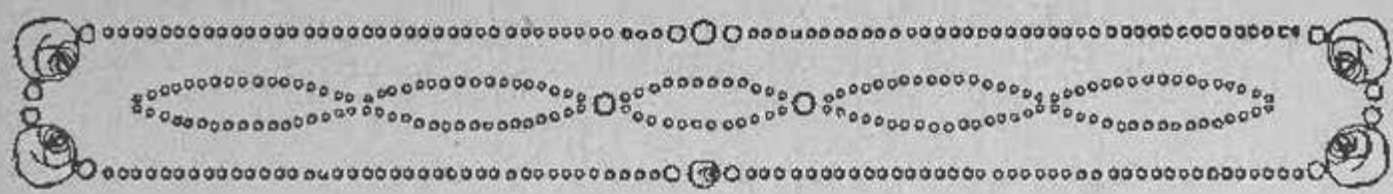

UNEI GĂRI

Gară mică, cenuşie,
Pusă'n larg de Bărăgan,
Mi-ai rodit ca o moşie
Clipe dragi de voioşie
An de an.

Tinereţea mea curată
Şi-al iubirei vis senin,
Taina lor nemăsurată
Torsu-s'a aici odată
Şi din plin.

Sub salcâmii din cărare,
Grei de albele poveri,
Să'ntrevăd un semn, o floare,
Câte nopţi pierdut-am oare
In vegheri ?

Câte gânduri — stol sburdalnic —
Pe la uşe ţi-am trimis,
In avântul lor năvalnic
Să le vezi murind prăvalnic
Pentru-un vis.

www.ziuaconstanta.ro

Azi în van mai vin la tine...
La ferestre, în apus,
Veştejitele glicine
Dau tristeţe de ruine
Jos şi sus.

Şi'n zădar cu duioşie
Mă opresc şi'ntreb în drum,
Nimenea nu mă mai ştie
Gară mică şi pustie
De acum.

V. Lăiniceanu

www.ziuaconstanta.ro

CU SELIM LA BRAŞOV...

ÎNSEMNARE

Mergând pe-o stradă strimtă, mărginită de-o parte şi de-alta de clădiri nalte, mă întâlnesc cu Selim, vechiul meu prieten din Dobrogea. Ne salutăm şi ne arătăm fiecare surprinderea şi bucuria de-a ne fi întâlnit, unde nici nu gândeam... In Braşov!

— Ai venit de mult, cu cine eşti? L-întreb eu, văzând lângă el o fetiţă.

— De 2—3 zile, sunt cu familia!

M'am mirat că oameni aşa de departe şi de-acei cari iubesc stepa pân'acolo, că urăsc clădirile şi plantaţiile, să vie la Braşov...

Selim par'că m'a înţeles şi a dat să explice:

— Fetiţa a fost puţin bolnavă, doctorul a zis schimb de aer, munte... Altfel, mai bine la noi!

Şi Selim privi împrejur sufocat.

Fetiţa îl trase pe Selim de pulpana hainei şi-i spuse în limba lor că-i este sete arătând la nişte sticle de limonadă de la o boltă dintr'un colţ: „Şurub!"

— Hai la boltă, bem câte-o limonadă! zic lui Selim.

Ne aşezarăm la o măsuţă afară, la umbră, comandai băuturile siropoase, ca să fie pe placul micei Azizè şi continuarăm vorba de una-de alta.

— Altă lume aici! Zise de-odată Selim, urmând par'că firul gândurilor ce-l preocupau...

— Adevărat alta, — ăştia sunt oameni deprinşi cu ziduri şi păduri. Lor răceala zidurilor nu le face rău, lipsa de orizont nu-i înăbuşă; nici zidurile, nici pădurea nu le miroase a mucegaiu...

— Da, la asta gândeam... Aici n'are unde să alerge un cal, n'are unde să bată vântul!

După ce sorbirăm din paharele de limonadă, fetiţa lui Selim, privind în lungul străzei, tresări şi, trăgându-l pe tatăl său de haină,

www.ziuaconstanta.ro

îl întrebă încet, par'că îngrozită, arătându-i: „Omul acela este mort sau e viu?"

Mă uitai şi eu şi rămăsei oarecum surprins de cruzimea spectacolului, până să-mi dau seama ce văd: în faţa unei biserici, ridicată o cruce enormă, neagră, de fier, pe care un Isus de proporţii supraumane, sculptat din lemn, cam grosier şi zugrăvit destul de strident, sta în soare, impresionant prin atitudinea lui şi mai cu seamă îngrozitor prin rănile, scoase în evidenţă de sculptor şi zugrav, din coastă, palme şi picioare, din care părea că sângele gâlgâe-isvor...

— Nu e viu, nici mort, nu e om... Taci din gură! Şopti Selim fetiţei silindu-se s'o facă să-şi schimbe preocuparea. Poate se temea să nu-mi atingă vr'o susceptibilitate. În cele din urmă, ca şi cum ar relua firul vorbei întrerupte, mă întrebă:

— Oamenii aceştia, cari pun aşa cruci pe-afară, sunt creştini? La noi, ştii bine, nu se văd asemenea lucruri, nici chiar în bisericile voastre. Am intrat şi eu, când ne pofteaţi la sărbători naţionale şi aşa lucruri îngrozitoare n'am văzut...

— Îngrozitoare? Bine ai zis! La voi în geamii nu se îngădue nici pictură, nici sculptură de vr'un fel de vietăţi, ci numai de figuri... geometrice. La noi nu se îngădue de cât pictură, şi în colori mai stinse, de chipuri omeneşti... ofilite, prinse în atitudini serioase şi de animale simbolice. Dar la catolici e îngăduită şi pictura şi sculptura, iar artiştii au mai multă libertate...

— Libertate! Ştiu şi eu ce este, am fost consilier judeţean! Dar mie mi se pare altceva şi să vezi: la noi în sat, când eram copil, a fost omorâtă o femee tânără de bărbat şi neamurile lui. Corpul ei era tot o rană. O babă, mama moartei, a ridicat corpul ei în căruţă, l-a desgolit ca să se vadă rănile şi l-a purtat în tot satul, arătându-l tuturor, bocindu-se şi blestămând pe cine n'o va răzbuna... Şi am văzut cu ochii mei, au pus oameni cuminţi, toţi mâna pe puşti, pe pistoale, pe iatagane, topoare, furci de fier şi-au alergat la casa omorului şi până seara i-au prins şi omorât pe toţi vinovaţii, i-au băgat în casă, au dus pae şi au dat foc! La cercetare nimeni n'a deschis gura. Autorităţile n'au putut scoate nimic, ori simţind cum au stat lucrurile, n'au stăruit.

Dar unii a doua zi, peste-o săptămână, o lună, regretau ce-au făcut. Vezi, baba aceea era o fire aprinsă, crudă, pe ea n'a mânat-o dragostea de copila ei, ci ura asupra ginerelui şi neamurilor ucigaşe.

www.ziuaconstanta.ro

MUZEUL REGIONAL DOBROGEA R. P. R.

— Adică vrei să zici, că nu din credință e ridicată crucea cu... statuea crucificată, nu din dragostea către Isus...

— Nu! Nu din credință, ci din ură, contra necredincioșilor, contra noastră: tătari, turci... Știu eu ce spun!

— Selime, necredinciosule, nu-ți mai face și tu sânge rău. Găsesc și eu îngrozitoare această exhibiție. Cred ca și tine, că baba voastră, dacă-și iubea fiica, ar fi plâns la capul ei, omenește,— n'ar fi purtat cadavrul ei gol, ca să-i arate rănile, n'ar fi bocit după răzbunare...

Dar ce intenție să fi avut artistul, ori acel care-a comandat crucea și statuea, ori care a stăruit să le înalțe în fața bisericei? Ce motiv pentru lumea dimprejur, să îngădue asemenea lucru? Mă rog, monumentele spun ceva. Prin ele vorbesc cu sufletul cei ce le fac, ori le cer, ori le stimează. Ce ne spune acesta? Un chip de om cu corpul torturat în mod negrăit de sângeros, că privindu-l, carnea ni se cutremură și ochii ni se întorc de la el. Groază, repulsiune!

Dar se cade ca un monument religios să vorbească așa de aspru? Ce fel de oameni vor fi crezut ei că trec pe aici, să-l vadă... și totuși să-și învingă repulsiunea și să se închine?

Aruncasem aceste întrebări și, pe când voiam să răspund cu concluziile mele, stăpânul bolței, care foarte serviabil se învârtea împrejurul nostru, fluturând cu șervetul după muștele strânse pe lângă paharele de limonadă, se amestecă în vorbă:

— No, domnilor dragi, ce atâta frământare! Socoteala e curată: biserica a fost a breslașilor: fierari, tâmplari, zugravi, — și, de bună seamă, la o zi mare a lor s'o făgăduit ei să ridice o cruce nantă. Fiecare breaslă o dat pe cel mai harnic maistor, ca să arate ce poate: un fierar o bătut crucea, cuele și cununa; un tâmplar o cioplit și struguit lemnul trupului; iar un zugrav a tras vopseaua cărnei și sângelui; fiecare din plin, ca maistor cinstit, — că cine-o vedea, să se oprească și să zică: No, strașnic lucrară!

— Brașoveni! Exclamai eu.

— Ori-cum, altă lume! Incheie Selim.

D. Stoicescu.

www.ziuaconstanta.ro

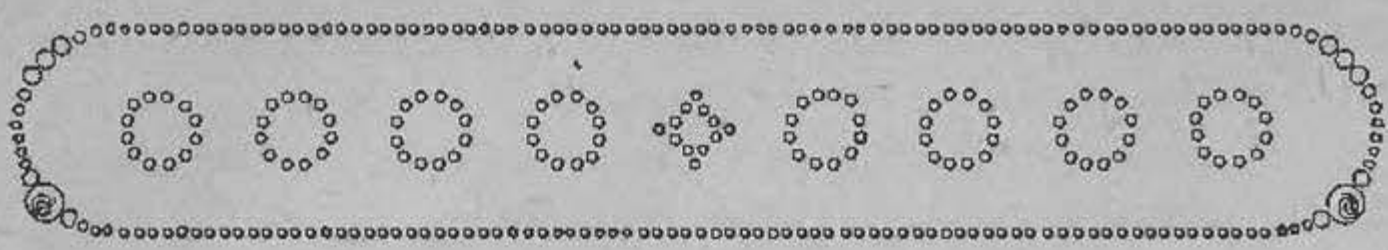

APELE GÂNDULUI

Dorm apele gândului, dorm liniștite,
Sub zările frunții n'adie un vânt.
Pe-oceane ca marmora de'ncremenite
In taină plutește-al tăcerilor cânt.

Ce iute-a pierit și vâltoarea etății!...
Cum groaznică pacea pe lumi s'a'ntronat!
Doar luna, un simbol al singurătății,
Surâde pe cerul etern luminat.

Dorm apele gândului, dorm liniștite,
Și genele grele clipesc și adorm.
Dorm mute în suflet dureri năbușite...
Imbie mormântul cu somnu-i enorm.

Mihail F. Pricopie

www.ziuaconstanta.ro

POEZII

I. Dă-mi mâna ta

Privesc la drumul mers: ce ţintirim
Părăginit şi trist trecutul este!...
Tot ce-am crezut pe vremuri să'mplinim,
S'a stins din viaţa lumilor aceste.

Sub strâmbe cruci, morminte vechi şi noi
Se'ndeasă'ntr'o dezordine barbară:
Nădejdi de bine ce-au murit apoi
Sub ele-şi dorm eterna primăvară.

In nopţi cu lună plină bat în van
Cotitele cărări printre morminte;
Se'ndeasă buruiana an cu an...
Ah!... Unde-i floarea vremurilor sfinte!

Dă-mi mâna ta şi vin cu gând pios
Să răsădim în cimitir o floare,
Din ochiul tău atâta de frumos
Să verşi o lacrimă mângâietoare.

II. Melancolie

In aer negru bate vânt,
S'au strâns toţi norii pe tărie!...
Ce singuri stăm!... Nici un cuvânt
Şi'n inimi nici o bucurie!...

Zvâcneşte'n pieptul meu ferbinte
Profunda dragoste ce-ţi port...
Dar pentru ce aşa cuminte?...
Ori stăm de veghe la un mort?...

Sub streşini geme-acelaş vânt
Cu vocea lui încrâncenată:
„Nu-i pentru-acest infam pământ
„A voastră dragoste curată!...“

www.ziuaconstanta.ro

III. **La taină**

Retraşi în colţ pe jeţuri moi
La sfat stăm clipe'ndelungate.
Pe geam pătrund acorduri noi:
E zvonul mări 'nfuriate.

Sub cer albastru-violet
Se şterge firea: înserează.
Dar noi vorbim şi rar şi'ncet.
Ce gingaş glasul tău vibrează!

Imi spui întregul tău trecut...
Ascult atâtea dulci cuvinte
Şi braţul moale ţi-l sărut...
Mereu mă certi: „Nu stai cuminte!..."

Iţi cade aţa de pe ac
Şi acul chiar îl pierzi pe urmă, —
Ah!... Ochii tăi atâta-mi plac!...
Sărutul vorba ta o curmă...

IV. **Rugă**

In aerul mocnit de vară
Se zbate sufletul bolnav;
Sub bolta cerurilor clară
Doar marea vastă geme grav.

Pe ţărm stă sufletul şi plânge:
„Stăpâne, ce greşit-am eu
Că viaţa'n două mi se frânge,
O, Doamne Dumnezeul meu!

Eu te-am rugat să-mi dai tovarăş,
Tu paşii mi i-ai dus la ea.
Imi surâdea norocul iarăşi, —
Dar a'nţeles iubirea mea?

De cât să-mi sting acest noroc,
Inchide-mi pentru veci privirea.
Mai bine să mă pierzi în foc
De cât să-mi îngrădeşti iubirea!...

Mihail F. Pricopie

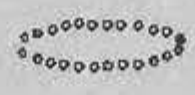

www.ziuaconstanta.ro

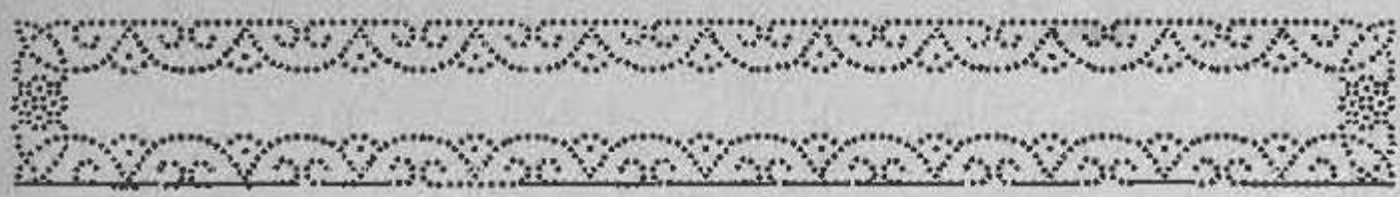

PE STÂNCĂ

Pe-aici am strălucit odinioară,
Ţinând în mâna-mi caldă mâna ta.
Sunt veacuri de atunci . . . şi 'n astă seară
S' aprinde în tării aceeaşi stea.

Mă turbură cărarea asta plină
De trandafiri sălbatici şi de lună ;
Mă turbură fântâna ce suspină . . .
Noi am mai fost pe-aici cândva 'mpreună.

În alte vieţi, aceleeaşi perechi,
Natura i-a întins culcuşuri moi
Şi azi, ne amintim, cu simţuri noi,
Cărările iubirilor străvechi.

Mă turbură fântâna ce suspină,
Noi am mai fost pe-aici cândva 'mpreună.
Mă turbură cărarea asta plină
De trandafiri sălbatici şi de lună.

Gr. Sălceanu

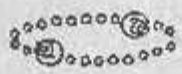

www.ziuaconstanta.ro

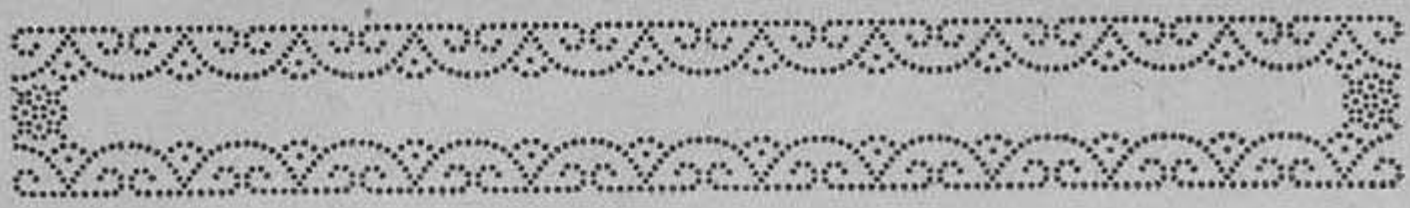

VIA

O mână sburdalnică rupe un strugure blond ca lumina
Şi muşcă o fragedă gură din rodul pământului clar;
Din frunzele vinete-albastre bătute de brum 'argintie,
O mână sfielnică rupe un strugure roş ca de jar...

Şi frunza de viţă se'ntinde ca marea cu valuri senine,
Atârnă în umbră de aur roşcate şi grele ciorchine,
Bobiţele crude, străpunse de aprigul soarelui foc,
In liniştea plină de vrajă rotunde şi mute se coc.

Iar seva ce'mbată simţirea prin fine mlădiţe se urcă,
S'aprind de jăratec butucii, în bolţi sângerate se'ncurcă,
Şi braţe se'nlănţuie'n umbră, ies chiote lungi ca de taur
Şi'ncepe beţia sub bolta cu roşii ciorchine de aur.

Gr. Sălceanu

www.ziuaconstanta.ro

MARCUS ANTISTIUS CECINA

Iată un nume pe care l-a purtat unul din strămoşii noştri, ajungându-ne la cunoştinţă după 17 veacuri. Dacă n'are altă importanţă, are pe aceia c'a fost purtat de un Roman, care s'a gândit să lase o dovadă neperitoare despre stăruinţa viteazului popor prin aceste locuri.

Ne scoborâm cu mintea, pe scara timpului, înnapoi, pe vremea împăratului Marcus Aurelius Antoninus, zis Caracala. Vedem furnicarul de lume dela Troesmis, azi Igliţa, unde nu mai dăinuiesc decât câteva case! Templul, zidurile cetăţii, valul lui Traian, care chiar dela Troesmis se îndreaptă în spre miazănoapte-răsărit, către Niculiţel, sunt mărturii neperitoare, pe care nici mâni duşmane, nici atot puternicul timp n'au putut să le distrugă în întregime, n'au putut să le şteargă cu totul depe faţa pământului.

Pe unde scormoneşte plugul din vremea noastră, în apropiere de zidurile vechii cetăţi, peste valul lui Traian, ies din pământ urme de aşezări omeneşti. Legionarul Roman, neînvinsul străjer, veghea necontenit; matroanele Romane îşi creşteau cu drag copiii şi prin casele, din a căror temelie plugul tot mai scoate din când în când câte-o piatră, câte-o cărămidă petrificată, era vieaţă, era simţire, era graiu strămoşesc, era... începutul firului vieţii noastre de astăzi, pâlpâia para viitorului suflet românesc! O, Doamne, bine a zis cronicarul, că toate sunt sub vremuri! Atunci piaţă, străzi, clădiri... azi ogoare ce se samănă, se lucrează; loc de hrană peste cimitir, câmpii pleşuve pe unde au fost păduri seculare!...

Iacob-dealul, zis acum Muntele Carol I, vestit prin carierele de granit, a fost umbrit odată de un codru nesfârşit. Cântau păsările măruntele prin copaci, iar deasupra, în zbor falnic, se rotea vulturul gigantic, pândindu-şi prada. Prin desişuri hălăduia în voie mistreţul, precum şi cerbul şi căprioara, cari, sprinteni, săreau din stâncă în stâncă, peste scurgeri şi pârâiaşe, căutându-şi hrana. Avea lupul destui tovarăşi şi avea şi ascunzători nepătrunse de picior de om!

www.ziuaconstanta.ro

Acum a rămas singur, doar cu vulpea şi cu iepurele, ne mai ştiind unde să-şi plece capul!...

Povestesc bătrânii din satul Turcoaia, c'au apucat, pe când erau copii, copaci de mărimi uriaşe, groşi de nu-i puteau împresura cu braţele doi oameni, atât pe muntele Carol cât şi prin împrejurimi; iar azi... nu-ţi mai vine a crede c'aşa o fi fost; nici urmă n'a rămas. În valea Priopcei era de asemenea codru nepătruns de soare. Şi acolo, pe coasta ce vine înspre Iglita, într'o poiană tăinuită de lume, se afla sanctuarul zeului *Liber Pater*. Din Troesmis, poate şi din Arrubium (Măcin), cum şi din alte localităţi aflate pe cuprinsul merelei Cerna, dela Mangina, Martina, Echişce, pe unde s'au găsit şi se găsesc încă destule urme de zidării, bucăţi de cărămizi, cioburi de oale, ba şi oale romane întregi şi monezi diferite, mergeau credincioşii de aduceau jertfă zeului, şi-i făceau altare de închinăciune, ca să-l îmbuneze şi să-l aibă de protector.

Localitatea Echişcea (în traducere: Gemenii) de sigur că a avut altă numire, peste care s'a suprapus cea turcească în cursul veacurilor, căci chiar acolo s'au găsit multe urme romane, ca şi la Martina şi Mangina, între altele o oală întreagă, mare, că cel mai înnalt om nu putea să se uite în ea. Această oală conţinea înnăuntru rămăşiţă de făină şi de meiu. A fost trimeasă întreagă, neştirbită, la Bucureşti, cu ocazia expoziţiei din anul 1906.

Dar să vedem ce legătură au toate câte le-am spus cu personajul de care ne ocupăm noi. Lui *Cecina* zeul i s'a arătat în vis şi i-a spus soarta ce-l aşteaptă şi i-a binecuvântat familia lui şi sămănăturile lui şi toată casa lui. Fiind călăraş în armată, a mai primit şi binecuvântarea de a eşi învingător în orice luptă cu duşmanii. Atunci el, sub impresia acestui vis, sfătuindu-se cu toţi ai lui, drept recunoştinţă i-a închinat un altar, un monument de respect şi adoraţiune la poalele muntelui Priopcea, în dreapta şoselei, cum mergi dela Cerna la Măcin. Acest monument a fost găsit şi adus în sat în luna Ianuarie 1914. El a fost descoperit de ploile torenţiale din vara acelui an şi a fost observat întâi de nişte ciobani, cari păşteau oile prin acele locuri.

Acest altar nu-i decât o piatră cioplită, având lungimea de 1·50 m şi lăţimea de 40 cm, fiind de forma unei prizme dreptunghiulare. Postamentul, care venea îngropat în pământ, este de 50 cm lungime şi de 44 cm lăţime; iar corpul, pe care este şi inscripţia, e de 1 m. Faţada are chenar de jur împrejur şi oarecari cornize cu puţine

www.ziuaconstanta.ro

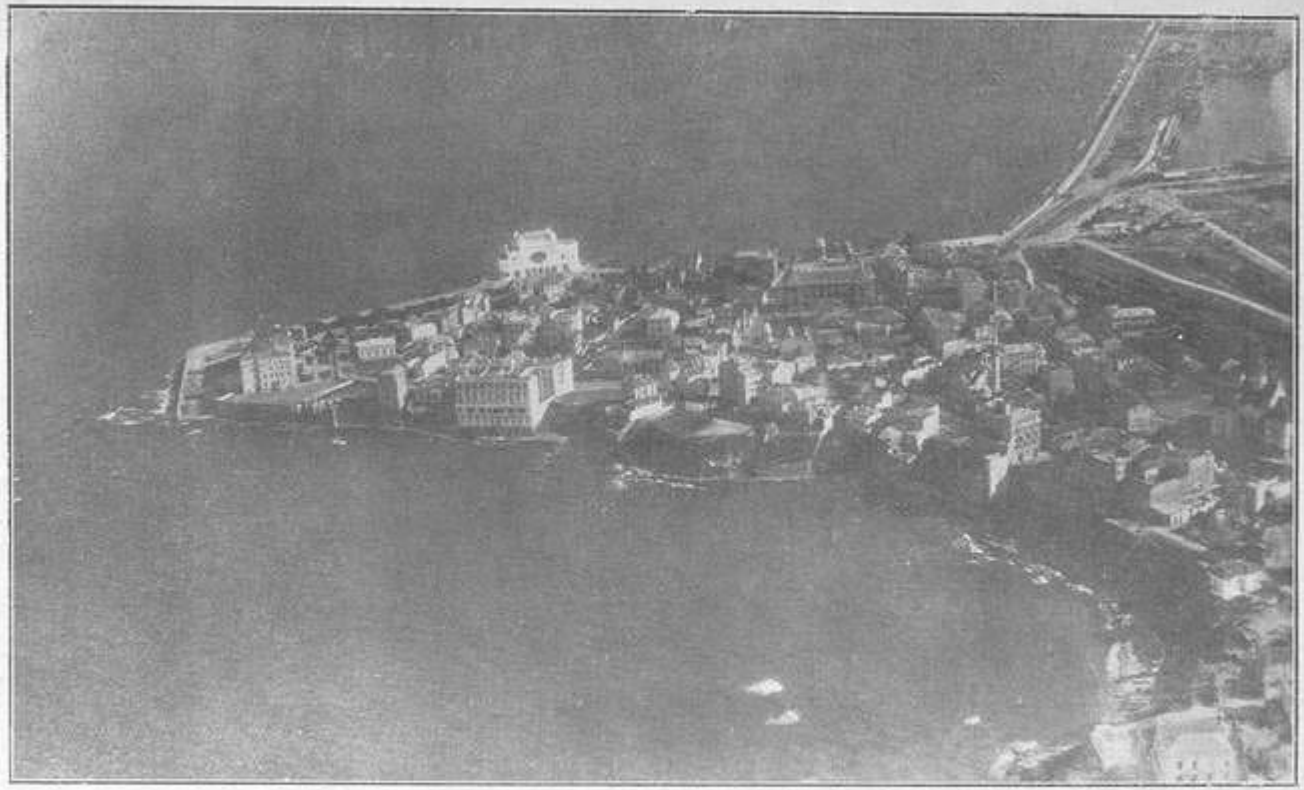

Peninsula Constanța văzută din avion

Fotoglob—Constanța

www.ziuaconstanta.ro

www.ziuaconstanta.ro

înflorituri, la capătul de sus. Piatra avea acelaş aspect ca piatra de Başchioi, din care se fac şi astăzi monumentele.

Textul latin al inscripţiei de pe faţadă, scris cu majuscule foarte corect săpate şi bine conservate, este:

„*Numini Liberis Patris M. Antistius Caecina equalae I Dardan Antoninianae ex viso posuit*". Ceiace însemnează: Zeului Liber Pater, Marcus Antistius Caecina, călăreţ din escadronul întâi antoninian de Dardani, a ridicat în urma unui vis (acest altar).

Escadronul I de Dardani se numea antoninian după numele împăratului roman Antoninus, care a domnit dela 211—217 după Cristos. Acest escadron a fost cu reşedinţa mai întâi la Arrubium (Măcin) până la anul 117 după Cr. şi apoi la Troesmis (Igliţa). După cum mărturiseşte singur Caecina, altarul a fost închinat, în urma visului ce l-a visat, lui Liber Pater, care era o divinitate binefăcătoare mai ales pentru sămănături.

Aceasta dovedeşte cât de mult credeau în vise strămoşii noştri şi câtă frică aveau ei de zei, pe cari căutau să-i îmbuneze prin jertfe, ridicări de altare, etc. De sigur că Caecina îl avea pe Liber Pater ca sfânt protector al casei, după cum se obişnueşte şi astăzi în popor de a-şi alege fiecare câte un sfânt, chiar la cununie, pe care îl serbează cu deosebită cinste, făcând mare praznic la ziua lui, odată pe an. În locul monumentelor, de felul celui al lui Caecina, în zilele noastre se obişnueşte a se face câte o icoană şi a o dărui bisericii.

Traducerea inscripţiei am dat-o după explicaţiile repausatului întru veşnică amintire Vasile Pârvan, fost director al Muzeului naţional de antichităţi, cu care eram în corespondenţă, fiind recunoscut chiar oficial ca corespondent al muzeului.

Altarul acesta este un preţios monument pentru noi, este mărturisirea vie a trecutului către prezent şi o garanţie de mare preţ pentru viitor, căci arată lumii cine au fost stăpânii ţinutului dobrogean din cele mai vechi timpuri.

Dacă năvălirile hoardelor barbare au dărâmat şi au nimicit ceeace a fost odată, totuşi dovezi puternice glăsuesc timpului de faţă destul de viu, că suntem urmaşii strămoşilor noştri, locuind pământul ce ei ni l-au lăsat ca moştenire, adică ocupăm dreptul nostru.

Marcus Antistius Caecina, pentru importantul document rămas dela el, merită a fi ştiut de toţi Românii şi pomenit generaţiilor ce se ridică.

Prin îngrijirea subsemnatului, chiar din 1914, piatra, deşi destul de mare şi grea, a fost expediată la Tulcea, spre a fi înnaintată la

Inv. 600
4224/70
www.ziuaconstanta.ro

Bucureşti. Aci însă a rămas în curtea prefecturei lângă un perete, din întâmplare cu inscripţia în jos. Această împrejurare i-a fost favorabilă; căci pe timpul ocupaţiei inamice n'a fost băgată în seamă, fiind socotită ca o piatră fără de nici o importanţă, de oarece nu se vedea inscripţia. În urma stăruinţei puse pe lângă autoritatea comunală, după războiu, când s'a început organizarea parcului din faţa prefecturii, piatra a fost aşezată la marginea unei alei. Îmi dădusem părerea că pe una din feţe ar fi bine să se sape şi în traducere inscripţia, dar, schimbându-se rosturile politice, piatra a fost ridicată din parc şi aruncată cu alte pietre ordinare de zidărie în curtea primăriei. Zadarnic am mai căutat-o; n'am mai dat peste ea. Un cetăţean tulcean, vorbindu-mi odată de importanţa ei, se mira cum de n'a fost aruncată în Dunăre de Bulgari. Este drept că n'a fost aruncată în timpul ocupaţiei; totuşi, din cauza neglijenţei sau altor cauze pe care mă opresc a le mai aminti, ea şi-a pierdut urma.

Ca să rămâie însă spre ştiinţă în istorie, am dat însemnarea de faţă, considerând că m'aş face vinovat, ca unul ce-am ştiut, dacă n'aş fi spus-o.

În treacăt ţin să amintesc că la Troesmis s'a găsit o placă cu o inscripţie, care amintea de medicul roman *Titus Rascanius*, care a practicat medicina în acest oraş şi prin împrejurimi încă de pe timpul lui Traian şi după el. Medicul primar al judeţului Tulcea, dinnnainte de 1913, anume Alexandru Suceveanu, care a murit în acel an, fiind mobilizat ca doctor de regiment, a avut fericita ideie de a boteza spitalul din Măcin cu numele doctorului roman *„Titus Rascanius"*.

Ascultând glasul trecutului, ne edificăm tot mai bine asupra fiinţii noastre pe aceste meleaguri, pregătindu-ne cât mai cu precizie busola conducătoare în viitor.

G. Coatu-Cerna

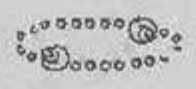

www.ziuaconstanta.ro

ZORI DE IARNĂ

A nins o noapte'ntreagă văzduhul cenușiu...
A nins o noapte'ntreagă... Tăcere... și... pustiu...
Pe-o altă lume par'că m'am deșteptat din vis...
Și ochii de lumină o clipă s'au închis.

O margine de soare se urcă'ncet, treptat,
Pe geam pătrunde'n casă și'n aur sunt scăldat...
Roșcate flori de ghiață de geamuri se anină,
Mi-aduc parfum de iarnă și valuri de lumină.

In sobă arde focul cu flăcări de atlaz.
Atinse de căldură mușcatele dispar;
Privesc pe geam, departe, oceanul solitar
Rostogolind pe țărmuri talaz după talaz.

Fierbând, din svârcolirea albastrului etern,
Ghirlănzi de spume albe pe dune se aștern,
O navă se avântă cu pânzele'n abis,
Cu fulgere de aur talazul pare scris...

Gr. Sălceanu

www.ziuaconstanta.ro

LA ORIZONT CATARGUL DISPĂREA...

La orizont catargul dispărea...
Pe nesfârșitul mărilor albastru
Un val, rostogolit ca o perdea,
Strângea în poale astru lângă astru...

Și'n ultima văpaie din apus
Se zvârcolea într'un vârtej sălbatec,
Se arunca vijelios în sus,
Căzând ca o ghirlandă de jăratec...

Și alte valuri în aceeaș rază
Se prefăceau în colier de foc
Și scânteiau atât cât scânteează
O clipă călătoare de noroc.

Și=acolo unde raza se'nfiripă,
Un goeland sbură peste=un talaz,
Cu fulgere în ochii de topaz,
Cu pulbere de aur pe aripă.

Gr. Sălceanu

www.ziuaconstanta.ro

MAREA NEAGRĂ ÎN POEZIA NOASTRĂ POPORANĂ

de **Ioan Georgescu**

Motto: *Cântă marea, uriașa mare:*
„Mare's eu, și nimeni nu mă 'nvinge!
Tot pământul, cât îl vezi de mare,
Brațul meu puternic îl încinge".

Cântă cerul cel albastru: „N'are
Margini largu 'mpărăției mele!
Eu cuprind pământ și mare'n vălu-mi
De mătase presărat cu stele".

Cântă mica inimă: „Mai mare
Sunt ca voi, cari vă cercați mărirea,
Căci în mine iadul stă și raiul
Cu iubirea, — și Dumnezeirea!"

St. O. Iosif, Într'un album.
După Eneo Roncinni. Tălmăcire.

Poporul nostru cunoaște multe mări.

Nu vorbim de cele nouă mări, pomenite alături de tot atâtea țări, în poveștile poporane, nici de mările cu anumite însușiri (rece, fierbinte, roșie, galbenă și a.), cunoscute mai mult numai din auzite ori din închipuire, ci vorbim de cele străbătute în lung și în lat, de cele atinse în realitatea nemijlocită a vieții.

Sub acest raport, marea — acest fenomen natural atât de complex — e un motiv din cele mai interesante pentru cercetătorii poeziei noastre poporane.

Câtă tragedie sumbră nu se leagă în această privință chiar numai de oceanul Atlantic, cunoscut de țăranii noștri abia în timpul din urmă!

Tot calvarul Românilor noștri din America se leagă de acest ocean.

De aceea e atâta jale și atâta duioșie în cântecele Americanilor

www.ziuaconstanta.ro

noştri! Şi de aceea oceanul e mereu blestemat, ca pricinuitor de înstrăinare şi izvor de suferinţe!

Cine n'a fost pe vapor,
Ăla nu ştie de dor;
Cine n'a trecut marea,
Nu ştie ce-i boala grea...

Sau mai departe:

Cine-a scornit jalele?
Missler cu vapoarele,
Că încarcă sute-mii,
Câtă-i frunz' Americii!
Acolo-s fabrici de fier,
Mulţi voinici în ele pier.

E sigur că aceste creaţiuni recente ale drăgălaşei noastre muze poporane constituie o fază nouă, aproape necunoscută, a literaturii noastre care ar merita toată atenţiunea culegătorilor şi a cercetătorilor.

Din colecţiile ziarelor noastre de peste Carpaţi şi de peste Ocean, dar mai ales din scrisorile în versuri adresate de cei înstrăinaţi celor rămaşi acasă şi invers, s'ar putea alcătui o culegere din cele mai alese, în stare să satisfacă gustul celor mai pretenţioşi amatori de literatură.

Nu e aici locul, nici momentul potrivit să încercăm a schiţa, în trăsături cât de sumare, aspectele acestei poezii poporane despre mare, altfel atât de bogate, de nouă şi de interesante. O vom face, poate, altă dată, cu un prilej mai nemerit.

Ceea ce se impune, în chip cu totul deosebit, atenţiunii noastre, cu acest prilej, este să vedem: cum cântă poporul nostru în versurile sale *Marea Neagră*, marea cea mare din cronicele şi documentele noastre vechi, marea aceasta care, alături de antipodul ei — muntele — a format şi formează una din extremităţile între care a pulsat şi pulsează ritmul vieţii noastre milenare?

Cine zice Dobrogea,
Zice-odată şi marea;
Ea-i de Dunăre încinsă
Şi de mare e cuprinsă.

E interesant, aproape surprinzător, că poporul nostru nu priveşte marea ca o barieră, ca o limită peste care nu se poate trece, ca o

www.ziuaconstanta.ro

piedică a comunicaţiunii, ca un început de neant. Dimpotrivă. În concepţia lui — concepţie aşa de sănătoasă — ea e cel mai firesc şi mai lesnicios drum.

Sub zare
De soare,
Răsare,
Răsare
O mândră cărare
În mijloc de mare...

Versuri ce ne amintesc faimosul început de cântec poporan:

Dunăre, Dunăre,
Drum fără pulbere...

Pe acest drum, pe care oricât l-am întrebuinţa nu se strică niciodată, e mişcare nesfârşită.

Pe valurile, ca şi pe malurile ei, se plimbă mulţi viteji. Unul, însoţit de-un „stol de mari boeri", vine „pe-un cal vânăt bidiviu" şi începe să bombardeze o cetate minunată, zidită de-o mândră fată, „în ispita Turcilor şi'n pofida Frâncilor". (Prin Frânci trebue să înţelegem nu pe Francezi, cari n'au pătruns nici odată cu comerţul lor până aici, ci pe Genovezi şi Veneţieni). Cei dintâi o bat de pe uscat (Turcii); cei de al doilea (Frâncii) de pe mare, şi nu pot s'o biruiască. Pe când, îndată ce dă asalt viteazul din colindul nostru, zidurile cad, turnurile se dărâmă şi mândra stăpână a cetăţii nebiruită de altă dată acum capitulează:

— Nu-mi strica (cutare) cetatea:
Vin' la poartă boereşte
Şi descalecă domneşte
Să fii domn cetăţii mele
Şi eu doamnă dumi-tele,
Nuroră părinţilor,
Cumnăţică fraţilor.

(*G. Dem. Teodorescu*, Poezii populare, Bucureşti 1885, pag. 53).

Într'o variantă culeasă de noi a aceluiaş colind, frumoasa (Leana) se închină astfel:

— Nu strica, Gheorghe, cetatea,
Că la vremi de neputinţă
Ne va fi de trebuinţă!

www.ziuaconstanta.ro

Cine e această ființă răpitoare pentru care se bat Turcii, se omoară „Frâncii" și-și pierd firea voinicii, în cât își uită de dragul ei, până și de murg, tovarășul lor neprețuit?

Într'un colind din Mârleanu, județul Constanța, se spune că ea e *Sora soarelui*, „protivnica zânelor", alteori pur și simplu „doamna dumnealui" cutare, care privește cu jind în largul mării să vadă, nu se înapoiază soțiorul?

Sora soarelui e cunoscută și din alte poezii poporane, unde-și discută întâietatea cu rivala ei: sora vântului. De doamne și de jupânese nu mai vorbim. Cântecele noastre bătrânești răsună de numele lor, dela un capăt la altul.

Ceea ce n'am mai întâlnit până acum în poezia noastră poporană este *zâna mării*.

Fiind o apariție așa de rară — putem zice unică —, merită s'o cunoaștem mai de aproape, de aceea o transcriem în întregime:

Și iar verde și-o foiță,
Colo'n colț de grădiniță,
Frumos doarme-o copiliță,
Cu părul lăsat pe piept,
Nu mă 'ndur să mi-o deștept.
Vine altul mai în grabă,
Mi-o deșteaptă și mi-o 'ntreabă:
— Ce ești, mătăluță, dragă?
Ești nevastă ori ești fată
Ori zână din ceriu picată?
— Nu-s nevastă, nu-s nici fată,
Nici zână din ceriu picată,
Ci sunt spumă de pe mare;
Cine mă sărută, moare.
M'a sărutat un băiat,
De trei ori a leșinat,
A treia zi l-a 'ngropat.
M'a sărutat și-un voinic
Și lui nu i-a fost nimic.
... Mai sărută-mă odată
Să te fin minte și moartă!

Chiar dacă ne îndoim de originea pur poporană a acestei poezii pentru raritatea motivului ei — nu se cunosc alte poezii în care spuma

www.ziuaconstanta.ro

mării să fie cântată astfel —, totuşi nu avem cuvânt să tăgăduim frumuseţea ei.

Ceea ce ne uimeşte în poezia de faţă e gingăşia şi frăgezimea imaginii principale. Zâna mării e alcătuită din însăşi spuma ei, adică din tot ce clocotul valurilor, în frământarea lor neîncetată, au putut ridica mai bun, mai curat, mai atrăgător. Prin naşterea ei, această zână a mării ne aminteşte de zămislirea la fel a Aphroditei din mythologia elină. În punctul acesta, s'ar putea bănui influenţa cărturărească asupra creaţiunii poporane.

În ea, însă, sunt şi atâtea elemente pur poporane, unele chiar specific dobrogeneşti.

Să le vedem.

Astfel e, mai întâiu, începutul aşa de caracteristic cântecelor noastre poporane: „Şi iar verde şi-o foiţă".

Al doilea, felul cum stă culcată această mândră fecioară — cu părul lăsat pe piept — e frecvent în poezia noastră dela ţară.

Al treilea, naivitatea dialogului şi imperfecţiunile rimei (voinic — mic; odată — moartă) încă dovedesc primitiva pecete poporană.

De altfel, precum se vede din nota care însoţeşte la Anexe această poezie, a fost auzită de Roşculeţ Gheorghe, elev în clasa a VI-a normală, Constanţa, dela Petrache Mihail din comuna Cartal, satul Terzichioi, acelaş judeţ.

Între astfel de împrejurări, să nu fii ispitit a crede că această Zână a Mării simbolizează însăşi provincia aceasta transdanubiană, râvnită cu atâta patimă aducătoare de moarte de stăpâni, copii nevârstnici ai altor vremuri, dar îmbrăţişată cu atâta căldură şi dragoste neistovită de actualul ei stăpân (Românul, fiul Romei), căruia îi adresează semnificativele cuvinte dela sfârşit:

Mai sărută-mă odată,
Să te ţin minte şi moartă!

De mare se leagă, însă, şi alte motive erotice cunoscute.

Într'un ostrov al ei, ţese doar „sculuri de mătasă, să facă lui Soare cămaşă" sora acestuia cu suflet feciorelnic, Zâna Sânziana (în alte variante Leana Cosinzeana). Şi fiindcă Soarele tânăr şi impetuos freamătă de dragoste incestuoasă pentru sora sa, aceasta îi cere „pod pe mare". Soarele-i face, dar podul, ca şi dragostea lui împotriva firii, e şubred; când pleacă cu sora sa la cununie, „podul se muia, din căruţă cădea". Iar Dumnezeu cel sfânt, puternic pe pământ, în

www.ziuaconstanta.ro

mân' o lua, pe ceriu o sălta, şi 'n lună o făcea. De atunci, se ştie, Soarele vrea mereu s'o întâlniască şi s'o logodiască, dar îi opreşte legea dumnezeească. (Vezi *N. Păsculescu*, Din literatura populară românească, Bucureşti, editura Academiei Române, 1910, şi *V. Alecsandri*, Soarele şi luna în Poezii populare ale Românilor).

Acelaş motiv cunoscut se repetă şi în lungul, vioiul şi atât de coloratul „Cântecul Soarelui", publicat de noi la sfârşit ca o variantă din cele mai bogate.

Marea cu mirajul neîntrerupt al valurilor ei în veşnică mişcare a fost, însă, punctul de atracţie nu numai pentru unii voinici gata de lupte şi de aventuri, ci şi pentru atâtea oşti care vor să pună stăpânire pe cetăţile presărate pe maluri şi pe bogăţiile purtate de valuri.

Dintre oştile amintite mai adeseori în aceste cântece avem pe cele moldoveneşti şi craioveneşti, mai rar munteneşti, iar dintre cele străine sunt mai cu seamă cele leşeşti.

Cât adevăr istoric şi geografic nu cuprind aceste fragmente de versuri primitive !

Polonia a gravitat şi gravitează în chip firesc mai mult spre Marea Neagră decât spre aceea a Nordului. Dobrogea e, cum bine spune profesorul Dr. Ludomir Sawicki, regretatul nostru prieten şi distins geograf polon, adevărata poartă a intereselor comerciale ale Poloniei în Orientul apropiat.

Acţiunea e aproape aceeaşi în toate aceste colinde. Oştile străine îşi au domnul lor, numai ale noastre nu ; sau, în cazul când amândouă oştile sunt ale noastre, atunci cele mai apropiate sau mai cinstite de gazdă n'au stăpân şi şi-l caută în persoana lui.

Uneori aflăm şi isprava acestor conduceri armate :

Dela Turci vaduri luară,
Dela Frânci corăbioare

pe care le trec în altă ţară la „Dalbănaşi", „unde sunt oamenii graşi".

Alt leitmotiv ciudat al acestor colinde este uşurinţa cu care colindătorii îşi închipue că se poate stăpâni în lume :

Lesne-i de-a domni
Şi de-a stăpâni
La d'a masă 'ntinsă
Să-şi bea, să-şi mânânce,
Pahar să-şi ridice,

www.ziuaconstanta.ro

Cal bun să 'ncalice,
Pe poartă s' apuce,
Oşti să 'nşiruiască,
Lefuri să 'mpărţiască,
Lefi la lefegii,
Arme la armaşi, —
Cai la călăraşi,
Slugi la mari boeri . . .

Singure mamele băeţilor colindaţi în felul acesta par a-şi da mai bine seama de greutatea meşteşugului cârmuirii oamenilor, cel mai greu dintre meşteşuguri, de aceea întâmpină:

El e mititel,
Nu ştie-a domni
Nici a stăpâni.

Dintre mărfurile aduse pe acest drum de mare, cântecele poporane amintesc pe cele de provenienţă orientală mai cu seamă, cum e şi firesc: „fir de ibrişim", sau „fir de baibafir, să-şi bată guler", „sculuri de bumbac", „postav d'ăl bun", „blană de samur", „cercei de mărgele", „teancuri de inele", — „marfă femeiască", „că e mai bănoasă şi mai trecăcioasă". O singură dată găsim „zăbun unguresc".

Astfel stând lucrurile, „negutătorii", uneori şi numai „corăbierii", alteori „Greci negutători", abia aşteaptă să fie vămuiţi:

Să ne sloboziască
În Ţara Românească,
Să se pomeniască.

Şi cine e vameşul chemat a le da drumul în ţară? În cele mai multe e *Voinea*, în trei variante am găsit pur şi simplu un *voinic* adormit în poala iubitei sale, care are să-l deştepte din somn şi să ia partea cuvenită de vamă. O singură dată vameşul e însurat şi doarme în poala soţiei sale, precum o singură dată vameşul e trezit din somn nu ca să vămuiască pe negutători, ci ca să se creştineze.

Negutătorii vin totdeauna cu corăbii. În acestea se pot transporta, fireşte, mărfurile multe şi felurite înşirate mai sus. Într'un colind de fată moartă, în loc de corabie, găsim, înnotând între brazi, un „bour negru", purtând între coarne leagăn verde de mătase, iar în leagăn stând şi chindisind pe cutare răposată. Bourul e dator să înnoate lin. Altfel e ameninţat:

www.ziuaconstanta.ro

Te-or struji și te-or prăji,
Ți-or da chei la tăbăcari,
Carnea 'n târg la măcelari,
Oase dalbe la ogari,
Sânge roșu la șoimei.

Unii călăreți, bizuindu-se în puterea cailor lor, pornesc la 'nnotat „marea 'n lung și 'n lat", sau „sare și răsare 'n prundulet de mare". Într'un colind de băiat, calul amintește stăpânului că la Cetatea Albă, unde se luptau cu Turcii și cu Francii, erau „tot cai lăudați, voinici înnecați". Iar mai departe: „Eu nelăudat, eu am înnotat marea 'n lung și 'n lat". Și când iese din apă, întocmai ca cei năzdrăvani din poveste, „din nări am suflat, tot eu te-am uscat".

Un ciclu însemnat de poezii poporane, mai cu seamă colinde, se referă la *Duh de mare.*

Acest duh nu se poate defini bine. E rău voitor și făcător de rele și are puteri miraculoase.

De obiceiu, el vine și mănâncă merele celor doi meri înalți și minunați cari cresc în „prundulet de mare", sau chiar „în vadul Dunării". Nu mănâncă, însă, câte strică. După el nu mai rămân nici frunze in pomi. Merii se plâng — într'o variantă se spune chiar că „se vaită" — și cutare flăcău sau băiat îi aude, fuge repede în casă după arc și săgeată și-l rănește pe rău făcător. Acesta atunci se grăbește să ceară iertare, spunând să nu-l omoare, fiindcă ei au fost nouă frați, dintre cari opt au pierit săgetați și a mai rămas numai el în viață și cu o soră a lui mai mică, menită să fie ibovnică săgetătorului flăcău; altcori să-i „fie dăruită", fiind „ca Soarele potrivită".

Acesta e motivul dominant.

Amănuntele, firește, diferă dela un colind la altul. În cele mai multe e vorba de doi meri, ale căror vârfuri și crengi sunt concrescute și amestecate. Găsim, însă, și colinde în care e vorba de un singur măr, iar într'unul se pomenesc chiar nouă meri, câți frați spune totdeauna că a avut Duhul de mare.

În două colinde, în loc de Duhul rău care strică, găsim „un pește de mare" care vine și prăpădește florile răsădite într'un colț de grădină de frumoasa Ileană. Acest „dușman de pește" e prins într'o „leasă" împletită în sfoară de mătase de câte 6 și 12 fire. Prins în leasă, peștele se sbate și se roagă de stăpână să nu-l bată tare, că-i va pardosi curțile cu fier, iar casele șindrilite i le va polei cu aur.

www.ziuaconstanta.ro

Faptul că pe acest veşnic deschis drum de mare se abat şi duhuri rele ca cele amintite mai sus, ne face să înţelegem pentru ce, în unele descântece, ţărmul mării e un loc blestemat, unde *arşiţa* şi alte boale e poftită să se ducă şi să nu se mai întoarcă nici odată:

Pe aşchie sai
Şi te du la mare!
Atunci numai te 'ntoarce,
Dacă aşchia se va întoarce!

Într'un descântec împotriva obrintirii sau rănii umflate se spune chiar:

Oaie laie
Strigă dincolo de mare.

(Vezi *Robert Prexl*, Besprechungsformeln der Rumänen in Siebenbürgen în *Zeitschrift für Volkskunde*. Herausgegeben von Dr. Edmund Veckenstedt, Leipzig 1888, II Band, pag. 195).

În o sumă de poezii, în sfârşit, e vorba de *dalbele mănăstiri din prundurile Mării*. Aproape toate aceste poezii sunt colinde de preot. Din ele se desprinde luminos simţimântul religios aşa de adânc al poporului nostru.

Unele sunt adevărate teofanii.

Nu se putea ca larga întindere de ape cu zările necuprinse ale mării să nu treziască gândul nemărginirii, să nu sugereze pe Făcătorul a toate.

Şi cum îi apare Dumnezeu poporului nostru aici? Nu cum îl înfăţişează zugravii de icoane bisericeşti ca un moş venerabil cu barba albă, cu fruntea senină şi ochii plini de bunătate părintească, ci vâslind din largul mării către dalba mănăstire, unde citesc 9 diaconi şi 9 grămătici. El nu vine „cum se vine", ci „vine cu luna 'n spate şi cu soare zău în faţă". Intră în biserică, având cărţi la subţioară şi papuci galbeni în picioare. Când intră El în biserică, cel mai mic grămătic dă din toacă de trei ori, din clopot de nouă ori, ca să audă tot poporul, „tot poporul şi norodul".

În alt colind de preot, Dumnezeu nu vine singur. Are o suită întreagă. „Vine cu bătrânul Crăciun, cu Ion, cu Sânt-Ion". Şi după ce ies din corăbioară, pe care o leagă de par: „Mai la vale se lăsară, se lăsară, se scăldară, cu vin bun se botezară, cu mir bun se miruiră, în veşmânt se primeniră". După aceea apucă din nou cărăruia spre

www.ziuaconstanta.ro

biserică, unde fac o sfântă rugă, la care vine şi poporul, să i se ierte „din păcate jumătate, din greşeli a treia parte".

Odată, în suita lui Dumnezeu, găsim şi pe Maica Precista, venind cu „păpuci în mână" la sfântul lăcaş să se închine.

Cadrele acestor teofanii sunt creştine, amintind ele atâtea elemente ale religiei lui Hristos.

Găsim şi o teofanie păgână ca în religiile asiatice ori în mitologiile antice.

Un colind de preot din Topalu, judeţul Constanţa ni-l arată pe Isus pruncul „sus la Rusalim, sub un pom mare înflorit, cu tulpina de argint". Până aici nimic deosebit. Versurile ce urmează, însă, ni-l prezintă în atmosfera de intimitate familiară, iar nu de sfinţenie şi de reculegere, cum se cuvine Îndrumătorului a toate:

De sus plouă şi mi-l scaldă,
Vântul bate, mi-l leagănă;
Zâne trec
Şi mi-l aplec.

Cu atât nu s'a mântuit. În alte variante ale colindelor de preot, mai ales în cele publicate de T. Burada şi G. Dem. Teodorescu, locul lui Dumnezeu îl ia preotul. El e, după obiceiul orientalilor, însurat şi vine 'ntr'o corăbioară cu: „preoteasa d'a stânga, coconaşii d'a dreapta" (G. Dem. Teodorescu, pag. 41) şi numai odată, aşa cum se cuvine unei fete cuvioase: „cu evanghelia 'n stânga şi cu crucea d'a dreapta" (Idem ibidem, pag. 42).

Iată câteva din aspectele mai de seamă ale Mării Negre în poezia noastră poporană.

Firește, nu avem pretenţia de a le fi amintit pe toate.

La un popor care şi sub poalele celui mai înalt munte, în Porumbacul aşezat la picioarele Negoiului, se gândeşte la „Marea mare" ce „de mare margini n'are" şi „margini bat în vârf de munţi, stropii-i sar în nourei"; la un popor la care — aşa spune un colind de fereastră (G. Dem. Teodorescu, pag. 40) — până şi cocoşeii sboară până 'n prundurile Mării, de unde

Luar' apşoară
'n gurişoară,
petricele
'n degeţele, —

sunt semne vădite că se vor mai găsi şi altele din ce în ce mai bogate, mai nouă, mai uimitoare, ca şi mişcătoarea mării singurătate care le inspiră.

www.ziuaconstanta.ro

BAIRAMDEDE

In soare alb mai roșii par șalvarii,
Turcoaicele se pierd roind spre târg.
In August și caunii dau în pârg
Și aur mult se vântură prin arii.

Aripa morii vâjâie de sârg
Și prin bostană mișună Tătarii.
Semințele trosnesc... Și'n sat te sparii:
Ca'n schit e liniște în zi de târg.

In stepă vântul dobrogean învie,
Stârnind pe uliți colbul cel avan;
Un geam se sparge'n liniștea pustie.

Iar sus de tot, sub cerul diafan,
Cu mâna ridicată din geamie,
Un hoge cântă imnuri din Coran.

Gr. Sălceanu

www.ziuaconstanta.ro

AURORA

Se'nvolburau sălbatec într'un vârtej suprem
Un vălmăşag de flăcări, de apă şi de lut...
Un uragan năprasnic a fost la început!
Şi singură, în cercuri, a prins ca de pe ghem
Să se desfacă lumea din neagra veşnicie
Şi toate ca prin farmec în urmă s'au făcut;
Un uragan năprasnic a fost la început!
Din miile de aşchii ce se rupeau din soare,
Un bulgăre făptură pământului i-a dat
Şi globul, ca un fulger prin spaţiu aruncat,
A prins să se'nvârtească în goană-ameţitoare.
De mii şi mii de veacuri alunecând în gol,
Pământul rupt din soare îi dă mereu ocol;
De mii şi mii de veacuri, prin spaţiu, solitar,
Se'nvăluie'n lumină şi'n noapte cade iar.
Potopuri de roşeaţă se varsă din tării
Şi aşchii lungi de aur înfăşură pustii
Şi fulgerele plouă şi trăsnetele tună,
Se crapă temelia pământului în două,
Din coaja lui ţâşneşte vuind o lume nouă
Şi vâjâie prin spaţiu o aşchie de lună.
In urmă-i de'ntuneric se cască grota goală
Şi isbucnesc în spume oceane de sineală,
Se'nvolbură şi roşu e ochiul cald al lunii,
Privind cum în prăpăstii se'ncaeră simunii
Şi aburi din culcuşu-i se'mprăştie pe văi
Şi stâncile se darmă cu vinete văpăi.
Trec veacuri, trec amurguri, trec zori, cu miliarde,
Şi'n răsăritul veşnic tot universul arde
Şi, plăsmuit din umbra ce dăruie vieţi,
Un fir de lut zâmbeşte întâiei dimineţi.

Gr. Sălceanu

www.ziuaconstanta.ro

DIN ETNOGRAFIA SATULUI FÂNTÂNELELE (INANCIŞME)

de Iulian I. Sassu

II.

Prefaceri. În răstimpul unui an s'a mai schimbat câte ceva în satul nostru. Începusem istoricul comunei *Inancişme* şi voiu continua pe cel al satului *Fântânele*, noul nume de botez al satului, nume ce aminteşte aceeaşi apă rece, potabilă. De altfel de la 1 Ianuarie 1930, nu mai e comună, fiind un simplu sat, înglobat între cele 14 sate ale marei comuni *Domneşti*, fostă *Cogealac*.

Locuitorii sunt aceeaşi, legaţi de provincia noastră prin rodnicia pământului, având aceleaşi obiceiuri, credinţe, supersfiţii, înrădăcinate adânc în sufletul lor.

Totuşi, din contactul zilnic ce au cu locuitorii de diferite neamuri din Dobrogea, ei îşi schimbă necurmat, încet dar sigur, obiceie, credinţe, etc. formându-şi un habitus propriu lor, diferenţiindu-se astfel de celelalte popoare şi, în multe privinţi, chiar de Bulgarii ţării de obârşie.

Astăzi, în legătura relativ strânsă ce au cu Românii, iau şi de la aceştia tot ce e aproape sufletului lor, înlăturând din vechile lor obiceie ceia ce nu corespunde mediului ambiant, sau noilor cerinţe ale vieţii. Înlăturarea unor vechi credinţe, obiceie, etc. se face pe nesimţite, încet, dar se face, orice observator atent putând constata aceste schimbări în decurs de 10—20 ani.

Astfel, spre a da numai câteva exemple: credinţa în decurs numai de zece ani a slăbit mult, în parte datorită şi schimbării calendarului. Formele exterioare ale credinţei nu le mai respectă; fondul profund religios poate nu l-au avut niciodată. Posturile erau înainte ţinute cu sfinţenie de toţi locuitorii, de la mic la mare. Acum doar femeile mai postesc cu oarecare străşnicie; bărbaţii, doar pe ici pe colo. Pe la biserică nu se mai duc, unii nici chiar la marile sărbători.

www.ziuaconstanta.ro

Îmbrăcămintea, pe zi ce trece se schimbă şi ea. În locul lânurilor trainice îşi fac loc tot mai mult stămburile târgurilor. Acum 8—10 ani, fetele se duceau la horă îmbrăcate numai în rochii de lână, lucrate în casă; încălţate cu papuci, tirlici sau chiar desculţe şi nu era o ruşine; astăzi, au rochii de târg, iar în picioare pantofi şi uneori din cei cu tocuri de-o şchioapă. La flăcăi se observă aceeaşi schimbare: în locul cojoacelor şi hainelor de casă, în care se simţeau în elementul lor, au început a împrumuta îmbrăcămintea târgoveţilor. Ba unii au chiar guler de-o palmă şi cravată, alţii, numai cravată, sau numai guler.

Vechile obiceie, care precedau botezul, nunta, etc. dispar unul câte unul, fiind sau uitate, sau înlocuite.

Treptat, treptat se înlocuiesc toate formele din vechea zadrugă cu obiceiuri luate în bună parte de la Români.

În vorbirea lor au o sumă de cuvinte streine — multe turceşti — ; se observă cum pe nesimţite se introduc cuvinte româneşti, fie pentru noţiuni pentru care nu au cuvinte adecuate, fie înlăturând alte cuvinte străine, sau chiar proprii. De altfel toţi ştiu româneşte. Răspândirea noilor cuvinte se face prin desele vizite ce-şi fac unii altora, mai ales toamna. Bulgarii de aici au strânse legături de rudenie cu Bulgarii din toată Dobrogea, dar mai ales cu cei din sud, până prin Cadrilater şi chiar prin Bulgaria, unde mulţi au fugit ca infractori, dezertori, etc. Cu toate acestea ei ţin strânse legături, vizitându-se reciproc, în special toamna. În aceste întâlniri ei discută... schimbă unele idei, iar noile vorbe, încetăţenite într'o anumită localitate, se răspândesc.

Nu ştiu dacă aceste schimbări sunt un bine sau un rău, dar sunt cerinţe naturale, inexorabile, peste care ei nu pot trece.

Cred totuşi că o asimilare cu Românii se face astfel mai uşor.

Alte obiceiuri, credinţe, superstiţii [1])

Primăvara, când plugarul pleacă pentru prima oară să semene grâu, gospodina ia o tinichea cu cărbuni aprinşi şi înconjură căruţa încărcată. Aceasta se face ca grâul să dea roadă frumoasă şi galben-aurie, ca focul. La fiecare sac plin se leagă o monedă de 1 leu, iar când căruţa porneşte la câmp, se svârle de-a rostogolul în urma ei o azimă.

După aceea azima se ia şi se mănâncă.

[1]) A se vedea „Analele Dobrogei" Anul X, 1929.

www.ziuaconstanta.ro

— Când fetele umblă cu Lazărul, ele poartă la gât multe salbe cu galbeni: cum străluce aurul la gâtul fetelor, aşa să strălucească spicele bucatelor în holde. Când fetele pleacă, se asvârle după ele o sită. Dacă sita pică cu fundul în sus, e semn că hambarele vor fi pline, iar dacă pică cu fundul în jos, hambarele vor fi goale.

— Primăvara, când pentru întâia oară văd barza sau rândunica, trag o fugă bună, ca să fie uşori tot anul. Când se opresc, îşi des-leagă aţa ce au avut-o legată la mână încă dela 1 Martie — mărţi-şorul — şi-apoi ridică cea dintâiu piatră întâlnită în cale. Dacă sub piatră sunt gândaci, apoi atunci au noroc la oi, dacă sunt alte gân-gănii, au noroc la boi şi vaci.

— Dacă au aur la ei, când aud cucul întâia oară, va fi bine, căci vor avea bani tot anul.

— Când aud tunând pentru prima oară, iau o piatră şi se ciocnesc cu ea pe frunte de trei ori; cu aceeaşi piatră lovesc maga-ziile, zicând: să se desfacă hambarele de atâtea bucate.

— În ajunul Sf. Gheorghe, fiecare familie împodobeşte cu ur-zici o fetiţă de 5—6 ani. Apoi fetiţa face maia de pâine în care pune şi urzici. Seara se aprind lumânări la toate uşile acareturilor: case, magazii, grajduri, coteneţe, satul fiind luminat — când nu bate vântul — a giorno. Procedându-se astfel, întreaga familie va fi sănătoasă tun. Tot în seara aceasta un membru al familiei, cu o mână de meiu la el, înconjură cea mai roditoare tarla. În acest caz nici un farmec nu se mai poate atinge de sămănături, care vor da o recoltă bogată.

După ce s'a înnoptat, unele femei îmbrăcate în costumul Evei înconjură o tarla cu grâu, smulgând la plecare mai multe fire. La treierat se pune la fiecare harman (arie) câte 1—2 fire. La ultimul harman se pun toate celelalte fire de grâu rămase, ca să se adune atâtea grăunţe în arie, încât caii cari treieră să nu mai poată merge.

Tot în seara aceasta, gospodarul aduce dela târlă mielul de jertfă, care se împodobeşte frumos; apoi i se dă să mănânce tărâţe cu sare, i se pune o lumânare aprinsă între coarne şi e ţinut aşa tot timpul cât familia ia masa. După masă, capul familiei îi stânge lu-mânarea pe coarne, îi face o cruce pe frunte, apoi îl taie. Tot sân-gele mielului se strânge într'un vas şi se aruncă în părău (derè), căci

www.ziuaconstanta.ro

numai aşa oile vor da lapte mult. La masa din ziua Sf. Gheorghe, când se mănâncă acest miel, i se strâng toate oscioarele şi se îngroapă lângă un furnicar, ca gospodarul să aibă mulţi bani.

— *Paştile Blajinilor* (Sufinden). La Paştile Blajinilor, — Paştile morţilor — Luni, după Dumineca Tomii, se înroşesc ouă şi se împart împreună cu grâu fiert, bomboane, zahăr. Femeile se duc la cimitir, seamănă flori şi tămâie mormintele; tămâierea se mai face apoi în fiecare Joi până la Înălţare.

— *Fraţi* (Prubeatenstu). Dacă unei familii nu-i trăesc copiii, ultimul născut e luat de o rudă, dus la biserică şi părăsit în tindă; aducătorul se ascunde. Primul venit la biserică, care găseşte copilul, îl ia şi-l duce la el acasă. Mai târziu, părinţii se duc şi-şi iau copilul. La un interval de timp, găsitorul dă o masă, la care invită şi părinţii copilului. Acum se face înfrăţirea. Copilul este adoptat sufleteşte de cel ce l-a găsit, fiind considerat ca frate al copiilor lui. Cel ce l-a adoptat primeşte unele daruri de la părinţii copilului.

Jocuri, instrumente muzicale

Hora satului. Vacanţa Paştilor a trecut ca o clipă şi a sosit Duminica Tomii; de dimineaţă un soare vioiu, auriu, par'că mirat de strălucirea şi superba-i goliciune în care se arată, îşi aruncă razele călduţe, binefăcătoare asupra pământului. Mugurii pomilor au isbucnit; zarzării, împodobiţi în floare roz-albă, ca o mireasă în ziua nunţii, râd de bucuria reîntoarcerii primăverii. Pe câmp, cât vezi cu ochii, s'a aşternut pe nebăgate de seamă covor imens multicolor, sărbătorind aceiaşi reînviere a naturii.

Cristos a înviat odată cu natura pururi frumoasă, dând noi speranţe, noi bucurii, noi deziluzii şi noi dezamăgiri.

Muncile agricole ale anotimpului sunt sfârşite; ploi au fost suficiente.

După amiază, tot satul, tineri şi bătrâni, fete şi femei, copii şi flăcăi, sunt adunaţi în piaţa satului. Jur-împrejur, cârciumi, cafenele. În vale se vede pârâul satului, care curge liniştit, leneş, neştiind de unde a pornit, nici unde va ajunge, ca însăşi viaţa. Pe sârma telefonului, un stol de rândunele de curând venite, ciripesc vesele, odihnindu-se după greul drum străbătut de curând.

Flăcăii s'au adunat şi, vorbind, râzând, se aşează în cerc; fetele, chihotind ruşinoase, unele cu mâna la gură, altele ţinându-se

www.ziuaconstanta.ro

strâns legate prin degetele mânilor, stau pe margine. Copiii, printre toţi în fugă şi jocuri nebune, pe când bătrânii ceva mai la oparte privesc, unii cu părere de rău pentru timpul ce nu se mai întoarce, alţii cu încredere în ficiorii lor, nădejdea zilelor de mâine. Bărbaţii maturi joacă cărţi, sau biliard în cafenele, pe când femeile, care şi-au cam trăit traiul, adunate în cârduri, pun satul la cale.

Şi cu toţii rod avan sămânţă de floarea soarelui, împroşcând în toate părţile proectile nepericuloase, dar destul de incomode pentru vecini.

Flăcăii scot chiote puternice şi încet, încet, ultimii întârziaţi, sau cele din urmă fete gătite cu mai mult dichis, sosesc.

Unul dintre flăcăi scoate cavalul din brâu şi o melodie monotonă şi înceată picură domol, aceeaşi, mereu aceeaşi. Flăcăii se prind în cerc şi jocul începe. Jocul, e cel numit *bătaie* şi are oarecare asemănare cu bătuta românească. Din când în când câte un flăcău strigă *„molai"* şi atunci toţi se lasă pe vine, strigând în cor acelaş cuvânt. Mâinile şi le mişcă ritmic înainte şi înapoi, ridicându-le în sus, atunci când se face lăsarea pe vine. Jocul continuă până ce cavalgiul nu mai cântă. Flăcăii se despart şi încep a chiui şi a fluera, anunţând astfel în tot satul, că hora a început. Cei din urmă întârziaţi sosesc. Din nou cel cu cavalul începe a cânta. Acum se joacă hora dreaptă — *prau hurà* —. Fetele încep jocul, flăcăii intră şi ei într'o parte a horii. Hora se joacă în paşi mărunţi, iar din când în când câte 7—8 fete, una lângă alta, sar mai repede în paşi cadenţaţi şi merg până înspre mijlocul horei, unde fac o săritură mai mare; apoi revin în hora rotundă, legănându-se agale, ca nişte raţe leşeşti. Cântăreţul în mijlocul horei, cu capul într'o parte, se plimbă de colo-colo, spre a face cântecul auzit de jucători. Cavalul din care se cântă e acelaş vechiu instrument de cântece bătrâneşti, atât de întrebuinţat şi în trecutul poporului nostru. Ei au două feluri de caval: unul dintr'o bucată, lung de 40—50 cm, identic fluerului nostru şi cavalul propriu zis, format din trei bucăţi, ce se desfac.

Dar hora se termină şi fetele se trag deoparte, iar flăcăii dealta. Iubiţii se retrag perechi-perechi. Fata are înfăşurată batista, făcută sul, în jurul mâinii. Flăcăul se sbate spre a i-o lua.

Cavalgiul începe iarăşi a cânta. Băieţii se prind în joc şi se ţin de mână. Fetele intră şi ele în horă, toate la un loc. Acum joacă *„întoarce bătaia" (puvărnăt)*. Fac cu toţii trei paşi mărunţi înainte şi apoi trei înnapoi; apoi lăsarea pe vine, când un flăcău strigă

www.ziuaconstanta.ro

„*molai*". Fetele joacă jocul necurmat, fără a mai face lăsarea pe vine. In nici un joc fetele nu se prind în horă lângă flăcăi, ci întotdeauna într'o parte a horii. Dar cavalgiul, — flăcău şi el — nu mai cântă. La începerea noului joc îi ia locul un alt flăcău cu cimpoiul. Instrumentul constă dintr'un burduf de ied ; într'o parte are o mică bucată de lemn scobit în interior; în această scobitură se află o ţeavă de stuf. In ceelaltă parte a burdufului se află un mic fluer *(gaidoniţă)*. Pe partea unde e ţeava de stuf se suflă până ce burduful se umple de aier; apoi aerul iese afară pe ceelaltă parte, unde se face digitaţia.

Acum se cântă un cântec repede, *tropănca* (tropăita). Flăcăii se ţin de mână, fac sărituri şi lăsarea pe vine. Mâinele le mişcă neîncetat. Fetele intră şi ele în horă, dar joacă liniştit.

Mai au multe alte jocuri, unele asemănătoare. Astfel se mai joacă :

Inturnat. Flăcăii se ţin tot de mâini şi încep jocul; fetele intră mai în urmă. Jocul se face în paşi mărunţi şi deşi pe loc. Mâinele le mişcă înainte şi înapoi.

Talim, în felul sârbei.

Oprit, seamănă cu bătuta.

Sus bătuta, tot bătaie cu sărituri în sus.

Bai duşca e un joc mai complicat ; de trei ori bat cu dreptul, apoi de trei ori cu stângul ; trei mari paşi înainte şi trei înapoi. Apoi de-acapo. Cu toţii, băieţi şi fete, se ţin de mână.

Diostăia. Numele jocului e turcesc ; provenienţa lui n'au ştiut să mi-o spuie.

Sbornincă se joacă mai mult în ziua de sbor. La acest joc se ţin de brâu şi flăcăii şi fetele.

Uneori, la horă, dar mai ales la nuntă, cântă un ţibulcaş. Acesta cântă din ţibulcă, care e un instrument în forma mandolinei, însă ceva mai mic. E un instrument primitiv, cioplit ordinar din lemn, are trei coarde şi scoate sunete asemănătoare celor de vioară — numai că sunt mai înfundate şi pare că nasale. Ţibulca se ţine pe un genunchiu, sau la mijloc şi se trage pe ea cu un arcuş primitiv.

Alteori flăcăii vorbesc, sau se cearţă între ei şi atunci fetele se prind singure în horă, cântă din gură şi joacă. Strofă cu strofă, se cântă pe rând de câte un grup de 2—4 fete.

Iată cele mai obişnuite cântece cu melodii duioase orientale, multe asemănătoare manelei turceşti, dar cântate în tempo de horă:

www.ziuaconstanta.ro

Cântecul lui Stoian

Stuian gubidà bidili,
Cerni muvrăvi răsvili,
Ci mureţiti svărzali.
Nă crăcà teşchi bucăi;
Ci gu temniţă zăpreli,
Temniţa nová praină,
Pravenă ni du pravină.
Stuian im ziri duridì
I să izeasnu pruvicnă
Brevari vari du Bogă.
Sestra mi Dóncă dă dodi,
Dă mì cavali dunisă,
Cavali săs călăpiti.
Dă mì inghiciu ducară,
Inghiciu z'devet zvăncetă.
Dei ciulă Doncă răsbrala.
Ci mi inghiciu zăcara,
Inghiciu z'deved zvăncetă,
Cavalu săs călăpiti.
Stuvian iut fătră ză sfiri
Inghiciu iut văn igraişi.
Turţiti siir struvăvă,
Iosti să ciudu ciùdeha:
„Bre, căc vai tăzi rabota
Cavalu iut fătrâ dă sfiri
Inghiciu iut văn dă igrai!“
Tu gasăs Stoian pusnăli.

Pe Stoian l'au învinovăţit,
Negrele nojiţe i-au desfăcut,
Şi i-au legat mâinile.
La picioare grele lanţuri;
Şi'n închisoare l-au aruncat,
Inchisoare nou făcută,
Făcută, neterminată.
Stoian temniţa a terminat
Şi-a strigat subţire, limpede
S'ajungă, ajungă la Domnul.
Sora Donca să-mi vie,
Cavalele să-mi aducă,
Cavalele cu tecile.
Să-mi aducă batalul,
Batalul cu nouă clopote.
Şi-a auzit Donca şi-a înţeles.
Şi i-a adus batalul,
Batalul cu nouă clopote,
Cavalul cu teaca.
Stoian înnăuntru cânta,
Batalu'afară juca.
Turcii priveau miraţi,
Si'ncă uimiţi se mirau:
„Bre! ce fel de lucru-i acesta
Cavalu'năuntru să cânte
Batalu'afară să joace!“
Şi-atunci pe Stoian l-au liberat.

Un alt cântec, pe care îl cântă fetele la horă:

Răsbulea mi săi mlad Drăgan, Mladă voevodă

Drăgan zăptii dumăşi
„Zăptii, zelţcă cadio,
Ias imăm teşcu imani,
Dileti dealgu stureti,
Ză mene deal ustavaiti.
Ia simăm sestra, Rusiică,

S'a'mbolnăvit tânărul Drăgan, Tânăr voevod

Drăgan zapciului spunea:
„Zapciule, al satului judecător,
Eu am avere multă,
Impărţiţi-o'n părţi egale,
Mie o parte-mi lăsaţi.
Eu am o soră, Rusiica,

www.ziuaconstanta.ro

Ci teac tvărde dălecu,
Pris deved sila disetu,
Pris devet guri zileni,
Pris deved rechi studeni.
Zăneie deali deal ustavaiti.
Dei ciulă Rusiică răsbrală
Vicnălăi răsprela cusà du zimeà.

Vicnălăi esni glasuvi
Ci pri Drăgan iutidi.
Drăgan, na Bogă dușà predadi.

Ea este foarte departe,
Peste nouă sate'n al zecilea,
Peste nouă păduri verzi,
Peste nouă gârle reci.
Pentru ea o parte lăsați.
Unde=a auzit Rusiica și=a'nțeles
A dat chiot și=a desplefit părul
până'n pământ.

Și a strigat cu voce tare
Și la Drăgan s'a dus.
Drăgan, Domnului sufletul și=a dat.

Un alt cântec pe care fetele îl cântă numai toamna.

Moroiana

Moroiană, Morenchi,
Sal tili snaiș dă peiș?
Ti guga tu tivignișì,
Glăsă ti să ciuvă
Nă nașătă nivă,
I as că tu tă ciuie,
Ia și ti ut guvore.

Moroiană, Moroicuță,
Numai tu știi a cânta?
Când începi tu a cânta,
Versul ți s'aude
La tarlauá noastră,
Iar eu când te=aud,
Eu ție=ți răspund.

După ce și fetele își isprăvesc cântecul, iarăși cântă cavalgiul, până ce amurgul se apropie și cavalul, în ultim suspin, încetează.

Chiote puternice dau știre că hora s'a terminat. Perechi, perechi, flăcău și fată ținându=se de mâini și făcând planuri de viitor, pornesc spre casă.

Tocmai seara la fântână se întâlnesc iarăși și atunci stau îndelungat de vorbă, croindu=și noua viață de mâine.

Folclor bulgăresc

Bulgarii au mult folclor, care cuprinde mai ales întâmplări din viața lor dușă timp îndelungat impreună cu Turcii, cu cari áu luptat atâta și de la cari au suferit dureri și umilinți îndelungate.

Mai ales poezia populară bulgară oglindește viața lor sub Turci.

Am adunat câte ceva din unele genuri de folclor. Astfel, dau mai jos: *povești, ghicitori, proverbe* și *cântece* diferite.

Notă. După cât se pare, povestea ce urmează, pare a fi scoasă dintr'o legendă despre țarul Petre cel Mare al Rusiei, cu amestec din

www.ziuaconstanta.ro

Genoveva de Brabant şi din Eustaţiu, — roman din primele vremuri ale creştinismului. Faptul că e amestecat un ţar strein, nu de aspiraţiile vechilor Bulgari, dar de naţionalitatea lor, nu e de mirat, întrucât povestitorul face parte dintre urmaşii acelora cari au fost duşi de Ruşi în Basarabia. Probabil că e luată deci din ruseşte.

ŢAR PETRE
Poveste

A fost odată un împărat cu o împărăţie mare şi bogată. Şi a murit de bătrâneţe acel împărat. Şi el a lăsat împărăţia unui fecior al său, Petre. Şi acesta era flăcău, iar sfetnicii lui au vrut să-l însoare.

Şi Petre primi să se însoare, dar spuse sfetnicilor săi, că nu va lua în căsătorie decât fata care-i va plăcea lui. El ceru mai mulţi însoţitori şi plecă prin toată Europa să-şi găsiască nevastă pe plac. Şi se duse el şi colindă toată Europa, dar nu găsi fată după gustul lui. Şi iarăşi se întoarse în împărăţia lui. Pe drumul întoarcerii, în ţara lui, văzu o casă, care avea în faţă o grădină frumoasă, frumoasă, cu flori. Împăratul şi-a zis atunci că acea grădină nu poate fi de cât munca şi grija unei fete frumoase. Descălecă el, dădu calul unui slujitor şi intră în casă. Acolo găsi un bătrân şi o bătrână, care-l poftiră să şadă jos. Apoi bătrânul chemă pe Ileana, fata lor, să întrebe musafirul ce poftеşte. Fata veni numai decât şi când o văzu ţarul, rămase încremenit de frumuseţea Ilenii, căci Ileana era frumoasă de n'avea pereche în lume.

Ţarul Petre, văzând frumuseţea fetii, spuse numai decât cine e el şi o şi ceru în căsătorie. Dar bătrânul nu vru s'o dea spunându-i: „Noi suntem ţărani, la Măria Voastră vin oameni mari şi fata noastră nu va şti cum să-i primească". Ţarul Petre le spuse însă, că fie cu voia, fie fără voia lor, el tot va lua fata de nevastă. Părinţii, nemai-având încotro, i-o dădură, dar îi spuseră să n'o pedepsiască niciodată, până ce mai întâiu n'o va întreba cu deamănuntul asupra vinei ce i se aduce. Şi l-au pus pe ţar să jure că aşa va face. Şi s'au logodit tinerii şi ţarul a plecat cu logodnica la palatul său, din capitala ţării.

Când ajunseră acasă, le eşiră înnainte curtenii şi mama împăratului. Iar mama ţarului Petre fusese cea mai frumoasă femeie din lume. Şi când văzu pe Ileana mai frumoasă decât fusese ea vreodată, îi şi rămase duşmancă.

Iar ţarul Petre făcu nuntă mare şi trăi cu Ileana nouă ani de zile. În tot timpul acesta Ileana nu purcese grea şi n'avea copii şi

www.ziuaconstanta.ro

ţarului îi părea grozav de rău că nu are copii. Iar soacra Ilenii mereu umbla cu pâri nedrepte, însă ţarul n'o asculta.

Şi iată că Ileana purcese grea în al zecilea an, dar nu spuse nimic bărbatului său. Şi se iscă un răsboiu mare la care trebui să plece şi ţarul Petre. Iar Ileana rămăsese grea de trei luni, dar nu spuse nimic ţarului.

Cât fu ţarul la răsboiu, mamă-sa sili pe Ileana să primească în iatacul ei un ofiţer, care s'o păzească. Ea nu vru nici în ruptul capului, dar la urmă, neavând ce face, fu nevoită să primească ca un ofiţer să stea ziua şi noaptea în iatacul ei. Iar mai pe urmă împărăteasa, văzând că noră-sa a rămas grea, a şi scris ţarului, că Ileana calcă pe căi greşite. Ţarul veni numai decât acasă, n'o mai întrebă nimic pe Ileana, ci o dădu pe seama a doi paznici s'o ducă într'o pădure departe şi s'o omoare; iar pe ofiţer îl băgă în închisoare. Slujitorii au luat pe Ileana şi s'au dus cu ea într'o pădure şi vrură s'o omoare. Domniţa se rugă de ei s'o lase, să n'o omoare, căci ea nu se va mai arăta în lume; iar slujitorii au lăsat-o şi au plecat. Trăi Ileana şase luni singură în pădure; după şase luni ea născu doi copii gemeni, frumoşi ca stelele. Iar după naştere nu-i mai plăcu locul în care trăise, îşi luă un copil în braţe şi plecă să găsească un loc mai bun şi mai ospitalier. Găsi un loc mai bun, lăsă copilul cu care venise acolo şi plecă să-l aducă şi pe cel de al doilea. Dar lângă celălat copil văzu un elefant şi-i fu frică să se apropie. Când se întoarse iar la primul copil, nu-l mai găsi nici pe acela. Şi era tristă împărăteasa şi plângea. Se întoarse diu nou la singurul copil ce-i rămăsese şi, cu toată frica ce avea, se apropie de el, iar elefantul nu-i făcu nimic şi-o primi cu prietenie. Domniţa mai trăi încă o vreme în pădure, iar elefantul o ajuta şi o păzia de fiarele sălbatice.

Copilul celălalt fusese furat de un leu. Iar leul a fost omorît de doi vânători, cari luară copilul. Vânătorii, dintre cari numai unul avea copii, erau înţeleşi ca orice vânat vor prinde să-l împartă pe din două. Dar cel care n'avea copii, văzând copilul scăpat aşa de frumos, vru să-l ia el; pe când celălalt nu-l lăsa de loc. Ba acesta, văzând că nu se înţeleg, ceru să taie copilul pe din două şi să ia fiecare câte o jumătate. În urmă se înţeleseră ei să-l ducă la o mănăstire; şi aşa făcură.

Nici Ileana n'a mai stat mult în pădure şi, într'o bună zi, îşi luă copilul şi plecă la drum şi merse şi merse, până ce ajunse la malul mării. Iar elefantul o urma peste tot. Ajunsă la malul mării, domniţa

www.ziuaconstanta.ro

făcu un steag dintr'o haină şi-l puse pe o prăjină, pe care o înfipse în pământ ca semnal. Şi nu trecu mult şi un vapor, care călătorea prin apropiere, văzu semnalul, se apropie şi luă copilul şi pe mamă-sa, iar elefantul îi urma înnotând. Căpitanul, văzând elefantul ţinându-se după vapor, îi întinse o scară pe care se sui şi el în vapor. Căpitanul dădu ordin mateloţilor să pregătiască cea mai bună cabină pentru Ileana şi copilul ei. Mai târziu căpitanul, văzând frumuseţea Ilenii, o ceru de soţie, dar ea nu primi. Ea ceru să fie debarcată în cel dintâiu oraş întâlnit în cale. Şi vaporul sosi chiar în capitala ţării, din care fusese gonită şi debarcată acolo. Dar era singură şi, neavând cu ce trăi, se duse la mănăstire. Maicile o primiră cu bucurie în mănăstire, iar drept plată pentru odihnă şi mâncare, îi cerură să îngrijească ea şi un copil adoptat de mănăstire. Ea primi, dar când i se aduse copilul, ea recunoscu băiatul ei; nu spuse însă la nimeni şi mulţumi adânc lui Dumnezeu.

În timpul acesta muri şi mama împăratului şi a fost îngropată; dar noaptea ea ieşea din pământ, căci fusese blestemată de Ileana să n'o primească pământul până ce nu va veni ea s'o ierte. Atunci pricepu ţarul Petre că Ileana a fost cinstită şi că a gonit-o fără vină. Iar de necaz şi obidă, ţarul sta mai mult la răsboiu.

La mănăstire, domniţa şi-a crescut copii în linişte, căci n'o cunoştea nimeni. Dar vestea despre frumuseţea copiilor se răspândise peste tot. Cel dintâiu sfetnic al ţarului veni cu nevasta lui la mănăstire să ia copilul adoptat, să-l crească. Dar când nevasta lui văzu frumuseţea copilului — că la soare te puteai uita, dar la el ba —, căzu jos şi muri. Ea fu îngropată cu cinste acolo la mănăstire. Apoi sfetnicul luă copilul, ba luă şi pe mamă cu celălalt copil, ca să-i îngrijească pe amândoi. Iar un copil fusese botezat Lofciu (prins de vânători), iar celălalt, Lefciu (elefant). Amândoi copii erau foarte bine îngrijiţi; ei învăţară carte împreună şi erau tot una de deştepţi şi îndemânatici. Şi ei crescură şi se făcură flăcăi şi erau cei mai voinici din împărăţie. Ei credeau că tatăl lor era sfetnicul care-i adoptase.

Iar ţarul Petre era tot la răsboiu. Flăcăii se hotărâră să se ducă şi ei la răsboiu. Şi plecară, luând cu ei şi elefantul. Ajunseră la locul luptei şi băgară spaima în duşman, căci dacă ei omorau un duşman doui, apoi elefantul omora o sută. Şi duşmanul a fost învins, iar împăratul i-a chemat şi i-a lăudat. Apoi i-a întrebat ai cui sunt ei? Sfetnicul împăratului spuse atunci, că sunt feciorii lui. Dar ţarul Petre fu tare supărat, văzând că sfetnicul său are aşa voinici şi el nu i-a

www.ziuaconstanta.ro

ştiut. Pentrucă lui nu-i spusese niciodată de aceşti copii, îl condamnă la spânzurătoare.

Ileana, care era şi ea pe-acolo, ieşi atunci în faţa ţarului, şi-i spuse: „Eu sunt soţia Măriei Tale; iată inelul după care mă poţi cunoaşte; Măria Ta mi l-ai dat; iar copii sunt ai Măriei Tale".

Când ţarul Petre auzi acestea, i se umplu inima de bucurie şi rugă pe împărăteasă să-l ierte pentru tot răul ce i-a făcut.

Împărăteasa îl iertă şi ei se împăcară. Apoi ţarul Petre iertă şi pe sfetnicul său.

Împreună plecară în capitala ţării şi lumea îi primi cu bucurie.

Ileana iertă şi ea pe soacră-sa, pe care o îngropară cu cinste.

Şi ei trăiră fericiţi multă vreme.

Povestea celor doi fraţi

Au fost odată doi fraţi şi ei aveau o soră, pe care o măritară într'un sat vecin cu al lor.

După nuntă, finerii plecară la casa lor. La o săptămână, după cum e obiceiul, fraţii plecară să-şi vadă sora. Şi aceşti doi fraţi erau hoţi fără pereche. Ajunşi la sora lor, mâncară, băură şi, la un răstimp, fratele cel mic ieşi afară. Se plimbă puţin prin curte, apoi se întoarse în casă şi spuse fratelui său, că la noapte va cădea rouă. Aceste vorbe în limbajul lor hoţesc însemnau că el a văzut în curte un porc gras, iar la noapte trebuie să vie să-l fure, căci ar fi păcat să lase neatins asemenea porc frumos.

Fratele cel mare ieşi şi el puţin afară, văzu şi el porcul şi fu într'un gând cu celălalt.

După ce se săturară de mâncare şi băutură, plecară acasă. Iar pe cumnatul lor nu-l găsiseră ei acasă, căci el fusese în acea zi la oraş. Seara, se'ntoarse şi omul acasă; nevasta îi ieşi veselă înainte, îl primi cu drag şi-i spuse că fraţii ei au venit în ospeţie, iar când să plece, fratele cel mic a zis către cel mare, că la noapte va pica rouă.

Cum auzi bărbatul acestea, căci şi el era un puiu de hoţ — spuse nevestii că fraţii ei au pus gând rău porcului şi la noapte vor veni să-l fure.

După aceia el luă un cuţit, tăie porcul şi-l puse în eslea vitelor. Apoi, liniştit, se culcă. Noaptea cei doui hoţi veniră, căutară porcul peste tot, dar nu-l găsiră. Fratele cel mic se duse dar şi se culcă pe

www.ziuaconstanta.ro

furiş lângă cumnatu-său, poate acesta prin somn se va da de gol şi va spune unde a pus porcul. Şi, în adevăr, prin somn spuse că el a ascuns porcul în eslea vitelor. Hoţul, cum auzi acestea, se sculă, se duse şi spuse şi celuilalt; apoi intrară amândoi în grajd, cel mare luă porcul în spinare şi plecară.

După plecarea lor se trezi şi cumnatul din somn, se duse în grajd, dar nu mai găsi porcul. Se luă atunci după hoţi, pe cari îi întâlni. Fratele cel mic o luase înainte, cel mare în urmă cu porcul în spinare. Cumnatul îşi schimbă glasul şi zise: — „Mai dă-l, frate, să-l duc şi eu". Celălalt îl dete şi el îl luă în spinare şi-l duse la el acasă.

Cei doui fraţi ajunseră şi ei pe rând acasă şi fiecare credea că porcul era la celălalt. Se întâlniră şi, văzând că porcul nu e la nici unul dintre ei, se şi gândiră că au fost păcăliţi de cumnatul lor. Şi atunci fratele cel mare zise: „de la cine l-am luat, tot al lui a fost să fie, să-l mănânce sănătos".

Altă poveste

Au fost odată doi fraţi, dar cel mic era mai deştept, iar cel mare mai prost. Şi erau ei foarte săraci şi nu ştiau de ce să se apuce. Se sfătuiră ei mai multă vreme şi în urmă cel mic spuse că trebuie să se apuce de hoţie, căci numai aşa se vor putea îmbogăţi. Şi s'au apucat de hoţie.

Şi-au eşit ei într'o zi la marginea satului, iar acolo au văzut un om, care ara cu doi boi la plug. Şi-a zis fratele cel mic: — „Eu mă voiu duce la marginea tarlalei şi voiu începe a ţiui; omul o să vie, să mă întrebe de ce fac aşa; cât eu am să vorbesc, tu furi un bou şi fugi cu el în pădure." Şi plecă fratele cel mic până la cealaltă margine a tarlalei şi începu să ţiue, şi ţiui şi-şi trânti căciula jos şi ţipă şi urlă, până ce omul care ara, ne mai putându-şi face treaba, se duse la el şi-l întrebă ce are?

— Ce să am, mă mir de tine — răspunse hoţul — cum ari numai cu un bou? In acest timp, celălalt frate furase boul şi pornise cu el în pădure. Când auzi omul vorbe ca acelea, se duse numaidecât la brazdă, văzu numai un bou, il căută pe celălalt, dar pace de-l mai găseşte. Plecă şi el supărat spre casă.

Fraţii se întâlniră în pădure şi de-acolo plecară într'un târg, ca să vândă boul. In târg vândură boul, iar cu banii luaţi plătiră unui

www.ziuaconstanta.ro

ferar să le facă niște piroane lungi cam de-o jumătate de metru. După ce ferarul le făcu piroanele, ei le luară și plecară în calea lor.

Peste noapte ei se duseră să fure banii din visteria regelui din acea țară. Bătură piroane în zid, făcură așa un fel de scară, se urcară, intrară în visterie și furară la bani de aur, cât putură. Dimineața regele își puse mâinile în cap când văzu lipsa. Dar cum să prindă hoțul? Dădu ordin și slujitorii puseră în visterie un butoiu cu smoală.

In a doua noapte, fratele cel mare, care era mai prost, se duse din nou să fure; făcu scara, se sui sus, dar când să intre în visterie, buf în butoiul cu smoală. Intru târziu, fratele cel mic se duse și el la visterie. Acolo găsi pe cel mare în butoiu, vru să-l scoată, dar nu putu. Îi tăie deci capul, îl luă cu sine, iar corpul îl lăsă în butoiul cu smoală. A doua zi regele se duse în visterie, găsi corpul, dar nu găsi hoțul. Ce să facă regele ca să pună mâna pe el? Incărcă o cămilă cu doi desagi plini cu aur și o trimise astfel să se plimbe pe stradă. El gândea că hoțul va fura din bani și astfel îl va prinde. El pusese și un străjer să urmărească cămila de departe. Cămila merse prin toate părțile orașului, dar nimeni nu se apropie de ea. Când tocmai trecea pe o stradă mare, cămila se opri în fața unui cinematograf. Străjerul intră înnăuntru să vadă ce e acolo, iar cămila rămase afară. Dar tocmai acolo era locuința hoțului. El duse cămila acasă la el, luă desagii cu bani, apoi tăie cămila și-o făcu pastramă. Când străjerul ieși afară, se uită în toate părțile, dar ia cămila de unde nu-i. O căută el peste tot, n'o găsi și amărât se duse și spuse regelui isprava. Regele, tare supărat, dori și mai mult să găsească hoțul. Chemă la sine 40 de babe afurisite și le trimise prin oraș să caute pastramă de cămilă. Ele căutară prin tot orașul, dar nu dădură nici de urmă de pastramă, până ce una mai norocoasă se'ntâlni cu nevasta hoțului.

— „Dă-mi maică puțină pastramă de cămilă, că ar mânca baba." Nevasta, care nu știa că bărbatu-său e hoțul căutat, o duse în casă și-i dădu o bucată de pastramă. Apoi baba bucuroasă plecă. Dar nu ieși bine pe poartă, că se'ntâlni cu hoțul. Cum o văzu cu pastramă, o sfecli, căci ghici ce i s'ar putea întâmpla. Chemă înnapoi pe babă, spunându-i, că are să-i dea el pastramă mai multă, că n'are ce face numai cu o bucățică. Baba bucuroasă, că a dat peste noroc, se întoarse. Hoțul o prinse și-i tăie capul. Regele strânse babele, dar

www.ziuaconstanta.ro

văzu că una lipsia. Şi regele fu tare supărat că nici babele nu putură da peste hoţ. Strânse el tot poporul din capitală şi-l puse să treacă pe o stradă pavată cu bani. Dar pusese şi păzitori, cari să vadă cine se apleacă să fure bani. Trecu toată lumea, trecu şi hoţul şi nimeni nu se aplecă să ia vre un ban, dar hoţul îşi unsese opincile cu miere şi banii se lipiseră de opinci. Regele strânse banii, îi numără, văzu lipsa, dar iarăşi nu putu pune mâna pe hoţ. Şi era grozav de mâhnit regele.

Dacă văzu şi văzu că aşa nu poate prinde hoţul, se hotărî să-i dea jumătate din împărăţie, numai să se arate el singur. Şi hoţul se arătă atunci regelui. Dar regele dori să-l mai încerce încă, să vadă cât îi poate pielea acestui hoţ, care-l supărase atât. Il trimise deci regele, unde va şti el, să-i aducă viu nevătămat un rege. Hoţul se făcu tare că-i va aduce; plecă, trecu graniţa şi se duse într'o ţară streină.

Ajuns în capitala acelei ţări, se desbrăcă gol puşcă, se unse cu miere pe tot corpul şi apoi îşi lipi puf, fulgi şi pene pe tot corpul. Aşa cum se făcuse acum, avea asemănare cu un drac. Şi plecă hoţul — aşa ca dracul — la palatul regelui. Santinelele de pază, când îl văzură, crezură că e dracul, se speriară, fugiră şi hoţul intră în palat. Aci răsbi până în odaia regelui. Dar hoţul avea cu el şi o ladă mare. Ajuns în faţa regelui, puse lada jos şi-i făcu semn acestuia să intre în ladă. Regele, grozav de înfricoşat, intră acolo. Apoi hoţul încuie lada, o luă în spinare şi plecă pe unde venise.

Aşa cu lada în spinare trecu iarăşi graniţa în ţara sa. Aci se îmbrăcă cu hainele lui, după ce mai întâiu avu grijă să se cureţe şi să se spele. Apoi se duse la rege şi în faţa acestuia deschise lada şi scoase de acolo, mai mult mort de cât viu, pe regele pe care-l furase.

După aceia regele, stăpânul hoţului, îi dădu acestuia jumătate din moşie, iar pe prizonier îl trimise cu cinste, ca pe un rege ce era, în ţara sa.

Cornistul şi factorul

Odată, de demult tare, lumea aceasta era locuită numai de animale. Şi animalele aleseseră ca rege pe leu. Iar leul făcuse comandant peste animale pe jupân Ursilă. Şi toate animalele erau mulţumite şi trăiau în frăţie unele cu altele.

Iar odată leul spuse ursului, că vrea să treacă în revistă toate

www.ziuaconstanta.ro

animalele. Şi ursul la chemă pe toate şi le puse pe un rând, începând cu cele mai de frunte ; iar pe la mijloc aşeză măgarul, iár spre coadă iepurele. Şi veni leul şi le văzu pe toate. Şi când văzu măgarul, râse şi întrebă pe urs, ce animal e acela cu aşa urechi mari? Şi răspunse ursul : — „Acesta e cornistul trupei ; el sbiară şi atunci se strâng toţi supuşii M. Tale". Merse leul mai departe şi văzu iepurele. — „Dar acesta cu picioarele atât de lungi şi aşa de sfrijit cine e ?" — „Apoi, Măria Ta, acesta e factorul, căci el e acel ce aleargă după acei din supuşii Măriei Tale, cari nu aud cornistul. Şi postaşul fuge, îi găseşte şi-i aduce aci".

Şi de atunci leul cunoscu măgarul şi iepurele şi ştiu să se folosească de însuşirile lor.

Poveste

Odată un călător trecea printr'o pădure. Şi pădurea luase foc şi ardea cu vâlvătăi mari. Trecând el pe acolo, auzi un glas jalnic cerând ajutor. Nu departe de drumul călătorului ardea un copac mare, din care ieşea rugămintea : „Om bun, om bun, scapă-mă, că ţi-oiu fi şi eu de vreun folos". Omul nostru nu stete mult pe gânduri, puse mâna, curăţă scorbura de unde se auzia glasul şi un balaur mare ieşi de acolo. După ce scăpă de teama focului, balaurul, — drept recunoştinţă —, spuse omului să-şi deschidă gura ca el să-i sufle printre buze şi atunci omul va şti dintr'odată toate limbile pământului şi pe-ale oamenilor şi pe-ale dobitoacelor. Călătorul nu primi, căci îi era frică să nu-l muşte şarpele. Dar şarpele, care vroia să-i facă bine, îi spuse din nou : „Dacă ţi-i frică, ia fluerul din şerpar, eu voiu sufla prin el şi tu vei şti toate limbile pământului". Călătorul îşi puse fluerul la gură, şarpele îi suflă şi el ştiu atunci toate limbile pământului. Apoi fiecare dintre ei plecară în calea lor. Călătorul era gospodar bun, avea oi multe, herghelii de cai, turme de vite ş. a. Intr'o zi, pe când sta pe lângă casă la umbra unui copac, auzi el cum doi câini de pe lângă turma oilor vorbeau cu lupii din pădurea apropiată. Unul zicea : „veniţi voi lupilor mai repede, sfârficaţi oile şi-mi faceţi şi mie parte". Iar celălalt le spunea : „dacă veniţi, eu n'o să vă las şi-o să-mi rup toate măselele în blana voastră".

Gospodarul a înţeles numai decât ce-au vorbit câinii şi dimineaţa a şi dat ordin să fie omorât câinele, care a chemat lupii. Nevasta omului era şi ea de faţă şi, mirată că bărbatul ei a înţeles vorba

www.ziuaconstanta.ro

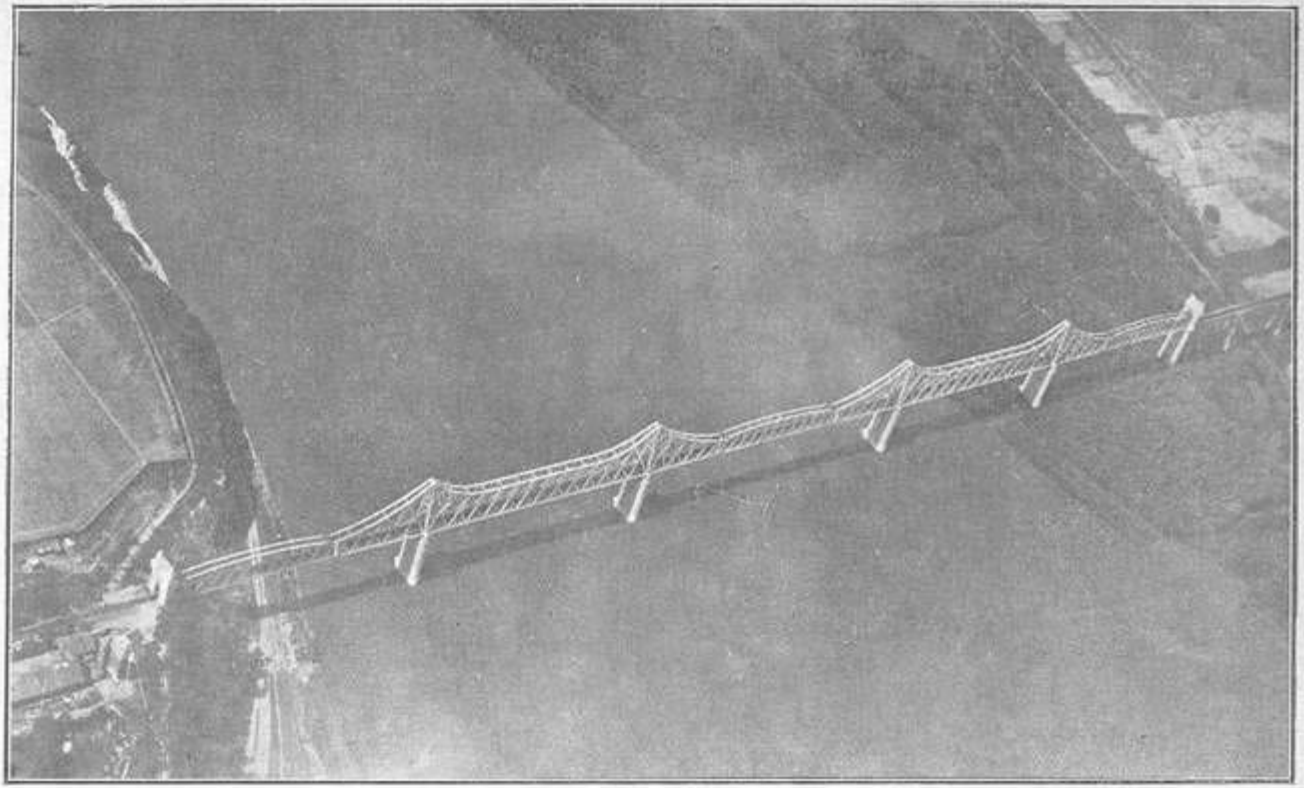

Podul de peste Dunăre la Cernavoda, văzut din avion

Fotoglob — Constanța

www.ziuaconstanta.ro

animalelor, l-a şi întrebat de unde ştie ce-au vorbit câinii cu lupii. El n'a vrut să-i spuie. Femeia însă se ţinu scaiu de el şi atunci bărbatul îi arătă că, dacă va spune cuiva cine l-a învăţat să cunoască vorba animalelor, el cum va spune, va şi muri. Nevasta tot nu-l lăsă în pace şi bărbatul se văzu nevoit să-i făgăduiască că-i va spune. Dădu femeii bani să se ducă la târg să-i cumpere haine nouă şi când se va întoarce, el să se îmbrace, să-i spuie şi apoi să moară. Femeia, nici una nici două, se duse la târg.

Dar tot ce-au vorbit ei, a auzit un cocoş. După ce plecă femeia, cocoşul chemă la el toate găinile lui şi le spuse: „eu am 40 de neveste şi le stăpânesc, iar ciorbagiul are una şi n'o poate stăpâni". Când stăpânul îl auzi pe cocoş, îl întrebă ce să spuie el femeii, când aceasta va veni acasă? Cocoşul îl învăţă să ia o nuia bună şi să-i dea pe spate una sus, una jos, iar din gură să-i zică: „asta ştiu, asta spuiu".

Când a venit femeia cu straiele cele nouă din târg, bărbatul se îmbrăcă cu ele, luă nuiaua şi începu a-şi croi nevasta de sus în jos şi de jos în sus, zicându-i: „asta ştiu, asta spui", până ce nevasta sătulă, îl ruga s'o lase, căci acum ştie şi ea limba dobitoacelor.

Proverbe

Dau mai jos şi câteva proverbe. Au şi unele turceşti, pe care cei mai în vârstă le spun în turceşte, cei mai tineri în bulgăreşte.

Turc. 1. *Iuvarlaim taş inusul tutmas.*	
Bulg. *Cama că coitu să târcolea ni faştă măh.*	Piatra care se rostogoleşte nu prinde muşchiu.
Turc. 2. *Tengerea e varlamuş capamu bulămuş.*	Tingirea s'a rostogolit până ce şi-a găsit capacul.
Bulg. *Priscun de hănsa tengerată nă mere lă şi capacă.*	
3. *Trudă e bogastvo.*	Munca-i bogăţie.
4. *Un tăruvă, un robuvă.*	Deşteptăciunea domneşte, deşteptăciunea robeşte.

www.ziuaconstanta.ro

5. *Ne ostăvăi nescăşnată rabotă zăntria.*	Nu lăsa lucrul de azi pe mâine.
6. *Cacvo poseişi, tacovo şte pojeniş.*	Ce semeni, aceia seceri.
7. *Vlac traşi măghio vremi.*	Lupul caută zi neguroasă.
8. *Detu şi tă greie Marteuşco, slănţe po hubo dă tă u hapi izmia.*	De cât să te ardă soarele de Martie, mai bine să te muşte un şarpe.
9. *Paren caşa, dufă.*	Cât să fie de rece, tot suflă.
10. *Hătuviti să ni tăt, măgărihta teglet.*	Caii se bat, măgarii suferă.
11. *Drugăria, să văf mijdă puznavă.*	Tovarăşul la nevoe se cunoaşte.
12. *Svoi svoigo ne hrani, gorco mu coi go neamă.*	Neamul neam nu-l hrăneşte, dar rău îi pare când nu-l are.
13. *Vsicico nesta na mestatu-si.*	Totul la locul său.
14. *Naşta cucică ni dava nă naştu cuci.*	Căţeaua noastră nu dă câinelui nostru.
15. *Coito zăvizdă nivijda.*	Cine-i gelos de avutul altuia, acela nu are.
16. *Capcă po capcă vir stavă.*	Picătură cu picătură potop se face.
17. *Bes măcă neama spalne.*	Fără trudă nu isbuteşti.
18. *Coito se ucì, toi şte spolnci.*	Cine învaţă, acela va isbuti.
19. *Na lăjată crăcată să căsi.*	Minciuna-i scurtă de picioare.
20. *Con nevidiăl, crăca răzmalia.*	Calul, nevăzându-l, dă semnalul.
21. *Ciusdata, svoe ni stavă.*	Ce-i al streinului, nu-l poţi stăpâni.
22. *Edno mi ină sărţeata, a druga mi ină izica.*	Cu una'n inimă, cu alta'n gură.
23. *Vlàc cuce ni stavă.*	Lupul câine nu se face.
24. *Vse şto lăşti, mi e slato.*	Nu tot ce luceşte-i aur.
25. *Băşta i maica săs pări şăni cupuvăt.*	Tata şi mama cu bani nu se cumpără.
26. *Din prăsè pruso păse.*	Mistreţul, mei paşte.
27. *Patcă pucină, pac pucină.*	Gâsca plesnită, tot plesnită.
28. *Mişti pistiput răşe.*	Ţine şoriciul sub ciur.
29. *Bati buri trăcalea.*	Nenea, butoiaş duce.
30. *Cravătă să teli, olă gu buli găza.*	Vaca fată şi pe bou îl doare c...

www.ziuaconstanta.ro

Ghicitori

1. *Deaduf tu visi babentă neapă.* — Cladinţă —
A moşului atârnă, a babei cască. — *Fântâna* —

2. *Dătăl Dobre bes cocăli.* — Cădeş —
Lungul Dobre fără oase. — *Fumul* —

3. *Beala patcă idin crac sidi.* — Zeli —
Gâsca albă într'un picior stă. — *Varza* —

4. *Părpuă patcă nă idin crac stuvi.* — Zeli —
Gâsca sdrenţuită într'un picior stă. — *Varza* —

5. *Cerven deadu nă găzănu vălniţă.* — Luc —
Moşul roşu pe şezut cu păr. — *Ceapa* —

6. *Beli cocoşcă put streahă lejet.* — Zăbi —
Găinile albe sub streaşină dorm. — *Dinţii* —

7. *Utuc breag iutuc breag ristridată beal sneac.* — Curitu săs cvăsă —
Deoparte mal, de cealaltă mal, la mijloc zăpadă. — *Covata cu pâine* —

8. *Dinea rătăchinea, nuştea dumăchine.* — Broscă —
Ziua servitoare, noaptea stăpână. — *Zăvorul* —

9. *Ino burinţi pulvinătă vinu i pulvinătă rachie.* — Iţe —
Butoiu, pe jumătate cu vin, jumătate cu rachiu. — *Oul* —

10. *Dălgă Nedă bis seancă.* — Udà —
Lunga Nedă fără umbră. — *Apa* —

11. *Cetiri citalcită, dvea minznarcită i ino măhălţe.* — Cotcă —
Patru beţişoare, doi brânduşei şi o codiţă. — *Pisica* —

12. *Ţealu, bealu, bizdupcă ut gore săs şurupcă.* — Iţa —
Alb, întreg, fără gaură şi deasupra coaje. — *Oul* —

13. *Dăi ciuvec, ni-e ciuvec; râţe neama; căşta pravi; săs ustasi i cal nosi.* — Liştivicică —
Să fie om, nu este; mâini nu are; case face; cu gura şi lemne şi noroiu aduce. — *Rândunica* —

14. *Prihetiăha beli pceli nă roiac; slănţe pecnă oţletehă.* — Sneac —
Căzut-au albe albine în roiu, soarele luceşte iar. — *Zăpada* —

15. *Tărculi să cerno călbo, tă izmuri ţeal sfeat.* — Nuştea —
S'a întins ghemul negru de a amuţit lumea întreagă. — *Noaptea* —

www.ziuaconstanta.ro

16. *Dulgheri bis sicivă, gotvaci bes tendgiri, a praviăt câştieichi i i slatco gaştiţa.*
— Cila —

Dulgheri fără topoare, gospodine fără tingiri fac căsuţe şi dulci bucate. — *Albina* —

17. *Smoc sfiiri po moghili, listi go cincă po igraie.*
— Veatăr —

Şarpe şueră prin dealuri, frunza zburând. — *Vântul* —

18. *Ceriăn ţigăniam nă vrăta stnoi.* — Cliuceò —

Ţigan negru la uşă stă.
— *Lacătul* —

19. *Dvaină bratiă dimia i mustea să gonăt.* — Meiţ i slănţi —

Doi fraţi zi şi noapte se întrec.
— *Luna şi soarele* —

20. *Cetiri bratiă uf ina riză stuvăt.*
— Etchiţi nă orevă —

Patru fraţi într'o cămaşă.
— *Mezul nucii* —

21. *Cerven ol detu păse triva ni nicui.* — Oghen —

Bou roşu, unde paşte iarba nu creşte. — *Focul* —

22. *Nose as coju civco.*
Văf men tupti sărţe străşlivo
Po crăcată dălghi, lechi,
Coi săm şi puznaie sechi.
— Zăiac —

Eu port cojoc sur,
Am inimă sperioasă,
Am picioare lungi, uşoare,
Mă poate ghici oricare.
— *Iepurele* —

23. *Probetno, ştom greini slănţi,*
Po pole ştoin ecnăt zvănţi
Goştiănăn pri nas dohojdă,
Gord, a gordă, să răzhojdă.
Săs dălghi e crăca cerveni,
Hodi po blata poleni.
Tam obiciă dă si grabi
Zmii, cervii i jobi.
Po comini clone zdrave,
Gnezdo trânesto şi pravi.
Iii pac ciudno văf mocirlec
Săs dălgătă-si ciovcă tracă.
Vearvăm sicichiţi dă mă puznavăt
Ce go znae i gu sreşta.
— Străchiăl —

Primăvara, cum luceşte soarele,
Cum s'aud clopote pe câmpii
Musafir la noi vine,
Semeţ, mândru, plimbându-se.
Cu lungi picioare roşii,
Umblă pe'ntinsa câmpie.
Acolo obişnuieşte a'nghite
Şerpi, viermi şi broaşte.
Pe lângă hornuri din beţe bune,
Cuibul mărăcinos îşi face.
Şi iar minunat în mocirlă
Cu lungul cioc se bălăceşte.
Cred să mă cunoască toţi
Cei ce mă întâlnesc şi mă ştiu.
— *Barza* —

24. *Pultivă cravu pris plet beagă, upaşcătăi utvăn ostava.*
— Igla —

Vacă împungătoare prin gard trece, dar coada-i rămâne afară.
— *Acul* —

www.ziuaconstanta.ro

Sednăl Gospod dă viceri

Sednăl Gospod dă viceri
Săs lănțitu i săs meseță.
Buja maică divan sidi,
Divan sidi i să moli:
„Dai-mi Boje cliceoveti,
Dă răsclincea cernă zimea
I rai Boje,
Dă si vidă smărtuviti,
Smărtuviti i buleriti,
Buleriti i siurmahțiti".
Dadi Gospod cliciuviti
Ci răsclici cernă zemea,
Cernă zemea i rai Boje.
Ci si videa smărtuviti,
Smărtuviti i buleriti,
Buleriti i siurmahțiti,
Siurmahțiti i dremni dița.
Buleriti nă itna străna,
Siurmahțiti nă drugă străna.
Buleriti nă predeom.
Srebro i šlato;
Siurmahțiti nă predeim
Hleap i gozbi.
Siurmahțiti idăt, piet;
Buleriti i să molet:
„Oi! vă vazi vi siurmahțiti,
Vii ni dai-ti hleap i gozbi,
Ni și vi dem sribro i slată".
Iudguvareat siurmahțiti:
Oi vă vazi vii buleri,
Vii și ești sribro i slată,
Nii și iden hleap i gozbi.

S'a așezat Dumnezeu la masă

S'a așezat Domnul la masă
Cu luna și cu soarele.
Maica Domnului stă în picioare,
Stă în picioare și se roagă:
„Dă-mi Doamne cheile,
Să descuiu negrul pământ
Și raiul dumnezeesc,
Să-mi văd morții,
Morții și boerii,
Boerii și săracii".
Datu-ia Dumnezeu cheile
Și-a descuiat negrul pământ,
Negrul pământ și raiul dumnezeesc
Și și-a văzut morții,
Morții și boerii,
Boerii și săracii,
Săracii și micii lor copii.
Boerii într'o parte stau,
Săracii în cealaltă parte.
Boerii aveau în față
Aur și argint;
Săracii aveau în față
Pâine și mâncare.
Săracii beau, petrec;
Boerii li se roagă:
„O! voi săracilor,
Dați-ne voi pâine și mâncare,
Noi vă dăm aur și argint".
Răspund săracii:
„O! voi boierilor,
Voi mâncați-vă aurul și argintul,
Noi ne mâncăm pâinea și mâncarea.

Dvamă brate bliznați

Trăgnăli-să dvamă brate,
Dvamă brate, dva bliznacă,
Trăgnăli-să dă picelet.

Doi frați gemeni

Plecat-au doi frați,
Doi frați, doi gemeni,
Plecat-au să muncească.

www.ziuaconstanta.ro

Hodeli=să ispiceleli
Tri godini, tri hilidi.
Vărnăli=să bidilighi,
Bidilighi crivilighi
Ci ghi fărlea făf timniţa.
Sijelisă timnelisă
Ţeli mi devet gudini.
Iutguvarea po malăc brat:
„Oi tă tebea po guliam brat,
Iaşi să molea nă tebe,
Păc ti brateo nă temnicerea,
Dă=ni utvarăt vrătată,
Ni dă vidim că coi vremi,
Zimea li=i, letea li=i?
Cue zimea, dă=ni dunsăt
Studen snizeţ.
Cue letea dă=ni dunsăt
Zilen clăsceţ".
Iutguvarea po guleam brat:
„Oi tă, tebea timnicereo,
Ti ni uturi vrătata
Ni dă vidim că coi vreme,
Zime li=i, lete li=i?
Cue zime dunisi=ni
Studen znijeţ;
Cue letea dunisi=ni
Zilen clăsceţ".

Au fost şi=au câştigat
In trei ani, trei mii.
S'au înnapoiat şi=au fost bănuiţi,
Au fost bănuiţi şi pârâţi
Şi=au fost băgaţi în temniţă.
Au stat în temniţa'ntunecoasă
Nouă ani întregi.
Cel mai mic frate spune:
„Tu frate mai mare,
Eu mă rog ţie,
Iar tu de temnicer,
Să ne deschidă uşa,
Să vedem cum e timpul,
E iarnă, sau e vară?
Dacă e iarnă, să ne aducă
Zăpadă rece,
Dacă e vară, să ne aducă
Spice verzi".
Zice fratele cel mare:
„Tu, temnicerule,
Deschide=ne uşa
Să vedem cum e timpul,
E iarnă sau e vară?
Dacă e iarnă să ne aduci
Zăpadă rece;
Dacă e vară să ne aduci
Spice verzi".

Pufalăsă Stoian

Hai, ghidi vinu cervenu,
Coitu tăpie zlo struvă.
Snoşte săi Stuian punăpil
I săi pufalel,
Ci imă conci ranenu.
Ci imă bulci hubăvu,
Făf mihănea pret prazovi gavazi
De gui zăciulă paşata.
Paşa mu haber pruvodi:

S'a lăudat Stoian

Hai, dă vinul cel roş,
Cin' te bea rău face.
Aseară Stoian s'a'mbătat
Şi s'a lăudat,
Că are căluţ hrănit,
Că are nevastă frumoasă,
In cârciumă în faţa slujitorilor paşii
Şi=a auzit paşa.
Paşa i=a trimis veste:

www.ziuaconstanta.ro

„De da go e Stovian, dă dodi,
Dălgă coşie dă pravim,
Ut citirisi sahate,
Citirisi conacă.
Acu mă Stuvian nad mini,
Azi şte mu harija
Moiti citirisi hatuvi.
I moiti beli hanămchi,
Beli cadănchi.
Acu gu azi nad mină,
Şte muzema negu vutu
Bulci hubovo,
I negoftu conci hranenu,
Bulcimi ciubuc da pali".
Stoian is doră hodişi
Dremnu sălzi ronişi.
Stoianutu concinţi
Tosi na Stoian dumăşi:
„Stovene, moi stupanino,
Ză sto si sălzi ronişi?
Stoian na conci dumăşi:
„Conci moe hraneno,
Snoşte să, conci, punăpil,
Punăpif i să pufalef,
Ce imăm conci hranenu
I imăm bulci hubăvă.
Paşa mi haber provodi
Dălgă cuşie dă pravim".
Conci na Ştoian dumăşi:
„Stuvene, moi stupanino,
Ia-mă Stuvene nă hrăni,
Nă hrăni, ioşti năzubi,
Săs bealmă uriz nă hrăni,
Sroinumă vinu nă pui,
Jeltimă smoţi pripăşi".
Cimu-să Stuian văz smetua
Ci pri păşată iutişel.
Stuvian nă paşa dumăşi:
Afelim, paşo Slivnenţcă

„Unde e Stoian, să vie,
Lungă întrecere să facem,
De patruzeci de ore,
De patruzeci de conace.
Dacă mă'ntrece Stoian,
Eu o să-i dăruesc
Patruzeci de armăsari ai mei,
Şi-a mele albe neveste,
Albe cadâne.
Dacă îl întrec eu,
O să-i iau a lui
Nevastă frumoasă,
Şi căluţul lui hrănit,
Nevasta lui să-mi aprindă ciubucul"
Stoian se plimba prin curte
Mărunte lacrimi lăcrămând.
Căluţul lui Stoian,
Lui Stoian spunea:
„Stoene, stăpânul meu,
De ce-ţi curg lacrimi?".
Stoian calului îi spunea:
„Căluţul meu hrănit,
Aseară, căluţule, m'am îmbătat,
M'am îmbătat şi m'am lăudat,
Că am căluţ hrănit
Şi nevastă frumoasă.
Paşa vorbă mi-a trimis
Lungă întrecere să facem".
Căluţul lui Stoian îi spune:
„Stoene, stăpânule,
Ia şi mă hrăneşte, Stoene,
Hrăneşte-mă, dă-mi tain,
Cu orez alb să mă hrăneşti,
Cu vin roş să mă adăpi,
Cu chingă galbenă mă'ncinge".
Stoian pe cal a'ncălicat
Şi la paşa s'a dus.
Stoian, paşei îi spunea:
„Aferim, paşă din Slivniţa,

www.ziuaconstanta.ro

I dălgă cușie pusnăli,
Ut citirisi săhatea,
Săs citirisi hatuvi,
Săs cuprinini ciulovi".
Pașa hanămchi dumăși:
„Cestăsăi măgla zădala,
Heighe hatuvi de idăt".
Dudetu pașa izdumă
Stuvian nă porti puhlopa
Stuvian nă pașa dumăși:
„Afelim, pașa, pașuleo",
Pașata nă Stoian dumăși:
„Stoene, mlado voevodu,
Iutzimi dur citirisi hatuvi
Săs cuprinini ciulovi;
Ustăi=mi, hiolam, Stoene,
Moiti bele cadâne".
Stuvian nă pàșa dumăși:
„Ni ti iscăm hatuvi
Săs cuprinini ciuluvi,
Netu ti iscăm cadâne,
Cadâne, beli hanămchi,
Dă znaiși pașo dă povnișì,
Săs Stuian șăga ni bivă.

Intrecere lungă să facem,
Patruzeci de ceasuri,
Cu patruzeci de cai frumoși
Cu pături de mătase".
Pașa, cadânei spunea:
„Negură deasă s'a lăsat,
Uite=i caii frumoși cum vin".
Până pașa vorba=și termina,
Stoian la poartă bătea.
Stoian pașii spunea:
„Aferim, pașe, mare pașe"
Pașa lui Stoian spunea:
„Stoene, tinere voevod,
Ia cei patruzeci de cai
Și cu pături de mătase;
Lasă=mi, Stoene, omule,
Ale mele albe cadâne".
Stoian pașii spunea:
„Nu=ți vrau caii frumoși
Și cu pături de mătase,
Nici nu vreau cadânele,
Cadâne, albe femei,
Să știi pașe și să pomenești,
Cu Stoian glumă nu'ncape.

Mladă Călincă

Năi incelăsăi Călincă
Se vecer căznuză iudà,
Sùtrenă ranu prizurà
Pocrăi Kirciu vi minava
I nă Kirciu dumăși:
„Dobăr ti vecer, Kirciule
Kirciule, mlado dascălci!"
Kirciu scrit dori sideși,
Bealu si cniji dărjeși,
Cerno si slovo citeșe
Margaretu tiutun pieși,
Hiabălcă mize ideși.

Tânără Călina

S'a învățat Călina
Seara târziu după apă,
Dimineața'n zori pe rouă
Pe lângă Kirciu trecea
Și lui Kirciu îi spunea:
„Bună seara, Kirciule,
Kirciule, tinere învățător!"
Kirciu'n mijlocul curții sta,
Carte albă'n mână ținea,
Slove negre pe ea citea,
Tutun „Margareta" fuma,
Mizilic, mere mânca.

www.ziuaconstanta.ro

Călincă is pătiu vărveşi.
„Dobăr ti vecer, Kirciule;
Cădei bulcă Mirieancă
Cii placet tolcos dițata?
Ah! dă săm nă tezi diță,
Dă li nișta dă ghi umira?"
Mirieancă si niștu ni cază,
I si nă vedi glavată
I si făf căști flezi.
Stănalăi ranu săbuta,
Zădeană beală cădeli
Zădeană novu vrătenu.
I făf Călinchini iutivă.
Batele, bate Kralule,
Nă țealu selu zap struvăș,
Na toită dășterea
Zap ni struvăș
Jènini măji dălibi
Săs pu tri diță"!
Craliu și nistu ni cază,
I si nă Călincă dumăși:
„Călinche, mome hubăvă,
Ia zimi snop cliuciuve,
Răscliuci isbè dălbochi,
Nă tuci roinu vinu,
Bulcă Mirieancă dă pucerpim.
Călincă si fislu priflezi,
Bășta i pudere iutidi
I glavata iudrează.

Călinca pe drum trecea.
„Bună seara, Kirciule;
Unde-i tânăra Mirieanca
De-i plâng așa copiii?
Ah! de-și fi eu la acești copii,
Oare nu i-și putea eu împăca?"
Mirieanca nimic n'a spus,
Ci și-a plecat capul
Și în casă a intrat.
Sâmbătă s'a sculat din vreme,
A început caerul alb
Să-l toarcă pe fusul nou.
Și la Călina s'a dus.
„Neică, nene Kraiule[1])
Intregul sat îl conduci,
Pe fiica ta n'o conduci,
N'o poți stăpâni
Bărbați însurați să iubească
Și cu trei copii"!
Kraliu nimic n'a spus,
Dar el Călinei i-a zis:
„Călino, fată frumoasă,
Ia tu legătura de chei,
Descuie beciurile-adânci,
Scoate din vinul cel roș,
Să servim pe tânăra Mirieancă.
Călina'n beciuri adânci a intrat,
Tatăl după ea s'a dus
Și capul i-a tăiat.

Mlad Pătuș

Răsbuleal mi săi mlat Pătuș.
Ci lija Pătuș ci buleà
Țelimi devet gudini.
Na disetătă godina,
Pătuș Miliți dumăși:
„Milițe, mila sestrițe,

Tânărul Pătuș

S'a îmbolnăvit tânărul Pătuș.
Sta în pat Pătuș și bolea
Nouă ani întregi.
In al zecilea an,
Pătuș Miliței spunea:
„Miliță, scumpă surioară,

[1]) Era primar în sat.

www.ziuaconstanta.ro

Stănalu mi devet gudini,
Glavată mi ni poscănă.
Ia mi, Milițe, postelì
Tam gore holăm nă chioșcă".
Milița mu e puslală
Iză răcată gu uluvilă
I gu nă chioșcă zăvelă,
I mu glavată poștișì.
Că tu mu glavată poștișì,
Dremnu si sălzi ronișì.
Pătuș Milițe dumăși:
„Milițe, milă sestrițe
Sălzi nă stărna capna",
Pătuș Milițe dumăși:
„Miliți, milă sestrițe,
Dăli ti să e dudealu
Bati-si bolen dă gledeși,
Linti mu rani dă mi eș?
Lenini cărpi dă pereș,
Lenini i mihleanini?"
„Ni mi săi, bate, dudealu,
Tebe ias bolen dă gleden,
Nai mi săi, bate, dudealu,
Iut tozi ceren harapen.
„Milițe, milă sestrițe,
Ză șto ni mi si cazălă du sega
Dă si selutu iutărva,
Selutu i oști horătă".
„Snoști mi haber pruodi
Nă mene i nă Mărica ciuciuva,
Dă să hubavo priminim
Că tu ză bulcă vinceavăni".
Pătuș Milițe dumăși
„Milițe, milă sestrițe,
Ia flez nislu dălbochi
Dă mi concitu iscarăș,
Concitu ni iscarvănu,
Țelimi devet gudini

S'au făcut nouă ani,
Capul nu mi-ai păduchiat.
Ia așterne-mi, Miliță,
Acolo sus în chioșc".
Milița i-a așternut
Și de mână l-a apucat
Și la chioșc l-a condus,
Și capul i-a păduchiat.
Când capul îi păduchia,
Lacrămi mărunte vărsa.
Pătuș Miliței spunea:
„Miliță, scumpă surioară,
Lacrimi pe obraz mi-au picat".
Pătuș Miliței spunea:
Miliță, scumpă surioară,
Oare ți s'a urât
Pe nen'tu bolnav să-l cauți,
Rănile-i grele să-i speli?"
De cânepă cârpe să speli,
De cânepă pline cu-alifie?"
„Nu mi s'a scârbit, nene,
Pe tine bolnav să te caut,
Ci mi s'a scârbit, nene,
De acest negru harap".
„Miliță, scumpă surioară,
De ce nu mi-ai spus până acum
Ca să scap satul,
Satul și oamenii".
„Aseară vorbă mi-a trimis
Mie și Mariei lui unchiu,
Să ne îmbrăcăm bine
Ca mireasa'n ziua nunții".
Pătuș Miliței spunea:
„Miliță, scumpă surioară,
Intră în adânci beciuri
Și-mi scoate calul,
Calul nescos,
De nouă ani întregi.

www.ziuaconstanta.ro

Nă pubratăm[1]*), lămbanten, zăcarai*
Dă mi concitu potcovè,
Săs devet ochi peteli
I săs dva ochi gozduvì,
I săs puslătenì năluvi.
Milița si conci ză vedi
Nă pubratemu lambanten
„Bàtele, bate lambanten,
Bate-mă Pătuș pruodi,
Dă mu concitu putcoveș".
„Ia și ti concitu putcovà
Zăt tvoita tăncătă znăga,
Ză tvoiti cerniti ioci
I ză dvoiti tănchiti vejdi".
Milița si niștu ni cază,
Pravu pri Pătuș utidi.
Pătuș Milițe dumăși:
„Milițe, milă sestrițe
Putcuva hă li ti concitu ?"
„Batele, bate Pătușă
Toi ște mi potcuve concitu.
Ză moită tancătă znăgà,
Ză moiti cerniti ioci,
Ză moită tănchiti vejdi
I ză moitu bealutu liți".
Pătuș Milițe dumăși:
„Milițe, milă sestrițe,
Ia răstvurì novi săndăți
Ci isvădi cărpi lenini,
Lenini i coprineni
Ci mi răniti uvărji,
Iuvărji ioști ză stignì.
I as și să nă concitu văz smetnă,
Pubrate-mu lambanten șe idă,
Neștu dă gu popităm".
Lambanten, cătu gu videa
Ut dăleg mu vicăși:

La frate-meu, ferarul, du-l
Ca să-l potcoviască,
Cu nouă ocale de potcoave
Și cu două ocale de caiele,
Cu potcoave aurite.
Milița cu calul s'a dus
La fratele potcovarul.
„Bădie, bade fierar,
Nenea Pătuș m'a trimis
Ca să-i potcovești calul".
„Eu am să-ți potcovesc calul,
Pentru trupul tău subțirel,
Pentru ochii tăi negri
Și pentru sprincenele tale subțiri".
Milița nimic n'a spus,
Drept la Pătuș s'a dus.
Pătuș Miliței spunea:
„Miliță, scumpă surioară,
Ți-a potcovit calul ?"
„Nene, nene Pătuș,
El o să-mi potcoviască calul
Pentru trupul meu subțire,
Pentru ochii mei negri,
Pentru sprincenele mele subțiri
Și pentru fața mea albă".
Pătuș Miliței spunea:
„Miliță, scumpă surioară,
Ia deschide noile lăzi
Și scoate cârpe de cânepă,
De cânepă și de mătase
Și rănile leagă-mi,
Leagă-mi-le și strânge-le.
Eu pe cal o să m'arunc,
La fratele ferar să mă duc,
Ceva să-l întreb".
Ferarul, când l-a văzut
De departe îi strigă:

---

[1]) Frate de cruce.

www.ziuaconstanta.ro

„Prustimi, prustimi holăm Pătuşă
„Ias proşcă ni ti davăm,
Ia si glăvată năvedi,
Dă ti glavată iudreje,
Dă ti drehiti iu cărveà".
Lambanten Pătuş dumăşi:
„Prustimă holăm Pătuşă,
Ias ni misleh ci si juf".
Pătuş lambanten pităşi:
„Că deie holăm harapci
Harapci cerno iumrazen?
Dur de si holăm hurtuvăt,
Harapci iut sreştă idi,
Iut dălec mu sileam davaşi,
Pătuş sileam ni iutzimă.
Pătuş mu ut dalec dumăşi:
„Detu şti sileam ia zemă
Pohubovu glavata dă iutdreje".
Harapci nă culeni mu sednă
Ia si glavata nă vedi:
„Dă ti glăvată iut dreja
Zileni drehi dă ni iucărvea".

„Iartă-mă, iartă, nene Pătuşe,
„Eu iertare nu-ţi dau,
Ia apleacă-ţi capul,
Capul ca să ţi-l taiu,
Să nu-ţi murdăresc hainele".
Ferarul lui Pătuş spunea:
„Iartă-mă nene Pătuşe,
Eu nu credeam că eşti viu".
Pătuş pe ferar îl întreba:
„Unde este harapul,
Harapul negru şi rău:
Pe când ei îşi vorbeau,
Harapul în faţa lor veni,
De departe salut le dete,
Pătuş salut nu i-a dat.
Pătuş de departe-i spuse:
„De cât să-ţi primesc salutul
Mai bine capul să-ţi tai".
Harapu'n genunchi a căzut
Şi capul şi-a aplecat:
„Să-ţi taiu capul,
Verzile haine să nu-ţi însângerez".

I. Sassu

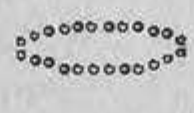

www.ziuaconstanta.ro

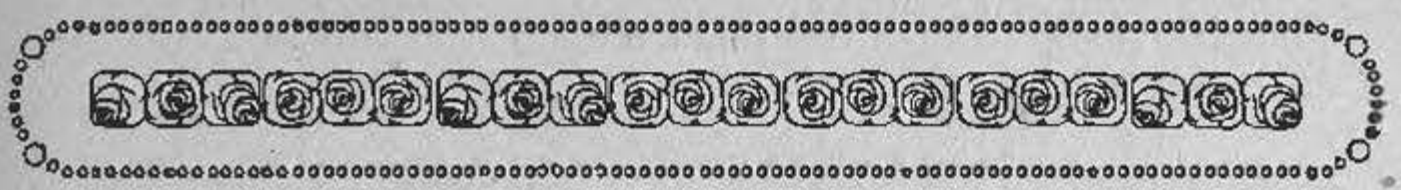

COLINDE BULGÀREŞTI DIN CERNA

culese de G. Coatu-Cerna

VLAŞCA ZEMEA

Izgrealo e iasna zora!...
Dnes' hubovo Vlaşca zemea!
To ne bilo iasna zora,
Na e bilo dobăr iunac,
Dobăr iunac s'dobăr coni!...
Toi utide tatăc dolu
Tatăc dolu v'dolna zemea,
Da se bie s'liuti Turţi,
S'liuti Turţi i procleti.
Cuga iunac Turţi biet,
Zemea i nibè potripera;
Cuga Turţi iunac biet
Raniligu s'devet rani,
Devet rani curşumlii,
Desetata iot nojove.
Padna iunac cerna zemea;
Posleta mui cerna zemea.
Glavuicica mui bişten camâc,
Pocrăvca mui iasna slăna,
Sviticica mui iasna zora,
Svişticica mui iasna zvezda,
Temenciţa mui tămna măgla!...
Nazdravi-ti dobor iunac,
Dobăr iunac s'dobăr coni!...

După fiecare vers se repetă în cântec refrenul:

Dnes'hubovo Vlaşca zemea!

www.ziuaconstanta.ro

În traducere :

PĂMÂNTUL ROMÂNESC

A răsărit strălucitorul luceafăr!
Astăzi e bun pământul românesc!
Acela n'a fost luceafărul strălucitor
Ci a fost un flăcău viteaz,
Flăcău viteaz cu un cal năzdrăvan.
El s'a dus încolo la vale,
In colo la vale spre ţinutul de jos,
Ca să se bată cu Turcii iuţi,
Turcii iuţi şi îndrăciţi!...
Când flăcăul bătea pe Turci,
Pământul şi cerul se cutremura!...
Când Turcii au bătut flăcăul,
L-au rănit cu nouă rane,
Nouă rane de gloanţe,
Iar a zecea de cuţite.
A căzut flăcăul în pământ negru,
Urmarea îi este tot pământ negru.
Pernuţa-i este piatră nestimată,
Giulgiul îi este brumă curată,
Iconiţa-i este luceafăr strălucitor,
Lumânărica-i este stea lucitoare,
Tămâetul îi este ceaţă deasă!...
Să-ţi fie de bine flăcău viteaz,
Flăcău viteaz cu cal năzdrăvan!

După fiecare vers se repetă refrenul :

Astăzi e bun pământul românesc!

Această colindă se cântă pela case, de băeţi şi flăcăi, în ajunul şi chiar în ziua de Crăciun.

CALINCIŢĂ

Pohvalise malca moma,
Călino-leo, Călinciţă!...
S'noşte vecer na cladeniţă
Na cladeniţă pred iunaţi,

www.ziuaconstanta.ro

Na sideancă pred divoichi:
„Az săm malcă, nai măniucă,
„Az si imam devet rizi,
„Devet rizi cuprinini,
„Desetata s'srebro i zlato.
„Az dă ubleca devet rizi
„Devet rizi cuprinini
„Desetata s'srebro i zlato,
„Să nadgreia iasnoto slăute!...
Ot de ia zacim iasnoto slănțe?
To provodi bărzi slughi
Da iditi i nameriti malca moma
Da mi=ea tuca dovedete,
Da mi=ea tuca na istuca,
Da să dvama nadgreavami.
Otișlesă bărzi slughi
Nameriha malca moma,
Naișlesă na istuca
Ci să dvama nadgreavali.
Iugrealo e iasnoto slănțe
To iugrealo tri planini,
Tri planini săs șest stada.
Iugrealo e malca moma,
Tea iugrealo șest planini
Șest planini săs devet stada!
Nadgrealo e malca moma,
Nadgrealo e iasnoto slănțe.
Nazdravi=ti malca moma!...

După fiecare vers se repetă refrenul:

„Călino=leo, Călinciță"!

În traducere:

CĂLINUȚA

S'a fudulit fata cea mică,
Călino=leleo, Călinuțo!...
Pe'nserate la fântână,
La fântână'ntre flăcăi,
La șezătoare între surate:

www.ziuaconstanta.ro

„Eu sunt mică, cea mai mică,
„Dar am şi eu nouă cămeşi,
„Nouă cămeşi de mătasă,
„A zecea cu argint şi aur:
„Şi de-oiu îmbrăca nouă cămeşi,
„Nouă cămeşi de mătasă,
„A zecea cu argint si aur,
„Am să întrec soarele în strălucire!...
De unde-o fi auzit-o soarele lucitor?...
El a trimis în grabă slugi
Să se ducă să găsească fata cea mică,
Şi numaidecât să i-o aducă,
S'o aducă chiar lângă el,
Ca să se întreacă amândoi în strălucire.
Şi s'au dus grabnic slugile,
Şi-au adus fata cea mică,
Au adus-o chiar lângă el,
Şi-au început amândoi să strălucească.
Strălucea măritul soare
Cât coprindea trei ţinuturi,
Trei ţinuturi cu şase turme de vite!...
Strălucea şi fata cea mică
Cât coprindea şaşe ţinuturi,
Şase ţinuturi cu nouă turme de vite!...
Străluceşte mărite soare!...
Străluceşte fată mică!...
Să-ţi fie de bine fată mică!...

După fiecare vers se repetă refrenul:

„Călino-leleo, Călinuţo!".

Se cântă de flăcăi, la Crăciun, pe la case.

www.ziuaconstanta.ro

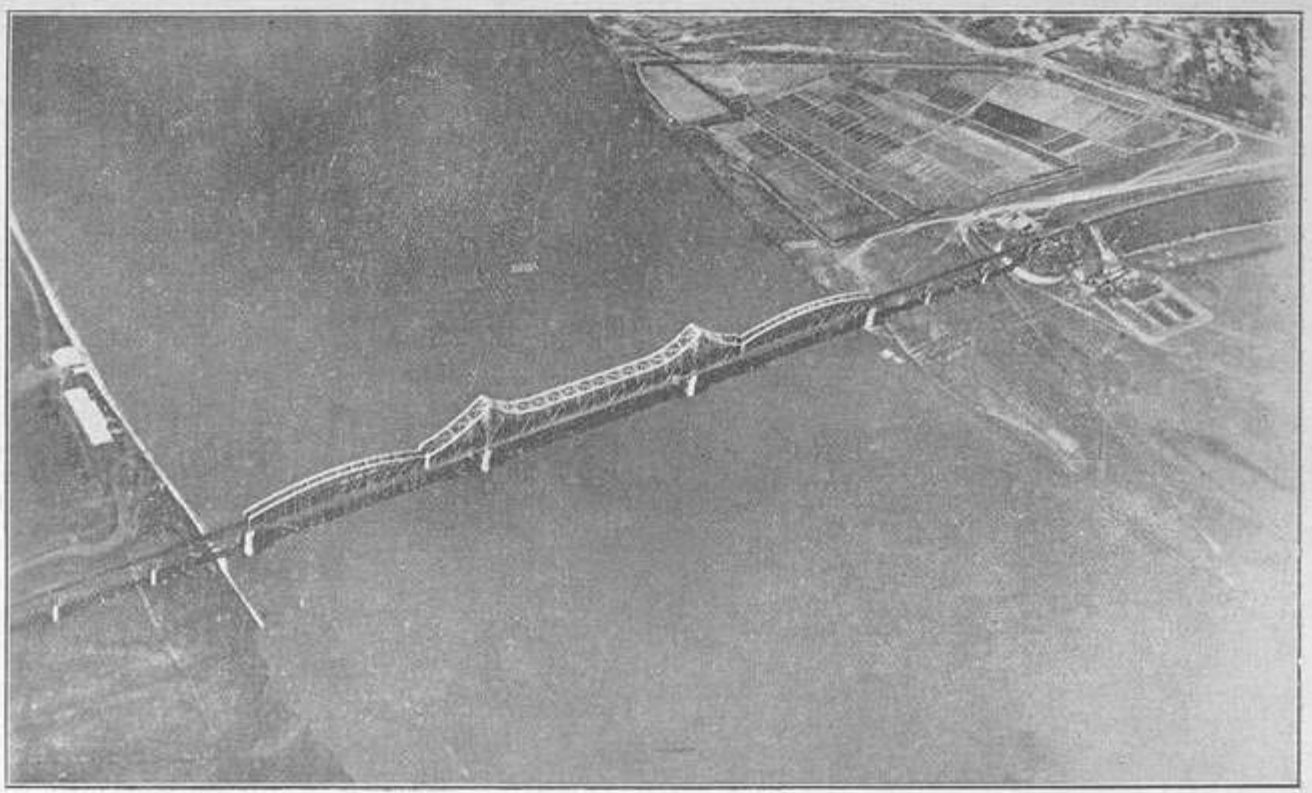

Podul de peste Borcea, văzut din avion

Fotoglob—Constanța

www.ziuaconstanta.ro

Noi informaţiuni etnografice, istorice şi statistice asupra Dobrogei şi a regiunilor basarabene învecinate Dunărei

Am arătat într'o serie de studii publicate anterior care era înfăţişarea etnografică a Dobrogei în decursul timpurilor. Informaţiunile folosite pentru lămurirea unor asemenea chestiuni se bazau pe informaţiunile scriitorilor clasici şi pe descoperirile arheologice — datorite în cea mai mare parte lui V. Pârvan — pentru epoca veche, iar pentru cea medievală şi modernă pe ştirile călătorilor ce-au străbătut aceste ţinuturi sau pe anumiţi informatori străini apuseni, în ale căror preocupaţiuni a intrat şi prezentarea diferitelor aspecte ale ţinuturilor noastre transdanubiene.

Ca pretutindeni în Peninsula Balcanică aşa şi la noi, oraşele şi diferitele administraţiuni ale ţinuturilor n'au păstrat ştiri informative de orice natură în legătură cu trecutul. Furtunile care s'au abătut asupra unor asemenea locuri au fost prea sălbatece, pentru ca de cele mai multe ori să se mai fi păstrat ceva din resturile informative a acelor timpuri, aşa că nici vorbă nu poate fi de niscaiva arhive ale unor oraşe sau provincii, unde să se găsească asemenea ştiri. Pe de altă parte, chiar dacă asemenea lucruri vor fi existat, arhivele fostului imperiu otoman de odinioară n'au fost deschise încă cercetărilor pentru a se afla ce coprind ele.

Chiar când ele vor fi deschise, socotim că o încredere prea mare statisticele în deosebi n'ar putea să ofere, de oarece primitivismul cu care se făceau asemenea operaţiuni în imperiul turcesc ne-ar de tot dreptul să ne îndoim asupra adevărului ce l-ar exprima.

Diviziunea administrativă a imperiului era făcută după criterii absolut arbitrare, schimbându-se des ; autorităţile din imperiul otoman întreţineau şi favorizau chiar deosebirile de rase şi religiuni, luând când partea unora când a altora şi făcând astfel imposibilă orice studiere serioasă sub raportul etnic sau statistic.

www.ziuaconstanta.ro

— „La langue prise ordinairement pour le signe distinctif des races, surtout pour les étrangers, n'est pas ici un léger obstacle. Il y a par exemple, en Macedoine, des Grecs qui ne parlent que le bulgare; presque tous les Grecs d. l'Asie-mineure ne parlent que le turc, et les musulmans de Candie ne parlent que le grec.

Pour tous ces motifs, les statistiques commandés par des raisons politiques, non plus que celles puisées aux archives ottomanes par les voyageurs étrangers, ne méritent aucun crédit. Cependant, notre opinion sur ce sujet, quoique assise sur des données certaines, pouvait être taxè de partialité, par suite de notre origine [1])".

De cele mai multe ori însă aceste statistice erau defectuoase şi din cauza conrupţiunii agenţilor însărcinaţi să le facă. Alte ori, când se apropia timpul ca să se facă asemenea numărători, capul familiei făcea ca unii din membrii familiei să dispară sau, de îndată ce se ivea în pragul uşii un asemenea funcţionar statistic, i se punea un bacşis în mână, acela trecând în tabloul său numai trei indivizi bărbaţi în loc de cinci, câţi erau în realitate.

Câte odată, făcându-se statistice, se numărau casele şi apoi se socotia în mod arbitrar o cifră rotundă, spre ex. de patru pentru fiecare

---

[1]) A. Bernardakis: *Aperçus économiques et statistiques sur la question d'orient, la Grèce, la Turquie etc*, în Journal des Économistes, Paris 1878 tom. 3. Juillet à Septembre pg. 154. Cf. I. Beyran: *La Turquie médicale au point de vue des armées expéditionnaires et des voyageurs.* Paris 1854 pg. 9: . . . „Aucun géographe n'a put donner, jusqu'à présent, le nombre exact de la population, non seulement de l'Empire ottoman, mais même de celle de Constantinople". *Bibliomappe ou Livre-cartes:* Textes analytiques, tableaux et cartes indiquant graduellement la Géographie naturelle . . . Paris 1824—1826. 2 vol.; t. I. pg. 632: „. . . Autant qu'on en peut juger d'après le relevé des meilleurs cartes, car les Turcs ne savent ce que c'est un recensement ou un cadastre et d'après les relations comparées des voyageurs les plus exacts, la superficie de la Turquie européenne, y compris les îles, est d'environ vingt-cing mille lieues carrées, sur lesquelles est repartie une population de dix à douze millions d'âmes". M. N. Bouillet: *Atlas universel d'histoire et de géographie* . . . Paris 1877, pg. 1072: . . . (Turquie d'Europe) . . . „Les statistiques sont très imparfaites" . . . *Population.* Rien de plus difficile que d'obtenir des statistiques exactes dans les pays musulmans, les femmes échappant d'abord à toute opération de relevé". R. Cobden: *Notes d'une excursion en Turquie*, în Revue britannique ou choix d'articles traduits des meilleurs écrits périodiques de la Grande-Bretagne. Paris 1841 pg. 285 „Dans un pays où jamais n'a été fait un recensement exact et ou par conséquent toute évaluation n'est fondée que sur des conjectures, il n'est pas surprenant qu'il y ait une grande diversité d'opinions même parmi les hommes les mieux informés par rapport au chiffre de la population".

www.ziuaconstanta.ro

casă, cu care se înmulția numărul total al caselor, stabilindu-se prin o astfel de operațiune fictivă, numărul general al populațiunii [1]).

Neputându-se, prin urmare, expune prin alte mijloace aspectul etnic și demografic al ținuturilor noastre dobrogene, ne-am luat osteneala de a strânge orice informațiune străină asupra unor asemenea chestiuni, din diferiții călători ce-au umblat pe aici, din rapoartele consulare sau militare făcute asupra acestor regiuni, cât și chiar din lucrări geografice, istorice, sau chiar enciclopedii informative. — Coroborarea atentă a informațiunilor strânse și expuse ne poate apropia de stabilirea adevărului, care, până la descoperirea cine știe căror documente și izvoare de-o autenticitate neîndoiasă, nu poate fi încercat a fi stabilit decât pe această cale găsită de noi ca singură posibilă în actualele împrejurări de informațiune științifică.

* * *

Călătorii în special ne pot fi de mare folos în stabilirea stărilor din Dobrogea și din regiunile basarabene sudice.

Pe lângă cele știute până acum, aflăm unele lucruri nouă din lucrarea D-lui P. P. Panaitescu: *Călători poloni în țările române* (Academia română, studii și cercetări XVII), București 1930.

În 1557 *Erasm Otwinowski*, întovărășind pe castelanul de Chelm Andrei Bzicki, ne informează despre Obluciță, despre Babadag „în pădure", unde „e un loc de închinăciune idolatră la mormântul unui derviș sau călugăr turc, anume Nicolae", precum și despre satul Alcapi, lângă Bazargicul mic, unde „sânt ziduri clădite de împăratul

[1]) I. Baker: *Die Türken in Europa.* Stuttgart 1878 pg. 56: „Über die Zahl der Bulgaren und eben so auch über die Zahl jedes anderen Theils der Bevölkerung in der Türkei ist es schwer eine genaue Kunde zu gewinnen, da man sich auf die offizielle Statistik nicht verlassen kann, und ich bin geneigt, zu glauben, daß die Volkszahl sehr unterschätzt wird. Die Ursache hiervon muß in der Corruption der türkischen Beamten gesucht werden, ferner in der Thatsache, daß die Christen anstatt der Theilnahme am Militärdienst eine Taxe bezahlen. Das Haupt der Familie kennt die Zeit, wo der Einsammler dieser Taxe erscheint, und weist einige männliche Personen an, sich um diese Zeit nicht blicken zu lassen. Indem der Einsammler in die Thüre tritt, fühlt er schon, daß ihm ein Bakschisch in die Hand schlupft, und nun geht die Zahl der männlichen Hausgenossen auf drei herab, wenn in der Wirklichkeit ihrer fünf sind. Es ist auch noch eine andere Methode der Steuer-Erhebung im Gebrauch: man zählt die Häuser und nimmt dann die durchschnittliche Zahl der männlichen Personen einer Familie zu vier an; aber es springt in die Augen, daß mit einem solchen Verfahren die Sache nur im Rohen und Groben abgemacht wird, und auch hiebei wirkt wieder der allmächtige Einfluß des Bakschisch ein".

www.ziuaconstanta.ro

Anastasie, care se întind dela Marea Neagră la Marea-Albă" (Marmara) şi care „au fost zidite din cauza deselor năvăliri ale Bulgarilor şi Tătarilor în Grecia" ; autorul constată că ele mai stau în picioare pe o întindere de şase mile . . . (*l. c.* pg. 7).

Solia lui *S. Krasinski* la Constantinopol, din 1636, descrisă de un anonim, ne arată pentru Dobrogea oraşul Silistra, numit „româneşte Derzstor", aşezat pe malul Dunării într'un loc frumos şi vesel. „Nu are întărituri afară de apărarea oferită de râu. Are un castel de zid, dar nu e întărit, iar în spre câmpie este un zid vechiu în ruină. Cea mai mare parte a caselor este de lemn ; în aceste case locuesc Grecii ; sânt însă şi multe case de cărămidă nearsă ale Turcilor. E rară casa pe care să nu fie două-trei cuiburi în care stau şi clocesc berze. Mecete sau moschei, adică biserici turceşti, sânt şapte de zid, cu o arhitectură frumoasă ; pe lângă fiecare din ele este câte un turn înalt cu balcoane de jur împrejur, de unde hogea sau preotul turcesc anunţă ora rugăciunii. „(Ibidem pg. 33).

Ion Gniński, palatinul de Culm, în 1677—1678, în solia ce-o are la Constantinopol, trecând prin Dobrogea, arată că „Isaccea este un oraş mic, cu uliţe strâmte, case mici, câteva de zid" ; Babadagul „oraş lung între dealuri" are case de zid, patru geamii şi forturi mici. De aici, călătorind în jos, el trece prin „Staserverdi, sat tătărăsc" (Tariverdi de astăzi ?), spunându-ne că în Dobrogea se aflau atunci două sute de sate tătărăşti „care trimit fiecare oameni la oaste pentru războiu". — Localităţile ce le mai întâlneşte în Dobrogea sunt : Adungere, Inaczani, Cernavoda, Bulbular. (*l. c.* pg. 79).

O relaţiune destul de interesantă, mai cu seamă asupra înţelesului ce-l avea odinioară Dobrogea — ca şi astăzi numai la ciobanii mai vechi şi la ţăranii băştinaşi — este aceia a lui *Rafael Leszczyński* din 1700 care, trecând Dunărea pe la Măcin, întâlneşte satele dobrogene Daia-Kioi, Sarai-Kioi, Băltăgeşti (Baltadzieszty) de unde, adică de la acest sat înainte „intrarăm în ţara Dobrogei (Dobrucza ziemea) unde mai înainte locuiau Tătarii dobrogeni. Sânt şi azi sate locuite de Tătari, dar nu le poţi cunoaşte, căci şi ca îmbrăcăminte şi ca limbă sunt asemenea cu Turcii". — In valea Carasu vede o stâncă unde „este locuinţă de pustnic, cu loc pentru foc, pentru pat şi pentru trecere". — Interesantă este şi distincţiunea pe care o face călătorul din nou între Dobrogea şi ţara bulgărească, care începe abia din împrejurimile Provadiei şi Bazargicului. La întoarcerea lui prin Dobrogea ne enumară şi anumite localităţi cu distanţa dintre ele : „Kara-Acz

www.ziuaconstanta.ro

(3 mile), Baltadzi (5 mile), Saray-Kioy (5 mile), Daia Kioy (2 mile), Jeni-Kioi (4 mile) adică Satul nou, Măcin (3 mile)" (*l. c.* pg. 96—97).

În al doilea drum al aceluiaş călător polon prin părţile dobrogene aflăm faptul deosebit de interesant pentru populaţiunea de atunci a Dobrogei că, pornind de la Măcin spre sud „în drum pe câmpie o mare mulţime de ţărani Moldoveni au întâmpinat pe sol cu daruri, deasemenea şi Turcii călări ne-au însoţit în drum. Opt ceasuri am mers până la conacul Thaga-Kioy (Daia-Kioi) aşezat pe malul Dunării. La o jumătate milă de acel sat ne-au întâmpinat aga turceşti trimişi de seraschier cu câteva zeci de Turci pentru a însoţi pe sol. Deasemenea Moldovenii de rit grecesc cu călugării lor au eşit din sat în întâmpinarea solului cu multe daruri, cerând să-i sărute mâna dreaptă. Ei aşteptau de mult, deşi vremea era foarte rea. „— După un popas în satul Băltăgeşti, se face un drum lung până la conacul din Ghiverli" unde nu găsirăm nici un lucru pentru odihnă.

Satul e o aşezare bogată, dar cu oameni nefericiţi, căci în afară de puţinii Turci, locuitorii sânt de-ai noştri, Poloni, luaţi prizionieri de Turci, precum şi o mulţime de creştini Greci. Unii sub mari greutăţi şi apăsări ale păgânilor încă îşi păstrează credinţa, iar o altă parte mai mare au adoptat, spre durerea sufletelor credincioase, greşelile bisurmanilor". (*l. c.* pg. 107—108).

Această apariţiune a Moldovenilor ni se confirmă şi în relaţiunea călătoriei a treia a aceluiaş drumeţ, când ni se spune că la conacul Dagha-Kioj „sat numit pe poloneşte Mamcza, pe Dunăre" a fost întâmpinat din nou de aga şi de „Moldoveni de rit grecesc cu călugării lor, cari ieşiseră din sat, urându-ne bun sosit şi călăuzindu-ne" (pg. 119).

Între 1712—1714 creştinii erau mulţi în Dobrogea, dar într'o stare decăzută, după cum se poate afla din relaţiunea părintelui iezuit *Francisc Gosciecki* asupra călătoriei către Constantinopol a lui *Stanislav Chomętowski*, voevodul Mazoviei.

„După casele lor, îmbrăcăminte şi înfăţişare se vede că sânt în robie. Casa creştinului e mică şi joasă, compusă dintr'o singură încăpere. În unele sate este compusă dintr'un acoperiş, fără tavan deosebit, sprijinit pe patru stâlpi. Grajduri, staule sau hambare nu se găsesc în această ţară, căci nu e obiceiul să păstrezi pe lângă case grâne sau animale. Roadele câmpului sunt treerate în câmp, vitele nu părăsesc câmpul toată iarna. Cei cari n'au loc în case se odihnesc în câmp chiar în timpul gerului de iarnă şi suportă noaptea întreagă chinurile

www.ziuaconstanta.ro

frigului. Nici în case nu e mult mai bine, căci nu obişnuesc sobe, ci numai câte o vatră. Iar când cade zăpada, de sigur că pe acei cari stau în aceste case cu haine uşoare îi apucă frigurile".

De la Bazargic, „capitala ţării Dobrogei", se întinde o câmpie roditoare pe unde călătorul timp de două zile n'a văzut nici o locuinţă „fie că satele sânt rare, fie că sânt puţini locuitori cari să se ocupe cu munca câmpului" şi autorul constată că „oamenii aceştia se gândesc mai puţin la producerea pâinei şi a „kaşei" decât la cultura harbuzilor, pepenilor şi castraveţilor" (pg. 140—141).

Când în 1722 *Filip Orlik* a trecut spre Constantinopol prin Dobrogea, a găsit la 14 Iulie, acelaş an, creştini în satul Hârşova, cari l-au rugat să stăruiască la Constantinopol ca să li se permită clădirea unei biserici. (*Ibidem* pg. 174).

Satul dobrogean Peceneaga este pomenit în descrierea soliei lui *Iosif Podoski* din 1759, — de unde, după şase ceasuri de drum, se ajungea în localitatea dobrogeană Saray ; iar de aici, după alte cinci ceasuri de călătorie, se întâlnea satul *Straja*, de sigur pe malul Dunării. Nu ştim ce să credem despre înălţimile pe care descrierea le înfăţişează de aşa natură, că au pe ele zăpezi care „nu dispar în tot cursul anului", spre care s'a abătut din drum secretarul solului ca să aducă zăpadă de acolo „trecând şi printr'un sat turcesc bine populat". ! !

Din nou se numeşte că „această ţară, de la Dunăre până la Bazargic, se numeşte Dobrogea" (pg. 212—214).

Se pare că toate aceste misiuni poloneze în spre Constantinopol străbăteau acelaş drum prin Dobrogea, de oarece şi ziarul soliei lui *Toma Alexandrovici* din 1766 pomeneşte de Măcin „orăşel turcesc, foarte sărăcăcios", de Ieni-Kioi, de Daia-Kioi, „un orăşel în ruine" de unde, după şapte ceasuri de drum, se ajungea la Siradzi şi apoi, după alte cinci, la Carasu „oraş vestit pe vremuri şi populat, azi însă ruinat din pricina birurilor mari. Aici începe ţara Dobrogei, care e supusă Paşii de Silistra". — Mai departe, prin satele Ghivimle, Hazerkiuinsy „care ţine de oraşul Balcic" se ajungea la Bazargic, „oraş foarte populat", unde „numai ienicerii sânt în număr de 12 mii", având şi câteva geamii împodobite cu un ceasornic". Imprejurul acestui oraş se săvârşiau multe tâlhării. (*l. c.* pg. 221—222).

Apropiindu-ne cu aceste însemnări ale diferiţilor călători poloni de sfârşitul veacului al XVII, începem să constatăm şi efectele războaelor asupra ţinuturilor dobrogene.

Aşa *W. Chrzanowski*, un oarecare ataşat comercial, însemnân-

www.ziuaconstanta.ro

du-şi călătoria din 1780, ne arată că Babadagul era ruinat de ultimul războiu, de oarece el găsi aici „o mie şi câteva sute de case cu totul ruinate şi părăsite de proprietarii lor fugiţi în Rumelia sau alte provincii. Acum nu se mai află aici decât câteva zeci de case locuite de Armeni, pe când mai înainte oraşul avea cincisprezece mii locuitori..." (pg. 239). — Înainte de a ajunge la Babadag, el întâlnise Măcinul, unde casele erau clădite de lut „după felul moldovenesc"; oraşul era locuit „numai de bulgari şi turci, casele lor sânt zidite pe jumătate de piatră cu lut" şi în el se afla reşedinţa unui agă care, „ca tot ţinutul numit Dobrudzia, ţine de paşa comandant al Silistrei, cetate la Dunăre unde şi rezidează".

Din Babadag ajunge la satul „Hassana, la şase ceasuri de drum de Măcin, locuit numai de mahomedani. Locuitorii acestei regiuni, Dobrodzia, care a suferit foarte mult de pe urma ultimului războiu, sânt de natură sălbatecă şi trăesc izolaţi, fără activitate". — Din Hassana prin „Kassyndze" (Casimcea ?) până la Satuskioi sânt opt ceasuri de drum. „Tustrele aceste sate sânt foarte bine aşezate, case mari şi comode". „De acolo, cale de cinci mile până la satul zis Celebi-Kioi, aşezat pe lacul cel mare Karasu, adică apă neagră, care are comunicaţie cu Dunărea şi Marea-Neagră. Dela Celebi-Kioi, prin satul Kubadin, am sosit la Kalfa-Kioi, după nouă ceasuri de drum. Nu departe de cel dintâiu din aceste două sate treci un pod sau dig de piatră aşezat pe mlaştinele formate de lacul Karasu spre Marea-Neagră...

„Dela Calfa-Kioi am trecut prin satul Casapgi şi sosii la oraşul Bazargic după şase ceasuri de drum. In acest oraş locuit de Turci se află şi câteva case de Armeni cari fac negoţ cu vin, fructe şi blănuri...

Constanţa şi *Mangalia*. Cel dintâiu se numia în vechime Constantia, este unul din cele mai însemnate porturi unde vin corăbii greceşti şi turceşti. Aflai acolo două corăbii de negoţ din Stambul, care aparţineau unor Greci. Oraşul Constanţa este acum în ruine, dar aşezarea lui e foarte frumoasă. Mangalia a suferit şi ea de pe urma răsboiului, ca şi celelalte oraşe ce aflai în această regiune la întoarcerea mea la Provadia". (pg. 239—240).

* * *

Împărţirea administrativă a imperiului turcesc în aşa zisele sangiacate a făcut ca oraşul Silistra, — aşezat la cotitura pe care o face Dunărea atunci când determină prin schimbarea direcţiunei ei către-nord aspectul special al pământului dobrogean, — să fie reşedinţa

www.ziuaconstanta.ro

unuia din aceste sangiacuri, găsit ca propice prin așezarea acestui oraș, tocmai fiindcă de aici se putea ține în pază toată Dobrogea, regiunile dunărene, precum și pământul românesc din față al Principatului muntenesc.

Din această cauză orașul Silistra număra în veacul al XVIII și în special către sfârșitul lui o populațiune destul de numeroasă, care se cifra la 60.000 locuitori câți avea pe acea vreme și Bucureștii, capitala Munteniei [1]).

Alte ori această cifră variază în jurul lui 40.000, cum este pentru anii 1804—1806, când ni se dă și populațiunea Basarabiei, care era de 500—400.000 de locuitori, unde Benderul singur avea 75.000 de suflete [2]), pe când la 1813 o informațiune ne arată că populațiunea Basarabiei era numai de 150.000 de locuitori, ceia ce credem că este prea puțin [3]).

Evenimentele istorice și politice de la începutul veacului al XIX, care au avut ca urmare războaie dese între Ruși și Turci în aceste regiuni, au făcut ca populațiunea Silistrei să scadă la cifra aproximativă de 20.000 loc.; orașul era puternic întărit cu o cetate mică, având 5 moschei, 2 băi adăpostind în acelaș timp și reședința unui mitropolit grec [4]).

---

[1]) I. A. F. Randel: *Statistische Übersicht der vornehmsten Deutschen und sämmtlichen Europäischen Staaten*... Berlin 1786, pg. 132—135; *Historisch geographische Nachrichten vom Tuerkischen Reiche fuer Zeitungsleser*, Berlin 1788 pg. 18; Beaufort: *Le grand Porte-feuille Politique, à l'usage des Princes et des ministres*... Paris 1789, tabela 4; I. Pinkerton: *Geographie moderne, redigée sur un nouveau plan, ou description historique, politique, civile et naturelle des Empires, Royaumes, Etats et leurs colonies*... Paris 1804 t. III pg. 152. „Silistra sur le Danube en contient environ 60.000 habitants; on porte au même nombre les habitants de *Bucharest*, capitale de la Walachie". A. G. I. Galletti: *Allgemeine Weltkunde oder geographisch-statistische historische Übersichtsbilder aller Länder*... Leipzig 1807.

[2]) I. F. Ockhart: *Europens monarchische und republikanische Staaten nach ihrer Grösse, Macht*... Leipzig 1804—1806 pg. 219. (Aici se dă și populațiunea Iașilor ce era de 12.000 loc. și a Bucureștilor 45.000).

[3]) Fr. L. Lindner: *Gemälde der Europäischen Türkei*. Weimar 1813 pg. 135.

[4]) G. Hassel: *Geographisch-statistisches Handwörterbuch nach den neuesten Quellen und Hülfsmitteln in zwei Bänden*. Weimar 1817 pg. 450; E. Cortambert: *Geographie universelle, ou description générale de la terre, considerée sous les rapports astronomiques, physique, politique et historique*. Paris 1826 pg. 223; I. Huetz: *Beschreibung der Europäischen Türkei nebst einer allgemeinen Uebersicht des ganzen Türkischen Reiches*. München 1828 pg. 183.

www.ziuaconstanta.ro

In 1828 această populaţiune era cuprinsă în 2.250 de case, din care 1800 erau turceşti, 360 greceşti, 50 armeneşti şi 50 evreeşti [1]), numărul tuturor acestor locuitori ridicându-se la 24.000. Oraşul făcea un destul de însemnat comerţ [2]). Că într'adevăr micşorarea numărului populaţiunii din aceste localităţi ale Dobrogei şi Bulgariei răsăritene se datoreşte mişcărilor de populaţiune provocate, între altele, şi de războaiele ce se desfăşurau aici, se vede din emigrarea populaţiunii bulgăreşti către Basarabia sudică, unde la 1823 aceşti Bulgari ajung a fi în număr de 30.000 [3]). In 1839 aceste colonii bulgăreşti şi greceşti — pentru acestea din urmă de bună seamă că autorul în-

---

[1]) *Observations sur les routes qui conduisent du Danube à Constantinople à travers le Balcan ou Mont-Haemus* . . . Paris 1828 pg. 20—21.

[2]) A. Balbi: *Balance politique du Globe en 1828, à l'usage des hommes d'Etat* . . . à Paris. Cf. M. Fr. Thielen: *Die europäische Türkei* . . . Wien 1828 pg. 262; W. Kloss: *Beschreibung der türkischen Völker, ihrer Sitten und Gebräuche etc. nebst der Kaiserstadt Konstantinopel, Schumla, Silistra, Varna, Bukarest, Adrianopel und Widdin.* Magdeburg 1829 pg. 89; *Vollständige Gemälde von Constantinopel und seinen Umgebungen.* Pesth 1829. vol. II pg. 153. Zedlitz: *Europa im Jahre 1829.* Berlin 1830 pg. 307; *Die Europäische Türkei geographisch und historisch in allphabetischer Ordnung beschrieben.* Halberstadt 1829 pg. 145: I. Chr. Seitz: *Geographisch-statistisches Handwörterbuch* . . . Halberstadt 1829, 3 vol. III, pg. 329; Malte-Brun: *Traité élémentaire de Geographie* . . . Bruxelles 1830—1831, vol. 3, vol. I pg. 881—882; V. Parisot: *Geographie de l'Europe,* Paris 1832—1833, II partie pg. 22; C. A. Malchus: *Handbuch der Militär-Geographie von Europa* . . . Wien 1832—1833. pg. 940—941. Chr. G. D. Stein: *Kleine Geographie oder Abriss der gesammten Erdkunde* . . . Leipzig 1833 pg. 212; „Silistria . . . 20.000 Einwohner"; I. Mac. Gregor: *The resources and Statistics of Nations* . . . London and Paris, 1834 pg. 102: „Silistra or Dristra 20.000"; V. Fr. K. Hoffmann: *Europa und seine Bewohner. Ein Hand- und Lesebuch für alle Stände.* Leipzig und Stuttgart 1835—1841, IV Bd. pg. 58—59: „Silistria oder Silistra, das Drystre oder Dristra der Alten . . . die vor dem letztem Kriege 20.000 Bewohner, theils Türken, theils Bulgaren und theils Griechen, auch viele Juden hatte"; C. Moreau: *Empire ottoman,* in Journal des travaux de la société française de statistique universelle. Paris 1837—1838 pg. 640: „Silistrie . . . 20.000 habitants"; A. Balbi: *Abrégé de geographie rédigé sur un nouveau plan d'après les derniers traités de paix et les découvertes les plus recentes.* Paris 1838 pg. 583: „Silistrie à laquelle on s'accorde à donner 20.000 habitants"; N. E. A. Schlieben: *Staatengeographie der Länder und Reiche von Europa* . . . Halle 1838 pg. 670: „Silistra . . . 20.000 Einwohner".; *Journal des travaux de la société française de statistique universelle.* Paris 1838, vol. III No. 10 pg. 639: „Silistrie . . . 20.000 habitants".; Fr. Rudtorfer: *Militär-Geographie von Europa.* Prag 1839 pg. 558: „Silistra 20.000 Einwohner".

[3]) *Nouvelles annales des voyages et des sciences geographiques.* Paris 1827 t. 3 pg. 91.

www.ziuaconstanta.ro

ţelege, coloniile găgăuţe — atingeau o populaţiune de 31.003 locuitori, aşezaţi în 72 de sate [1]).

Această cifră a coloniştilor veniţi în Basarabia de peste Dunăre între anii 1812—1837 este mult mai mare arătată de A. Skal'kowskij, care susţine că numărul acestora era de 30.317 bărbaţi şi 27.345 femei [2]).

Peste câţiva ani numai, adică în 1840, în Basarabia sudică coloniile bulgăreşti erau în plină prosperitate, numărând 10.153 familii cu 32.916 bărbaţi şi 29.314 femei. De asemenea coloniile germane din sudul Basarabiei erau grupate în 19 sate cu 1736 familii; starea lor însă nu era tocmai infloritore [3]).

Populaţiunea bulgărească, plecată din răsăritul Bulgariei, trecuse în număr destul de mare în Basarabia la 1831, rămânând prea puţină în Dobrogea, unde o descriere a acestui ţinut din acest an găseşte la gurile Dunării locuind pe Lipovenii Zaporogi şi Nekrasovţi; în jos de gurile Dunării „endlich kommt die Steppe von Dobrudscha, die sich bis Basardjik erstreckt und ausschliesslich von Tataren bewohnt ist, unter denen sich nur eine geringe Anzahl Türken befindet. Endlich ist das Land, welches zwischen Basardjik, Kosludschi und Varna liegt, von Türken bewohnt, so zwar, das auf dieser ganzen Landstrecke auf hundert Menschen kaum ein Bulgare kommt" [4]). Intre anii 1833—1834 Turtucaia cuprindea 6.000 loc., Silistra 20.000 şi Babadagul 10.000 [5]); intre 1837—1844 Silistra avea de asemenea 20.000 şi Babadagul 10.000 loc. [6]).

---

[1]) *Historisch-statistische Bemerkungen über die im südlichen Russland gegründeten Kolonien* in Annalen der Erd-, Völker und Staatenkunde, Berlin, 1839 pg. 178.

[2]) A. Skal'kowskij: *Historisch-statistische Übersicht Bessarabiens von 1812 bis 1837* (Aus der Russischen St. Petersburger Zeitung) in Annalen der Erd-, Völker- und Staatenkunde. Berlin 1841 pg. 332.

[3]) X. Hommaire de Hell: *Prise de possession de la Bessarabie par la Russie* in Revue de l'orient. Paris 1845 pg. 315 nota 1 şi pg. 316.

[4]) *Das Ausland.* Ein Tagblatt für Kunde des geistigen und sittlichen Lebens der Völker. München 1831 Ihrg, IV No. 29 pg. 1036.

[5]) Chr. G D. Stein: *Handbuch der Geographie und Statistik*... Leipzig 1833—1834 Bde 8, vol. III pg. 35.

[6]) H. Berghaus: *Allgemeine Länder- und Völkerkunde.* Stuttgart 1837—1844 pg. 63, 39; A. G. Galletti: *Allgemeine Weltkunde oder Encyklopädie für Geographie, Statistik und Staatengeschichte,* Pesth 1840 pg. 396.; J. H. Moeller: *Geographisch-statistisches Handwörterbuch über alle Theile der Erde*... Gotha, 1840-1846 vol. II pg. 456: „Silistria, Dristra 20.000 Einwohner"; H. Mertens: *Neuestes Städte-*

www.ziuaconstanta.ro

Pe lângă aceeaşi cifră de 20.000 loc. ai oraşului Silistra, mai aflăm că numărul Turcilor Dobrogeni era la 1843 de 100.000 [1]), cari erau numiţi impropriu Tătari de către unii autori [2]).

În 1844 Silistra ne este înfăţişată de către un istoric al imperiului otoman cu o populaţiune numai de 12.000 loc., Hârsowa „petite place forte qui, avec celles de Matschin, d'Ysakchy et de Toultscha, défend la rive droite du Danube" număra 5000 loc., Bazargicul 6000 şi Babadagul 7000, care, „dans la Tartarie Dobrudjé près du lac Raséin, fait un grand commerce et occupe une bonne position militaire [3])".

O parte din populaţiunea bulgărească călătoare prin Dobrogea se stabilise în unele orăşele dobrogene ca Măcin, Isaccea şi Tulcea, numite de o informaţie contimporană „Kleine bulgarische Seeplätze in dem Donaudelta [4])".

O descriere a Basarabiei, publicată în 1855, înfăţişează populaţiunea acestei provincii, formată din Moldoveni, Ruşi, Rusniaţi sau Ruşi mici, Sârbi, Bulgari, Greci, Armeni, Evrei, Germani şi Ţigani, cu un număr, în 1828, de 428.000 suflete; în 1830: 469.780; în 1836: 503.060; în 1842: 741.600 şi în 1846: 792.000 — populaţiune repartizată în 8 oraşe, 16 târguşoare şi 1030 de sate.

Pentru anul 1850 populaţiunea celor 83 colonii bulgăreşti din Basarabia atingea cifra de 85.461 locuitori, dintre cari 69.525 Bulgari, 56 Ţigani, 12.805 Moldoveni, 1440 Rusniaci, 1328 Arnăuţi şi 307 Greci [5]).

Oraşul Silistra arată o descreştere a populaţiunii sale, care se vede din ştirile ce ni le dau anumite publicaţiuni şi care nu mai corespund aproape unanim, cum era cazul pentru epoca dintre anii

---

lexikon enthaltend Städte, Flecken und Verkehrsorte von Europa, sowie die aussereuropäischen Handelsplätze. Leipzig 1844 pg. 265: „Silistra 20.000 Einwohner".; *Annuaire général de commerce, de l'industrie, de la magistrature et de l'administration...* Paris 1847 pg. 1495: „Silistrie villa de 20.000 habitants".

[1]) J. J. Hellert: *„Nouvel atlas physique, politique et historique de l'Empire ottoman et de ses États limitrophes...* Paris et St. Petersbourg 1843, pg. 35, 60.

[2]) Rudtorffer: *Géographie militaire de l'Europe.* Paris 1847, pg. 853.

[3]) Juchereau de St. Denys: *Histoire de l'empire ottoman depuis 1792 jusqu'en 1844.* Paris 1844, pg. 56.

[4]) *Die Gegenwart,* Eine encyklopädische Darstellung der neuesten Zeitgeschichte für alle Stände. Leipzig 1849, pg. 144, 145.

[5]) *Das Ausland* Eine Wochenschrift für Kunde des geistigen und sittlichen Lebens der Völker. 28. Jhrg, No. 36, 37. Stuttgart und Augsburg 1855, pg. 858 859.

www.ziuaconstanta.ro

1820—1840. Astfel, pentru anul 1851, într'un loc găsim că cifra populaţiunii acestui oraş este 15.000 loc. [1]), pe când o ştire din 1853, amintind că cetatea aceasta avusese la 1828 cam 24.000 loc., acum număra abia 4000 [2]). Probabil că în acest an se vor fi petrecut mari schimbări în populaţiunea localităţii amintite, de oarece alte ştiri ne dau o populaţiune mai mare ca cea dată mai înainte, care se păstrează tot la aceia de 20.000, printre cari numai garnizoana oraşului număra 6000 oameni [3]).

Întregul sangiacat al Tulcei avea la 1850—1851 o populaţiune de 97.167 loc., dintre cari 42.635 creştini cu un coeficient de 44% şi 54.542 mahomedani cu coeficientul de 56% [4]). Printre creştini erau în mare număr Moldovenii, cari începuseră să fugă din Moldova în Bucovina, în Basarabia şi în Dobrogea [5]).

Toate informaţiunile ce le-am putut aduna pentru anii 1853—1855, din nefericire nu ne arată decât populaţiunea Silistrei, care se ridică din nou la cifra de 20—25.000 loc., menţinându-se aici [6]), — şi a unor târguşoare ca Balcicul, ce înainte de 1840 fusese un sat mizerabil şi care acum număra o populaţiune de 3000 loc., datorită exportului de grâu ce-l făcea [7]), — precum şi Kavarna cu 600 loc. [8]).

Descrierea unui turist, ce-a străbătut între alte ţinuturi şi Dobrogea, ne arată Balcicul ca „une échelle importante. La ville pro-

---

1) Mislin: *Les saints lieux*... Paris 1851, 2 vol., vol. I pg. 58.

2) *Die Grenzboten*. Zeitschrift für Politik und Literatur. Leipzig 1853, pg. 247.

3) Th. Lavallée: *Les villes du Bas-Danube* in Revue de l'orient, de l'Algérie et des colonies. tom. 14. Paris 1853, pg. 403; Fr. H. Brachelli: *Die Staaten Europa's in Kurzer statistischer Darstellung*. Brünn 1853, pg. 486.

4) *The Frontier Lands of the Christian and the Turk: comprising Travels in the Regions of the Lower Danube in 1850 und 1851*. London 1853, t. II pg. 415.

5) G. Chainoi (I. Ghica): *Dernière occupation des Principautés danubiennes par la Russie*. Paris 1853, pg. 101.

6) Alf. Bessé: *L'empire turc. Histoire et statistique, état politique et religieux, moeurs et usages — situation actuelle*. Paris 1854, pg. 95; *Le moniteur universel* No. 53, Paris 1854, pg. 209; N. A. Kubalski: *Tableau de l'Europe orientale ou recherches historiques et statistiques sur les peuples d'origine slave, magyare ou roumaine*. Paris 1854, pg. 171.

7) *Der Kriegsschauplatz im Norden und Süden*. Conversations Illustrierte Heft IV, Leipzig 1854, pg. 4.

8) A. V. Malte-Brun: *Geographie du théatre de la guerre, accompagnée de trois cartes Baltique-Danube-Mer Noire et ornée des plans des principales villes*, Paris 1854, pg. 32.

www.ziuaconstanta.ro

prement dite consiste en trois cents maison environ" — pe lângă care „Kavarna n'est plus qu'un miserable bourg de deux cents feux, habité par des rayas, des Hellènes et quelques ottomans" — iar Mangalia sau Callatis, aşezată la 10 leghe spre sud de Constanţa, avea o populaţiune compusă exclusiv din musulmani şi care nu trecea de 1000 suflete [1]).

În 1855 A. M. Perrot dă o descriere a Silistrei cu 20.000 loc. şi aşezată pe malul Dunării la confluenţa pârâiaşului Missovo. De jur împrejur se găseau şanţuri adânci de 3—4 metri „garnis de distance en distance de redoutes palissadées". „La citadelle située à l'extremité occidentale de la ville est ceinte d'un double rang de murs très hauts, précédés du côté de terre d'un fosse large et profond". — Oraşul avea căzărmi mari, magazii şi spitale, dar străzile-i erau strâmte, sucite, rău pavate şi murdare, pe când casele sunt joase şi posomorâte. Industria sa puţină, iar comerţul consta mai mult din lemne şi animale pentru părţile vecine din Muntenia, de unde se aduce sare şi cânepă [2]). Lângă Silistra se găsesc puţine vii, iar mai departe pământul este neculţivat. În acelaş timp mai ştim că lângă Cernavodă se găseau aşezaţi colonişti ruşi, — că satul Raşova avea cam 150 case [3]) şi Sulina număra o populaţiune de 3000 suflete [4]).

G. Lejean, cunoscut prin interesantele sale informaţiuni etnografice asupra imperiului otoman, ne arată în 1858 şi situaţiunea coloniilor bulgăreşti din Bassrabia.

În regiunea retrocedată Moldovei din Basarabia, după războiul Crimeii, se găseau numeroase aşezări bulgăreşti împărţite în două ocoale: acela dintre Cahul şi Prut şi acela al Ismailului, despărţite prin lacul Ialpulg. În cel dintâi ocol se aflau satele: Volconeşti, Curci, Colibaşi, Câşliţa, Brânza, Slobozia, Văleni, Giurgiuleşti, Cişmea (Fântână), Anadoli (Răsăritul), Tricaţia (Frecăţei?), Caragaci, Cartal, Hagi Abdulah, Împuţita, Barta, Bulboca, Satu-nou, Etuia, Bugeac;—

---

[1]) J. D. Bois-Robert: *Nil et Danube.* Souvenirs d'un touriste. Egypte, Turquie, Crimée, Provinces-Danubiennes. Paris 1855, pg. 301, 302, 304.

[2]) A. M. Perrot: *Itinéraire de la Turquie de l'Europe et des Provinces Danubiennes. Description géographique et militaire de toutes les routes, villes, forteresses et ports de mer de cette empire.* Paris 1855, pg. 13.

[3]) T. Spratt: *Route betoween Kustendjé an the Danube by the Kara-Su and Jeni Keui Valleys,* — in — Th. Journal of the Royal Geographical Society. London 1856, pg. 208.

[4]) P. Paléocapa: *Mémoire hydrographique sur les bouches du Danube.* Paris 1858, pg. 42.

www.ziuaconstanta.ro

în al doilea ocol erau: Bolgrad, Tabac, Caracurt, Vaisal, Banova, Fântâna Zinelor, Jenichioi, Citirlichitai, Traian vechiu, Pocroveni, Taşbunar, Erdecburnu, Dolichioi, Cişmeaua-Văruită, Kairakli Babil, Dermandere. Dincolo de lacul Saşic se mai găseau trei colonii şi anume: Tropoglu, Eski-Polos şi Caragaci-Nou. Graniţa care se trăsese între partea basarabeană dată Moldovei şi Basarabia nordică rămasă rusească tăiase arbitrar coloniile bulgăreşti Comrat, Kirsan şi Beşalma, lăsând o parte din teritoriul lor Moldovei, iar satul Congaz fusese chiar tăiat în două de această graniţă.

„Les villages bulgares tranchent vivement par la regularité de leur plan, leur propreté, leur bien-être, avec le reste du pays. Leurs noms, généralement turc, vienent des Tartares boudjak, que les Bulgares ont remplacés en Bessarabie; cette population sobre et laborieuse, cultive la vigne et s'occupe de la production des céréales et de l'élève des troupeaux". — Lemnul lipseşte cu totul. Bolgradul, capitala coloniilor, avea o populaţiune de 8000 suflete, — aşezat pe o colină ce domină lacul Ialpulg „d'une régularité de construction toute russe, avec de jolies promenades publiques". Tabacul, un Bolgrad în miniatură, e aşezat la 2 Klm. la nord de Bolgrad pe drumul Chişinăului, atingând chiar valul lui Traian [1]).

Aceste colonii, formate din refugiaţi Bulgari din Peninsula balcanică, fuseseră în mare parte aduse şi ajutate în această peregrinare spre Dobrogea şi Basarabia chiar de armatele ruseşti, începând dela sfârşitul veacului al XVIII-lea şi continuând viguros în prima jumătate a celui următor, după cum am arătat în alte lucrări anterioare [2]).

Între actele din arhiva senatorilor din Chişinău se găsesc unele care ne ajută să ne lămurim mai bine cum s'au făcut aceste aşezări bulgăreşti în sudul Basarabiei, întregindu-ne astfel cunoştinţele ce le avem în această privinţă.

Aceşti Bulgari „ce s'au adus de peste Dunăre de către oştile împărăteşti şi s'au aşezat cele mai multe în Basarabia, iar altele la unele din ţănuturi", cum glăsueşte un act al Divanului Moldovei din

---

[1]) G. Lejean: *Mission dans les Provinces danubiennes* în Bulletin de la société de Géographie tom. 15. Paris 1859, pg. 112—113.

[2]) Al. P. Arbore: *Aşezările Bulgarilor* în Arhiva Dobrogei. Bucureşti 1916, vol. I, pg. 17—60; Al. P. Arbore: *Informaţiuni etnografice şi mişcări de populaţiune în Basarabia sudică şi Dobrogea în veacurile XVIII-lea şi XIX-lea, cu specială privire la coloniile bulgăreşti din aceste regiuni*, în Analele Dobrogei. Cernăuţi 1929, anul X, pg. 1—66.

www.ziuaconstanta.ro

26 Iulie 1811, se socoteau ca natiune privilegiată, nevoind să plătească cuvenitele dări companiei căreia i se vânduse de către cârmuirea Moldovei încasarea și strângerea dărilor din această regiune. În această atitudine ei erau încurajați și susținuți de autoritățile rusești, deși Basarabia în această vreme nu încăpuse încă sub stăpânirea rusească. Pe lângă plângerile pe care le ridică cumpărătorii veniturilor țării, aveau să se jeluiască încă și boerii „afară de Basarabie", cari dovedeau nesupunerea Bulgarilor ce deveniseră, pe lângă celelalte toate, și uzurpatorii proprietăților pământenilor, „cari poartă greutățile și sarcinile oștilor împărătești", suferind visteria, care nu mai putea încasa dările prin companiștii antreprenori ai acestora, din cauză că pământenii, fiind scoși din drepturile lor prin aceste încălcări, nu mai puteau plăti nici ei dări pentru ceia ce nu le mai sta în posesiune. Tot din aceste documente mai aflăm că acești Bulgari, nu numai că nu voiau să plătească dările, dar ridicaseră și pretențiunea de a li se îngădui „ca, unde le va plăcea locu, să aibă a-și face cășile și a să așăza cu cidere".

La 5 August, acelaș an, Divanul arată că, pe lângă acești Bulgari pribegi, se mai adaugă acum și neplăcerea Lipovenilor „ce se numesc Inamcazaci și Malorusieni, care în mare număr de familii au mers și merg spre locuință în Basarabie", — unde toți acestia primiseră poruncă din partea unui rohmestru „să nu plătească nimic cumpărătorilor, nici pentru dijme, nici pentru cârciumi, nici pentru orice marfă", — ba, mai mult încă, se spune că „al patrulea li-au poruncit ca să fie volnici a-și face pe câmpul Basarabiei cășile și odăi, ori unde vor vrea și nimică să nu plătească". Atât de intolerabilă ajunsese această situațiune, care era oarecum susținută de generalul Tucicov, încât Divanul în frunte cu exarhul Gavril Bănulescu spune destul de răspicat că, din momentul ce nu se ia nimic dela acești noi așezați îndărătnici, cumpărătorilor veniturilor nu le mai rămâne nimic și „Basarabia urmează a fi pentru bejănari". Reprezentanții acestor Bulgari au mers chiar la București, unde s'au jăluit că sunt jefuiți de cumpărătorii veniturilor, cari le luase suma de 12 lei de familie. Antreprenorii dărilor au cerut atunci Divanului ca să fie și ei scăzuți de o anumită sumă în raport cu numărul familiilor Bulgarilor bějenari ce nu-și plătesc dările, și cu acest prilej aflăm că numărul lor, fixat atunci de Coronele, era de 2700 familii „căci altă scriere de dânșii nu să poate face mai cu amănuntul, pentrucă nu lasă nici să se apropie de dânșii cinovnicii pământești".

www.ziuaconstanta.ro

Numărul lor creştea într'una, căci o plângere din 18 Iulie, anul 1811, spune textual :

„Băjenării Bulgari, cari au venit de peste Dunăre şi vin necontenit şi să aşază pe locul Basarabiei, ei după porunca mai marelui comandiriu nu sânt supărați de către ocârmuirea Moldovei nici cu dare de bir, nici cu cea mai mică havale. Nici cu ce mai puţină împărtăşire sau amestecare asupra lor nu are, ce să ocârmuesc de către nacialnicii lor". „Şi paguba aceasta nu va fi mai mică şi nesămţătoare, ce foarte mare, şi nimică nu să va alege de venitu Basarabiei, pentrucă bejănarii s'au înmulţit şi se înmulţăsc. Şi trag împreună cu dânşii şi pe alţii încă şi Lipoveni streini ; şi aceia asemine să depărtează de plata pământului. Şi rânduiţii nacealnici asupra bejănarilor nici lasă, nici îngădue pe cumpărători, nici dijmă să e, nici pentru vitele lor plată, nici pentru alte obicinuite a câmpului".

Atitudinea acestora provocase o complectă anarhie în administraţiunea Basarabiei sudice, îndemnaţi de un rohmestru Neculai Griparie, care între altele „li-au mai poroncit ca să fie volnici a-şi face pe câmpul Basarabiei şi odăi ori unde vor vrea şi nimica să nu plătiască, măcar până la un ban, orice pentru cosire fânului, oricât vor faci şi la cele mai bune locuri, dar nici pentru păşune şi călcare vitelor în toate imaşurile ce vor prinde". — Profitând de această stare anarhică în ceia ce priveşte plata dărilor s-„au mai adaos a amesteca printre dânşii şi lăcuitori vechi". De asemenea „Sârbii din sate Basarabiei să numesc că sânt bejănari cu toate vitele lor, împreunându-le cu a bejănarilor", după cum se face constatarea că „nu se va face prelungire a se mai arăta, că intru această nerânduială au venit lăcuitorii din Basarabie, încât cei mai mulţi de prin sate să număsc că sânt din forstaturi şi nu vor să plătiască nimică".

Din aceste acte se vede că în satul Câşliţa erau Lipoveni ce se numiau „Eschichilieni", probabil veniţi din satul Eschichilia (Chilia-Veche ?) pomenit în aceste documente ; de asemenea se mai constată din încheerea de scădere a antreprenorilor dărilor pentru suma ce nu trebuiau s'o achite visteriei ; — deoarece nici ei nu putuseră încasa dările corespunzătoare dela aceşti băjenari Bulgari, Lipoveni şi Sârbi, — că numărul lor pentru anul 1810 era de 2508 familii şi pentru anul 1811 aceste familii atingeau cifra de 2700 [1]).

---

[1]) T. G. Bulat : *Divanul Moldovii şi Bulgari din Basarabia* (1810—1812) în Arhivele Basarabiei (Chişinău) 1929, an. I, No. 2, pg. 8—30.

www.ziuaconstanta.ro

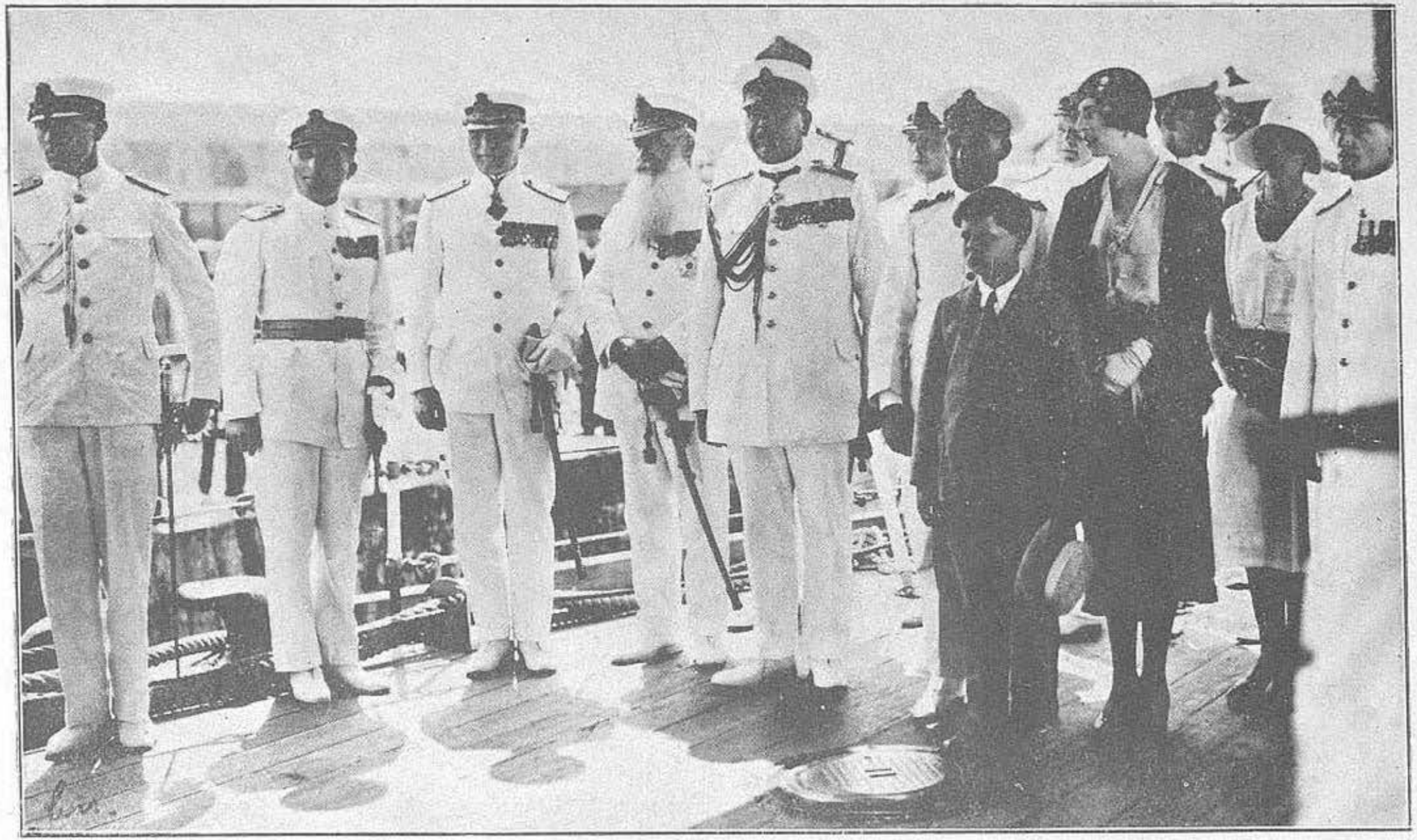

Regina Elena, Marele Voevod Mihai şi marinarii noştri pe bordul unui vas de război *Fotolgab—Constanţa*

www.ziuaconstanta.ro

J. Michel, unul din inginerii ce-au luat parte la construirea liniei ferate Cernavoda-Constanța, ne dă o scurtă dar precisă descriere a Dobrogei și a naționalităților ce-o locuiau în anul 1861. Populațiunea acestui ținut aparținea „à cinq races distinctes".

„Sur les bords du Danube ce sont les Roumains, dont les villages, bien peuplés, ont une apparence de prosperité malgré les avanies continuelles que leur font subir les Turcs. Ils parlent la même langue et ont la même origine que les Valaques et les Moldaves de la rive gauche du fleuve. Les villages voisins de Bazardschik dans l'intérieur des terres sont habités par les Bulgares, dont la langue est le dialecte slave meridional, peu différent dit-on des dialectes du Nord, parlés en Pologne et en Russie.

Sur les bords de la mer Noire jusqu'à la hauteur de Kustendjé, on trouve les Turcs en grande majorité.

Entre Rassova et Kustendjé et au nord jusqu'à Babadagh sont les villages tartares, peuplés par des colonies venues au siècle dernier de la Crimée et du midi de la Russie.

Enfin au nord, près des bouches du Danube, entre Toultcha et la mer, on trouve des Cosaques. Ils ont quitté les bords du Don et du Dniéper, fuyant les persecutions religieuses, et sont devenus sujets turcs rayas comme les Valaques et les Bulgares . . ." [1]).

În mozaicul acestor naționalități ale Dobrogei, Silistra cuprindea 23.000 loc., aici fiind și reședința unui mitropolit grec, — Rașova avea 8.000 loc., — Tulcea, cetate cu 5.000, — Babadagul, cetate cu 10.000, — Mangalia 7.000, — Bazargicul 5.000, fiind totodată și un mare târg, — Balcicul, port cu 4.000 [2]), — Sulina, în 1853

---

[1]) J. Michel: *Les travaux de défense des Romans dans la Dobroudja. Kustendjé et le retranchement connu sous le nom de fossé du Trajan, d'après les documents réunis pendant la mission danubienne* în Mémoires de la société impériale des Antiquaires de France, t. 5, Paris 1862, pg. 217. Cf. pentru Bulgarii din Dobrogea și Basarabia din această vreme: *Grenzboden*, Zeitschrift für Politik und Literatur, Leipzig 1861, pg. 117; — A. Ravelet: *La question politique et la question religieuse à Constantinople* în Revue contemporaine, Paris 1863, pg. 649.

[2]) Fr. H. Brachelli: *Dreissig statistische Tabellen über alle Länder und Staaten der Erde*, Leipzig 1862, tabela XXIII, osmanisches Kaiserreich (mit den Vasallenländern). Pentru populațiunea Silistrei, ce avea 23.000 loc., confer. Ad. G. Kloeden: *Handbuch der physischen Geographie*, Berlin 1859—1862, tom. II, pg. 1190—1191; — L. J. Farley: *The Resources of Turkey considered with especial reference to the profitable investement of capital in the ottoman Empire*, London 1862, pg. 5 (Silistra . . . 20.000 loc.).

www.ziuaconstanta.ro

nu număra mai mult de 1.000—2.000 de locuitori, cei mai mulţi Greci, ionieni şi „maltais", iar la 1862 acest oraş cuprindea 4.000 suflete [1]).

Când Turcia europeană a primit pe cei 283.000 de Cercheji veniţi din Caucaz [2]), atunci către câmpiile Dobrogei în special au fost îndrumaţi aceştia ca şi Tătarii ce părăseau Crimeia şi se refugiau de asemenea în hotarele imperiului otoman [3]).

Tulcea, cu o populaţiune de 3.000—5.000 loc. la anul 1842, îşi mări considerabil numărul locuitorilor datorită faptului că s'a permis exploatarea pădurilor ce se găseau pe malurile Dunărei în partea sudică a acestui oraş, pentru construirea corăbiilor. În 1854 guvernul otoman, văzând că toate aceste păduri fuseseră secătuite printr'o exploatare sălbatecă, a oprit să se mai taie din ele, ceia ce a avut ca urmare o

---

[1]) Ed. Engelhardt: *Etudes sur les embouchures du Danube*, Galatz 1862, pg. 52, 57.

[2]) *Archives diplomatiques. Recueil de diplomatie et d'histoire*, Paris 1864, pg. 320.

[3]) C. B. Collas: *La Turquie en 1864*, Paris 1864, pg. 269; — *Recueil consulaire*, Bruxelles 1862, tom. VIII, pg. 252. Pentru emigraţiunea Tatarilor din Crimeia vezi: J. Reully: *Voyage en Crimée et sur les bords de la Mer-Noire pendant l'année 1803*, Paris 1806, pg. 192. Cum s'a făcut această transportare a Tatarilor din Crimeia în Dobrogea şi în alte părţi ale imperiului turcesc se poate vedea şi din următoarea expunere a lui Ed. Dulaurier: *La Russie dans le Caucase* în Revue des deux mondes, 25 année, tom. 61, Paris 1865—1866, pg. 42; „A partir de 1859 et dans le courant de 1860, Constantinople vit arriver 50.000 de ces Tartares de la Crimée; en comptant ceux qui les suivirent et qui furent disséminés dans les différentes provinces de la Turquie, ils dépassèrent le nombre de 300.000 d'après les calculs officiels de la Porte". Pg. 49: „Dans le mois de Décembre (1863) on transporte plusieure milliers sur divers points du littoral de la Mer-Noire; 2.000 furent envoyés à Constantinople et logés au milieu de la ville, dans les Khans, d'où le mal dont le germe était en eux ne tarde pas à se répandre dans les quartiers environnants; 40.000 debarqués sur le côte d'Europe, à Varna et à Kiustendjé, furent de là dirigés dans l'intérieur du pays, jusqu'aux environs de Widdin, par la navigation du Danube, par la voie ferrée, ou par d'autres moyens de locomotion Leur sort ne fut pas meilleur que celui de leurs autres compatriotes. Ils marquèrent les traces de leur passage dans les plaines basses et marécageuses de la Bulgarie en onchant les chemins de leurs cadavres, en semant le typhus et la variole partout où ils passaient"; — C. Durando: *Rapporto agricolo-commerciale sulla Bulgaria* in Bollettino consolare, vol. VII, parte II, Roma 1871, pg. 7: „La maggior parte di Circassi, che emigrarono di Russia circa dieci anni sono, furono dalla Porta allogati in Bulgaria con larghi ajuti concessioni di terre e essenzioni di tasse. Ne perirono già oltre la metà; l'altra rimasta va anche estinguendosi. Non sono fatti per lavoro; si accasciano finchè l'inedia li toglie. Tutto al contrario i Tartari della Crimeia che furono stanziati nella Dobruccia. Essi prosperano perchè laboriosi e solerti".

www.ziuaconstanta.ro

stagnare a populaţiunii oraşului, care atinsese în acest an cifra de 28.000 loc. şi care număr rămâne de acum înainte staţionar, fiind alcătuit din Moldoveni, Bulgari, Greci şi Ruşi [1]).

O minunată descriere a Dobrogei din 1864 ne arată că întinderea acestui ţinut era de 7.500 mile pătrate engleze; se indică graniţele provinciei, aceasta fiind foarte favorabilă pentru agricultură, unde „si trovano molte traccie ei fortificazioni, e le rovine che la popolano dimostrano che là fu il gran passaggio per cui irruppero nell'Europa le orde asiatiche. Molti delle moderne città occupano i siti delle antiche, come: Kustendjé che fu la Tomi dei Romani e la Constantia dei Genovesi:

Kora-Herman che fu Silvonia;
Toulcha „ „ Agiosa;
Matchin „ „ Chrisopolis;
Kirshova „ „ Carsium;
Rassovata „ „ Acheopolis.

„Il gran numero di villaggi rovinati che visono attesta che una popolazione molto più densa abitava questa regione, ove un millione di persone potrebbe vivere, mentre non ne contiene al presente che un centinaio di mille, cioè dieci persone per ogni miglio quadrato".

Aşezarea acestui pământ lângă mare şi Dunăre, face ca primăverile să fie timpurii; lângă oraşe se găseşte pământ de cultură, iar în interior păşuni renumite.

Urmează o obiectivă înfăţişare a etnografiei Dobrogei, pe care ne facem o plăcere reproducând-o exact mai jos: „La popolazione di questo distretto è composta di almeno dodici nazionalità diverse, e consta di gente volontariamente esiliatasi dai vicini paesi, che venne a cercare mezzi di sussistenza in queste fertili regioni. Si contano 19.000 famiglie tra Turchi, Tartari, Valacchi, Bulgari, Liparani, Arabi, Cosacchi, Greci, Tedeschi, Zingani ed Armeni. I Turchi abitano le coste del mare, i Valachi le rive del Danubio, e sono i due popoli, per dir così, più anziani del distretto. I Tartari emigrati dalla Crimeia si soffermarono dapprima nella Bassarabia, e di là poi vennero nella Dobrutcha. Il loro numero fu di molto accresciuto nel 1856 e nel 1860. I Bulgari vennero solo da 40 anni. I Cosacchi ed i Liparani emigrarono dalla Russia, e ne cresce il numero ogni giorno. I Greci

---

[1]) E. Cadiou: *Les principautés roumaines et le commerce du Bas-Danube* în Revue maritime et coloniale, tom. 11, Paris 1864, pg. 253—254.

www.ziuaconstanta.ro

non si trovano che nella città, come anche gli Armeni. I Tedeschi formano una colonia agricola stanziata nelle vicinanze di Toultcha".

Orașele Dobrogei erau: Bazargic, Tulcea, Isaccea, Măcin, Babadag, Hârșova, Mangalia, Constanța, Bogos-Koè (Cernavoda) și populatul sat cu Tatari Megidia.

Bazargicul se găsea așezat într'o vale acoperită de vii și avea 4.700 loc.; 750 case erau turcești, 110 bulgărești, 50 armene și 40 țigănești.

Tulcea număra o populațiune de 23.000 loc., din cari majoritatea este ocupată cu aprovizionarea numeroaselor bastimente ce vin dela Galați și Brăila. Două sute de Greci au meseria de piloți. Construcțiunea de bărci și de corăbii ușoare a făcut mari progrese în acest oraș; de asemenea se exportă lână, său și grâu de aici.

Populațiunea orășelelor Isaccea și Măcin era alcătuită din Turci și Valachi, îndeletnicindu-se cu comerțul și cu pescăria în aceste părți ale Dunărei de jos.

Babadagul și Megidia sunt ținuturile cele mai populate ale Dobrogei după acelea ale Balcicului și Bazargicului și produc grâu în mare abundență.

Mangalia are cel mult 100 case, din care 75 locuite de Turci și e puțin cercetată de corăbii din cauza portului nefavorabil, care ar fi putut fi ușor reparat.

Constanța avea în 1857 numai 400 loc., și acum, în 1864, cam 3.000. Se găsea aici și o cetățuie construită de Genovezi, dărâmată mai apoi de Ruși. Prin acest port se exportă acum tot grâul ce odinioară pleca prin Galați și Brăila, calculându-se cam la două milioane kgr. de grâu și 200.000 oca de lână.

Balcicul era portul cel mai sigur, oferind, din cauza colinelor ce-l apără de vânturi, un sigur adăpost corăbiilor, în timpul ernii mai ales, ca și în vreme de pericol. Cea mai mare parte din grâul cultivat în Dobrogea se încarcă la Balcic; iar dintre toate porturile Bulgariei, Balcicul exportă cel mai mult orz, care se cultivă și crește excelent în ținuturile vecine acestui orășel. Aproape toți negutătorii din Varna își au la Balcic reprezentanții lor, din care cauză populațiunea acestui târgușor, ce acum zece ani era de vre-o 4.000 loc., din cari vre-o mie creștini, merge acum crescând [1]).

[1]) *La Bulgaria ed il porto di Varna. Cenni descrittivi e statistici.* Rapporto del R. vice-console, sig. avv. Perrod in data 20 Settembre 1864 in *Bolletino consolare* pubblicato per cura del Ministero per gli Affari Esteri di S. M. il Re d'Italia, vol. III, Torino 1865, pg. 351, 352, 353 . . .

www.ziuaconstanta.ro

Această diversitate de populaţiuni ce locuia Dobrogea, atestată explicit [1]), a făcut simţită nevoia consulatelor. Astfel la 1866—1867 Rusia are consulat la Tulcea, Anglia are vice-consulat la Sulina şi Constanţa, Olanda are consulat la Rusciuc cu vice-consulat la Tulcea şi Sulina şi Austria este reprezentată printr'un vice-consulat la Tulcea şi Sulina şi o agenţie consulară la Constanţa, toţi depinzând de consulatul din Galaţi [2]).

Prin mijlocul acestor consuli începem a avea informaţiuni din ce în ce mai amănunţite asupra stărilor din Dobrogea, cum este pentru anul 1867, când ştim că Silistra avea 2.413 proprietăţi (Grundstücke), 1.522 case, 49 prăvălii, 394 magazii, 3.787 bărbaţi şi 3.759 femei, — pe când Turtucaia avea 1.650 proprietăţi, 1108 case, 136 prăvălii, 404 magazii, 2.437 bărbaţi şi 2.250 femei [3]). De asemenea mai ştim că populaţiunea Silistrei, cam în aceiaşi vreme, nu trecea de 12.000 loc. [4]).

Pentru anii 1869—1870 posedăm, tot pe această cale, şi alte ştiri despre populaţiunea unor localităţi dobrogene.

Tulcea are 10—14.000 loc.

Silistra cam 8.000 loc., dintre cari 4.700 Turci, 2.300 Bulgari, (?) 300 Armeni, 200 Evrei, 200 Ţigani. Numărul caselor locuite din acest oraş era de 1523, la care se mai adăugau 497 magazine de negoţ, 394 magazii, 2 căzărmi, 4 Hans, 13 moschei, 5 biserici şi 2 sinagoge. Din 1867 unele strade se mai regulase şi se clădise şi unele case solide.

Turtucaia avea cam 5.700 loc., şi anume 2.700 Bulgari (?) şi 2.000 Turci. Orăşelul luase un avânt deosebit, posedând 1.108 case, 404 magazii şi accesorii, 136 magazine de vândut mărfuri, 3 moschei, şi 2 biserici.

Balcicul număra cam 4.000 loc., 824 case, 10 moschei şi 2 biserici, iar Mangalia cam 800 loc., 154 case şi 2 moschei. În general deci sangiacatul de Tulcea era alcătuit din 8 oraşe, 3 târguşoare şi 250 sate [5]).

---

[1]) *Annales des voyages de la geographie, de l'histoire et de l'archéologie* Année 1868, tome 4, Paris, pg. 108.

[2]) *Austria*, Wochenschrift... 1867, pg. 1111.

[3]) *Ibidem*, Wien XIX, No. 39, anul 1867, pg. 1110.

[4]) *Registrande der geographisch-statistichen Abtheilung des grossen Generalstabes*, Berlin, 1869, pg. 532.

[5]) C. Sax: *Geographisch-Etnographische Skizze aus Bulgarien* in Mittheilungen der K. Königl. geographischen Gesellschaft Wien 1869 pg. 466, 470, 471, 478.

www.ziuaconstanta.ro

Cifra care ni se dă pentru Constanța variază între 5.000 și 8.000 loc. [1]), cea mai mare parte Bulgari și Turci, mulți Greci și Tatari și unii emigranți Circasieni.

In 1872 în Constanța se găsea și o colonie italiană compusă din 10 bărbați, 3 femei; 5 căsătoriți, 8 celibatari; 3 analfabeți, 10 știutori de carte; 11 majori, 2 minori: total 13 —, pe când la Balcic erau de totul numai 3 bărbați italieni [2]).

Cifra de 20.000 loc. pentru populațiunea Silistrei în epoca 1873—1880, pe care o dau unele lucrări [3]), nu mai poate să fie cea adevărată, ci credem că este numai o reproducere a unor date statistice mai vechi, cari erau folosite în unele lucrări generale de ordin informativ și care nu mai trebuesc considerate că exprimă adevărul în această privință. În schimb numărul locuitorilor acestui oraș scăzuse simțitor din cauza evenimentelor politice din ce în ce mai tulburi în această regiune, ridicându-se la cifra de 8—10.000 locuitori [4]).

În partea nordică a Dobrogei la 1873 se găseau 15—20.000 coloniști ruși, parte ortodoxi, parte vechi credincioși (starovieți), parte lipoveni și o parte chiar protestanți [5]).

O informație din 1874 asupra catolicilor din Bulgaria dunăreană ne arată numărul lor și pentru Dobrogea. Astfel la Constanța

---

[1]) A. Balbi: *Abregé de Geographie*. Paris 1869 pg. 820. Acest autor ne arată că un francez M. More, stabilit la Igliță a descoperit în 1861 urmele cetății romane ocupate probabil de legiunea V macedonică. Ne mai informează de asemenea asupra medaliilor și inscripțiunilor din acest loc, prezentate Academiei, din Paris de către M. Regnier; se amintesc și cercetările făcute acolo de Engelhardt și de ajutorul dat acestuia de către căpitanul de fregată Cadiou. Cf. asupra Constanței: *Navigazione e commercio di Kustendjé*, Rapporto del cav. Berio R. Console à Galatz. Luglio 1869, in *Bolletino consolare* vol. VI, Firenze 1870 pg. 458.

[2]) C. Durando in *Bolletino Consolare*. vol. VIII, parte I Roma 1872 pg. 451.

[3]) C. Mostras: *Dictionnaire géographique de l'Empire ottoman*. A. St. Petersburg, Riga, Odessa, Leipzig 1873 pg. 104; E. Doumergue: *Geographie pittoresque* .... Paris 1874—1875, vol. II pg. 281; Fr. Crousse: *La peninsule Greco-slave. Son passé, son présent et son avenir. Étude historique et politique*. Bruxelles 1876 pg. 194; E. Reclus: *Nouvelle geographie universelle*. Paris 1876 pg. 229.

[4]) C. Sax: *Türkei* în Officieller Ausstellungs-Bericht herausgegeben durch die Generaldirektion der Weltaustellung 1873, Wien 1873 pg. 26: „Silistra mit 8.000 Einwohner". G. Aubaret: *Province du Danube* în Bulletin de la société de Geographie. Paris 1876 tome XII pg. 154: „Silistrie enferme 7 à 8.000 âmes": *Revue militaire de l'étranger*. Paris 1877, vol. XI pg. 52: „Silistrie, ville de 10.000 âmes"; C. Arendts: *Der europäische Orient in seiner Neugestaltung*, Kempten 1878 pg. 47: „Silistria 8.000 Einwohner".

[5]) C. Sax în *Officieller Ausstellungs-Bericht*... Wien 1873 pg. 7.

www.ziuaconstanta.ro

şi Cernavoda erau 200, la Tulcea 400, la Malcoci, lângă Tulcea, se numărau 300 de colonişti alsacieni catolici, la Sulina 200. Aceşti catolici erau serviţi de preoţii cari se găseau câte unul la Tulcea, Malcoci şi Sulina, depinzând de episcopatul de Nicopole [1]).

Tot din punct de vedere religios, sangiacatul Tulcei avea, la 1876, 83.000 creştini şi 136.000 mahomedani [2]), cifră pe care o confirmă, pentru acelaş an, aproape întocmai şi informaţiunea lui E. G. Ravenstein, unde aflăm că sangiacatul Tulcea, cu o întindere de 5.080 sg. m., cuprindea o populaţiune de 220.000 loc., din cari 136.000 mohamedani, repartizaţi 62 musulmani per ct. şi 43 locuitori în general pr sg. m. [3]).

Întregul vilaet al Dunărei, numit şi Bulgaria, cu o suprafaţă de 91.624 klm², era împărţit în şapte sub-guvernământe sau *sangiacuri*, care la rândul lor se împărţiau în cazale sau arondismente. Aceste şapte sangiacuri purtau numele oraşelor de reşedinţă ale lor care erau: Varna, Tulcea, Rusciuc, Târnova, Sofia, Widin şi Niş.

Sangiacatul de Tulcea avea o întindere de 11.856 klm², în care se cuprindea populaţiunea de 200.000 loc. [4]). Din aceasta, partea bărbatească era formată din 44.147 creştini şi 56.724 mahomedani [5]).

Cazaua Bazargicului singură avea 111 sate, iar oraşul Bazargic număra 18.000 loc. [6]).

Majoritatea populaţiunii Dobrogei era musulmană, venită în bună parte din Rusia, cum arată şi cifra de 136.000 ateştată de Ravenstein.

---

[1]) *Mittheilungen der Kaiserlich-Königlichen geographischen Gesellschaft.* Wien 1874, Bd. XVII pg. 288; Cf. pentru catolicii din satul Malcoci de lângă Tulcea: I. Brucker: *Question Orientale.* Lyon-Paris 1877—1878 tom. I pg. 650 nota 1.

[2]) F. Stein: *Die Vorgänge in der Türkei in ihrer ethnographischen und geschichtlichen Begründung* în Mittheilungen aus Iusthus Perthes geographischer Anstalt Gotha 1876 pg. 242.

[3]) E. G. Ravenstein: *Distribution of the population in the part of Europe overrum by Turks* în The Geographical Magazine. London 1876 vol. III pg. 260—261.

[4]) *Journal de la société de statistique de Paris.* Paris 1877 pg. 168.

[5]) C. Sax: *Ethnographische Karte der europäischen Türkei und ihrer Dependenzen zur Zeit des Kriegsausbruches im Jahre 1877.* Wien 1878 pg. 15—16; A. Ubicini: *L'empire ottoman, ses divisions administratives et sa population* în L'economiste français (journal) Paris 1877 No. 30 pg. 107: Sandjacul Tulcea împărţit în 6 cazale avea 87.455 locuitori; *Empire ottoman. Loi constitutive du département formé sous le nom de vilayet du Danube.* Constantinople 1865 pg. 3.

[6]) W. Baring: *Turkey.* Reports by Her Majesty's Secretaires of Embassy and Légation on the Manufactures, commerce etc of the countries in which they reside. London 1876 pg. 637.

www.ziuaconstanta.ro

„Come d'altra parte al di sopra di Silistria sino alle foci del Danubio abita una raza tartara, affine a'Turchi, che fuggì innanzi alla conquista russa della Crimea nel 1784, della Bessarabia nel 1812, e valicato al Danubio dettero alla nuova sede il nome distintivo della loro tribù, Doobrodja [1])".

Așa fiind, informațiunea lui H. Kiepert [2]) că în Dobrogea populațiunea ar fi fost bulgărească mai mult de jumătate și numai într'o mică măsură turcească, nu poate să fie exactă, deși el culesese această știre de la W. Pressel din Wiena, fost mai înainte directorul căilor ferate turcești; în această privință este categorică mărturisirea lui P. Boutet, care spune că Bulgarii erau cei mai numeroși din Slavii imperiului turcesc „à part le sandjak de Toultcha, où ils ont été deplacés par les Tatars [3])". Aceștia, împreună cu Turcii, alcătuiau populațiunea covârșitoare a Dobrogei, care era socotită ca o provincie aparte, distinctă de Bulgaria, cu o întindere de 8.700 mile patrate engleze; din totalul populațiunii de 318.000 loc., ei se ridicau la cifra de 184.500, după cari urmau 11.000 Greci, 57.000 Bulgari și 35.000 Români și Țigani [4]).

Războiul din 1877 a produs mari perturbări în populațiunea Dobrogei, micșorând-o foarte simțitor, așa că această provincie ajunge să aibă aspectul unui întins pustiu. „Dieses ganze, wohl 200 quadratmeilen grosse Land zwischen dem Meer und einem schiffbarem Strom ist so trostlose Einöde, wie man sie sich nur vorstellen Kann, und ich glaube nicht, daß es 20.000 Einwohner zählt [5])".

Când s'au restabilit lucrurile după acest război și când a fost vorba în tratatul preliminar de la San-Stefano din 1878, ca partea limitrofă cu Marea Neagră din răsăritul Bulgariei și Dobrogea să alcătuiască Principatul Bulgariei pe baza numărului mare al populațiunii bulgărești, s'a produs un puternic protest adresat Porții otomane, semnat de aproape 200 de frunțași musulmani, greci, armeni și evrei cu muftiul și arhiepiscopul grecesc în frunte, prin care se protesta

---

[1]) R. Bonghi: *Le razze e lo stato in Turchia* in Nuova Antologia di scienze lettere ed arti. II serie vol. 5 Firenze 1877 pg. 771.

[2]) H. Kiepert: *Ethnographische Uberichtskarte des Europäischen Orients*, Mit erläuternden Text. Berlin 1877 pg. 11.

[3]) P. Boutet: *La population de la Turquie* in Exploration (Journal des conquêtes de la civilisation sur tous les points du globe). Paris 1877 tome I pg. 42.

[4]) E. G. Ravenstein: *Th populations of Russia and Turkey* in Journal of the statistical society of London. London 1877, vol. 40 pg. 449, 450 451 tabela IV.

[5]) *Illustrierte Zeitung* Leipzig, 1877 (68 Bd. Januar bis Juni 1877), pg. 473.

www.ziuaconstanta.ro

împotriva acestui fapt, pentru simplul motiv că populaţiunea bulgă=rească era în număr cu totul inferior faţă de cea musulmană în pri=mul rând.

„Donner la préférence à une minorité au prejudice de la ma=jorité est un procédé non seulement contraire à l'équité, mais qu'aucun État au monde ne saurait sanctionner. A cet effet nous croyons de=voir faire savoir que le Sandjac de Varna, qui est composé du district de cette ville et de ses villages ainsi que Baltikic (Balcic?), Pazardjic, Pravedi et Couzeldjé, avec les bourgs et communes, ont une population de 84.000 âmes, dont 57.000 sont Musulmans, 12.000 Grecs, 2.000 Arméniens et 100 Juifs, chuaut aux Bulgares ils n'y forment qu'une minorité insignifiante par rapport aux Musulmans, étant avec eux dans la proportion d'un à dix. De même à Kioustendjé, Soulina, Kilia, Mahmoudiyé, Baba=Daghi, Matchin, Spalldja, Hrissowa, Med=jidijé, Bogaz=Kioi, Silistra, Tutrakan, Shoumla, Osman=Bazari, He=zan=Grand et Djoumai=Atique, qui se trouvent dans les circons=cription des Sandjacs de Toultche et de Roustschouk, la population Bulgare en proportion de celle des Musulmans, Grecs, Arméniens et Juifs est minime. Aussi à Trnovo, Cazgan (sic, Cazan) et d'autres localités pareilles, où l'élément Bulgare est supposé être en force, les Musulmans tiennent le premier rang et le second est tenu par les Grecs, les Arméniens, les Juifs et d'autres nationalités. Est=il juste, après celà, que ce pays soit mentionné sous le nom de Bulgarie et que les droits des Musulmans et des autres nationalités soient foulés aux pieds? Nous nous en rapportons pour cela au jugement de sa Majesté et nous concluons en faisant savoir aussi que nos compatriotes Grecs, Arméniens et Juifs ne sauraient d'aucune manière donner leur assen=timent à une funeste arrangement pareil [1])".

Cum se explică atunci apariţiunea unei populaţiuni bulgăreşti destul de considerabile în Dobrogea după 1877—1878, când toate informaţiunile noastre şi memoriul citat mai sus ne arată destul de limpede că această populaţiune şi aici ca şi în regiunea Târnova, Şumla, Varna era foarte puţin numeroasă? Am arătat şi în alte lu=

---

[1]) *Correspondence respecting the objections raised by Populations inhabiting Turkisch Provinces against the Territorial changes proposed in the Preliminary Treaty Signed ot San=Stefano 1878. Presented to both Houses of Parliament by command of Her Majesty.* 1878 London pg. 51 (Extract from Petition to the Porte from Mussulmans, Grecks and Armenians). (Le 27 Mars, 8 Avril 1878).

www.ziuaconstanta.ro

crări anterioare cum populaţiunea bulgărească a venit din Balcani, Rodope, Tracia şi s-a aşezat în Dobrogea şi Basarabia sudică.

Acum am mai avea de adăugat următoarele.

După ofensiva rusească de la sfârşitul anului 1877 şi începutul lui 1878, atunci când batalioanele lor treceau pasurile Balcanilor şi eşeau în valea Mariţei, împingând înaintea lor resturile armatei lui Suleiman Paşa, locuitorii satelor musulmane, unii de frica duşmanului, alţii ascultând de ordinele comandamentului superior turcesc, vânzându-şi pe nimic tot avutul lor, au emigrat în masă: „les femmes et les enfants cheminant lentement sur les arabas, les hommes à pied, le fusil en bandoulière. A mesure que l'on se rapprochait de la chaîne qui sépare la Roumelie orientale du reste de la Thrace et de la Macédoine, les rangs de ces derniers s'eclaircissaient. Les plus jeunes, ceux qui ne traînaient pas avec eux une famille, se dispersèrent dans le montagne et gagnèrent isolément ou par petits groupes le Rhodope, où nous les retrouverons tout à l'heure; les autres, continuant leur marche vers le sud, se répandirent dans les cazas d'Andrinople, de Sultan-Ieri, de Gumurdjina, de Ienidjè.

Le nombre des fugitifs à la mi-janvier atteignait dejà 150.000" [1]).

După preliminările de pace de la San-Ştefano şi după pacea de la Berlin au mai avut loc două mari exoduri de populaţiune turcească. O corespondenţă din Constantinopol de la sfârşitul lunei Aprilie arată că la Adrianopol se refugiase din Rumelia orientală 50—60.000 de emigranţi. Un alt număr venit de la Slivno, Aidos şi din alte ţinuturi din vest se îmbarcase la Burgas pentru Constantinopol.

Şi în Iulie dura încă exodul emigrării, aşa că la Slivno şi în regiunile vecine *nu mai rămăsesc nici un turc*, după cum arată raportul generalului Stolipin cu data de 20 Iunie (2 Iulie) 1879.

În special populaţiunea musulmană din Bulgaria de nord cât şi din Dobrogea a început să emigreze după tratatul din Berlin.

„Ceux qui maintenant se hâtaient vers l'exil n'étaient pas comme les émigrants de la première heure, des fugitifs en proie à la panique. Ils avaient traversé sans se plaindre la période de l'invasion et de la guerre. La paix de San-Ştefano leur porta une plus rude atteinte. Beaucoup songèrent à réjoindre leurs frères en terre musulmane.

---

[1]) A. Ubicini: *La Roumelie orientale depuis le traité de Berlin*, în Revue de Géographie. Paris 1880 tome 6 pg. 104.

www.ziuaconstanta.ro

Toutefois ils attendirent encore. Le musulman est prêt à toute heure pour le départ; le Prophète lui-même n'a-t-il pas dit: Ne fixe point ta tente avec des piquets. Dés lors à quoi bon devancer l'heure? La Russie avait parlé; mais l'Europe n'avait pas dit son dernier mot. On pouvait espérer encore. Le traité de Berlin, en leur élévant leur dernière illusion, consomma la dispersion. L'exil avec son inconnu et ses misères leur parut moins triste que la necessité de vivre au milieu de leurs anciens raias devenus leurs maîtres. Ils partirent emmenant avec eux leurs femmes et leurs enfants. Ceux-là ne devaient pas revenir.

On ne saurait préciser exactement le total de ces émigrations partielles. Les évaluations les plus probables flottent entre 240 et 250 mille, dont environ les deux tiers, soit 160.000, pour la Roumelie orientale".

Din aceşti 160.000 prea puţini s'au mai întors înapoi, aşa după cum arată generalul Stolipin în raportul său amintit; iar aceştia, când au venit pe la locurile de unde plecase, şi-au găsit locuinţele ocupate de Bulgarii emigraţi din Tracia şi Macedonia după îndemnul şi ajutorul autorităţilor ruseşti.

Acelaş lucru s'a petrecut întocmai şi în Dobrogea, unde satele locuite de musulmani le găsim în mare parte, după pacea de la Berlin, ocupate în special de Bulgari.

În călătoriile mele în Dobrogea am avut dese ori prilejul de a auzi de la unii Bulgari bătrâni, cari veniseră atunci în Dobrogea ca tineri sau copii, cum aceştia găsiau sate întregi pustii, cu locuinţele nedevastate, părăsite de Turci şi Tatari, unde aceşti Bulgari se aşezau pe de-a gata şi de unde de foarte multe ori n-au mai eşit de loc.

„A leur retour dans leurs villages, la plupart des *mouhadjirs* trouvèrent leurs anciennes demeures — celles du moins qui étaient au debout — occupées par des étrangers, C'étaient presque tous des Bulgares venus de la Thrace et de la Macedoine dans la Rumelie orientale, où ils s'étaient établis dans les maison et sur les terres des emigrés. Ceux-ci réclamèrent auprès des nouvelles autorités. Rarement leurs plaintes furent écoutés. Ce déni de justice découragea ceux de leurs compâtriotes qui se disposaient à les suivre. Plusieurs qui s'étaient déjà mis en route, rebroussèrent chemin [1])".

Această situaţiune o zugrăveşte şi raportul vice consulului *Calvert* la pagina 748.

[1]) *Ibidem* pg. 106,

www.ziuaconstanta.ro

În acest fel populaţiunea Bulgariei răsăritene şi în special a Dobrogei se schimba treptat-treptat, aşa că în această ultimă provincie, devenită românească după pacea de la Berlin, găsim pentru anul 1880 următoarea situaţiune a naţionalităţilor [1]).

	Districtul Tulcea,	Districtul Constanţa	Totalul
Români	22.000	8.977	30.977
Bulgari	21.861	6.854	28.715
Ruşi	16.420	—	16.420
Greci	2.865	300	3.165
Germani	2.471	—	2.471
Tatari	2.945	3.595	6.540
Osmani (Turci).	6.049	10.444	16.493
Evrei	1.000	51	1.051
Armeni	788	15	803
Diferiţi	308	—	308
Total	76.707	30.236	106.943

Suprafaţa Dobrogei anexată atunci era evaluată la 586.500 hectare, iar populaţiunea acestei provincii, pe care consulul francez Laigue din Galaţi o credea a fi fost înainte de războiul din 1877 de 150.000 loc., care se redusese în timpul ostilităţilor la 90.000, era evaluată după 1880 de acelaş consul, prin raportul său datat din Galaţi la 23 Iunie, la cifra de 117.000, fiind alcătuită din Români, Turci, Tatari, Ruşi, Bulgari, Armeni şi Greci.

Consulul credea că „ces Bulgares composent l'élément essentiel: on les évalue à 40.000, soit 77.000 pour les six autres races réunies ou une moyenne de 12.000 à 13.000 âmes pour chacune d'elles pris isolément" [2]) socoteală pe care o credem exagerată mai ales pentru populaţiunea bulgărească în raport cu cifrele citate imediat înainte după marea publicaţiune geografică *Globus*.

Pe lângă cele câteva colonii germane din Dobrogea [3]), se mai găsiau aici, în special pe lângă litoralul Mării Negre, Greci şi Găgăuţi, pe cari autorul lucrării în chestiune îi socoteşte de origină greacă.

---

[1]) *Globics*, Illustrierte Zeitschrift für Länder- und Völkerkunde. 38 Bd. Braunschweig 1880 pg. 335.

[2]) Laigue (consul de France à Galatz): *Considerations générales sur la Dobroudja* in Bulletin consulaire français. Paris 1880 pg. 762.

[3]) H. Kiepert: *Die neuen Territorialgrenzen auf der Balkanhalbinsel vom Gesichtspunkte der Nationalgrenzen* în Globus 1878 (33 Bd) pg. 268.

www.ziuaconstanta.ro

„A Philippopoli, Adrianopoli, Varna, Burgas et tutto lunghesso il litforale abitano in buon numero=sono ben piu degli otto o dodicimila dati da Sax, da Aubaret, da Vivien de Saint=Martin e da altri, i Greci, e Greci d'origine sono indubbiamente i Gagausi della Dobruscia che scrivano il turco colle lettere greche come fanno i Bazargiani dell'Azof, ed i Caramanlii dell'Asia Minore[1])".

Coloniile bulgăreşti din Basarabia ne sânt semnalate de asemenea de anumite informaţiuni contimporane. În special după tratatul din Adrianopol au început să se aşeze Bulgari în teritoriul Ismailului din Basarabia şi apoi mai târziu s'au substituit în sate Tatarilor Nogai ce emigrau în Turcia mai cu seamă din motive religioase. Astfel că în această vreme avem două curente de emigrare în aceste regiuni basarabene: unul format de Tatarii ce se duc în imperiul turcesc şi altul determinat de creştinii Bulgari, ce vin din sud în pământurile Rusiei sudice, aşa cum devenise după 1812 şi Basarabia.

In 1877 în circumscripţia Akkerman, dependentă de districtul Bugeacului de jos, erau 7 colonii bulgăreşti, iar în districtul Cahulului 21 colonii, având amândouă o populaţiune de 28.000 suflete. In districtul Bugeacului superior se găseau 20 colonii cu 28.500 suflete, în districtul Ismailului 16 colonii cu 31.000 suflete şi în acela al Cahulului=Prut, 19 colonii cu 22.000 suflete[2]).

Stăpânirea românească aşezată în Dobrogea ar fi trebuit ca imediat să procedeze la expunerea metodică şi ştiinţifică a tuturor stărilor pe care le prezenta provincia alipită în acest moment; acest lucru ar fi fost de o necesitate absolută măcar în ceia ce priveşte numărul populaţiunii şi caracterele ei etnice, pentru ca să fi putut avea o icoană adevărată a noului ţinut măcar din punctul de vedere demografic şi etnografic. Lipsa noastră de organizare ştiinţifică de atunci şi puţina pricepere a administraţiunii noastre n'au dat cuvenită atenţiune acestui lucru, din care cauză chiar după 1878—1880 ne lipseşte o situaţiune exact ştiinţifică a acestui pământ sub acest raport şi de aceia

---

[1]) A Bruniati: *La nuova Bulgaria* in Nuova Antologia vol 19. Roma 1880 pg. 117. Cf. pentru aceiaşi origine grecească a Găgăuţilor şi N. Iorga în *Bulletin de l'institut pour l'étude de l'Europe sud=orientale* 1915 pg. 242.

[2]) G. Fossati=Reyneri: *Immigrazioni, emigrazioni e colonie nella Rusia meridionale* in Bolletino consolare. Roma 1877 vol. XIII partea I pg. 601—603. Cf. *Les Bulgares* in La republique française 5 anneé No. 1214, 12 Mars 1875. Paris; *Grenzboten*, Zeitschrift für Politik, Literatur und Kunst. 36 Jhrg. Leipzig 1877 pg. 189.; *Neue militärische Blätter*. Berlin 1877 pg. 463.

www.ziuaconstanta.ro

a trebuit multă vreme să apelăm tot la informaţiunea străină pentru cunoaşterea stărilor de la noi, care au fost prezentate tendenţios şi tocmai din această cauză au dat naştere la fel de fel de interpretări duşmănoase liniştei şi prosperitaţii acestui ţinut aşa de însemnat pentru existenţa şi prosperitatea statului ca şi a neamului românesc.

Vara anului 1930.

Al. P. Arbore
profesor la liceul „Unirea" din Focşani.

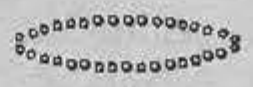

www.ziuaconstanta.ro

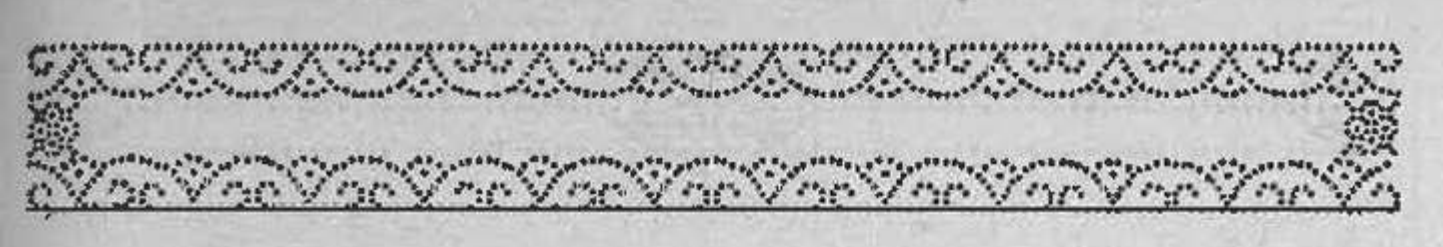

MUNTELE

Din adâncimea humei frământate,
Când totul vajnic năzuia la viață,
Enormul munte'nvăluit de ceață
Și=a fost durat arida maiestate.

Și'naltu=i pisc pe care se răsfață
Aprinșii zori și=amurgurile toate,
A profilat prin văi îndepărtate
O lume nouă de eternă ghiață.

Dar cum, de jos, spre magica=i splendoare,
Nici vulturii nu îndrăsnesc să sboare
Infiorați de ținta ce și=au pus,
El stă de=atunci ca un titan răpus
Și=și plânge parcă'n graiuri de izvoare
Destinul care l=a urcat prea sus.

V. Lăiniceanu

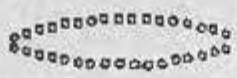

www.ziuaconstanta.ro

CÂND LINIȘTEA

Când liniștea-i deplină stăpânitoare'n case,
Pustiul și durerea la pieptul lor mă strânge:
Sunt singurii prieteni ce'n lume îmi rămase, —
Incolo, gânduri, visuri, din suflet mi se stâng.
Și'n liniștea deplină stăpânitoare'n case
Mă'nchid în mine însu-mi trecutul să mi-l plâng.

In viitor trecutul e prins de'ntunecare,
Iar pânza neagr'a nopții s'apropie mereu,
Prin răzbufneli de crivăț vorbește-o desperare
Care-a făcut natura un vast mormânt al meu
Și care-mi dă putere, în tulburea'nserare
Cu greu cuvânt să-l blastăm pe însuși Dumnezeu.

Dar în dureri sunt robul gândirilor rebele
Și-amenință, fără voie, un cer încremenit.
Viața are taine cât Dumnezeu de grele,
Iar lanțul existenței, sub veacuri oțelit,
Mă'nvăluie, mă strânge cu desele-i inele,
Dar să le poată rupe, nu omul e sortit.

Mihail F. Pricopie

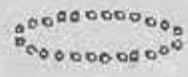

www.ziuaconstanta.ro

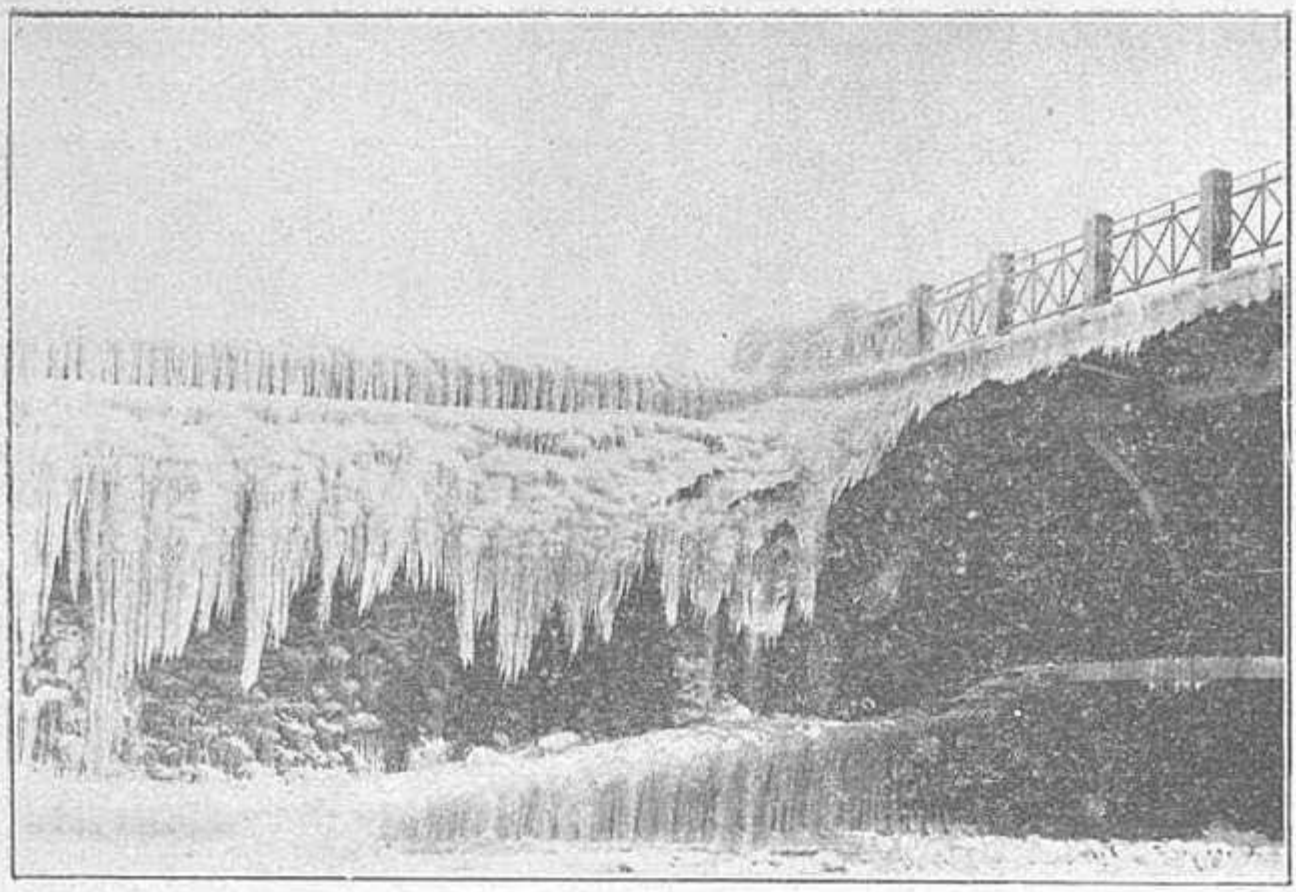

Fotoglob — Constanța

Stalactite de ghiață lângă Cuibul Reginei în portul Constanța. Iarna anului 1929

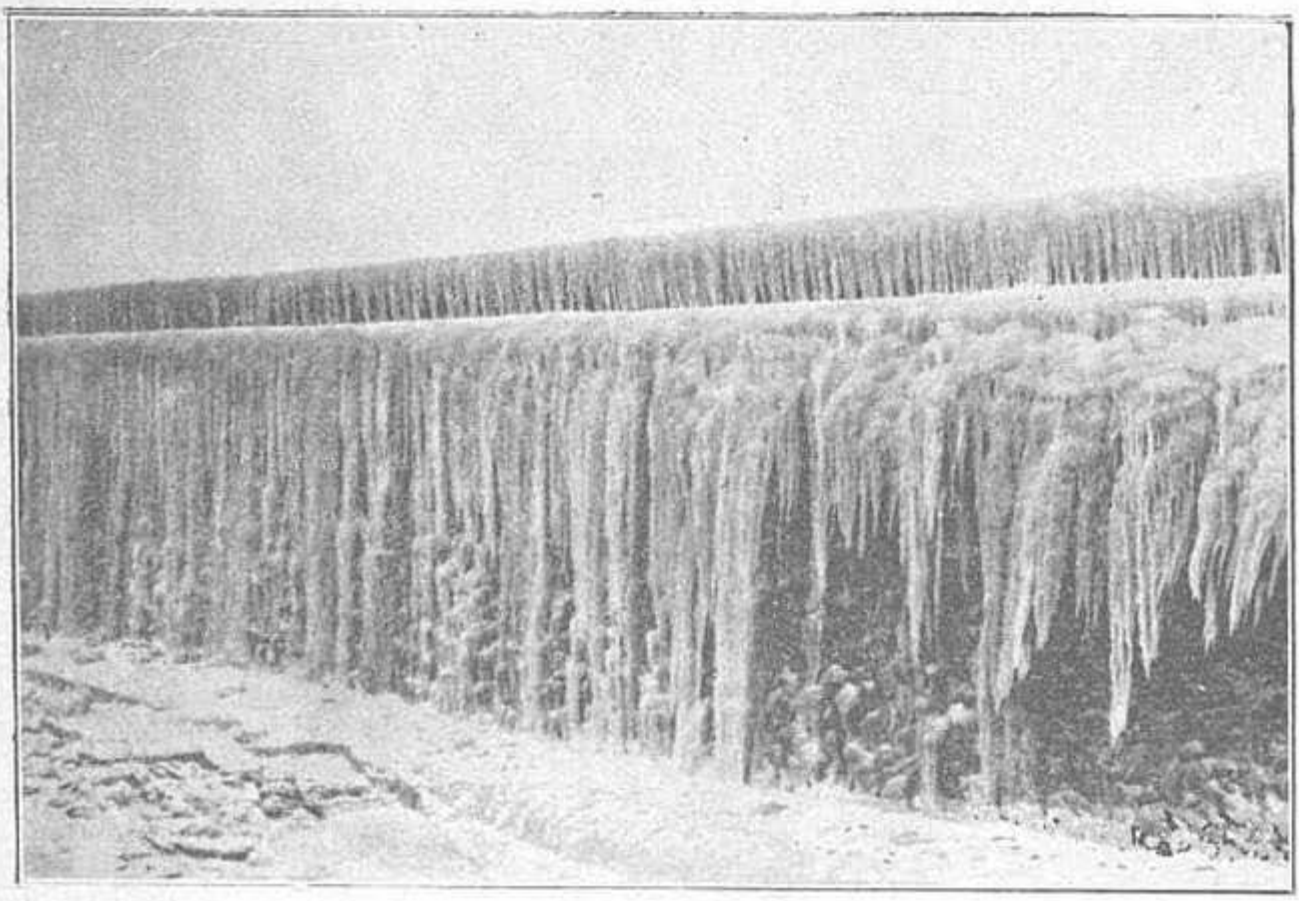

Fotoglob — Constanța

Stalactite de ghiață pe digul portului Constanța. 1929

www.ziuaconstanta.ro

SERVICIUL HIDROGRAFIC AL MARINEI ŞI LUCRĂRILE SALE

Serviciul hidrografic al Marinei de Război şi-a luat fiinţa în anul 1926, pe baza deciziei ministeriale No. 126 din 23 Februarie, care cuprinde următoarele trei articole:

Art. 1. — Se înfiinţează un Serviciu special de *hidrografie, geofizică* şi *astronomie* pe lângă Divizia de mare.

Art. 2. — Acest serviciu se va ocupa respectiv cu toate *studiile, sondajele* şi *ridicările relative la mare,* precum şi cu *procurarea, păstrarea şi asigurarea navelor cu hărţile şi instrumentele necesare navigaţiei şi ridicărilor hidrografice,* cum şi cu controlul cronometrelor şi executarea semnalului de oră din portul Constanţa, date meteorologice, aerologice, oceanografice etc.

Art. 3. — Inspectoratul general al Marinei se însărcinează cu aducerea la îndeplinire a acestei deciziuni.

Ministerul de război: General de divizie: **Mărdărescu**

Inspector general al Marinei: Contra Amiral: **Scodrea**

Pe baza acestei decizii ministeriale, Inspectoratul general al Marinei a fixat apoi, printr'un ordin amănunţit, modul de organizare şi misiunile acestui serviciu nou creat, precum urmează:

Serviciul hidrografic al Marinei de Război va cuprinde trei secţiuni şi anume:

I Secţia de hidrografie şi oceanografie

Aceasta are misiunea de:

1. A depozita şi a corecta la zi hărţile marine.

2. A elibera navelor hărţile şi instrumentele de navigaţie de care au nevoie.

3. A face *ridicări hidrografice,* căutând în primul rând *a întocmi harta coastei României.*

www.ziuaconstanta.ro

4. A căuta să determine *curenţii din Marea Neagră,* stabilind direcţia, viteza şi întinderea lor.

5. A stabili cu preciziune, în punctele principale dealungul coastei noastre, în afară de *adâncimi* şi *natura fundurilor.*

Pentru aceste misiuni, secţia de hidrografie şi oceanografie va avea :

a) *Un depozit de hărţi marine* necesare pentru navigaţie. Aceste hărţi se ţin la curent cu toate corecţiunile survenite după tipărirea lor şi apoi se eliberează, la cerere, la nave.

b) *O colecţie completă de instrucţiuni nautice,* cărţi de faruri, portulane, cărţi-pilot, efemeride, table nautice şi orice publicaţiuni ce conţin date cu privire la navigaţie.

c) *O colecţie completă de avize de navigaţie,* necesare pentru facerea corectărilor în hărţile marine, cât şi în instrucţiunile nautice; cărţi de faruri, cărţi pilot şi portulane.

d) *Un depozit de instrumente nautice* ca : sextante, staţiografe, orizonturi artificiale, busole, deflectoare, lochuri metalice, raportoare, compase, linii paralele, binocluri, distanţiere etc, necesare navelor pentru navigaţie.

e) *Un depozit de aparate şi instrumente de hidrografie propriu zise* ca : cercuri hidrografice, sonde de mână, sonde mecanice, drage curentometre etc., necesare pentru lucrările hidrografice de studiare a fundurilor şi curenţilor marini.

II Secţia de astronomie nautică

Aceasta are misiunea de :

1. A face controlul cronometrelor, contoarelor şi ceasornicelor pe bord, instituind carnetele matricóle respective.

2. A păstra şi a îngriji de cronometrele, contoarele şi ceasornicele de bord, veghind la reparaţiunile eventuale de care au nevoie.

3. A recepţiona semnalele orare ce se dau de diferite posturi de radiotelegrafie din străinătate în vederea determinării orei exacte.

4. A institui şi face semnalul de oră în portul Constanţa, necesar navelor existente în port.

Pentru aceste misiuni, secţia de astronomie nautică va avea :

a) *Un depozit de cronometre, contoare şi ceasornice de bord,* pentru a le păstra în bune condiţiuni, a asigura buna lor funcţionare prin eventuale reparaţiuni de care au nevoie şi a le elibera apoi, la cerere, navelor, în vederea necesităţilor de navigaţie.

www.ziuaconstanta.ro

b) O *instalaţie de recepţie* a semnalelor orare radio-telegrafice.

c) O *instalaţie cu aparatele necesare pentru semnalul de oră în portul Constanţa.*

d) *Aparatele şi instrumentele de astronomie* necesare ca: teodolit universal, cerc meridian, astrolab, cronografe etc.

III Secţia de meteorologie şi geofizică nautică

Aceasta are misiunea de:

1. A determina elementele necesare pentru cunoaşterea şi prevedarea timpului pe mare, starea mării, vânturi, direcţia, tăria şi probabilitatea lor.

2. A institui în portul Constanţa semnalul de anunţarea furtunilor.

3. A face cunoscut năvilor datele determinate, în legătură cu cunoaşterea şi prevederea timpului pe mare.

4. A distribui năvilor aparatele de meteorologie necesare, în legătură cu nevoile navigaţiei.

5. A determina elementele magnetice în diferite puncte, atât pe coastă cât şi pe mare.

6. A determina şi preciza regiunile cu eventuale perturbaţiuni magnetice.

7. A studia şi determina nivelul mediu al mării.

Pentru aceste misiuni, secţiunea meteorologică şi geografică nautică va avea:

a) *Un depozit de aparate şi instrumente de meteorologie şi aerologie*, ca: termometre, barometre, higrometre, anemometre etc., ce se vor distribui la nave, după cerere, în vederea nevoilor de navigaţie, asigurând buna lor funcţionare prin eventuale reparaţiuni.

b) *Un post central meteorologic la Constanţa*, cu toate instalaţiile complete.

c) O *serie de posturi meteorologice de observaţie* în diferite puncte pe coastă, pentru obţinerea datelor meteorologice necesare în vederea cunoaşterii timpului pe mare.

d) O *instalaţie la Constanţa pentru anunţarea furtunilor.*

e) *Aparatele şi instrumentele pentru cercetări magnetice*, în vederea lucrărilor pentru determinarea elementelor magnetice atât pe coastă, cât şi în diferite regiuni pe mare.

www.ziuaconstanta.ro

IV. Ca o **Completare a secţiunilor** ce-l compun, Serviciul hidrografic va mai avea:

1. *Un atelier pentru reparaţiuni*, în scopul de a face, în condiţiuni cât mai bune şi riguroase, reparaţiunile necesare întregului complex de aparate şi instrumente aflate în depozit la acest serviciu.

2. *O bibliotecă a Serviciului*, care va cuprinde lucrări de specialitate cu privire la: navigaţie, hidrografie, oceanografie, astronomie, geodezie, topografie, meteorologie, aerologie, geografie, geologie şi ori ce alte publicaţiuni în legătură cu misiunile şi studiile ce va întreprinde serviciul hidrografic.

Ca şef al serviciului hidrografic, în prezent, se află d-l Locot. Comandor *Al. Stoianovici.*

În decurs de patru ani, câţi au trecut dela infiinţarea acestui serviciu, şi în limita mijloacelor bugetare de care s'a dispus, Serviciul hidrografic al marinei a realizat următoarele lucrări:

1. Ridicarea hidrografică completă a lacului Mamaia (Siut-ghiol).

2. Ridicarea hidrografică completă a lacului Taşaul, executând în ambele cazuri şi forage pe aceste lacuri, pentru a cunoaşte cu mai multă preciziune natura fundului.

3. Ridicarea hidrografică a regiunii litorale dela capul Midia până la capul Singol din apropiere de Constanţa.

4. Campania hidrografică din anul 1927 în regiunea gurilor Dunărei, între Jibrieni şi Sulina, în vederea determinării şi curioasterii adâncimilor şi a curenţilor marini din această regiune.

Reproducem, în cele ce urmează, datele mai importante ale acestor studii, care pot interesa pe geografi şi, în genere, pe toţi iubitorii pământului românesc.

Lacul Mamaia

Menţinem numele de „*Mamaia*", motivat prin existenţa satului, a plăjii şi a cunoscutelor instalaţii balneare cu acelaş nume şi cerem ca şi Serviciul hidrografic al Marinei, Serviciul geografic al Armatei şi Serviciul pescăriilor Statului să binevoiască a înlocui nesimpaticul nume de „Siut-ghiol" prin cel de „Mamaia", aşa precum de mult s'a făcut în literatura noastră geografică.

Asupra lucrărilor efectuate de Serviciul hidrografic al Marinei în campania anului 1928 avem un bun articol al d-lui Locot. Comandor

www.ziuaconstanta.ro

Al. Stoianovici, publicat în „Revista Marinei" An. III, No. 4, Oct.—Dec. 1928, sub titlul: *„Darea de seamă asupra activității Serviciului Hidrografic în campania 1928."* Extragem aci datele mai importante. Lucrările din 1928 asupra lacului Mamaia erau o continuare a celor executate în anii 1926 și 1927. Au participat la ele 3 ofițeri, 2 maeștri, 2 elevi dela Institutul maritim și 20 oameni cu 2 bărci mari a 10 rame, legate printr'o platformă de lemn, o lotcă și o șalupă mică, apoi o sondă de forage și toate accesorile sale, capre, palancuri diferențiale, juguri etc.

Suprafața lacului: aproape 17 Km².

Lărgimea maximă: circa 4300 m. în dreptul satului Ovidiu.

Lărgimea minimă: 750 m, în dreptul băilor Mamaia și a satului Palazul Mare.

Perisipul ce desparte lacul de mare are o lungime de 7 Km în direcția N-S. Lărgimea sa maximă e de 620 m în punctul cel mai sudic al lacului; lărgimea minimă e de circa 425 m, cam pe la jumătatea distanței dintre pavilionul Institutului hidrobiologic și Pavilionul Regal Mamaia. Dunele de pe perisip se ridică, unele, până la o înălțime de 5 m peste nivelul mării; ele au direcția cam E-W.

Insula Ovidiu din lac se află în dreptul satului Ovidiu (Canara). Are o suprafață de circa 600 m²; e în mare parte stâncoasă; e acoperită de sălcii înalte și înconjurată de stuf.

Izvoare: La Sud de satul Ovidiu, nu departe de insula Ovidiu, se varsă în lac un izvor ce vine dela 500 m depărtare de mal și care înainte de războiu punea în mișcare o mică moară. In această parte se observă pe malul lacului și chiar sub apă, pe o lungime de 150 m. resturi de zidărie romană, care par a fi o conductă de apă, un canal îndreptat spre insula Ovidiu. La Sud de acest izvor se află o cherhană și colibe pescărești.

Lacul Mamaia se varsă în lacul Tăbăcăriei de la Sud printr'un canal larg de 1.50 m; iar lacul Tăbăcăriei se varsă în mare printr'un canal identic, lângă Institutul hidrobiologic.

Spre Nord, lângă satul Mamaia, lacul se varsă în mare printr'un canal larg de vreo 2 m. iar șuvoiul de aci mișcă roțile unei mori de apă. Tot în acest lac Direcția pescăriilor Statului (Ministerul de Domenii) a construit din beton, între anii 1926 și 1927, un canal cilindric, prin care se scurg apele dulci ale lacului Mamaia spre lacul Tașaul amenințat a seca. Nivelul lacului Tașaul era, în epoca nivel-

www.ziuaconstanta.ro

mentului, cu circa 1.50 *sub* nivelul mării; pe când nivelul lacului Mamaia (variabil după ani) cu circa 1.80 m *peste* nivelul mării. Variațiile de nivel ale lacului Mamaia ating și 0.50 m. (Și nivelul mării variază !).

In mijlocul lacului, cam în dreptul insulei Ovidiu, se găsesc două gropi: una mai mică, adâncă de 7 m și cealaltă mai mare, având o adâncine de 17.40 m pe o întindere de circa 200 m². Aceste gropi sunt formate de niște izvoare puternice de apă dulce ce ies pe fundul lacului. După o perioadă de ploi abundente, ele se cunosc după clocoteala apei ce vine dinspre fund. (Iarna, deasupra lor, apa nu îngheață, sau îngheață mai greu).

Adâncinea lacului a fost măsurată cu sonda cu plumb, pe 45 linii de sondagii dispuse în direcția E-W și depărtate unele de altele cu 150—250 m. In total s'au făcut 4826 sondagii.

Adâncimea maximă a lacului este de 6.80 m (exceptând cele două gropi); adâncimea medie este de 5—6 m. Jumătatea de Sud a lacului e mai adâncă decât jumătatea de Nord.

Sondagii în mare. Pentru acestea s'au întrebuințat sondele de plumb cu saulă. Măsurătorile s'au făcut dela capul Midia, la nord, până la capul Singol, la sud și, în larg, până la isobatha de 10 m, care a fost marcată pe mare prin ancorarea de balize cu pavilioane, la depărtare una de alta de 500—800 m. In total s'au făcut 3821 sondagii în mare, dealungul unor aliniamente depărtate între ele cu 250—300 m. La aceste operațiuni au servit: remorcherul „Stoicescu", o barcă cu patru rame și două lotci. Rezultate: în dreptul marginei de S. a lacului, curba de 10 m se află la 1200—1300 m depărtare de țărm, pe când în dreptul marginei de N. a lacului aceași curbă se află la circa 2500 m depărtare; în dreptul lacului Tașaul la circa 3200 m; în dreptul capului Midia la 1400 m. — Fundul mării, în toată această zonă litorală, e nisipos. Numai în dreptul capului Singol și a Institutului hidrobiologic fundul e stâncos până la adâncimea de 15—16 m; apoi în imediata vecinătate a capului Midia, în dreptul satului Corbul (Gargalâc), unde stâncele stau la 1 m sub apă, până la o depărtare de 350 m dela țărm și pe o lungime de 400 m.

Curenți. S'a constatat prezenta unui curent litoral N-S, care se apropie de țărm mai ales în dreptul capului Singol; aceasta după dârile vizibile spre S. în urma balizelor ancorate pentru sondagii. Curentul poartă în suspensie sedimente, pe care le depune în locurile mai adăpostite din lungul țărmului.

www.ziuaconstanta.ro

Date meteorologice. Aceleași ca și la Constanța. Iarna predomină vânturile de N. și N.-E., care aduc scăderi de temperatură; vânturile de S. calde, sunt rare. Vara predomină vânturile de S. și S.E.; cele de N. și cele ploioase de W. sunt mai rare. Când nu bat vânturi puternice, suflă brizele: dimineața dela S.-E. mai târziu dela S.; după amiază suflă dela S.-W. iar seara dela W. Noaptea brizele fac ocolul: N.-W. N. și N.-E. pentru ca dimineața să sufle dela E. S.E. și apoi S. Se învârtesc, adecă, în sensul acelor de pe cadran.

Lacul Mamaia e puțin adăpostit de vânturi. El e complet deschis vânturilor de N.E. E. și S.E. Capul Midia dela N. nu-l poate apăra destul de vânturile de N.E. De aceea, când tăria vântului crește, pe lac se ridică valuri până la jumătate de metru, iar valurile mării inundă perisipiul pe o lărgime până la 50 m.

Foragii pe lac. Ele au avut drept scop să determine natura fundului și au fost executate în anii 1926, 1927 și 1928 cu ajutorul sondei ordinare de foragii, adecă un burghiu de oțel, care se'nșurubează și pătrunde în teren. S'au făcut, în total, 337 foragii, distanțate la 100—150 m și dispuse pe anumite linii, precum se vede din alăturata hartă.

Rezultate: Fundul lacului Mamaia e format, în general, dintr'un strat de nămol fin, în grosime de 1—5 m. Sub el se află strate de nisip fin, apoi strate de nisip cu scoici de mare, apoi strate de nisip gresificat, destul de rezistente la pătrunderea sondei. Pe alocuri și mai ales aproape de malul de W., „sub aceste straturi sus menționate s'au întâlnit și straturi de pământ roșu (argilos) și apoi *sub* el pământ negru" (sic. pag. 36).

Nămolul e mai gros în jumătatea de Sud al lacului, adecă în regiunea unde și adâncimile sunt mai mari. Aci sonda pătrundea 9—10 m sub nivelul lacului numai în virtutea greutății sale, fără a mai fi nevoie a-i da o mișcare de rotație spre a sfredeli fundul cu burghiul. Particularitatea aceasta s'a observat și în N.W. lacului, unde nu erau adâncimi prea mici.

La depărtare de vreo 200 m de perisip nămolul dispare pe fundul lacului și e înlocuit cu nisip.

Fund pietros s'a găsit numai în dreptul satului Palazul Mare, la 150 m dela mal și la o adâncime de 4.50 m sub nivelul mării; apoi în 6 puncte în jurul insulei Ovidiu, la 50—100 m dela malul de W. și N. al insulei, la o adâncime de 2—9 m sub nivelul mării; în fine în dreptul unui cap de lângă satul Ovidiu, până la o depăr-

www.ziuaconstanta.ro

tare de mal de circa 300 m, fiind lângă mal chiar la fața apei, iar mai în larg la 9 m sub nivelul mării. Suprafața stâncoasă de aci are 35 hectometri pătrați. Dealungul malului de N. al lacului s'a dat de piatră la o adâncime de 7—9 m sub nivelul mării și la o depărtare de 120—200 m dela țărm.

Foragii pe perisip. S'au făcut pe cinci aliniamente duble, plus 19 foragii în diferite puncte ale plăjii, în total 60 de foragii. Aci s'a întrebuințat și sonda cu tuburi.

Rezultate: până la aproximativ 3 m aproape pretutindeni se află nisip, apoi vine un strat de nisip amestecat cu scoici și pietriș (!), strat gros de 2—4 m. Dedesubt vine un strat de nisip ceva mai înfoiat, iar mai jos un strat de nisip gresificat, de culoare cenușie deschisă și de o grosime de 1—2 m. Adâncimea maximă la care a pătruns sonda a fost de 11 m sub nivelul mării. Nicăeri nu s'a dat de piatră. Nisipul gresificat s'a observat mai mult spre N. decât spre S.

Acest perisip nu e decât un cordon litoral depus de curenții marini dela N. și legând capul Midia de capul Singol. Lărgimea sa crește în fiecare an și anume mai mult spre satul Năvodari și Mamaia dela N. decât spre băile Mamaia dela S. La capul Sirigol nu crește mai de loc.

Foragii în mare. S'au executat 39 foragii (vezi harta).

Rezultate: în vecinătatea țărmului sonda a trecut prin strate ceva mai dese de nisip până la 10 m sub nivelul mării. La 600 m în larg s'a străpuns nisipul până la 11 m sub nivelul mării. Nicăeri nu s'a întâlnit piatră.

Exprimăm aci un desiderat, și credem că va fi luat în considerare, ca pe viitor să se păstreze în cutii etichetate și prevăzute cu toate indicațiile necesare (locul, adâncimea, grosimea stratului) probe din stratele străpunse de sondă, cum ar fi s. ex. nisipurile cu conchilii, stratele de pietriș de pe perisipul Mamaia (foarte interesante), sau succesiunea de strate de nămol, nisip, argilă și pământ negru (?) din fundul lacului Mamaia.

Lacul Tuzla

Se află sub coasta de lângă Balcic.

A fost studiat în luna Octombrie 1928 de Serviciul hidrografic al Marinei.

www.ziuaconstanta.ro

Nivelul lacului e cu 225 mm sub acela al mării.

Adâncimea maximă, la nivelul actual al lacului, e de 0.45 m; iar adâncimea medie e de 0.25—0.30 m.

Inainte de 1913 a fost exploatat pentru sare. Şi acum fundul său e podit cu scânduri.

S'au făcut aci 225 sondagii pe lac şi 11 foragii pe terenul dintre lac şi mare. Rezultatele foragiilor nu se dau.

Aşteptăm publicarea sondagiilor şi foragiilor din lacul Taşaul.

Sals

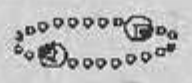

www.ziuaconstanta.ro

FOLKLOR ROMÂNESC DOBROGEAN

cules de **G. Coatu-Cerna**

PLUGUŞOR DE ANUL NOU

Aho! Aho!
Sara lui Sfântu Vasile
La mulţi ani boeri cu bine!...
Că, decând s'a înserat,
Ciocârlia a cântat,
Negru Vodă s'a sculat,
Peste câmpuri s'a uitat,
Ca s'aleagă loc curat
De arat şi sămănat,
Grâu mărunt şi grâu de vară,
Să dea Domnul să răsară!...
Grâu mărunt şi arnăut
A dat Domnul s'a făcut!
La urechi cu clopoţei
Daţi-i gură măi flăcăi!
Hăi!...

Am tras plugul la perete
Iar flăcăi'n sat la fete:
Cei mai mici
La mămăligi,
Cei mai mari
La fete mari!...
Pela fiecare casă
Flori şi galbeni mulţi pe masă;
Prin grădini
Tot smochini;
În ogradă
Stau grămadă

www.ziuaconstanta.ro

Oi bârsane, codofane
Şi cirezi de vaci şi boi.
La 'mpărţeală=aici şi noi!
Îndemnaţi din biciu flăcăi!
Hăi!...

De urat am mai ura,
Frică ni=i c'om însera,
Pela curtea dumnevoastră
Departe de casa noastră.
Dumnevoastră aveţi parte
De palate luminate,
Văruite, şindrilite
Şi cu tabl' acoperite.
Noi avem bordeie mici,
Bune de plugari voinici,
Cu gunoaie=acoperite
Şi cu humă văruite.
Mânaţi pluguşorul măi!...
Hăi!...

De urat tot am ura,
Teamă ni=i de=a nu 'nsera
Pela uşa dumnevoastră,
Departe de cocioaba noastră,
Că nu suntem de ici, colea,
Ci suntem dela Urliga
Unde=i mare mămăliga;
Şi mai suntem dela Cuca
Unde=o fac numai cât nuca,
Stau o mie cu măciuca
Să n'o mănânce furnica.
A pişcat un biet gândac,
I=au dat cu măciuca'n cap,
La pământ l=au răsturnat!
Grâu mărunt durat în clăi,
Ia mai îndemnaţi flăcăi!...
Hăi!...

www.ziuaconstanta.ro

Mai suntem din Buza Veche
Unde mâţa strechie
Şi motocul, bată-l focul,
Nu-şi găseşte locul,
Că şi-a pârpălit cojocul!...
La opinci cu zurgalăi,
Tot mai îndemnaţi flăcăi!...
Hăi!...

Vă lăsăm boeri cu bine
În palate luminate
Şi cu mese încărcate,
Cu paharul plin pe masă,
Cu găina friptă, grasă!...
Beţi, mâncaţi, vă veseliţi,
Dar şi la noi vă gândiţi,
C'am venit cu gând curat
La fereastră v'am urat
Precum Domnul a lăsat.
La mulţi ani cu fericire,
Bună pace şi iubire!...
Şi-acum daţi-ne-un covrig,
Că prea tremurăm de frig
Şi mai daţi-ne şi-o pâne,
Să ne meargă tot cu bine.
Iar bani daţi-ne cât vreţi
Să plecăm toţi mângâieţi!
Şi ne daţi câte-un colac
Ca să vă lăsăm cu drag!
Dejugaţi flăcăi, aho!...
Aho!...

Pluguşor popular cules din Cerna—Tulcea

FOICICA LEMNULUI

Foicica lemnului!
La curţile Geandrului[1]*),*
Gendruleasa cea frumoasă
Cu ochii de puic' aleasă

[1]) Geandru = om bogat.

www.ziuaconstanta.ro

MUZEUL REGIONAL DOBROGEA R.P.R.

Mi-are o fată prea frumoasă;
Catinca că mi-o chema.
Hârtie că-i trimetea,
Ca s'o deie Turcilor,
Turcilor, 'nicerilor!
Când cofile și le-a luat,
Cofile ca florile,
Cobilița ca Crăița,
Și la apă mi-a plecat,
Pe ochi negri s'a spălat,
Ochi pe Dunăre-a aruncat
Și mi-o văzut de-un caic,
Cu postav verde 'nvelit,
Dinnăutru șicuit.
Dar într'însul cine-mi șade?
Tot Turcii, enicerii!

Pe Catinca vin s'o iea
Și lui Pașa să mi-o dea.
Catinca când i-a văzut
La maică-sa a alergat,
Și din gur'a cuvântat:
— Ascunde-mă măiculiță,
În sandâc, ori în chivniță,
Că vin Turcii să mă ia
Și lui Pașa să mă dea!...

Maică-sa cheia a luat,
Sandâcul mi-o discuiat
Și'n sandâc că mi-o 'ncuia.
Sapa 'n mână că-mi lua
Și'n grădină că intra,
Groap' adâncă că-mi săpa,
Dar în groapă ce-mi punea?
Numai chituci
Și butuci

Și cheia lăcatului,
Lăcatul sandâcului,
La capul mormântului!...

www.ziuaconstanta.ro

Până groapa a sfârşit,
Iaca Turcii mi-au sosit,
Şi din gură i-au grăit :
— Gendruleasă cea frumoasă,
Cu ochii de puic' aleasă,
Scoate fata cât de grabă
Să ne căutăm de treabă,
Că ţâţile ţi-om tăia,
Cu sare le-om presăra
Şi fata tot ţi-om lua ! . . .
— Turcilor,
Păgânilor ! . . .
Catincuţa mi-o murit
Şi-am îngropat-o 'n grădină,
În grădină la fereastră,
Ca să-mi vie doru'n casă ! . . .
Înnapoi că i-a 'nturnat ! . . .

Bine vorba n'a sfârşit
Şi iar alţii mi-au sosit,
Şi aşa ei i-au grăit :
— Gendruleasă cea frumoasă,
Cu ochii de puic' aleasă,
Catincuţa ce-ai făcut-o,
De-aici unde-ai mistuit-o ? . . .
— Catincuţa mi-a murit
Şi-am îngropat-o 'n grădină,
În grădină la fereastră,
Ca să-mi vie doru'n casă ! . . .

Turcii vorba n'au crezut,
Sapa 'n mână mi-au luat
Şi'n grădină c'au intrat
Şi mormântul mi-au săpat,
Înnăuntrul ce-au aflat ?
Tot chituci
Şi butuci
Şi cheia lăcatului,
Lăcatul sandâcului.

www.ziuaconstanta.ro

Sandâcu l-au discuiat,
Pe Catinca mi-au luat
Şi pe mă-sa au lăsat.
Pe Catinca mi-o pornea,
În caic că mi-o punea
Şi la Paşa mi-o ducea.
Când pe Dunăre mergeau,
Cum la mijloc ajungeau,
Ea cu zâmbet mi-i privea
Şi din gur' aşa grăia :
— Turcilor, 'nicerilor,
Deslegaţi-mi mânile,
Ca să-mi dreg sprincenile
Şi-apoi să-mi îmbrac cămaşa,
Ca să-i plac mai mult lui Paşa ! . . .
Dar, pe când mi-o deslega,
Ea din gur' aşa grăia :
— Masă bună racilor,
Aşternutul broaştelor,
Căpătăiul peştilor ! . . .
Şi'n Dunăre s' arunca
Şi cu zile se 'nneca ! . . .

Auzit dela presbitera Tudora Bunescu din Zebil—Tulcea, care ştia să-l cânte.

Sandâc = ladă, cufăr.
Chituci = rădăcini.

FOAIE VERDE MĂRGĂRIT

Foaie verde mărgărit,
Dealul dela răsărit
Vede-l-aş de-un foc pârlit,
De dorobanţi ocolit,
Barabanele sunând,
Ofiţerii aliniind,
Căpitanii comandând
Pe secţii şi pe plutoane.
Mă rog domnu Căpitanè
Dă-mi drumu din concentrare,

www.ziuaconstanta.ro

Că de când m'ai concentrat
Boi la jug n'am injugat,
Plug de coarne n'am luat,
Pâne albă n'am mâncat,
Vinişorul n'am gustat,
Numai prutişor uscat
Şi cu ciorb'amestecat.

Auzit dela **Iordan Roibu** din Zebil-Tulcea

LATĂ-I DUNĂREA

Lată-i, lată-i Dunărea,
Să facem un pod pe ea
Să trecem la Turtucaia.
Jos la Varna pe câmpie
S'a deschis o căsăpie.
Căsăpia nu-i de vaci
Ci mi-i de soldaţi săraci.
Căsăpia nu-i de boi
Ci mi-i de voinici ca noi,
Curge sângele şiroi.
Pe copita murgului
Sânge de-al Românului;
Pe copita negrului
Sânge de al Turcului;
Pe copita roibului
Sânge de-al Bulgarului;
Pe copita şargului
Sânge de-al Germanului!...

Auzit dela **Pascal Iacob** din Agighiol

FRUNZĂ VERDE ŞI-O LALEA!...

Fruză verde şi-o lalea,
Doamne, lată-i Dunărea!...
Să'ntindem un pod pe ea.
Dela Turtucaia'n vale
S'a'nceput o luptă mare
Făr'de prânz, făr'de'ncetare,
Curge sângele şivoaie.

www.ziuaconstanta.ro

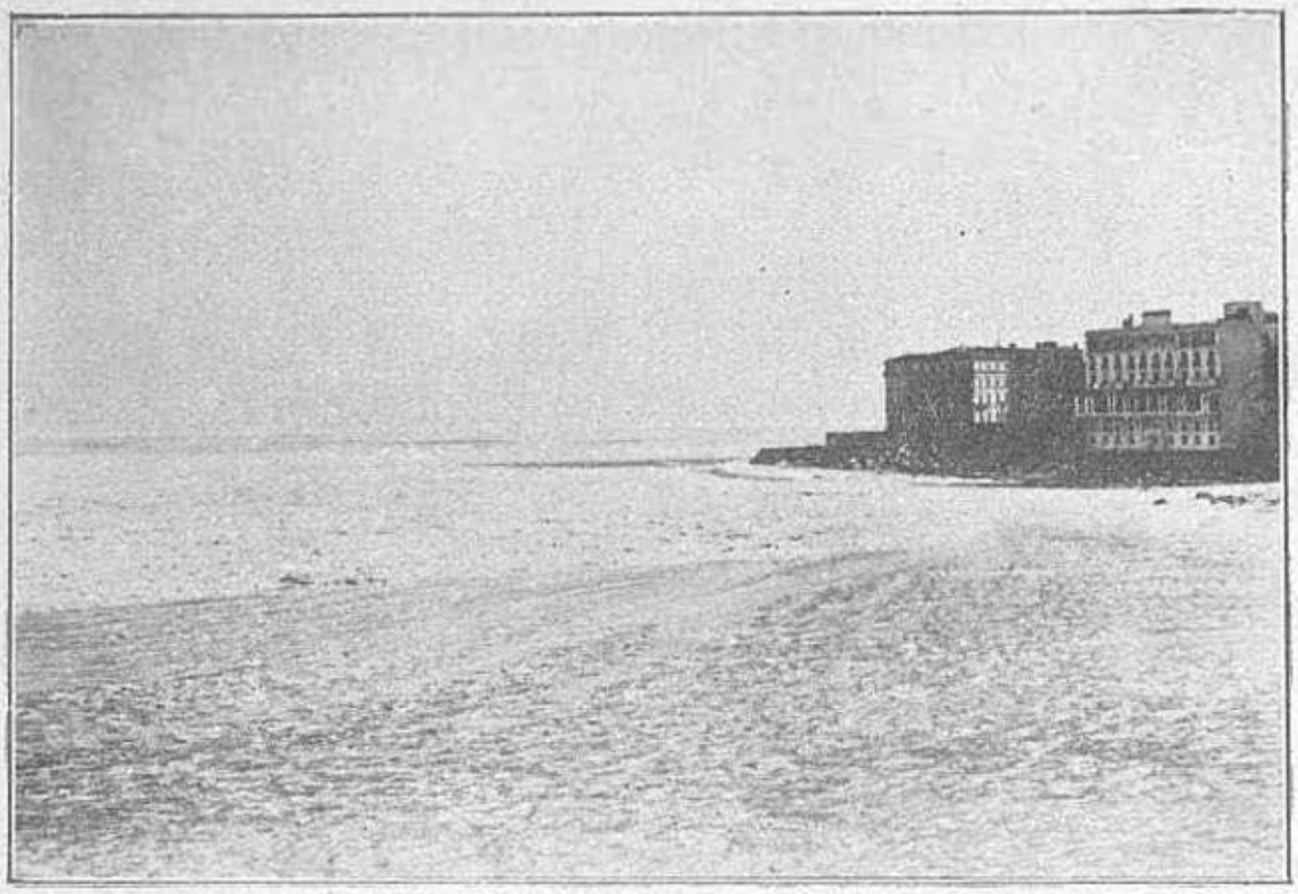

Fotoglob—Constanța

Marea Neagră la Constanța, înghețată până la orizont. Iarna anului 1929

Fotoglob—Constanța

In largul Mării înghețate. In fund, Cazinoul din Constanța 1929

www.ziuaconstanta.ro

Da nu-i sângele de boi,
Ci e de voinici ca noi:
Şi nu-i sângele de vaci,
Ci e sânge de săraci!
Vai, săraca Dobrogea,
C'a intrat Arăpimea!
Merg cu caii de căpestre
Cu ochii după neveste;
Merg cu caii şi de frâne
Cu ochii după copile!

Foaie verde foi tot trei
Pe şoseaua Silistrei,
Trec soldaţi cu miile
Zurnăindu-şi pintenii
Blăstămându-şi părinţii,
Cari i-au făcut pe ei
Aşa nalţi şi subţirei
De trec gloanţele prin ei.
Cade unul, cade doi,
Cade unu'ntr'o cărare,
Mi-l găseşte-o fată mare,
Care mi-l plângea cu jale.
Iac'un general călare,
Şi din gură-i spune tare:
Stânge fată lumânarea,
C'aşa-i viaţa de soldat,
Să moară'n câmp împuşcat
Şi de sabie tăiat,
Fără lumânări la cap,
Fără lumânări de său,
Fără om din satul său;
Fără lumânări de ceară,
Fără om dintr'a lui ţară.

Foaie verde meri domneşti,
Să vii mamă să priveşti
Luptele din Mărăşeşti,

www.ziuaconstanta.ro

Cum luptăm și ne trudim,
Pe Germani ca să-i gonim!
Și-am zis verde foaie lată,
Luptați, băeți, inc'odată,
Să le luăm țara toată,
Bulgaria jumătate
Și'n Sofia să bem lapte.

Și'ncă verde nalbă mare,
Vine-un ordin de'mbarcare,
Tocmai la Vinerea mare.
La Galați ne-au imbarcat,
La Bârlad ne-au debarcat
Și din ordin am aflat
Că Dobrogea-i ocupată
De Germani și de Tătari
Și de tâlharii Bulgari!
Dar Germanii ce ziceau?
Luptați, băeți, cu curaj,
Ca s'ajungem pân'la Iași
Și în Iași dac'om intra,
Bună masă vom lua:
Numai lapte cu cafea!
Vin Germanii, vin turbați,
De trei zile nemâncați.
Iar Românii ce făceau?
Repede se echipau
Și la Mărășești porneau.
La Mărășești de-ajungeau
In tranșeie se'ngropau
Trei divizii românești
Contra a zece nemțești.
Dar Germanii ce făceau?
Tunuri grele'ngrămădiau
Tunuri cu calibru mare
Ca pe toți să ne omoare,
Tunuri cu calibru mic
Să nu rămâie nimic.

www.ziuaconstanta.ro

Şi-am zis verde colilie
Cade unul în câmpie
Şi'nnapoi mai cad o mie;
Cade unul în cărare
Şi mi-l vede-o fată mare
Şi mi-l vede şi-l priveşte
Şi la dânsul drept porneşte
Şi-i aprinde-o lumânare
Şi mi-l plânge-aşa cu jale!..
Atunci trece-un ofiţer
Sprintinel şi frumuşel,
Şi la dânsa se ducea
Şi din gur'aşa-i zicea:
— „Stinge fată lumânarea
„Şi nu te mai bată jalea,
„C'aşa-i viaţa de soldat,
„Ca să moară împuşcat
„Şi de sabie tăiat!"

Foaie verde matostat,
De când s'a mobilizat,
Eu pe-acasă n'am mai dat.
La trei ani, dac'am venit,
Eu părinţii n'am găsit,
Fraţi, surori, toţi mi-au murit!
Lăsai casă, lăsai masă,
Lăsai grădină frumoasă!
Foaie verde sălcioară,
Căprioară surioară,
Saltă-te'n două picioare
Şi roade codrul pe poale.
Roade poala codrului
Să văd lunca Oltului,
Gura Topologului
Şi drumul Ciocanului!...

www.ziuaconstanta.ro

STRIGĂRI ŞI CHIUITURI LA JOC

I

Pârăiaş cu apă rece
Pela poarta mândrei trece!
Dare=ar Dumnezeu să sece,
Să rămâie numai tina,
Să mă iubesc cu Didina!...

II

Mândru'nalt cât un Săcui,
Mândra pân'la brâul lui;
Mândru'nnalt cât o surcea,
Mândra'n creştet mi=l privea!

III

Ia mai zi, mai zi, mai zi,
Că la vară ţi=oi cosi,
Unde=o fi iarba mai deasă,
Şi mândruţa mai frumoasă!

IV

Fetele'n horă se'ndeasă,
La războiu nu ştiu să ţeasă;
Se grăbesc la măritat,
Şi'n războiu nici n'au intrat!...

V

Verde foaie şi=o cicoare,
Ca mândruţa nu=i sub soare;
Şi e harnică drăguţa,
Ca să golească sticluţa!...

VI

Mult mi=i mândra de frumoasă,
Când îşi dă cu' roş pe faţă;
Dar să mergi la ea acasă,
Stă trei luni cenuşa'n vatră!...

www.ziuaconstanta.ro

VII

Foaie verde colilie,
Mândro, plec în cătănie;
Vino dragă să te joc,
Să te joc mândro cu foc!...

VIII

Fata tușii e bărbată,
Că prin ițe și prin spată,
Trece alba'mpedecată;
Printre ițe și fuscei,
Trece-o scroafă cu purcei!...

IX

Foaie verde foi de soc,
Vino puică să te joc,
Căci ca mâne voiu pleca,
Nu știu de te-oiu mai juca!...

X

Fire-ar ceasu-afurisit
Când plecai după iubit;
Că el, de era mai bun,
Nu-mi scotea pe toanta'n drum!

XI

Uită-te, leleo, la mine,
De ți-o părea că joc bine,
Să dai fata după mine;
De ți-o părea că joc rău,
Du-o'n vale la pârău,
Să bea apă de izvor
Și să-i treacă de-al meu dor!...

XII

Ucigă-te crucea drace,
Ce nu dai babelor pace,
Să mai facă rugăciuni,
Să nu tot poarte minciuni!...

www.ziuaconstanta.ro

XIII

Hop! . . . Săraca mânda mea,
De mâncare-mi aducea,
Mămăligă pe-o surcea,
Lapte acru'ntr'o lulea! . . .

XIV

— „Foicică flori domnești! . . .
„Cu bărbatu-ți cum trăești?
— „Trăesc bine ca cu dracu,
„Că și-aseară mi-a spart capu! . . .

XV

Arunca-mi-aș conciu'n foc,
Că n'avui nici un noroc,
Și conciu și'nvălitoarea,
C'așa mi-a fost ursitoarea! . . .

XVI

Hai de doi, de doi, de doi,
Cu teleaga cu doi boi! . . .
Mânce-i lupu pe amândoi,
Să rămâie roatele,
Să le arză soarele! . . .

XVII

Foaie verde foi de nap,
Fata stă ca marfa'n raft,
Și așteaptă ca s'o dea,
Negustorul cui o vrea! . . .

XVIII

Harnică-i mândra la lucru
C'a avut noroc cu cucu.
I-a cântat de s'a sculat,
C'o mânca muștele'n pat!

www.ziuaconstanta.ro

XIX

Siță verde și iar verde,
Fetele cât ar fi fete,
Nu le vezi la crâșmă bete;
Dar dupăce se mărită
Câte șapte la o litră!...

XX

Câte oale pe cuptor,
Toate-așteaptă petitor;
Dar băboiul dela foc,
Așteaptă pe protopop!...

XXI

Eu la joc mândra la loc,
Mălaiul de Joi în foc;
Bate Mâța cu vătraiul,
Că de ce n'a scos mălaiul!...

XXII

Cât îi Dobrogea de mare,
Haz ca Topologu n'are,
Topologu-i mititel,
S'a'ncuibat dragostea'n el!...

XXIII

Topologu-i apă dulce,
Cine-o bea nu se mai duce;
El rămâne'n sat cu bine,
Ca să plece nu-i mai vine!...

XXIV

Topolog picior de raiu,
Când ai sare n'ai mălai.
Când ai mălai din belșug,
Nu-ți mai trag boii la jug.
Când în vatră ai de toate
Apa din casă te scoate!...

Aceste strigături, împunsături și chiuituri sunt culese din satul Topolog, dela flăcăi. Acest sat se știe că este populat de Români ardeleni veniți și așezați aci după războiul dela 1877.

www.ziuaconstanta.ro

FEMEIA LENEȘĂ

Femeia leneșă zice:
Lunea, Marția n'am lucrat
Mai de când m'am măritat.
Mercurile, dintre ele, le-am ținut
Că de lucru-s rele.
Joile tot așa, aș lucra
Dar mi-e că mânile mi s'ar usca.
Vinerile sunt legate,
Aș lucra și-mi fac păcate.
Numai Sâmbătă-am lucrat
Și-am făcut o bubă'n cap.
Duminică am apucat un somn în mână,
Și-am dormit o săptămână
Și atuncea mi-a fost bine!

oooo❀oooo

Ioane, Ioane!... Deseară ai murit
și tot nu te pot uita!

PROVERBE, ZICĂTORI, CREDINȚE POPULARE

1. Tăcerea mormântului îi mai pătrunzătoare decât sgomotul lumii.
2. Calea flămânzilor este calea cea mai lungă.
3. In casa leneșului este întotdeauna sărbătoare.
4. Apa cât de tulbure, tot stânge focul.
5. Nu râde de măgar, că vine vremea să-l încaleci.
6. Să nu fii oaie între lupi, dar nici lup între oi.
7. Din nori tot mănânci ceva; dar din uscăciune, nimic.
8. Fân bun din iarbă rea, anevoie vezi.
9. Mai bine un armăsar arăbesc, decât o herghelie tătărească.
10. Cine se teme de brumă, să nu sădească vie.
11. Dacă nu sameni porumbul până la Arminden, poți să bagi melesteul în foc.
12. Dacă nu plouă în Maiu, nu se mănâncă mălaiu.
13. Dacă tună după Simion Stâlpnicul, este semn de toamnă lungă.
14. Porumbul este rupt din Jidov; de aceia ține la secetă.
15. Să ari când înflorește măcieșul și să sameni porumbul.
16. Paște iarba pe care o cunoști.

www.ziuaconstanta.ro

17. Să te' ngraşi din seul tău.
18. Ţara piere de Tătari,
Mândra bea cu lăutari!
19. Cu lăută şi cu masă,
Aduci pe dracu în casă!
20. Cu un găinaţ de cioară nu se spurcă marea.
21. Par'că se plimbă melcii pe faţă. (Când te sărută o femeie bătrână).
22. Şi-a pus capul în traistă. (A plecat să spioneze inamicul).
23. Ori să fie, ori să nu se mai sfârşească.
24. La 2 Februarie (Intrarea în biserică) bursucul iese din culcuş. Dacă-şi vede umbra, intră înnapoi şi nu mai iese patruzeci de zile. Dacă e soare în acea zi, însemnează că iarna mai ţine 40 de zile.
25. In ziua de 2 Februarie ciobanii sunt mai bucuroşi să vadă o haită de lupi venind la oi, decât soarele. Vor mai avea de furcă cu iarna şi e tocmai vremea fătatului.

CÂTEVA GHICITORI ŞI FRĂMÂNTĂRI DE LIMBĂ

1. Sus chele, jos chele, umflă-te 'ntre ele. *(Obrajii).*
2. Căciula mutului în fundul pământului. *(Găleata de scos apă).*
3. Pe o vale adâncă descântă popa de brâncă. *(Mămăliga cu făcăleţul).*
4. Ce e mare, mare
Şi rădăcină n'are? *(Căpiţa de fân).*
5. Intru în casă ca să scap şi casa esă pe fereastră. *(Peştele, plasa şi apa).*
6. Sus, pe scara ferecată, mii de oameni cu capetele retezate. *(Grâul la moară).*
7. Ţăndărică, lemn uscat, duce veste'n Ţarigrad. *(Puşca).*
8. Am o curcă cucuiată;
Şade 'n cămară 'ncuiată.
Doar să mor să n'o discui,
Să-i pun mâna la cucui. *(Puşca).*
9. Cu cinci pari şi-o nuea,
Îngrădesc cât ai vrea. *(Ciorapul şi cârligele).*

www.ziuaconstanta.ro

10. De aici până la mare,
Tot funduri de căldare. *(Mușuroaiele).*

11. Albă, neagră, pestricioară,
Sforăe din mustăcioară.
Iar când vede-un șoricel,
Hop!... Mi-l prinde sprintinel!... *(Pisica).*

12. Bute peste bute,
Sus coadă de vulpe. *(Stuful)*

13. Ce crește fără ploaie? *(Dobânda la bancă).*

14. Capra sare, scoarța crapă; cum a crăpat scoarța în patru, așa să crape capul caprei.

15. El a zis, că eu am zis; dar eu n'am zis și nici n'oiu zice ca să zic, c'am zis, c'oiu zice.

16. Vana rândunelelor, vrâsta turturelelor!

Culese dela flăcăii din satul Meidanchioi-Tulcea și comunicate de învățătorul **C. Puțianu.**

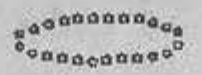

www.ziuaconstanta.ro

ÎN AMINTIREA LUI G. G. MATEESCU

Prin moartea lui Gheorghe G. Mateescu, întâmplată în vara anului 1929, archeologia Dobrogei, ca şi în genere istoria celui mai vechiu trecut al Sud-Estului Europei, suferă o dureroasă pierdere. Răpus de o suferinţă năprasnică, după o viaţă numai de 36 de ani, el lasă în urma sa un gol, pentru a cărui însemnătate stau ca mărturii o considerabilă operă de erudiţie şi o neştearsă amintire de muncă şi de entusiasm pentru ştiinţă, demnă de marele Vasile Pârvan, căruia Mateescu i-a fost unul din cei mai vechi şi mai merituoşi discipoli.

Născut la Giurgiu în anul 1892, după terminarea studiilor liceale s'a înscris la Facultatea de Litere din Bucureşti, unde a urmat în special cursurile şi seminariul de istorie veche ale lui Pârvan, care, deşi numai cu opt ani mai în vârstă, era în plină desvoltare a covârşitoarei sale personalităţi. Influenţa acestuia a fost decisivă pentru Mateescu, spirit vioiu şi activ, care nu aştepta decât primele îndrumări pentru a păşi hotărît pe calea realizărilor personale.

Incă de pe băncile universitare se distinge prin *Tomi-Oescus*, studiu concis al unei importante inscripţii greceşti din Constanţa privitoare la istoria legiunii *V. Macedonica* (extras din *Bulet. Comisiunii Mon. Ist.*, 1915) şi mai ales prin *Cercetări asupra Tracilor: Emendaţiuni la CIL* (In *Bul. Com. Mon. Ist.*, 1916, fasc. 33, p. 29 sgg.), o contribuţie foarte importantă la cunoaşterea celor mai vechi strămoşi ai noştri, aducând modificări şi noi puncte de vedere în interpretarea unora din inscripţiile publicate altădată de Mommsen, modificări care nu întârzie să se impună învăţaţilor mai bătrâni din ţară şi din streinătate, în lucrările cărora se întâlnesc citate adesea. In aceste două lucrări, cu care Mateescu îşi începe prospera lui activitate ştiinţifică, se poate vedea toată acea severitate de metodă şi de erudiţie pe care i-a insuflat-o Maestrul său şi se pot întrezări principalele calităţi per-

www.ziuaconstanta.ro

sonale care îi caracterizează toată opera de mai târziu: o neîntrecută putere de muncă şi un ager spirit de investigaţie. In acelaş timp aceste două studii îl fixează de la început pe Mateescu în cercul preocupărilor de istorie şi archeologie tracă, specialitate de primă însemnătate pentru protoistoria neamului nostru, în care va deveni în cele din urmă autoritate demnă de comparat cu acea a unui Tomaschek.

Paralel cu aceste strălucite începuturi de erudiţie, Mateescu se instruieşte pentru archeologia pe teren, făcând parte din acea entusiastă pleiadă de tineri care secundează pe Pârvan în magistralele lui săpături din Dobrogea. E un părtaş activ la explorările cetăţilor Ulmetum şi Histria şi la mai toate cercetările din 1915, la Tomi, la Callatis, la Candidiana şi la Tegulicium, iar în 1916 i se încredinţează lui singur săparea cetăţii *Abrittus* din judeţul Durostor.

După răsboiu, ca profesor secundar e printre cei dintâi cari îşi aleg catedre în mijlocul provinciilor desrobite. Se stabileşte în Cluj, unde paralel cu împlinirea exemplară a datoriei lui la liceu, îşi continuă şi preocupările ştiinţifice asupra tracilor, creiându-şi noi merite, pentru care în 1922 e numit Membru al Şcolii Române din Roma. Făcând parte din prima serie de reprezentanţi ai acestei instituţii academice întemeiată şi condusă de Vasile Pârvan, a contribuit la stabilirea strălucitului ei prestigiu cu una din lucrările lui principale, *I Traci nelle epigrafi di Roma* (*Ephemeris Dacoromana*, I 1923, pp. 57 sgg.), operă de o formidabilă erudiţie, care îi atrage elogii din toate părţile şi o deosebită admiraţie din partea savanţilor italieni. Aceştia chiar îi încredinţează redactarea unor importante articole pentru marea enciclopedie a lui De Ruggiero, *Dizionario epigrafico*, precum *Jambadules*, studiu concis şi complet privitor la anume fapte din religia tracilor. Cei doi ani petrecuţi la Roma, pe care şi-i termină cu un valoros studiu despre *Nomi traci nel territorio scito-sarmatico* (în *Ephemeris Dacorom.*, II 1924, p. 223 sgg.), sunt un prilej pentru Mateescu de a-şi desăvârşi pregătirea ştiinţifică cu o pasiune şi cu o voinţă rară.

Intors în ţară în 1924, îşi trece doctoratul la Bucureşti şi puţin după aceea, în continuarea elanului său productiv de la Roma, dă la iveală un nou studiu, *Graniţa de Apus a tracilor* (în *Anuarul Inst. de Ist. Naţională* din Cluj. III, 1924—25, p. 377 sgg.). In 1926 devine suplinitor al conferinţei de epigrafie şi antichităţi greco-romane de pe lângă Universitatea din Cluj, la care în anul următor, după trecerea examenului de docenţă, e numit titular.

In aceiaşi vreme, pe lângă o neobosită activitate de popularizare

www.ziuaconstanta.ro

a cercetărilor sale privitoare la originile cele mai vechi ale neamului nostru, prin nenumărate conferinţe ţinute în diferite centre ale Ardealului, la Bucureşti şi la Vălenii de Munte, — cele rostite în această ultimă localitate publicându-le cu titlul colectiv de *Strămoşii noştri* (*Revista Istorică*, XIII, 1927, p. 210 sgg.), — Mateescu îşi reia preocupările archeologice pe teren, întrerupte de răsboiu, săpând la *Tibiscum* în Banat şi revenind în Dobrogea, unde în 1926 începe explorarea puternicei cetăţi de lângă Slava Rusă, presupusă a fi vechea *Ibida*.

In 1927, când după fulgerătorul sfârşit al lui Vasile Pârvan, Şcoala Română din Roma rămâne fără conducător, Academia Română, în urma propunerii făcute de D-l Prof. Nicolae Iorga, recomandă pe Mateescu în locul regretatului său Magistru, acordându-i prin aceasta o recunoaştere a meritelor lui ştiinţifice. Luând această onorabilă, dar grea sarcină, într'un moment când dificultăţile materiale ale înaltei noastre instituţii din Italia erau din cele mai mari, Mateescu s'a străduit să fie la înălţimea speranţelor puse în el, muncind până la limita puterilor lui sdruncinate tot mai mult de boala, care în mai puţin de doi ani avea să-l răpună.

In 1928 reprezintă Şcoala Română din Roma la Congresul Internaţional de studii istorice de la Oslo, unde ţine o apreciată comunicare în italieneşte despre *Perpetuarea populaţiei trace în Macedonia imperială romană*. E cea din urmă manifestare a preocupărilor lui despre Traci în public, căci altminteri el le-a continuat până când a fost doborît de greaua sa suferinţă. In cele din urmă prepara o carte de sintesă, — în care aveau să intre foarte multe contribuţii personale, — asupra Daciei antice, din vremea preistorică până la părăsirea de către Romani. Reuşise să termine şi să pregătească pentru tipar opera lui capitală, *Onomasticon thracicum*, un monument de sârguinţă şi metodă, a cărui apariţie, de o primordială necesitate pentru cercurile competente de pretutindeni, fusese anunţată încă din 1926 (cf. Pârvan în *Ephemeris Dacorom.*, III 1925, p. VI). Totuşi, moartea lui Vasile Pârvan, sub auspiciile căruia urma să se publice ca primul număr al *Bibliotecii Şcolii Române din Roma*, a întârziat cu mult această apariţie, care acum e şi mai ameninţată prin sfârşitul atât de prematur al însuşi autorului. Nu ne rămâne decât nădejdea că se va găsi o persoană sau o instituţie care să sprijine publicarea acestei opere de mare valoare, faptă care ar constitui nu numai împlinirea unei pioase

www.ziuaconstanta.ro

datorii faţă de amintirea regretatului învăţat, dispărut atât de tânăr, dar şi o însemnată cinste pentru ştiinţa ţării noastre.

Moartea lui G. G. Mateescu a curmat în chip tragic firul unei nobile existenţe închinată intens pasiunii pentru adevăr şi dragostei pentru trecutul patriei, răpind ştiinţei româneşti, în plină ofensivă pentru afirmare şi pentru strălucire, pe unul din cei mai vrednici luptători ai ei şi nimicindu-i pentru totdeauna una din cele mai frumoase speranţe.

Radu Vulpe

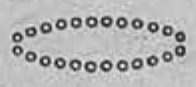

www.ziuaconstanta.ro

SE DUC!

Un car cu boi domol scoboară'n vale
Pierzându-se prin zdrențele de ceață;
Pe loitră stă românul, tras la față,
Cu glasul stins îngân'un cânt de jale.

Iar în tăcerea grea de dimineață
Pierdute sunt acordurile sale
In scârțâitul carului pe cale
Și'ntr'a naturii împetrită viață.

Doi boi plăvani își pun în jug puterea
Și'ncet își duc greoaia lor povară...
Parcă-i pricep românului durerea.

Se duc!... Se duc!... Și ceața-i înfășoară,
Le stăvilește la un pas vederea,
Dar merg mereu!... Tot în adânc scoboară!...

Mihail F. Pricopie

www.ziuaconstanta.ro

IN OCHII TĂI

In ochii tăi de=am cutezat privirea
In seara=aceia să=mi mai rătăcesc,
E că'n avântu=mi larg și tineresc
Le=am fost râvnit o clipă strălucirea.

Și de m'am smuls din rostul omenesc
Cu mii de aripi dăruind gândirea,
E că prin tine=am vrut desăvârșirea
Pe veci de veci atunci s'o cuceresc.

Dar n'am putut... căci grațiile tale,
La fel ca și o ploaie de petale,
Mi=au troenit al inspirării drum·

Și=apoi curând prin spații siderale
Cohortele=mi de visuri ideale
S'au risipit fantasmagoric fum.

V. Lăiniceanu

www.ziuaconstanta.ro

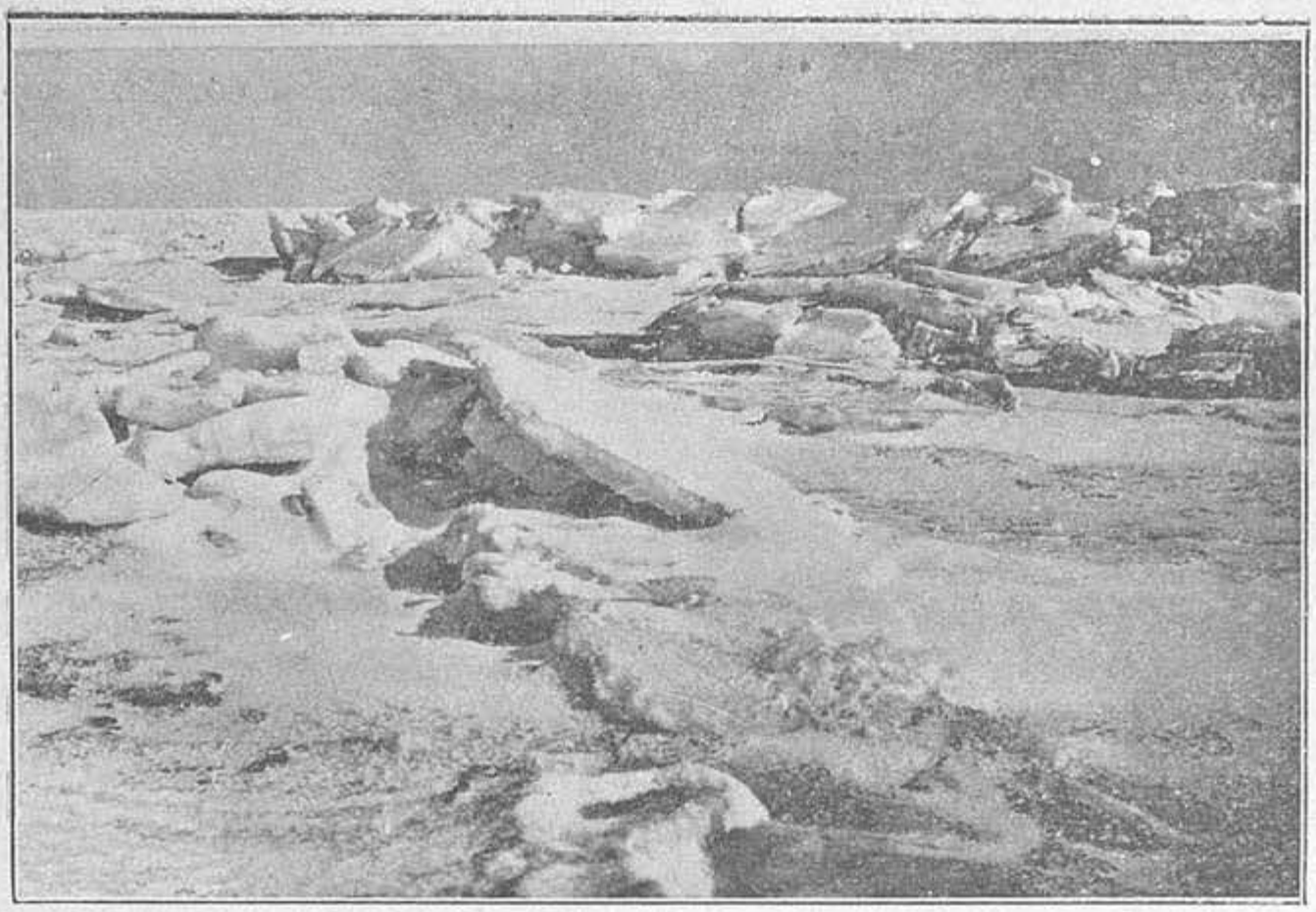

Fotoglob—Constanta

Oceanul polar de nord sau Marea Neagră ? Iarna anului 1929

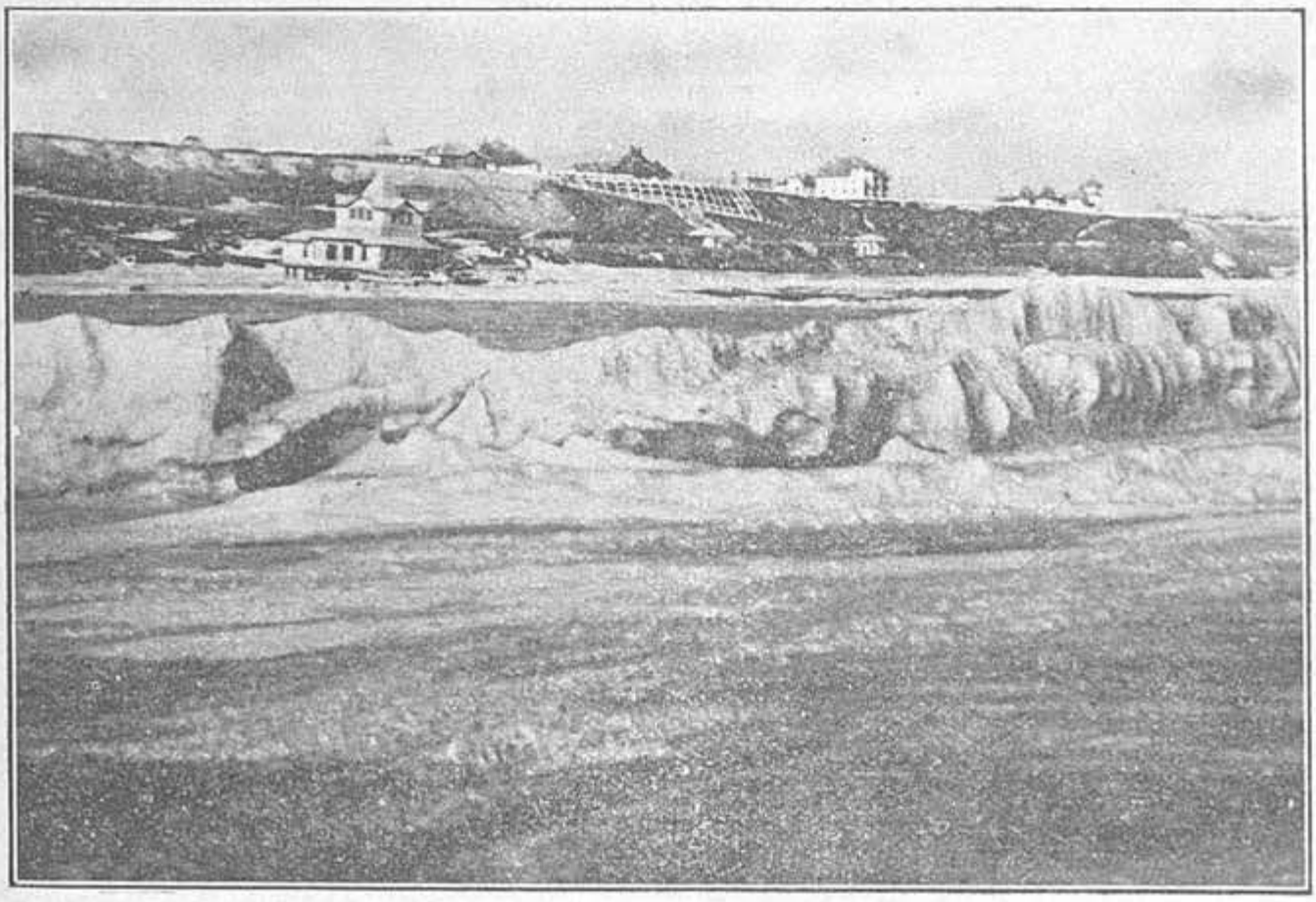

Fotoglob—Constanta

Plaja dela Carmen-Sylva cu marea înghețată. Iarna anului 1929

www.ziuaconstanta.ro

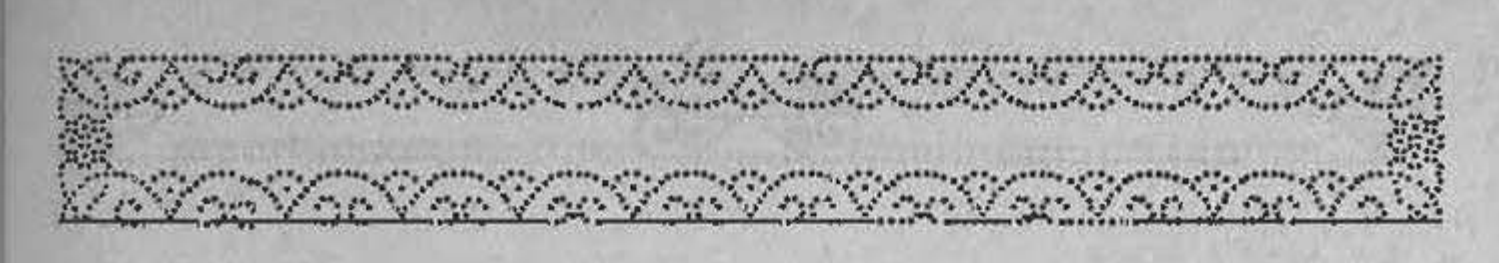

GREERUL

... Şi s'a'noptat. Târziu
Coboară pacea grea în casă;
Trăiesc într'un imens pustiu;
Îmi cade capul greu pe masă.

Roesc în jur vrăji de descântec
Şi nu vrea somnul să mă prindă.
Ascult mereu acelaş cântec
Care coboară de pe grindă.

Fluerături fârâitoare
Ce se repetă necurmat, —
In lumea asta schimbătoare
Atât rămâne neschimbat.

Că s'au topit iubiri nebune,
Că-i stins şi focul din priviri,
Un cânt de greer crud îmi spune
Schimbările eternei firi.

Prietene pitit sub grindă,
Să-mi cânţi mereu acelaş cânt,
Să-mi poată gândul să cuprindă
Mai bine-al vieţei vast mormânt.

Şi să mă fac mai bun în viaţă...
Cu sufletul etern curat
Să gust a morţii dimineaţă
Cu moartea veşnic împăcat.

Mihail F. Pricopie

www.ziuaconstanta.ro

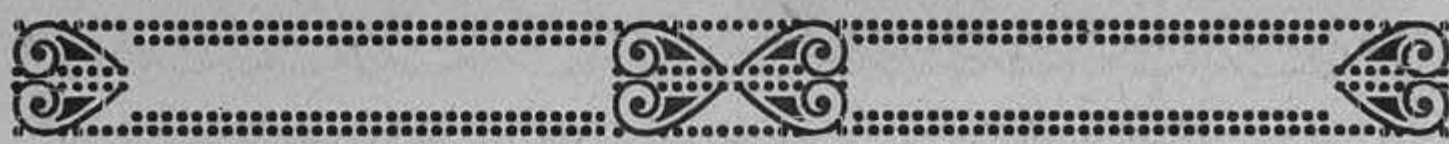

CÂNTEC

Amurgul tainic al iubirei
In toamna rece şi târzie,
Pe truda sufletelor noastre
Aşterne-a lui melancolie.

Aşterne-a lui năframă sumbră
Şi-apoi în largul amintirei,
Vâslaş neîndurat al morţii,
Ne poartă pradă amăgirei.

Şi'ncet, încet, sub bolţi de groază,
In bezna ce cuprinde zarea,
Ne lasă palide fantome,
Zădarnic mai chemând uitarea.

V. Lăiniceanu

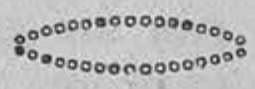

www.ziuaconstanta.ro

SCRISOARE

Sunt singur iar... şi seara, cu ştersele-i contururi,
In preajma mea coboară turburătoare pururi
Şi'n taina grăitoare de-atâtea doruri sfinte,
Din nou îmi redeşteaptă aducerile-aminte
Pe care anii vitregi cercat-au să le'ngroape
In volbura-mi din suflet ca'ntr'un abis de ape.

Sunt singur iar... şi'n zare, spre singurul lor bine,
Hoinaru-mi stol de visuri se'ntoarnă către tine.

Se'ntoarnă'n sbor năvalnic şi nu mai ştiu anume
Ce rugă se'nfiripă, ce dor fără de nume,
Că'n liniştea ce creşte sub vasta nesfârşire
Mă simt ca'ntr'o uitată şi veche mânăstire
In care-mi plec genunchii şi fruntea'ngândurată
Icoanei tale blânde de-amurg străluminată.
Şi-atunci pătruns de-a serii răscolitoare vraje,
Sub luna care'şi urcă neadormita straje,
In sufletu-mi nostalgic şi'n veci făr'de hodină
Te chiamă'n svon de şoapte o dragoste deplină
Ce'n calda-i avântare, ca s'o'nţelegi pesemne,
Iţi face de departe stăruitoare semne.

Sunt singur iar... şi'n noaptea de umbre-aducătoare
Aştept cu teama'n suflet să vii... Veni-vei oare?

V. Lăiniceanu

www.ziuaconstanta.ro

N. Grămadă: LA SCIZIA MINORE NELLE CARTE NAUTICHE DEL MEDIO EVO

(Contribuzione alla topografia storica della Dobrogea) în **Ephemeris Dacoromana** (Annuario della scuola romena di Roma) IV pg. 212—256.

Topografia istorică a Dobrogei în epoca clasică se poate studia pe baza informaţiunilor scriitorilor greci şi latini şi pe baza inscripţiunilor găsite prin diferite săpături arheologice. In evul mediu Scythia minor a avut de suferit mai mult decât orice altă parte a imperiului roman după urma năvălirilor barbare; această operă de esterminare începută cu cei dintăi barbari năvălitori a fost desăvârşită de Avari pe la sfârşitul secolului al VI. Astfel cetăţile acestui ţinut, cu vechile lor instituţii politice, cu tradiţiunile de cultură şi cu o viaţă comercială înfloritoare în trecut nu mai erau pe după anul 600 d. Chr. decât o ruină.

In interiorul provinciei, barbarii întemeiaseră colonii efemere lipsite de orice strălucire ca aceia a cetăţilor de odinioară; aceste colonii aveau alte numiri decât cele de mai înainte, iar populaţiunea lor supraviețuitoare greacă şi romană, săracă şi fără legătură cu porturile bizantine, ocupându-se cu pescuitul şi cu un comerţ local, n'a mai putut să ridice aceste localităţi din decăderea în care le adusese năvălirile barbarilor. Din această epocă săracă n'au mai rămas nici inscripţiuni, nici zidurile înconjurătoare ale cetăţilor, nici monumente, care toate ar fi putut oferi mărturii ale unei vieţi desvoltate în forme superioare de cultură.

După trecerea Bulgarilor, Maghiarilor şi Ruşilor, singură stăpânirea bizantină, până la cucerirea turcească, — cu toate schimbările politice şi năvălirile Pecengilor, Cumanilor şi Tatarilor, — a adus o epocă de prosperitate; după ce această stăpânire este substituită de aceia a Veneţienilor şi Genovezilor, traficul s'a intensificat şi prosperitatea acestor localităţi a devenit evidentă. La înflorirea acestora a

www.ziuaconstanta.ro

contribuit de bună seamă şi bogăţiile câmpiei valahe, care procura cereale şi alte produse agricole, ce erau transportate de năvile acestor oraşe-republici italiene.

Cucerirea turcească aduce o decădere complectă. Aceasta se vede şi din lipsa legăturilor cu occidentul a acestor ţinuturi, care lipsă de relaţiune se constată din hărţile de navigaţiune. In al XII şi al XIII veac numirile localităţilor sunt transcrise foarte exact, pe când în al XIV şi al XV aceleaşi numiri sunt foarte mutilate, aproape de nerecunoscut.

După anul 1000 d. Chr. informaţiunile istoriografilor bizantini sunt foarte rare asupra Dobrogei, fiindcă după întemeierea statului bulgăresc, Bulgarii şi-au îndreptat toate sforţările lor de espansiune către sud, ţinta lor principală fiind Constantinopolul. Chiar dacă se mai întâlnesc unele numiri, acestea privesc numai litoralul maritim; interiorul provinciei dobrogene rămâne deşert, necultivat, plin de fiare sălbatece.

Singuri unii călători ce-au străbătut aceste ţinuturi mai dau oare care informaţiuni; altele de acest fel se mai pot găsi în cancelaria patriarchatului de Constantinopol şi în aceea a bisericii bulgare, precum şi în arhivele Veneţiei şi Genovei, unde poate făcându-se cercetări ar putea fi găsite, —deşi D-l N. Iorga, în recenzia pe care o face acestei lucrări în *Revue historique du sud-est européen* No. 7—9 (1930) pg. 190 spune: „à Gênes il n'y a pas à ce sujet, certainement rien après nos recherches et celles de M. G. I. Brătianu".

Informaţiunile geografului arab Edrisi ne-ar putea aduce unele lămuriri interesante pentru veacul XII dacă n'ar fi confuze şi contradictorii. Lelewel (*Géographie du moyen-âge* III, 125—126) a căutat să lămurească informaţiunile încâlcite ale lui Edrisi, dar a încurcat şi mai mult identificarea localităţilor din regiunea dobrogeană. Numai numiri ca *Deristra-Silistra*, *Berisclava-Preslava mică* şi probabil *Desina-Vicina* pot fi cu mai multă siguranţă identificate.

Pe lângă toate izvoarele literare înşirate mai sus şi care contribue la cunoaşterea toponimiei Dobrogei, mai avem la îndemână şi izvoarele cartografice reprezentate de hărţile medievale de navigaţiune, publicate de C. Müller, *Geographi Graeci minores*, 2 vol. Paris, A. Didot 1854.

După o serie de consideraţiuni asupra portulanelor din veacul de mijloc, care sunt un fel de *descripţiune literară* a coastelor maritime, autorul arată deosebirea acestora de hărţile de navigaţiune ce

www.ziuaconstanta.ro

arată *delimitarea cartografică* a coastelor, oferind câte odată şi destul, indicaţiuni vagi asupra interiorului diferitelor ţări.

Raportându-ne la toponimia Dobrogei, observăm că în timpul veacului al XIII şi al XIV, hărţile de navigaţiune nu arată în mod fidel totdeauna numele localităţilor singuratice, ceia ce ne dovedeşte legăturile permanente din acest timp dintre Italieni şi Dobrogea, de oarece majoritatea Cartografilor de atunci erau Italieni.

In veacul XV şi XVI, în schimb, numirile localităţilor din aceste provincii sunt schimbate şi mutilate; după căderea în mâna Turcilor a coloniilor genoveze din Marea Neagră, a încetat aproape orice contact între occidentali şi porturile pontice, ceia ce a provocat decăderea şi uitarea lor.

Cele mai însemnate hărţi [1]) nautice ce cuprind localităţile de pe coasta pontică a Dobrogei şi aceia a Basarabiei sunt următoarele: *Carta nautica pisană* (sec. XIII), *Carta nautica di Carignano, Pietro Vesconte carta nautica di Vienna* (1318), *L'atlante catalano* (1375), *Carta nautica anonima* (Del XIV sec.), *Andrea Bianco* (1436), *B. Pareto* (1453), *Grazioso Benincasa* (1471), *Giacomo Bertran di Maiorca* (1482), *Giorgio Calapoda* (1552), *Juan de la Cosa* (1500), *Jacobus de Maiolo (G. Maggiolo)* (1561), *Jaume Olives Marloquien* (1559), *Bart. Olives* (1561), *Bart. Crescentius* (1596), *Carta nautica anonima del XVI sec.* (Vaticana Barb. Lat. 4313), *H. Janszon* o *Martin Ianszon* (sec. XVII).

După harta nautică din Viena a lui Pietro Vesconte din 1318 ele erau următoarele: Uarna, Castri, Carbona, Caliacra, Laxeluzo, Pangallia, Costanza, Zanauarda, Grossea, Banbola, Le donavici, Grossea, Straviq(ui), S(an)c(t)i Georgy, Aspera, Solina, Licostomo, Licostomo, Saline, Farconare, Mauro Castro.

Numele topografice ale Dobrogei, transmise de izvoarele literare şi cartografice se pot împărţi în patru categori: a) numiri antice ce nu mai erau întrebuinţate în evul mediu târziu; b) numiri care reprezentau traducerea numelui indigen în diferite idiome străine; c) nume date de italieni unor localităţi în parte după asemănarea altor localităţi din ţara lor (pentru aceste localităţi indigenii nu aveau un nume propriu, sau acest nume nu este cunoscut) şi în sfârşit d) nume folosite de populaţiunea băştinaşă.

---

[1]) Localităţile cuprinse în toate aceste hărţi sunt cam aceleaşi, având însă numirile uneori foarte schimonosite, din ce în ce mai mult cu cât înaintăm în epoca turcească.

www.ziuaconstanta.ro

Schimbările politice dese întâmplate în regiunea Dunării de jos şi deosebitele stăpâniri politico-comerciale succedate aici au determinat o continuă şi mare schimbare în toponimia Dobrogei. Aceiaşi localitate are de multe ori numiri deosebite, după diferitele izvoare de provenienţă bizantină, arabă sau italiană, numindu-se diferit de Bizantini, de Slavi, Români, Italieni şi de Turci.

In nici o parte din Europa toponimia n'a suferit atâtea schimbări ca în Dobrogea.

Pentru asemenea cercetări toponimice trebuie deci să se stabilească forma primitivă a numelui topografic, formă care de cele mai multe ori nu este identică cu cea mai veche formă atestată de izvoare; pentru aceasta trebueşte fixată *conruperea* (alterarea) adevăratei forme a numelui toponimic datorită acelor străini ce nu cunoşteau nic regiunea, nici limba sau dialectul regional, urmând ca după aceia să fie stabilit în ce fel s'a făcut această modernizare a numirilor, urmărindu-se, dacă se poate acest lucru, în tot materialul documentar existent.

Din nenorocire, a încerca o prezentare a diferitelor forme prin care au trecut numele de localităţi din Dobrogea, este o inposibilitate, tocmai fiindcă lipseşte, pentru lungi intervale de timp, orice material informativ.

Căutând să arate originea cuvântului „Dobrogea", autorul crede că numirea de Borschan, Berdan sau Berdzan întâlnită la geografii arabi din sec. IX—XII pentru a desemna Dobrogea, trebuie să fie extinsă asupra întregei Bulgarii medievale.

Numele „Dobrogea" vine dela despotul Dobrotici ce formase aici, după 1360, o organizaţie politică independentă. Sub forma *Dobritza* sau *Dobritze* se întâlneşte pentru întâiaşi dată în veacul XV la Leunclavius *(Historiae musulmanae Turcorum de monumentis ipsorum esscriptae libri XVIII.* Francforte sul Meno 1591 pg. 265). La călătorul raguzan Paolo Georgio din anul 1595 se găseşte forma *Dobruccia*, destul de apropiată de forma actuală a cuvântului.

După această precizare a numelui ţinutului întreg, autorul trece la fixarea şi identificarea diferitelor numiri de localităţi din Dobrogea.

După Varna se aminteşte în hărţi şi portulane numele *Castrici*. Diferitele variante ale acestui nume sunt: Castri, Catrici, Catrizi, Chustrici, Castro, Castrie, Castric, Catrichi, Castrisa, Catrisa, Castrisi, Castrisce, Castria, Castrica, Castari, Castise.

Urmând concluziunile lui C. Irecek, autorul arată că această

www.ziuaconstanta.ro

localitate trebuie să fi fost așezată între Ecrene și Dișpudak, unde se pot vedea și astăzi ruinele unei cetăți medievale.

In legătură cu Castrici trebuie să menționăm și localitatea *Cranea* sau *Geranea*, pomenită în veacul XIII în actele Patriarhatului de Constantinopol ca un castel al acestuia în regiunea Varna. Geranea era așezată în locul satului de astăzi *Ecrene*, din al cărui nume derivă acesta din urmă. Prin urmare Kranea era așezată la țărmul mării ca port, în vreme ce în dosul acestui port se ridica fortăreață Castrici. Numele de Castrici deriva dela bizantinul Καστριζιον. Cetatea ar fi fost întemeiată de Bizantini în timpul stăpânirii lor asupra regiunilor Dunării, în timpul fundării imperiului româno-bulgar (pg. 232).

Carbona era așezată pe locul vechiului *Cruni*, numită mai târziu Dionysopolis, acolo unde se ridică astăzi orașul Balcic. Aici și-a avut reședința către anul 1345 un oarecare Balica, care a coprins și un oarecare teritoriu împrejurul cetății, căci din acest teritoriu și-a putut strânge un număr de 1000 de războinici trimiși în ajutor împărătesei bizantine Ana sub conducerea fraților Teodor și Dobrotici. (Cuvântul *balic* însemnează în cumană pește. Géza Kunn: *Codex Cumanicus*, Budapesta 1880 pg. 307).

Cavarna este localitatea Bizone din anticitate. Pentru prima dată se găsește numele pomenit într'un document al Patriarhiei de Constantinopol din 1320 sub forma Κάρναβα; în unele hărți de navigațiune forma e *Gauarno* și *Cauarna*. În veacul al XVI, Cavarna era un „portus latissimus et pulcherimus".

Caliacra. Aici Lisimachus și-a ascuns unele din comorile lui. In 514 Vitalianus și-a ales Caliacra ca punct de sprijin pentru acțiunea militară împotriva împăratului Anastasiu. Mai târziu Dobrotici își are reședința aici, după ce pierde Varna, cucerită de Bulgarii țarului Șișman. In anticitate se numește *Tirizis* și *Tirizis Akra*. Frumusețea poziționii promontoriului a făcut pe Bizantini, în evul mediu, să-i dea epitetul de „frumoasa" (καλὴ ἀκρα), de unde numele de astăzi: *Caliacra*. (D-l N. Iorga crede că traducerea însemnează „bon promontoire" „bonne baie". Cfr. *Revue historique*... 1930, No. 7—9 pg. 190). Nici o altă localitate medievală nu prezintă atâtea variante ca aceasta. In relațiunile scriitorilor străini se întâlnesc formele: *Cailliabesia* (în povestirea expediționii orientale a lui Amedeo VI di Savoia), *Kallacercha* (la Schiltberger în 1396), *Callacrium* (la Callimachus și Bonfinius). În hărțile de navigațiune se întâlnește un și mai mare număr de forme variate ale acestei localități: Caliacla, Caiacra, Caiacara,

www.ziuaconstanta.ro

Calliagra, Caiacri, Cagaca(ra), Chagliachra, Caiacla, Chaliacra, Taiacra, Taraca, Caiacea, Gaiacla, Taiasca, Caliacri, Caracra, Taiacea, Tayasca, Caiascha, Tayaceya, Caliasca, Tayacrya, Layacea, Taiascia şi Tuxata, (într'un atlaz portughez anonim din veacul XVI).

Turcii au numit această cetate: Capo Gelare, Celigra Burun şi Kilagra. Localitatea a servit în timpul lor ca un punct vamal între Mangalia şi Balcic.

Laxiluccio. Localitatea înfăţişează o puzderie de variante pe diferitele hărţi şi atlaze geografice. Identificarea ei întâmpină o mulţime de greutăţi. Se pare că autorul crede că acest oraş ar fi fost aşezat „sub posto dell'odierna Sciabla". — (D-l N. Iorga identifică această localitate cu „Petit Anchiale", le grand étant aussi Lassilo; donc Αγχια λοὺχινο, 7. — *Ibidem*, 190).

Pangalia. Oraşul era în locul vechii cetăţi Callatis. A fost un puternic centru creştin. În evul mediu a avut o importanţă mare, de oarece în harta Pisana din veacul XII pe tot litoralul Dobrogei numai Varna, Pangalia şi Costanza aveau calificativul de „porto". În acelaş sens e descrisă localitatea şi de Jean de Wawrin în veacul XIV. Numele derivă din grecescul Παγχάλεια; alte forme în hărţi mai sunt: Pangalia, Pangalea, Pangala, Pangalla, Pangalay, Panguala, Pangali, Pancalia. În veacul XV s'a întâmplat transformarea ce-o arată forma actuală: *Mangalia*, care se găseşte apoi în 1593 la raguzanul Paolo Giorgi. Une ori întâlnim şi forma *Mankalia*.

Costanza. W. Tomaschek credea că vechiul Tomis n'ar fi fost unde era Constanţa de odinioară, ci mai jos pe unde este astăzi satul Techir-Ghiol. Astăzi este stabilit că vechiul Tomis a fost pe locul corespunzător începuturilor oraşului modern Constanţa. Căutând să arate ce raport este între cetatea Tomi şi oraşul Constanţa, autorul după ce enunţă părerile lui Tomaschek, Pick, Netzhammer, evidenţiază opiniunea lui V. Pârvan ce credea că Constantiana trebuie să fie o fundaţiune creştină din sec. IV, aşezată lângă Tomi şi restaurată mai târziu de Iustinian. Autorul crede că Constantiana nu era aşezată pe litoralul mării, ci în interiorul Dobrogii, pe linia Axiopolis-Tomi, mai aproape de mare decât de Dunăre, iar oraşul Constantia nu este decât vechiul Tomi, schimbându-şi numele după Constantius II, care a reînoit zidul cetăţii; mai mult încă: aceeaşi localitate a avut un oarecare timp două nume: Tomis şi Constantia. Derivarea numelui de Constantia în Costanza s'a putut efectua în regiunea Dunării de jos în limba poporului românesc, ceia ce ar fi, după autor, încă o dovadă a

www.ziuaconstanta.ro

continuității elementului românesc în Dobrogea, în evul mediu (pg. 238).

Zanauarda este considerată de autor „senza dubio, una colonia cumana", de la numele cuman janauar și ianawar *(animal* în limba cumană). Se arată cum au cercat unii autori să identifice așezarea acestei localități: Desimoni o credea la Cargalâc, Tomaschek la Caraharman, în timp ce Kretschmer o consideră la Cernavoda. Autorul crede că Zanauarda ar fi fost așezată în lagunele Zmeica, Golovița și Razim, probabil pe unde este astăzi satul Jurilofca.

Grossea este așezată de unele hărți nautice în partea de sud a insulei Dranov, pe limba de nisip ce se întinde de la sud de Sf. Gheorghe (Catârleț) până la Portița. Ceva precis nu se poate afirma despre această localitate.

Proslaviza poate să fie identică cu localitatea de astăzi Prislava dintre Mahmudia și Tulcea.

Brillago. Fără a încerca o indentificare, autorul o pune în legătură cu vorba românească „bârlog", ceia ce credem că este riscant; mai multă probabilitate o oferă asemănarea cu forma Brăila.

Banbola; Lo(eLe)Donavici. Despre cea dintâi nu se poate spune nimic precis. Al doilea nume este sigur brațul Dunavăț ce curge din brațul Sf. Gheorghe al Dunării în lacul Razim.

Il Delta del Danubio. În cea mai mare parte a hărților de navigațiune medievală brațele Dunării, începând de la sud spre nord, erau: *Stravico, Laspera, San-Georgio, Solina, Licostomo*.

1. *Stravico* este, după autor, numele medieval al Dunavățului; denumirea se da de asemenea și insulei Dranov, ἡ Πεύκη a geografilor vechi. [În privința acestui nume D-l N. Iorga zice textual: „Stravico, qui ne peut-être ni „Istriavico" ni „Slavitza", ni, non plus, „Ostrovitza", paraît devoir être interpretée 'ς Τράβικο, où *vicus* est reconnaissable. Les formes *Straviqui, Straviti* représenterait 'ς τα βικοι (le nom latin conservé; donc ce serait tout simplement βίκοι, *vici*. *Ibidem*, pg. 191].

2. *Aspera* este poate numirea unui vechiu braț al Dunării ce mergea sau în lacul Razim, sau în Mare, pe unde ar curge astăzi Cernețul din sudul deltei Dunării. [Cfr. N. Iorga *l. c.* pg. 191: „D'après le même procédé, La Spera, donc Spera est tout simplement 'S πέρα, „de l'autre côté". Il ne faut pas penser à "Ασπρα].

3. *San-Giorgio* corespunde cu actualul braț al Dunării, cu acelaș nume, ce'n vechime se numea τὸ καλὸν στόμα.

4. *Solina* numea atunci ca și astăzi brațul din mijloc al Dunării,

www.ziuaconstanta.ro

denumirea fiind în legătură cu o oarecare lagună saliferă. Numele *Tuzla* ce se întâlnește pe litoralul mării în Dobrogea, precum și în Basarabia, nu este altceva decât traducerea turcească a acestui nume.

5. *Licostomo* desemna atunci brațul cel mai nordic al Dunării, numit astăzi Chilia. Numirea veche ce însemnează „gură de lup" n'o mai amintește astăzi decât denumirea localității Vâlcof, ce este o traducere slavă necomplectă a celui dintâi.

La sfârșitul studiului se dă o listă de 215 hărți de navigațiune care cuprind și Marea Neagră, — precum și reproducerea fotografică a patru frumoase hărți dintre acestea.

Lucrarea este o merituoasă contribuțiune pentru lămurirea toponimiei Dobrogei în evul mediu, ajutându-ne serios la cunoașterea din ce în ce mai bună a acestui pământ românesc cuprins între Dunăre și Marea Neagră.

1930. XI. 5

Al. P. Arbore
profesor

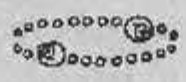

www.ziuaconstanta.ro

FOLCLOR GRECESC DIN SATUL REGELE FERDINAND=TULCEA

Cules de N. Bonjug

TRAVUDI TIS MANAS

No, Custandinusu micròs,
Chi micròs Custandinus.
Micron tun ehi mànatu,
Micron chi canacàri.
Micron tun arivoneji,
Micrì ineca pèrini.
Micron tun irti minimas,
Na pai ştù şüfèri.
Chi mànatu tun jìmuni
Nafran tun pacşimàri.
Mi fi pònus tun jìmuni!
Mi fi dàcrea tun plathi!
Chiò mi fi anaştenàzmata,
Furniji cşifurniji.
Chi io caliţu tun chirnài
Mena hrisò pufiri.
Nosa pufiria tun chirnài
Tosa lòia tun leì:
— „Nişì dapàs bre Custandì
Chi mèna pu mi afìnis?"
— „Prota şi afìnu su theò,
Tu defferu şis ài.
Şi afìno chi şti màna=mu.
Chi sta ghlicàmu adèrfia".
— „Ti da mi càmi màna=su,
Dihus şti şena Custandi?

www.ziuaconstanta.ro

Ti da mi camn ta adèrfheas?
Pàri chi mèna, Custandi,
Mãji mi tu caravi!"
— „Demburu, còrim, dèmburu,
Demburu na şi pàru!
Ta scularìchiaş vrundùn,
Chi pudeisu vàzun".
— „Pàri chi mèna Custandi
Màji mitu caràvi!
Ta scularìcheamu vghàzu
Chi tis pudiezmu còftu!
Pàri chi mèna Custandi,
Maji mitu caràvi!"
— „Demburu, còrim, demburu
Demburu na si paru!
Chio Custandis dandeavichi.
Su scamni tin ièvanan,
Dan tun ciubani tin cùrivan.
— „Nadi, schìla, sta pròvata!
Nadi, schila, sta ìdiia!
Nòsun dèn gàms hilea pròvata,
Chi pindiacòşa ìdiia,
Su nearò na mi cathevis
Cavàli na lalìşis!"
Nècami hilea pròvata
Chi pendiacòşa idiia.
Stu nearo catèvichi,
Cavali làlişi,
Chiò Custandinis irti.
— „Calimèra, bre ciubani!"
— „Calistmera, bre Custandi!"
— „Pu mi cşèris pu imi Custandis?"
— „Eo imi icaliso!"

CÂNTECUL MAMII

Ei, Constantin mititel,
Şi mititel Constantin.
Mititel îl are măsa,
Mititel şi cavaler!

www.ziuaconstanta.ro

Mititel îl logodește,
Mică nevastă ia.
De mic i-a venit veste
Să meargă la războiu.
Și măsa îi frământà
Pufos aluat.
Cu ce durere îi frământà,
Cu ce lacrămi îi întindea,
Și cu ce suspine răscolea cuptorul!
Și iubita lui îl cinstea
Cu un pahar de aur.
Câte pahare îl cinstea
Atâtea vorbe îi spunea:
— „Tu te duci, măi Constantine,
Și pe mine unde mă lași?"
— „Mai întâi te las la Dumnezeu,
Și al doilea la sfinți.
Te las și la mama
Și la dulcii mei frați"
— „Ce-o să-mi facă mie mama ta,
Ce-o să-mi facă mie frații
Fără tine Constantine?
Ia-mă și pe mine, Constantine
Impreună cu corabia!"
— „Nu pot, dragă, nu pot,
Nu pot să te iau,
Că cerceii tăi sună
Și poalele tale foșnesc".
— „Ia-mă și pe mine, Constantine,
Impreună, cu corabia!
Cerceii mei mi-i scot
Și poalele mi le tai.
Ia-mă și pe mine, Constantine,
Impreună, cu corabia!"
— „Nu pot, dragă, nu pot,
Nu pot să te iau!"
Și Constantin a plecat...
La scaun mi-o punea,
Ca un cioban mi-o tundea!

www.ziuaconstanta.ro

— „Hai, căţea, la oi!
Hai, căţea, la capre!
Până nu faci o mie de oi
Şi cinci sute de capre,
La apă să nu te laşi,
Din caval să cânţi!"
A făcut o mie de oi
Şi cinci sute de capre
Şi la apă s'a lăsat,
Din caval a cântat,
Şi Constantin a sosit.
— „Bună dimineaţa, mă ciobane!"
— „Mulţumescu-ţi, bre Constantine!"
— „De unde ştii că sunt Constantin?"
— „Eu sunt iubita ta[1])!"

NEVRÈICA (UVRESA)

Pòlimus ieniti.
Mana tu pidiţĭ éricşi,
Mes tis angàthes tu èricşi.
Pernùşi uvriòs chi uvresa.
Uvresa lei tun àndraţ:
— „Ade, bre, na tu parumi,
Na tu mighalenume.
Şena da şi lei babà,
Mena da mi lei mana!"
Eşchipsi chi tu piri,
Chi tu mighàlinan.
Tun uvriò baba tun ipi,
Tin uvresa mana tin ipi.
Tu Ivanciu cacu pethani.
Tu Ivanciu mana lei:
— „Adi na şi răuneasu,
Na pas na vris tis cacuis ta èlea,
Tis càcuis tin purpàtişa pu èhi".
Şèluşi Ivancius tu àlgho,
Chinşi chi pai
Nà vri tis càcust ta èlea pu èhi.

[1]) Cules dela Panait D. Iofciu.

www.ziuaconstanta.ro

Sèfchi mèşi ènan casabà.
Uvreşis stù seriani paenan.
Pernài Ivàncius chi tis calimirnai.
Irşi mnea chi tun chìtacşi chi èlaşi
Tis cacust ta èlea èhi,
Tis càcust tin pùrpàtişà èhi,
Irşi Ivàncius chi pài,
Ti mànat lei :
— „Ah, mànima, vrica mnea
Pu mneàj tin cacum,
Ama dèni hristhianeà,
Ini uvresa".
Tu Ivanciu màna lei :
— „Ăs ini uvresa"
Càleşi Ivancius sim bitsirios
Na pài na ti feri.
Stu dromu vrichi mnea arcuda.
Irèvi mi tu Ivancio na palèpşi.
— „Stàşti chi mazoşti na tin palèpsu".
Chi tin palipşi chi tin vròndicşi
Chi sabrustà pan
Ti nifi na pàr.
Ştin aclişà tin pan.
Ştis aclişàs tin pòrta éftasan,
Portis sfàlsan ;
Stis tsiris èftasan,
Tsiris clidusan ;
Aclişà ta chiramìdiaţ èricşi,
Candìlis ejvisan.
Mazòthan papadis chi dascăli,
Chi rutişcan :
— „Ti dulea ini affi ?
Na mi ini aderfhia ?"
Nifi lei tu Ivanciu :
— „Mena mànam mi èricşi".
Ivancius lei :
Dichìm aderfi mànam tin ericşi".
— „Ancşi thèm tis thiris
Na şèumi mesa, dan aderfhia".

www.ziuaconstanta.ro

Vara la plaje. In fund Constanța *Foto C. B.*

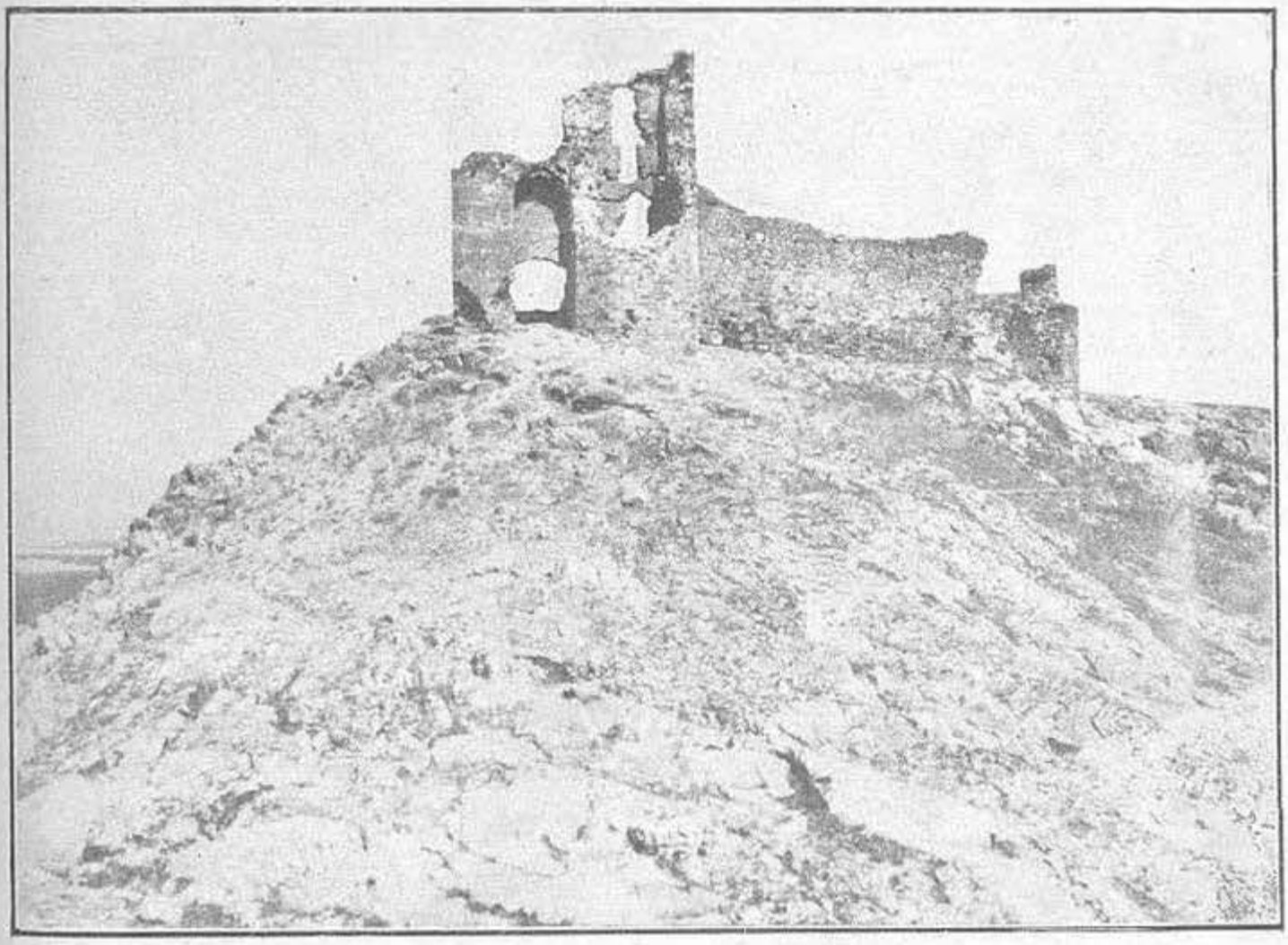

Cetatea Heraclea dela Enisala *Foto C. B.*

www.ziuaconstanta.ro

Chi şefcan mesa.
Chi thios tis sacatipşi
Pu ena hĭeri.
Papadis ipan :
— „Nă cşerti pu parican dio aderfhia".

EVREICA

Războiul începe.
Mama ş'a aruncat copilul,
In mărăcini l-a aruncat.
Trecu evreul şi evreica.
Evreica îi spuse bărbatului :
— „Aide, măi, să-l luăm
Şi să-l creştem.
Ţie o să-ţi spue tată,
Mie o să-mi spue mamă".
S'a aplecat şi l-a luat,
Şi l-au crescut.
Evreului tată i-a spus,
Evreicii mamă i-a spus.
A lui Ivanciu soră murise.
A lui Ivanciu mamă spuse :
— „Haide să te logodesc,
Să te duci să găseşti a soră-ti privire,
Al soră-ti umblet ce-l are".
Incălecă Ivanciu calul,
A pornit şi s'a dus
Să găsească a soră-si privire ce-o are.
Intră înăuntrul unui oraş.
Evreicile la plimbare mergeau.
Trecea Ivanciu şi le salută.
Se întoarse una şi-l privi şi râse.
A soră-si privire are,
Al soră-si umblet are.
Se'ntoarse Ivanciu şi se duse
Şi măsii îi spuse :
— „Ah, mamă, am găsit una
Care seamănă soră-mi.
Insă nu e creştină,

www.ziuaconstanta.ro

Este evreică".
A lui Ivanciu mamă spuse:
— „Las'să fie evreică".
Vesti Ivanciu nuntașii
Să meargă s'o aducă.
La drum eși un urs.
Vrea cu Ivanciu (mirele) să se trântească.
— „Stați și v'adunați, să-l trântesc"
Și l-a trântit și l-a bușit
Și înainte merseră pe mireasă s'o ia.
La biserică au dus-o.
La a bisericii poartă au ajuns,
Porțile s'au închis;
La ușe au ajuns,
Ușile s'au încuiat;
Biserica cărămizile și le-a aruncat,
Candelele s'au stins.
S'au adunat preoții și dascălii
Și s'au întrebat:
— „Ce treabă este asta?
Să nu fie frați?"
Mireasa spuse lui Ivanciu:
— „Pe mine mama m'a aruncat".
Ivanciu spuse:
— „Pe soră-mea mama a aruncat-o".
— Deschide, Doamne, ușile
Să intrăm înăuntru ca frați!
Și-au intrat înăuntru,
Și Dumnezeu i-a ciungit de câte o mână.
Preoții spuseră:
— „Să știți că s'au luat doi frați [1])!"

TRAVUDI TU POLIMU

Tròti chi pìnti, vrè pidià!
Naftòn tun hrònu tun calòn!
Nosu na ïèrti nàlusu hrònus,
Ia zùmi, ia pithienumi,
Ia șàlun cozmu pàmi!

[1]) Cules dela Ioana D. Iani-Casapu.

www.ziuaconstanta.ro

Hariti! Na harùmi, vre pidià!...
Chi dan paiens, calòs na pàs,
Ti manùla-mu habàri
Na pòhi Iani palicàri.

CÂNTECUL RĂZBOIULUI

Mâncați și beți, măi băeți!
In acest an bun!
Până să vie cellalt an,
Ori trăim, ori murim,
Ori pe altă lume mergem!
Bucurați-vă! Să ne bucurăm măi băeți!...
Și dacă mergi, cu bine mergi,
La maica mea răspuns să-i dai
Că Iani e cavaler [1])!

PROVERBE

1. *Andras na feri mitu amàcșĭ chi inèca na scrupài mitu curfi tu velonĭ chi pale avere den ièniti.*

Bărbatul să aducă cu carul și femeea să împrăștie cu vârful acului și tot nu se face gospodărie.

2. *Gnethi mane, ido mun opi hius dulevi chinus troi!*

Toarce mamă, aicea numai cine muncește acela mănâncă.

3. *Tin inèca cangamneafra na mi pișteves.*

Pe nevastă niciodată să n'o crezi.

4. *Tu psihu pidi optu mighalévis, mighalèvis enan dușmanĭ mes tu spitĭ.*

Pe copilul de suflet când îl crești, crești un dușman în casă

5. *Ti inèca sa deca loia ena loghu na tin bis.*

Nevestii din 10 cuvinte 1 să-i spui.

6. *Tu imeru tu arni vizànĭ și dĭiò manes.*

Mielul blând suge la două mame.

7. *Thiòs àfși dĭio scàles, ti mneànan na anivens, chi ti mneà na cativèns.*

Dumnezeu a lăsat 2 scări, una de urcat și una de scoborît.

8. *Tu psima èhĭ topo, ta alitheà denihi topo.*

Minciuna are loc, însă adevărul n'are.

---

[1]) Cules dela Iana Panait Iotciu.

www.ziuaconstanta.ro

9. *Ophius hàinevi na purpati, dehurteni na plăli.*
Cui e lene să umble, nu se satură alergând.
10. *Pu tun mitijmenum atrăpu chi tu lişarcu tu şchili février.*
De omul biat şi câinele turbat fuge.
11. *Na èni ermu tu spiti dihus cuduni.*
Să fie a dracului casa fără clopot.
12. *Ophius purpati mi pirsa loia tun len masalgi.*
Cine umblă cu multe vorbe i se spune flecar.
13. *Enas loghos sustos, timnios dulea.*
Un cuvânt sănătos, un lucru asigurat.
14. *Tu fidi da dendu patiis, de şi dangòni.*
Şarpele dacă nu-l calci, nu te muşcă.
15. *Tu schili anda tu hurtàis, irnài chi şi dangòni.*
Câinele când îl saturi, se întoarce şi te muşcă.
16. *Mnea dulea cali anda halàş, pu tu chifàli halnài.*
O treabă bună dacă se strică, dela cap se strică.
17. *Strava na cati, işia na huratèvs.*
Strâmb să şezi, drept să vorbeşti.
18. *Şimirni dulea mi tin afins ia avre.*
Lucrul de azi nu-l lăsa pe mâine.
19. *Pos şi miruşi, thios eci da pas.*
Cum te-a miruit Dumnezeu, aşa ai să mergi.
20. *Ophius crui tu pramat, crüi tin ghişàt; òphius crüi ti inècat, crüi tu chifàlt.*
Cine bate vita, bate punga; cine bate nevasta, bate capul.
21. *Ènas csudiàjii, àlus van tu onumat.*
Unul chelfueşte, altul pune numele.
22. *Ophius o ti cami, theli na tu travicşi.*
Oricine ce'şi face, trebue să tragă.
23. *Mi nuniiz talnu tu hamnò, eti ini di cos tu hamnò.*
Nu te gândi la răul altuia, că e răul tău.
24. *Tu vòdi scalij tu homa şapàn; tu fèniti paén sa urania ama pefti pupànut.*
Boul scurmă pământ; el crede că aruncă sus la cer, dar pământul cade peste el.
25. *Ophius jèfi vodia, monahus ini vòdi.*
Oricine înjugă boii, singur e bou.
26. *Ophius sicòniti tupurno, macrea ftani.*
Oricine se scoală de dimineaţă, departe ajunge.

www.ziuaconstanta.ro

27. *Ophius hainèvi na purpati, de hainèvĭ na plali.*

Cui e lene să umble, nu-i e lene să alerge.

28. *Tu licu tun roțan: iati ini limois hondros? Iati camnu ti duleam monahus.*

Pe lup l-a întrebat: de ce ți-i gâtul gros? Pentrucă fac singur lucrul.

29. *Ànda acus chirașa pirsà, na pers tu calathi micro.*

Când auzi de cireși multe, să iei coșul mic.

30. *Na mi afingresi su cșenu parathirĭ, eti acus ta dicas.*

Să nu asculți la fereastră străină, că auzi ale tale.

31. *Da erevzĭ na piștepși tun theò, chitacși ta urnithea: anda pin nerò, chitaz tun theò.*

Dacă vrei să crezi în D-zeu, privește găinile: când beau apă, privesc la D-zeu.

32. *Munàhus ànda halnàis ti duleàs, ena huriio dèmburĭ na tu ișași.*

Singur când îți strici treaba, un sat nu poate să o îndrepte.

33. *Càthi pietniùs și'n pureat lali.*

Fiecare cocoș la poarta lui cântă.

24. *Tu guòrțu den peftĭ macreà pu ti gurceà.*

Para nu cade departe de păr.

35. *Ti na camni andras, a dènihi ineca prucumèni; andras paienĭ, ièrhiti, mes tu spiti den gjeri ti ieniti.*

Ce să facă bărbatul dacă n'are femee pricopsită; bărbatul se duce, vine, în casă nu știe ce este.

36. *Ophius luiricș coma liura ftanĭ.*

Cine ocolește mai degrabă ajunge.

37. *Tu pidi poti tu mas na huratevĭ, theli na și vriș.*

Copilul când îl înveți să vorbească, trebue să te înjure.

38. *Ophius scàftĭ ti ùrnam, monàhus peft mesa.*

Cine-mi sapă groapa, singur cade într'însa.

39. *Chi ghàta èhĭ mustachea, ama pundichea țacònĭ.*

Și pisica are mustăți, însă șoareci prinde.

40. *U lu tu caluchèrĭ pulimumi, chi gòleavĭ purpatùmi.*

Toată vara muncim și goi umblăm.

41. *Càthi pétnius șin gupreat làli,*

Fiecare cocoș la gunoiul lui cântă.

42. *Tu amàcșĭ ànda gialtumijĭ, dromi pirși.*

Carul când se răstoarnă, drumuri multe-s.

www.ziuaconstanta.ro

43. *Tu ghaidùri ieti tu calnun? tu nearò sòfchi.*
Măgarul de ce-i pofteşti? pentrucă apa s'a isprăvit.
44. *Micro tu cùţuru cşièrnĭ mighàlo amàcşĭ.*
Rădăcina mică răstoarnă carul mare.
45. *Ghlosa cocala dìn ihì, ama cocala ţăchì.*
Limba oase n'are, dar oase fărâmă.
46. *Ichì pu denì duleas na mi pas; ichi pu şi fanaz na pas.*
Unde nu ţi-i treaba să nu te duci; acolo unde te cheamă să te duci.
47. *Tu şchilì pu den gjer na gaviji, feri tu licu sa pròvata.*
Câinile care nu ştie să latre, aduce singur lupul la oi.

GHICITORI

1. *Hilea milea chi tripilea*
Hilea na pis chi na mi tu vris.
Mii şi mii găurite
Mii să spui şi să nu găseşti.
Calamnes (Miriştea)

2. *Ehu ena ghaidurĭ*
Ti mera tu furtuno
Ti nichta tu cşifurtono.
Am un măgar
Ziua îl încarc
Şi noaptea îl descarc.
Sinduchi (Lada şi stiva de haine ce se pune dimineaţa şi se ia seara).

3. *Hilea sa anàşchina*
Hilea sa bròmata
Hilea na pis chi na mi ti vris.
O mie pe spate, o mie pe brânci
O mie să zici şi să nu găseşti.
Chiramidia pasu spiti
(Cărămida pe casă)

4. *Eho èna vodi, òsu den còpsu tin nurat*
Den şivèn mès tu dam.
Am un bou, până nu-i tai coada
Nu intră în grajd. *Gorţu* (Para)

www.ziuaconstanta.ro

5. *Clidonu, mandalonu,*
Tun glefti mesa tun clidonu.
Încui, descui,
Pe hoţ înăuntru-l încui.

Scupa (Mătura)

6. *Cati, cati pas tu cati,*
Anda hasu tu cati
Te tu camnu tu şinducachi?
Fir, fir peste fir,
Dacă pierd firul
Ce-mi mai trebue lădiţa ?

Pşihi (Sufletul)

7. *Pis şi èna cialachi*
Chei èna chirachi.
În dosul unei mărăcine
Arde o lumânare.

Cihtirnĭ cacinda
(Brânduşa galbenă)

8. *Cuţurachi marmurachi*
Ştèchi su èna pudarachi.
Ghnorşi ti ine ?
Rădăcină marmoree
Stă într'un picior.
Cunoaşte ce e ?

Mantara (ciuperca)

DESCÂNTECE

1. *Pos irnài tu mavru tu fidĭ şi màvri ti gaguceà, èci na irişĭ aflalòs dicşà, na ertĭ sun doput.*

Cum se răsuceşte şarpele pe mărăcinile negru, aşa să ţi se răsucească buricul spre dreapta, să vie la loc.

2. *Matĭ pas tu matĭ, pirsa mafia midia, chi tu diavazum chi lèu ècĭ: dan ini putun àndra, na pes ta arhidia; dan inĭ pu ti inèca, na còpşĭ tu ghalaţ, chi dan ini....*

Ochi peste ochi, mai mulţi ochi, şi să-l descânt şi zic: dacă-i de bărbat, să-i cadă c . . . . . ; dacă-i de femee, să i se tae laptele; dacă-i....

www.ziuaconstanta.ro

FRÂNTURI DE LIMBĂ

1. *Ilius, ilius chi fingari,*
Pu pandreundi Vurghari?
Hiòni, hiòni chi vruhi,
Pu pandreundi ftuhi?
Alas, alas chi piperi,
Pu pandreundi Birberi?

Soare, soare şi lună,
Unde se însoară Bulgarii?
Zăpadă, zăpadă şi ploaie,
Unde se însoară săracii,
Sare, sare şi piper,
Unde se însoară Berberii?

2. *Fingaràchi-mu fènghi-mĭ*
Nă purpatò na pau stu sculiò,
Na mathenu ghràmata
Tu theò ta pramata.

Lunişoară, luminează-mi
Ca să merg la şcoală,
Să învăţ scrisul
Şi lucrurile lui D-zeu.

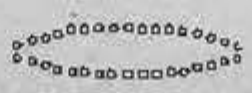

www.ziuaconstanta.ro

NOTE ASUPRA TOPONIMIEI GRINDURILOR ŞI APELOR DIN DELTA DUNĂREI

Cercetând harta Deltei Dunărei, ridicată de Administraţia pescăriilor Statului, am constatat că făuritorii acestei hărţi şi-au dat multă osteneală să afle vechile numiri ale grindurilor şi apelor din Deltă. Mai toate aceste numiri, cu mici excepţii, sunt româneşti, căci dintre locuitorii, cari vieţuesc astăzi prin întinsurile Deltei, cei dintâi, cari au îndrăsnit să se aşeze prin păpuriş, au fost Basărabenii. Cunosc mare parte din numirile Deltei de acum 40—43 ani dela bătrâni locului, căci sunt băştinaş al Deltei, ca unul ce m'am născut în satul *C. A. Roseti* în anul 1880, apoi am trecut în câmpul Sfântului Gheorghe, unde părinţii mei ş'au durat târla şi am fost învăţător în satul *Sf. Gheorghe* la 1900. Am cutreerat în copilărie şi tinereţe câmpul *Letei* cu grindurile lui, câmpul *Sf. Gheorghe* şi câmpul *Caraormanului*. De aceea mă simt îndemnat a aduce şi eu contribuţia mea la cunoaşterea Deltei, căci văd cu durere că din an în an numirile vechi româneşti se rusifică, iar o hartă este un document preţios pentru geografii, istoricii şi filologii viitori.

Bătrânii, dela cari cunosc numirile, sunt: Moş Fudulu din Chilia-Veche, născut şi mort în acel orăşel în vârstă de peste 100 ani; Moş Andrei, tatăl meu, venit din Basarabia în Caraorman la 1854, mutat în Letea la 1855, apoi în C. A. Roseti la 1856, fiind unul din întemeietorii satului, iar la 1890 în câmpul Sf. Gheorghe, şi mort în vârstă de 110 ani, la 1914; Grigore, fratele meu, născut în C. A. Roseti, în vârstă de 70 ani, astăzi în vieaţă; fratele Platon, în vârstă de 53 ani, născut tot în C. A. Roseti, şi care moşteneşte târla bătrânească; Sava Dima în, vieaţă, în vârstă de 95 ani.

1. *Ostrovul Tătaru*. S'a numit astfel după nişte cete de Tătari, precum se spune, care, când voiau să prade Chilia-Veche, se

www.ziuaconstanta.ro

adunau în acest ostrov şi de aici, peste braţul dunărean cu acelaş nume, treceau în câmpul Chiliei.

2. *Braţul Tătaru.* Braţul Tătaru şi în harta pescăriilor Statului [1]), vadul trecerii cetelor de Tătari prădalnici.

3. *Ghiolul Batocu.* Batocu şi în H. P. S. În acest lac se pescuiau crapi foarte buni pentru prepararea batocului. (Batoc numesc pescarii crapul sărat şi uscat la soare).

4. *Grindul Batocu.* Batocu şi în H. P. S. Aici pescarii pregăteau batocul.

5. *Gâtul Batocului.* Neînsemnat în H. P. S. este curmătura ce desparte grindul Batocu de grindul Stipoc.

6. *Grindul Pustiu.* In H. P. S. Stipoc. S'a numit astfel, căci fiind inundabil, nimeni nu se statornicea pe el. După ce au început să se aşeze Ruşii în Chilia-Veche, l-au numit Stipoc, care înseamnă pustiu.

7. *Ghiolul Baghiţa.* Babina în H. P. S. Babina în ruseşte înseamnă Baghiţă. S'a numit astfel, căci pe malul lui şi astăzi baghiţile (pelicanii) îşi au cuiburile.

8. *Ghiolul Mama.* Matiţa în H. P. S. Matiţa în ruseşte e mama, deci tradus în ruseşte.

9. *Ghiolul Roşca.* Roşca şi în H. P. S. S'a numit astfel, fiindcă pe fundul lui cresc plante de apă ale căror frunze, ieşite la suprafaţă, se înroşesc toamna şi dau apoi un aspect roşcat; iar nu după o persoană numită Roşca.

10. *Ghiolul mare al morţii.* Merheiul mare în H. P. S.

11. *Ghiolul mic al morţii.* Merheiul mic în H. P. S. Pe fundul acestor lacuri creşteau ierburi de apă foarte dese până aproape de suprafaţa apei. Cine dădea cu lotca în aceste ierburi, greu isbutea să mai iasă; luptă cu moartea. De aici numele lor.

12. *Gârla lui Ene.* Sulimanca în H. P. S. S'a numit Gârla lui Ene, după numele unui vechiu pescar basarabean. In urma lui Ene a pescuit pe dânsa un turc, Suliman, şi de aici numele de Sulimanca, care se păstrează şi astăzi.

13. *Gârla seacă a lui Ene.* Sulimanca seacă în H. P. S. Este o gârlă, care de multe ori în timpul verii seacă. Atât Ene cât şi Suliman, primăvara, când începea apa să scadă, pescuiau pe ea. Pescuirea în asemenea locuri e foarte uşoară, căci apa scăzând în

---

[1]) Pentru uşurinţă, vom nota Harta pescăriilor Statului cu H. P. S.

www.ziuaconstanta.ro

jurul gârlei sau jăpcii, peştele se adună în apa rămasă şi rămâne închis.

14. *Japca lui Iacob.* Neînsemnată în H. P. S. Astăzi i se zice Sahaua lui Iacob. Saha în ruseşte înseamnă japcă. S'a numit astfel după numele unui vechiu târlaş băsărăbean, care îşi avea târla în locul unde astăzi e satul Periprava.

15. *Ghiolul Nebun.* Nebunu în H. P. S. I se zice aşa, fiindcă toţi cari au îndrăsnit să plutească pe el, s'au înecat, răsturnându-li-se lotca.

După războiul Intregirii Neamului, un învăţător tânăr n'a voit să dea crezare spuselor locuitorilor şi luând cu el doi elevi, s'a avântat pe suprafaţa lacului. Şi lui i s'a răsturnat lotca şi cu toţii s'au înecat.

16. *Cuciuhurul lui Iacob.* Neînsemnat în hartă, e duna din sudul satului Periprava. Băsărăbenii din Deltă numesc dunele *cuciuhuri.* Ş'a luat numele dela târlaşul dela care ş'a luat numele şi japca.

17. *Grindul Mare.* In hartă capătului despre nord i se păstrează numele, iar dela curmătură spre sud îi însemnat Grindul lui Ichim, numele unui lipovean, ce ş'a făcut târla pe el în vremea noastră.

18. *Ghiolul Prundoi.* Prundoi şi pe hartă. I se zice aşa după plaurul plutitor.

19. *Japca Mare.* Japca Ichim în H. P. S. numele aceluiaş lipovean, care ş'a făcut târla pe Grindul Mare şi care târlă acum 40 ani nu exista. Exista în 1890, când eram copil, târla popei lipovinesc din Şfiştofca. *Grindul Mocinca,* din H. P. S. n'avea nume în 1890, căci Mocinca, un lipovean din Sfiştovca, încă nu se aşezase pe el.

20. *Gârla Mare.* Gârla mare şi în H. P. S.

21. *Gârla Popii.* Gârla Popina în H. P. S. In această gârlă pescuia pe vremuri un popă.

De lângă satul Periprava începe pădurea Letei, formată din fâşii ungi, numite hasmace. Esenţele pădurii: stejar, frasin, peri şi meri sălbateci, cari cresc pe jăpci. Plopii cresc pe grinduri sau pantele jăpcilor. Arinii de asemenea cresc pe jăpci. Pe tulpina bătrânilor copaci se încolăceşte viţa de vie sălbatică; de asemenea curpănul de pădure. Tufe de păducei, porumbei, soci, călini şi măcriş sălbatic abundă în toate părţile.

22. *Hasmacul Mare,* numire foarte veche.

23. *Fântâna lui Cocoşel,* fântână veche.

24. *Nisipii Albi,* numire de asemenea veche. Mai multe şiruri de dune înalte, ce ating înălţimi până la 15 m.

www.ziuaconstanta.ro

25. *Nisipii lui Omer*, mai multe şiruri de dune, ce ating şi ele 10—15 m. S'au numit după numele unui turc, care ş'a avut târla în coasta acestor dune.

26. *Hasmacul Popii.* În capul de sud a hasmacului ş'a avut târla un popă. De aci numele hasmacului. Locul unde ş'a avut popa târla se numeşte şi astăzi *Târla popii.*

27. *Hasmacul lui Hujă.*

28. *Hasmacul lui Şchiopu.*

Aceste două hasmace poartă numirile a doi târlaşi băsărăbeni. Hujă a venit înainte de războiul dela Crimeia ; Ion Şchiopu a venit pe la 1855 şi ş'au făcut târle în coastele lor. Urmaşii lui Hujă trăesc în Letea şi s'au rusificat. Doi feciori ai lui Ion Şchiopu, Gheorghe şi Iacob, stăpânesc astăzi grindul Schiopului.

29. *Hasmacul mic.*

30. *Hasmacul Letei,* în coasta căruia, la capătul de sud, se află satul Letea.

31. *Grindul Lat.* Neînsemnat în H. P. S.

32. *Grindul Părului.* Grindul Lat în H. P. S. S'a numit Grindul părului, căci pe el în vechime se afla un păr sălbatic.

33. *Grindul lui David.* Grindul părului în H. P. S. S'a numit astfel după numele unui vechiu târlaş, ce-şi cosia fân pe el.

34. *Grindul Răducului.* Grindul Răducului şi în hartă, s'a numit aşa după un vechiu târlaş, ce ş'a prăpădit viaţa şi vitele pe pe acel grind.

35. *Ghiolul Răducu.* Răducu şi în H. P. S. Lacul unde pescuia Răducu târlaşul.

36. *Ghiolul mic al Răducului.* Răducuţu în H. P. S. Ruşii îi zic Răducel.

37. *Ghiolul Magearu.* Menţionat şi în H. P. S. Numele unui vechiu pescar, adică porecla lui dată de băştinaşi, fiindcă servise la unul Magearu. În deltă poreclele sunt în mare cătare. Aşa vom găsi numirile: moş Hogea şi Geambula, poreclele a doi Români, cari unul a servit la un hoge, altul la un turc.

38. *Grindul Arion.* Larion în H. P. S. Numele unui rus, ce s'a aşezat recent în el. Făcea grădinărie. A murit acum câţiva ani.

39. *Grindul Căpăţână.* Căpăţână şi în H. P. S. Numire nouă.

40. *Grindul lui Chirilă,* s'a numit astfel după un rus aşezat de curând aci. Aceste trei grinduri: Arion, Căpăţână şi Chirilă

www.ziuaconstanta.ro

acum patruzeci de ani n'aveau nume; se numiau grindace şi erau nelocuite.

41. *Grindul Ifim Pocora.* Grindul Ichim în H. P. S. Ichim este unul din fraţii Pocora cari au venit în Deltă pela 1860 şi s'au aşezat pe acest grind. Până la el acest grind n'avea nume, căci era locuit vremelnic, pentrucă e greu de pătruns în el.

Astăzi acest grind e stăpânit de urmaşii lui Ifim, vr'o zece la număr.

42. *Grindul lui Bălan.* In H. P. S. poartă numirile: Grindul Pocora, Semiratca Mare şi Semiratca Mică.

Acest grind se numea grindul lui Bălan, un târlaş băsărăbean, care îşi avea târla în capătul despre Sulina, căruia astăzi i se zice Semiratca Mare. Urmaşii lui Bălan îl stăpânesc şi astăzi.

Pe la 1860 s'au stabilit în Letea fraţii Pocora: Alexe, David, Ifim şi Nichifor, cazaci veniţi din Tatarbunar. Alexe s'a aşezat pe grindul lui Bălan, spre Letea, şi grindul s'a numit Pocora. Urmaşii lui îl stăpânesc şi astăzi.

43. *Grindul Movila.* Movila şi în H. P. S. E un grind mic, puţin înalt şi numirea sa e recentă.

44. *Grindul Şchiopului.* Grindul Şchiopului şi în H. P. S., după numele unui târlaş aşezat pe el după 1860.

45. *Grindul Cherhanalei.* Cherhănoiu în H. P. S., este o ramură a grindului lui Hujă şi s'a numit astfel, fiindcă pe el se afla o cherhana, o clădire unde se adună peştele şi cel care nu se poate vinde proaspăt se sărează.

46. *Grindul lui Hujă.* Ujă în H. P. S., numele unui târlaş băsărăbean, acela al cărui nume îl poartă şi hasmacul.

47. *Grindul Sulina.* Sulina şi în H. P. S., numire foarte veche.

48. *Ghiolul Sărăturile,* neînsemnat în H. P. S., e o numire foarte veche. Acest lac are apa sărată şi primăvara, când vin inundaţiile, se măreşte şi se întinde peste japcile sărate despre apus, pe care băştinaşii le numesc *Sărături.* De aici şi numele lacului.

49. *Cardonul,* un fel de han, ridicat la 1877, cu ocazia staţionării armatei ruseşti în ostrovul Letei. Numire rusească.

50. *Grindul Ciarmurlia,* Ceamurlia în H. P. S. E o numire nouă. Până după 1856 i se zicea grindul Caraorman şi a fost despărţit de Caraorman abia după 1890, când s'a tăiat canalul Sulinei. După 1856, Comisiunea Europeană Dunăreană s'a fixat aci un post

www.ziuaconstanta.ro

de supraveghere, post pe care îl are şi astăzi. Japca, despre răsărit de postul fixat, era glodoasă. De aici numele postului *Ciamurlia*, care în limba turcă însamnă Glodoasa.

51. *Ghiolul Obretin*. Obretin şi în H. P. S. Este o numire a cărei explicaţie n'o cunosc.

52. *Ghiolul Gorgova*. Gorgova şi în H. P. S. Explicaţia n'o cunosc.

53. *Ghiolul Gorgovet*, puiul Gorgovei.

54. *Ghiolul Potcoava*. Potcoava şi în H. P. S. Are forma unei potcoave. Numire foarte veche.

55. *Ghiolul mic al lui Isac*. Isăcel în H. P. S.

56. *Ghiolul lui Isac*. Isacova în H. P. S. Isacova în limba rusă înseamnă al lui Isac. Numele unui vechiu pescar român.

57. *Ghiolul Lebedea*. Lebedea şi în H. P. S. Numire foarte veche. I s'a zis aşa fiindcă toamna îl înălbeau cârduri de lebede.

58. *Ghiolul Cuib-lebedea*. Cuibedea în H. P. S. Pe malurile lui îşi aveau lebedele cuiburile lor. Numire foarte veche.

59. *Grindul Caraorman*. Caraorman în limba turcă înseamnă pădure neagră.

60. *Ghiolul lui Iacob*. Iacob şi în H. P. S. Este numele unui vechiu pescar român.

61. *Japca lui Matei*. Mafteefca îi zic Ruşii. Numele unui vechiu târlaş român.

62. *Japca Popii*. Popovca îi zic Ruşii. Un popă român în vremurile depărtate îşi avea târla pe el.

63. *Japca Lată*. Şeroca îi zic Ruşii, ceea ce înseamnă lată.

64. *Hasmacul Ruptura*. Priboina îi zic Ruşii, adică Ruptura, fiindcă are mărginile râpoase. Acum 40 ani era foarte des, astăzi au mai rămas numai câţiva ştejari bătrâni.

65. *Hasmacul Hultanului*. *Orlova* îi zic Ruşii, care în limba rusă înseamnă a Vulturului. In acest hasmac foarte des se înălţau pe vremuri plopi uriaşi şi hultanii (vulturii) îşi aveau în ei cuiburile lor. Cei câţiva plopi, ce-au mai rămas, poartă şi astăzi cuiburi de hultani în vârfurile lor.

66. *Hasmacul Poamei*. Uzium astăzi, nume turcesc, care înseamnă poamă (struguri). S'a numit astfel, fiindcă strugurii sălbateci făceau podoaba pădurii. Acum 40 ani era foarte des. Azi au mai rămas doar câteva şiruri de stejari foarte groşi, cari se usucă şi pe cari îi desrădăcinează vântul.

www.ziuaconstanta.ro

67. *Hasmacul Jugul Dracului.* Ruşii îi zic: Ciortova Iarma, (jugul Dracului). I se zice astfel, căci a fost şi este încă foarte deş şi încurcat de curpeni de pădure, încât nu oricine poate să-l străbată. Numai cu ajutorul securii îţi poţi face loc de trecere. Cine cutează să-l treacă, trebue să muncească din răsputeri, muncă tot aşa de obositoare ca aceea, pe care ş'o închipuie ţăranul că ar fi când te pune Dracul la jug.

68. *Hasmacul lui Bufov,* numele unui rus care ş'a avut târla în marginea lui.

69. *Hasmacul Bulgarului,* căci un bulgar ş'a avut târla acolo. — Ruşii îi zic Bulgarsca.

70. *Hasmacul Crucii.* Ruşii îi zic Hristova. În acest hasmac se afla o cruce foarte veche.

71. *Hasmacul Berbecului.* Ruşii îi zic Baranova. — În coasta acestui hasmac se aflau arcacele (oboare făcute din mărăcini), unde se închideau berbecii toamna, când se alegeau din oi.

72. *Hasmacul Bursucului.* Ruşii îi zic Bursucova. Aci bursucii îşi aveau culcuşul.

73. *Hasmacul Porcăreaţa,* îşi păstrează numele. Aci erau crescătoriile de porci. — Aceste hasmace şi astăzi sunt dese.

74. *Siliştea,* urmele unei aşezări foarte vechi.

75. *Ghiolul jumătatea Belciugului.* Erenciuc în H. P. S. Nu ştiu când ş'a luat acest nume. Acest lac are forma unei jumătăţi de belciug. El a fost braţ al Dunărei. Pescarii au scos din fundul lui bucăţi de corabie.

76. Aci [1]) se găsesc mai multe movile. Săpând în movile, se dă de foarte multă sgură şi la o adâncime de 1,20—1,50 m se dă de piatră, care nu mai permite săpături. Stratul de sgură asigură liniştea pietrelor, căci cetăţenii renunţă la o muncă obositoare. — Trebue să fie urmele unei cetăţi vechi.

77. Urmele unei cetăţi vechi. Zidul e format din cărămizi patrate 0,59 m şi 0,54 m. S'a dat şi de urmele canalizării, formată din tuburi de pământ ars, lungi de 0,52 m. Aci poate să fie urmele localităţii Conopa, pomenită de Constantin Porfirogenitul.

Printr'o întâmplare descoperindu-se zidul cetăţii, sătenii au început a disloca cărămizile şi tuburile. Cărămizile sunt minunate pentru a face vetrele cuptoarelor şi sobelor oarbe, iar tuburile bune pentru burlane. E bine să se cerceteze aceste urme.

---

[1]) In grindul Caraorman.

www.ziuaconstanta.ro

78. *Grindul lui Tarara.* Tararovca îi zic Rușii. Numele unui vechiu fârlaș basarabean. — Nemenționat în H. P. S. E un grind jos și în fiecare primăvară e inundabil. Tarara își cosea fân pe el.

79. *Grindul Decia.* Nemenționat în hartă. Nu cunosc originea numelui.

80. *Grindul Mocanului.* Nemenționat în hartă. Un mocan își avea fârla pe el.

81. *Grindul Lat.* Șirecu în hartă, este un grind lung de 3,5—4 km. și c'o lățime până la 800 m. Mărginile grindului sunt înalte, dune mărișoare îl străjuesc. Mijlocul grindului pe unele locuri are gropane rotunde în forme de căldări cu fundul lat. Fundul gropilor sunt sărături ierboase. O iarbă foarte fină crește din belșug. Aci se recoltează fânul cel mai bun, numit „Fân de sărătură". Povârnișul gropilor e păduros; astăzi pădurea e foarte rară. Pe vremuri, acum 50 de ani, era foarte deasă, de nepătruns, inele uriașe, minunate perdele naturale pentru economii de vite. În partea de apus a inelelor păduroase se întindea un hasmac foarte des și i se zicea hasmacul cel des. Astăzi numai des nu mai este, deși își păstrează numele. Mai dăinuesc câțiva stejari bătrâni și scorburoși.

82. *Groapa I.* (Perva iama îi zic Rușii).

83. *Groapa lui Toma.*

84. *Groapa lui Maxim.*

85. *Groapa lui Cuciuc,* porecla unui fârlaș.

86. *Groapa lui Ilie.*

Gropile poartă numirile vechilor fârlași ce le-au stăpânit. — Rușii le-au tradus în rusește și le zic:

1. Perva iama (Groapa întâia); 2. Atomiusca iama (Groapa lui Toma); 3. Maximiusca iama (Groapa lui Maxim); 4. Cuciuchisca iama (Groapa lui Cuciuc); Iliova iama (Groapa lui Ilie).

În groapa lui Maxim a fost pe vremuri sătișor. Vântul, ridicând nisipul, a desgropat o parte a vechiului cimitir. Fratele meu Gherasim a putut recunoaște 6 coșciuguri, între care și de copii mici. Coșciugurile sunt așezate cu capul la apus și picioarele la răsărit, așezare creștinească, deci satul a fost locuit de creștini.

87. *Grindul Luminile.* Grindul Lumina în H. P. S. Lunina îi zic Rușii. S'a numit astfel, căci duce spre lacul Luminile.

88. *Grindul Puiulet.* Puiulet și în hartă. Seamănă cu un pui culcat. Nume foarte vechiu. Bătrânii, cei dintâi descălicători, aveau obiceiul ca lacurilor mai mici din jurul celor mari să le dea ca nume

www.ziuaconstanta.ro

Fotoglob — Constanța

Piatră mormântală cu inscripții turcești, din curtea geamiei din Babadag

www.ziuaconstanta.ro

diminutivul lor. Astfel avem: Puiul=Puiuleţ, Roşu=Roşuleţ, Luminile=Luminiţa, Gorgova=Gorgoviţa etc.

89. *Japca lui Macovei.* Sahaua Macovei în hartă. Este numele unui vechiu pescar.

90. *Ghiolul Porcului.* Porcul în hartă. În plavurile dimprejurul acestui lac trăesc şi astăzi mulţi porci sălbateci. Din el beau apă porcii.

91. *Ghiolul Porculeţ.* Porculeţ şi în hartă. În plavurile din jurul lui trăesc godănacii şi se adapă din el.

92. *Ghiolul Luminile.* Lumina în H. P. S. Acest lac mare e înconjurat de tufăriş înalt şi des, care întunecă zarea celui ce=l străbate. Când scapi de tufăriş şi dai în lac, zarea se luminează din toate părţile. De aci numele de *Luminile.*

93. *Ghiolul Puiul.* Puiul şi în hartă. Numire foarte veche. I se zice astfel fiindcă are forma unui pui.

94. *Ghiolul Potcoava.* Potcoava şi în hartă. Are forma unei potcoave.

95. *Grindul Roşu.* Roşu şi în hartă. Se prelungeşte până în Dunăre, cuprinzând şi Grindul Porcăreaţa.

96. *Grindul Porcăreaţa.* Porcăreaţa şi în H. P. S. Înainte vreme se zicea: La Porcăreaţă. Aci îşi aveau locul crescătorii de porci.

97. *Grindul Bahniţii.* Neînsemnat în H. P. S. Ruşii îi zic Bahaiva.

98. *Ghiolul Roşu.* Roşu şi în hartă.

99. *Ghiolul Roşuleţ.* Roşuleţ şi în hartă. Pe fundul acestor lacuri cresc ierburi, ale căror frunze ieşite la suprafaţa apei, se înroşesc toamna şi dau apei culoarea roşie. De aci numele de Roşu şi Roşuleţ.

100. *Grindul Trecătorii.* Ivancia în hartă. — Până la 1900, când s'au tăiat coturile Braţului Sulina, pe acest grind era singura trecătoare pe unde se putea trece în tot timpul anului din părţile Tulcii în insula Sfântul Gheorghe cu căruţa şi cu vitele. Pe la 1850 la Ivancea Mare se găseau târle stăpânite de Basarabeni. Tot Basarabenii ţineau podul umblător de trecere peste Dunăre. Între 1851—1853 au venit şi s'au aşezat la Ivancea Mare trei fraţi bulgari: Dumitru, Raşcu şi Ivanciu. Au cumpărat podul dela Băsărăbeni şi ş'au făcut târle pe grind. Podul îl stăpânia Ivanciu, care îşi făcuse târla în malul Dunării. Grindul de atunci ş'a luat numele de Ivancea. În timpul războiului de la Crimeea, Dumitru şi Ivanciu au plecat, nu

www.ziuaconstanta.ro

se ştie în ce parte. Raşcu s'a aşezat în Caraorman, unde a şi murit.

101. *Grindul Roşu.* Roşu şi în H. P. S.

102. *Gârla Împuţita.* Împuţita şi în hartă. I se zice astfel din cauză că putregaiurile de pe plavurile ce o înconjoară produc un miros urât.

103. *Japca Lungă.* Neînsemnată în H. P. S.

104. *Grindul Cerbului.* Cerbului şi în hartă. Este o numire foarte veche. În pădurea Caraormanului şi în acest grind au trăit cerbii până pe la 1840. Bătrânii i-au apucat. În acest grind pustiu îşi aveau culcuş cerbii.

105. *Câmpul Sf. Gheorghe* e format din grinduri înguste şi jăpci foi înguste. Jăpcile spre Dunărea Sf. Gheorghe sunt pline de stufăriş. Către mare ele sunt sărate. Pe unele nu creşte nimic; suprafaţa lor e albă de sarea ce le acopere. Pe altele, mai puţin sărate, creşte iarba sărăturii, o iarbă cu frunze rotunde. Această iarbă toamna, când o bat brumele, se înroşeşte şi jepcile par acoperite cu covoare roşii. Acestor jăpci băştinaşii le zic *Sărături.*

106. *Poteaca.* Neînsemnată în H. P. S. Este drumul croit peste jăpci şi grinduri, din Grindul Cerbului până în câmpul Sf. Gheorghe.

107. *Grindul lui Andrei.* Neînsemnat în hartă. E un grind jos, unde un târlaş, Andrei, în timp de secetă îşi tăia nutreţ pentru vite.

108. *Grindul lui Nică.* Neînsemnat în hartă. E un grind jos, unde un târlaş, Nică, îşi tăia nutreţ pentru vite în timp de secetă.

109. *Grindul Lupului.* Neînsemnat în hartă. În capătul despre Dunăre îşi scoteau lupoaicele puii.

110. *Grindul lui Cazacu.* Grindul Portocala în H. P. S. S'a numit Grindul lui Cazacu, căci un târlaş, Gheorghe Cazacu, şi-a făcut înainte de 1877 iernatic pe acest grind mai răsărit. Iernaticul a dăinuit până acum câţiva ani. Acest Cazacu s'a însurat cu o ruscă din Sf. Gheorghe, s'a stabilit în acest sat şi-a murit nu de mult. — Urmaşii lui trăesc şi astăzi în Sf. Gheorghe. Pe unii din copiii lui Cazacu i-am învăţat carte în 1900. — În 1899, s'a stabilit în acest câmp un târlaş transilvănean, Dumitru Portocală. S'a făcut târla pe grindul Târlelor, între târla lui Doroftei Jalbă şi iernaticul lui Cazacu.

Câţiva ani în urmă Portocală s'a mutat târla pe Grindul lui Cazacu, în apropierea Dunărei. De atunci acestui capăt de grind i s'a zis Grindul lui Portocală.

www.ziuaconstanta.ro

111. *Grindul lui Purcel.* Purcelu în H. P. S. Poartă numele unui târlaş, ce-şi cosia fân pe acest grind.

112. *Grindul târlelor.* Neînsemnat în hartă. Pe acest grind, care e mai ridicat şi neinundabil, se înşiruesc târlele.

Celelalte grinduri, fiind mai puţin ospitaliere, au fost şi sunt folosite de târlaşi, dar nu ş'au putut primi nume.

113. *Ostrovul Dreanău.* Astăzi Dranov. — Băştinaşii şi astăzi îi zic Dreanău. Numele îi vine dela *dreană.* Dreană numesc Băsărăbenii băştinaşi peştele mreană. Lacurile acestui ostrov erau bogate în acest soi de peşte. Cel mai bogat era lacul căruia i s'a dat numele de Dreanău, dela care şi numele întregului ostrov. — Ruşii l-au pocit şi îi zic Dranov.

Ostrovul Dreanău are multă baltă. Grindurile se resfiră prin stufăriş, nu alcătuesc câmp ca în celelalte ostroave. Aceste grindur sunt mai sălbatice, mai puţin ospitaliere. Vitele se aclamatizează greu. El a fost şi este mai puţin populat.

114. *Ghiolul Belciug.* Belciug şi în H. P. S. Are forma unui belciug.

115. *Grindul Plopilor.* Grindul Crasnicol.

S'a numit Grindul Plopilor, căci pe el erau nişte plopi bătrâni. Ruşii îi zic Crasnicol. Acest grind îi mai ridicat şi oferă pescarilor loc bun de popas. În marginile lui se poate înfige sigur ţăruşul de care se leagă lotca. Pe mărginile lui se înşiruiau multe ţăruşe. — Acestui ţăruş în limba rusă i se zice Crasnicol. De aci numele grindului. În H. P. S. numai o ramură a grindului poartă acest nume.

116. *Grindul Frasân.* Frasin în H. P. S. S'a numit astfel, căci pe el se afla un frasin bătrân.

117. *Grindul lui Gâscă.* Grindul Paladi şi Grindul Gâsca în hartă. Gâscă a fost un vechiu târlaş ; urmaşii lui trăesc în Tulcea. După Gâscă vine Palade, ai cărui urmaşi îl stăpânesc şi astăzi.

118. *Grindul Ţiganului.* Ţiganului şi în hartă. Aci un târlaş brunet îşi avea târla. Contimporanii îi ziceau Ţiganu.

119. *Grindul Sterpului.* Grindul Dranov în hartă. Pe el îl stăpânea în vechime un târlaş, care n'avea copii.

120. *Ghiolul Rotund.* Cruhlic în hartă. Cruhlic = Rotund în limba rusă.

121. *Japca Lungă.* Sahaua Lungă în hartă.

www.ziuaconstanta.ro

122. *Grindul lui Vasile.* Grindul Vasile şi în H. P. S. Acest grind era neprielnic vitelor. Acum 60 de ani Vasile Cornei, zis şi Comârzan, om cuprins, cu zăvoade de pescărie, ş'a făcut târla pe el. Acum 30 de ani, când eram învăţător în Sf. Gheorghe, trăia încă şi-mi era prieten.

123. *Grindul Mocirla.* Grindul Mocirla şi în H. P. S. Este o numire foarte veche.

124. *Grindul Crasovici.* Grindul Crasovici şi în hartă. E numire recentă.

125. *Japşa Sărată.* Japşa Sărată şi în hartă. Numire veche.

126. *Grindul Perişor.* Grindul Perişor şi în hartă, iar capătul ce înaintează spre Grindul Sterpului, e notat Grindul Călugărului. Pe acest grind se afla un păr sălbatec, chircit şi îmbătrânit. În capătul, zis Grindul Călugărului, acum 30 de ani călugării din Mănăstirea Saon îşi aveau târla. Din cauza vitregiei locului l-au părăsit.

127. *Ghiolul Dreanău.* Dranov în H. P. S. Dela el ş'a luat numele întreg ostrovul.

128. *Drumul Scorpiei.* Canalul Regelui Carol I. S'a numit în vechime Drumul Scorpiei. Se zice că în ostrovul *Popina* trăia o scorpie, care multă stricăciune făcea oamenilor. Nimeni n'o putea învinge. Atunci Sf. Gheorghe, auzind de faptele scorpiei, a venit călare pe calul său alb ca lumina soarelui, ca s'o răpue. Scorpia simţindu-l, a părăsit culcuşul şi a luat-o spre Dunăre şi de acolo spre mare, căci nădăjduia de scăpare. Pe unde trecea, scorpia scurma cu ghiarele şi dâra făcută se umplea cu apă. Când Sf. Gheorghe o ajungea şi căuta s'o impungă cu suliţa, ea cotia şi dâra era cotită. În cele din urmă Sf. Gheorghe a omorât-o, tocmai când era gata să intre în mare. — Acestei dâri i s'a dat numele: „Drumul Scorpiei", apoi Dunavăţ şi astăzi numele ce-l poartă de când s'a canalizat.

129. *Ostrovul Scorpiei.* Este insula Popina din hartă. Aci îşi avea culcuşul scorpia pe care a ucis-o Sf. Gheorghe. În urmă s'a numit Ostrovul Popei, fiindcă un popă îşi avea aşezământ pescăresc pe dânsa. Ruşii i-au zis Popina, care înseamnă a popei.

130. *Ghiolul Razâm.* Razelm în H. P. S. S'a numit Razâm, căci razimă balta, adică o sfârşeşte. Acum 42 ani, când eram în clasele primare la C. A. Rosetti, nu se pomenea de Razelm. In toate geografiile era însemnat *Razim.*

131. *Portiţa.* Gura Portiţii în hartă.

www.ziuaconstanta.ro

132. *Ostrovul Lupilor.* Insula Lupilor şi în hartă, căci aci lupii îşi aveau bârloagele lor.

133. *Ostrovul Chitic.* Chituc în H. P. S. S'a numit Chitic, căci are forma unui chitic. Ruşii au pocit cuvântul şi-i zic Chituc.

Ion Constantinescu
Învăţător, Constanţa

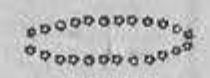

www.ziuaconstanta.ro

TABLOU DE NOUA ÎMPĂRȚIRE ADMINISTRATIVĂ A JUDEȚULUI CONSTANȚA [1]

JUDEȚUL CONSTANȚA

No. Consilierilor : 30

Capitala : Municipiul Constanța No. consilierilor de ales : 32

Comuna urbană Carmen Sylva No. consilierilor : Comuna urbană Mangalia No. consilierilor : 16
" " Cerna Vodă " " " " Medgidia " " 16
" " Hârșova " " " " Tekirghiol " " 16

No. curent	Numele comunelor rurale	No. consilierilor comunali de ales	Sate și unități administrative sătești cu consilii		Satele cu adunare sătească	Plasa
			Numele satelor	No. consilierilor sătești de ales	Numele satelor	
1	ALBEȘTI (Sarighiol)	9	Albești *) (Sarighiol)	8	Brazda (Geferfacâ)	Mangalia
			Arsa	8	Hotarele (Calichioi)	
			Coroana	8	Vama Veche (Ilanlâc)	
			Două Mai	8	Vâltoarea (Acângi)	
			Hagieni (Hagilar)	8	Vânători (Ascilar)	
			Limanul	10		
			Peceneaga (Gherengic)	12		
			Răcari (Duranculac)	8		
			Vârtopul	8		

2	BASARABI (Murfatlar)	9	Basarabi *) (Murfatlar)	10	Cocoșul	Ovidiu
			Castelul (Chiostel)	8		
			Cuza-Vodă (Docuzol)	10		
			Galeșu (Nazarcea)	8		
			Nisipari (Caratai)	8		
			Poarta-Albă (Alacap)	8		
			Siminoc	8		
			Valea-Dacilor	8		
			Valea-Seacă (Omurcea)	8		
			Valul lui Traian	8		
3	CETATEA (Asarlâc)	12	Asănești (Hasancea)	8		Traian
			Cadiul (Korno-Kadievo)	10		
			Cetatea *) (Asarlâc)	8		
			Dobromirul-din-Deal	10		
			Dobromirul-din-Vale	10		
			Fundeni (Saragea)	10		
			Lespezi	8		
			Nastrafin	8		
			Pădureni	8		
			Poenița (Borungea)	8		
			Șipotele (Ghiolpunar)	10		
			Tudor-Vladimirescu	8		
			Valea-Rea (Enișenlia)	8		
			Valea-Țapului	8		

[1]) Din Monitorul Județului Constanța.

*) Satele cu asterisc indică reședința comunei rurale formată din mai multe sate.

www.ziuaconstanta.ro

No. curent	Numele comunelor rurale	No. consilierilor comunali de ales	Sate şi unităţi administrative săteşti cu consilii		Satele cu adunare săteasca	Plasa
			Numele satelor	No. consilierilor săteşti de ales	Numele satelor	
4	COBADIN	12	Ciocârlia-de-Jos (Biul-Biul-Mic)	10	Ciobăniţa (Agemler)	Traian
			Ciocârlia-de-Sus (Biul-Biul-Mare)	8	Furca (Becter)	
			Cobadin *)	10	Veteranul	
			Curcanii	8		
			Isvorul-Mare	8		
			Osmancea	8		
			Peştera	10		
			Petroşani (Chioseler)	10		
			Viişoara	10		
5	DOMNEŞTI (Cogealac)	18	Baia (Hamamgia)	10	Traian	Ovidiu
			Casian (Şeremet)	8		
			Domneşti *) (Cogealac)	10		
			Dorothea (Tari-Verdi)	10		
			Fântânelele (Inancişmea)	10		
			Gura-Dobrogei (Cavargic)	8		
			Istria	10		
			Mihai-Viteazu	10		
			Nuntaşi (Duingi)	10		
			Pandurul (Potur)	10		
			Săcele	10		
			Sinoe (Casapchioi)	12		
			Vadul	8		

6	FERDINAND I (Cara-Murat)	15	Carol I	10	Oituz	Ovidiu
			Corbul-de-Jos (Gargalâc-Mic)	10		
			Corbul-de-Sus (Gargalâc-Mare)	8		
			Dorobanţu	8		
			Ferdinand I *) (Caramurat)	12		
			Luminiţa (Şahman)	8		
			Mamaia	8		
			Năvodari	10		
			Ovidiu (Canara)	8		
			Palazul-Mare	8		
			Palazul-Mic	8		
			Piatra (Taşaul)	8		
			Sibioara	8		
			Târguşor (Pazarlia)	8		
			Valea-Neagră (Cogealia)	10		
7	HORIA (Muslubei)	15	Albina (Balgiu)	8		Dunărea
			Bălăceanu (Cadicâşla)	8		
			Capidava	8		
			Ciobanu	12		
			Cloşca	8		
			Crişana	8		
			Dulgheru	10		
			Gârliciu	10		
			Ghindăreşti (Ghizdăreşti)	10		
			Horia *) (Muslubei)	8		
			Saraiu	10		
			Stejarul (Carapelit)	8		
			Şiriu (Sublt. Mandai)	8		
			Tichileşti	8		
			Topalu	12		

www.ziuaconstanta.ro

No. curent	Numele comunelor rurale	No. consilierilor comunali de ales	Sate și unități administrative sătești cu consilii		Satele cu adunare sătească	Plasa
			Numele satelor	No. consilierilor sătești de ales	Numele satelor	
8	ION CORVIN (Cusgun)	15	Abrud (Mulciova)	8	Floriile (Baccuius)	Traian
			Adam-Clisi	8	Mirceşti	
			Băneasa (Parachioi)	8		
			Beilic	8		
			Brebeni	8		
			Caraiman (Caraamat)	8		
			Cărpinişul (Ghiuvegea)	8		
			Cocargea	8		
			Cucuruzul (Iusuf-punar)	8		
			Deleni (Enigea)	8		
			Făurei (Calaicea)	8		
			Ion Corvin *) (Cusgun)	8		
			Negureni (Caranlâc)	8		
			Rarişfea	8		
			Răzoarele	8		
			Strunga (Câşla)	8		
			Urluia	8		
			Zorile (Kerim-Cuius)	8		
9	NEGRU VODĂ (Cara-Omer)	12	Căscioarele	8	Orzari	
			Cerchezul	10	Pelinul (Carachioi)	
			Comana	8		
			Cotul Văii (Chiragii)	10		

			Darabani	8		Mangalia
			Grănicerul	8		
			Măgura (Docuzaci)	8		
			Negru-Vodă *) (Cara-Omer)	12		
			Tatarul (Azaplar)	8		
			Vâlcelele (Valalâ)	8		
			Viroaga (Calfachioi)	8		
10	OLTINA					Traian
11	PANTELIMON	12	Călugăreni	8		Dunărea
			Cheia (Chirişlic)	8		
			Colilia (Colelia)	8		
			Crucea (Safişchioi)	8		
			Gălbiori	8		
			Grădina (Toxof)	8		
			Mireasa (Ghelengic)	8		
			Nisforeşti	8		
			Pantelemon *)	10		
			Pantelimonul de jos	8		
			Râmnicul de Jos	8		
			Râmnicul de Sus	8		
			Runcu	8		
			Stupina (Erkesec)	8		
			Vulturul (Cartal)	10		

www.ziuaconstanta.ro

No. curent	Numele comunelor rurale	No. consilierilor comunali de ales	Sate şi unităţi administrative săteşti cu consilii		Satele cu adunare sătească	Plasa
			Numele satelor	No. consilierilor săteşti de ales	Numele satelor	
12	PLOPENI (Cavaclar)	12	Chirnogeni (Ghiuvenlia)	12	Căciulaţi (Cealmagea)	Mangalia
			Conacul (Beşaul)	8	Credinţa (Sofular)	
			Dumbrăveni	10	Frasinul (Terzi-Veli)	
			Fântâna Mare (Başpunar)	8	Periş (Armutlia)	
			Furnica (Schender)	8		
			General Scărişoreanu	8		
			Independenţa (Baeramdede)	10		
			Maior Chiriacescu	8		
			Movila Verde (Cazil-Murat)	10		
			Negreşti	8		
			Olteni (Demircea)	8		
			Plopeni *) (Cavaclar)	10		
			Tufani (Caraaci)	8		
13	RASOVA	9	Adâncata	8		Traian
			Aliman	10		
			Cochirleni	10		
			Haţeg	8		
			Ivrinezul-Mare	8		
			Ivrinezul-Mic	8		
			Mârleanu	10		
			Rasova *)	10		
			Vlahii	8		

14	TOPRAISAR	15	Agigea	8	Biruinţa	Mangalia
			Amzacea	8	Costineşti	
			Bărăganul (Osmanfacâ)	10	Muratan	
			Cumpăna (Hasiduluc)	10		
			Domniţa Elena (Tatlageac Mare)	8		
			Dulceşti (Tatlageac-Mic)	8		
			Lanurile (Ebichioi)	8		
			Lazul (Laz-Mahale)	8		
			Lungeni	8		
			Mereni (Enge-Mahale)	8		
			Miriştea (Edilchioi)	8		
			Moşneni	8		
			Potârnichea (Abdulah)	8		
			Regele Mihai I	8		
			Schitul	8		
			Straja (Mahometcea)	8		
			Topraisar	10		
			Tuzla	10		
15	TORTOMAN	12	Bălţăgeşti	8	Remus Opreanu	Dunărea
			Dropia (Derinchioi)	8		
			Dunărea	10		
			Făclia	8		
			Gherghina (Defceâ)	8		
			Mircea-Vodă	8		
			Saligny	8		
			Satul-Nou	8		

www.ziuaconstanta.ro

No. curent	Numele comunelor rurale	No. consilierilor comunali de ales	Sate și unități administrative sătești cu consilii		Satele cu adunare sătească	Plasa
			Numele satelor	No. consilierilor sătești de ales	Numele satelor	
15	TORTOMAN (urmare)	12	Seimeni-Mari Seimeni-Mici Siliștea Ștefan cel Mare Țepeș-Vodă Țibrinul (Geabacu) Tortoman	8 8 8 8 8 8 8		Dunărea (urmare)

NOTĂ. — Am dat acest tablou nu atât pentru noua împărțire administrativă, cât mai ales pentru cunoașterea noei toponimii a satelor din jud. Constanța, toponimie a cărei schimbare, făcută pe baza propunerilor noastre, o socotim ca un succes al luptei duse de noi și verbal și prin paginile Analelor Dobrogei.

C. Br.

Canalul navigabil de la Dunăre la Mare (Cernavoda-Constanța) și perspectiva unei Baze Navale la lacul Tașaul [1]).

În revista „Analele Dobrogei" din anii 1922 și 1927, am publicat două proiecte cu privire la Canalul Navigabil de la Dunăre la Mare, legând Cernavoda cu portul Constanța.

Aceste două proiecte au fost întocmite în vederea aceluiaș scop. Totuși ele conțin puncte care se deosebesc de la un studiu la altul. Era vorba de a se hotărî dacă ar fi mai nemerit ca săpătura Canalului pe tot parcursul său (60.200 m.) să se execute sub cer liber, sau ca acest Canal să aibă deschizătura liberă numai pe traseul de la Cernavoda până la punctul Valul Traian (cota 25 m. deasupra nivelului mării) pe o distanță de 47.400 m., iar de la punctul Valul Traian până la Constanța-port (distanță de 12.800 m.) această parte a Canalului să fie străbătută prin două tunele maritime boltite, paralele și gemene, care ar urma o linie dreaptă până la debușeul în Mare. În afară de aceste diferențieri în execuție de lucrări, se mai găsesc în cele două studii menționate alte aspecte distincte în ceeace privește adâncimea apei din Canal și lățimea Canalului; adecă a se hotărî dacă o adâncime de 6 m. sau una de 8 m. și o lățime de 40 m. sau de 60 m. a fâșiei de apă ar fi mai apropiate cerințelor de navigație.

Am arătat în publicațiile anterioare din „Analele Dobrogei" că prin deschiderea unui asemenea Canal nu se urmărește o continuă vărsare, prin scurgere a debitului de apă luat din Dunăre, de capacitatea cuprinsă în Canal, pentru a fi aruncată în mod integral la Mare. Am socotit pentru scurgerea apelor Canalului o viteză de cel mult 0.25 m. pe secundă. Între Dunăre și Mare, Canalul va avea o înclinare de 0.129 m. la suta de metrii (0.129 m.%) și în scopul de a regulariza

[1]) Regretăm sosirea cu întârziere a acestui articol, așa că suntem nevoiți a nupune la locul cuvenit.

www.ziuaconstanta.ro

cu mai multă eficacitate viteza de scurgere în Mare a apelor Canalului, precum şi menţinerea unui calaj (adâncimea apei din Canal) la Constanţa de 6 m. sau la 8 m., am prevăzut construirea unui sistem de baraje cu ecluze şi porţi mobile, care să fie stabilite la capătul Canalului, la Constanţa-port, în locul celor pe care le propuneam la Cernavoda. Prin manevra acestor porţi de comandă, se va stăpâni, urmând împrejurărilor, volumul de apă din Canal. Apele Canalului sunt legate de o scurgere naturală către Mare prin faptul că, între apele Dunărei şi Mare, diferenţa de nivel între fâşiile lor de ape este de 8 m. (Dunărea la etiaj are 8 m. deasupra nivelului Mării). În aceste condiţiuni şi cu întocmirea lucrărilor prevăzute mai sus, debitul de apă, pe care Canalul îl va vărsa în Mare, nu va depăşi 120.000 metrii cubi în 24 ore. Urmează de aci că un volum de 120.000 m. c. furaţi Dunărei în fie-ce 24 ore, nu stânjeneşte cursul permanent al batrânului fluviu şi nici nu-i micşorează debitul, care în drumul lui poartă zilnic către Mare, prin gurile Chilia, Sulina şi Sf. Gheorghe, mai bine de 20,000.000 metrii cubi pe o zi siderală.

Traseul urmat de Canal între Cernavoda şi Constanţa este acela indicat de situaţia topografică a terenului, şi anume: el va parcurge Valea Carasu, al cărei profil pe distanţă de 24.800 m. (Cernavoda-Chiostel) este de 4 m. deasupra nivelului Mărei. Cu începere de la Chiostel, mergând spre Mare pe traseul Murfatlar-Palas-Constanţa-port (35.400 m.), profilul terenului merge ridicându-se treptat la 10 m., 15 m., 20 m., 30 m., şi el atinge la Palas cota cea mai ridicată, 56 m. deasupra nivelului Mării. De la Palas către Constanţa profilul terenului descreşte gradual şi se termină cu 25 m. altitudine la malul Mării.

Lucrările de săpături se prezintă a fi mai anevoioase pe traseul Chiostel-Murfatlar-Palas-Constanţa-port, în lungime de 35.400 m. Este de remarcat însă faptul îmbucurător, că aşezământul acestui podiş (Chiostel-Constanţa) este format din pământ-galben-humă şi din pământ roşu-galben de slabă rezistenţă. O confirmare experimentală a lucrului ne-a dat-o constatarea făcută la săparea unui puţ la punctul Palas (56 m. altitudine) de către conducta de petrol care, pătrunzând în adâncime până la 42 m., a întâlnit pământ galben-humă, pământ roşu-galben, ambele de o slabă rezistenţă, afară numai de un imperceptibil strat de piatră, gros de 0.50 m., la o adâncime de 15 m. În asemenea condiţiuni, săerea canalului în aer liber este uşurată şi ea se prezintă cu avantajii serioase de înlesniri, ceeace ar exclude greutăţile

www.ziuaconstanta.ro

şi cheltuelile enorme pe care le-ar reclama tunelele maritime de pătrundere între punctul Valul Traian şi Constanţa-port (12.800 m.).

Pe traseul canalului au fost prevăzute bazine-porturi la Cernavoda, Megidia, Murfatlar, cu trotoare dealungul canalului pentru halajul şlepurilor, cu o uzină electrică centrală la Megidia, cu şase poduri metalice pentru traversarea canalului şi un port amenajeat la vărsarea canalului în Mare, la Constanţa, care va fi pendinte în partea de sud a portului maritim existent.

Nu socot necesar de a mai reveni asupra devizului-proiect, privitor la lucrările de săpături, de zidării, de construcţiuni şi a. Ele se pot vedea complect amănunţite în Revista „Analele Dobrogei" din anii 1922 şi 1927. Cheltuelile reclamate pentru executarea Canalului ereau apreciate pe atunci la circa 3 miliarde lei. Canalul, odată umplut, ar conţine un volum de apă de aproape 20 milioane metri cubi. Din acest însemnat volum de apă se vor scurge în Mare — după cum am arătat mai sus — vre-o 120.000 m. c. în 24 ore.

Scopul urmărit prin deschizătura unei căi navigabile între Dunăre şi Mare (Cernavoda-Constanţa) este privit ca un mijloc de a înlesni transportul mărfurilor pe drumuri fluviale, legând astfel Constanţa—care se găseşte aşezată cu privirea către întinsul orient — cu Rotterdam, oraşul cu poarta deschisă la Marea Nordului. Basinul Dunărei, care străbate deacurmezişul Europa Centrală şi cea de apus, va forma calea de unire între Marea Neagră (Constanţa-port) şi Marea Nordului (Rotterdam), deschizându-se ca un bulevard natural aşezat şi creat pentru a înlesni traficul de mărfuri.

Concomitent cu proectul Canalului navigabil de la Cernavoda la Constsnţa a intervenit o nouă şi mare problemă, pe care o reclamă interesul apărării naţioriale şi care priveşte litoralul Ţării la Mare. Această problemă se prezintă preocupării generale prin latura imperios exigibilă de a dispune de stăpânirea coastei Mării contra vre-unui atac din afară. Este vorba de realizarea Bazei-Navale la unul din punctele de coastă proprii unui asemenea aşezământ, aşa fel ca o flotă de războiu, bine alcătuită şi adăpostită într'un nou port maritim, să poată supraveghea întinsul coastelor şi să fie gata de a deschide lupta contra ori-cărei incursiuni streine.

Se vorbea şi s'a scris în jurnale (Universul din August 1930) că s'ar fi hotărât ca lacul Taşaul, aşezat la Nord de Constanţa, să fie amenajeat pentru Baza Navală şi că, pentru acest scop, se vor

www.ziuaconstanta.ro

întocmi lucrări de mare amploare, ca să se umple lacul cu apa Mării printr'un canal îndiguit, care să pătrundă pe distanță de kilometri în largul Mării (lacul Tașaul se găsește cu 1.80 m. mai jos de nivelul Mării). Și natural că lucrările cerute de o Bază Navală nu se opresc aci; mai sunt chemate a fi împlinite multe altele, cum de exemplu portul maritim propriu zis, cu dane, cheiuri, arsenal, căzărmi, depozite pentru armată ș. a. Pentru apărarea unui litoral maritim, nu mai există secret sau ignoranță în ceea ce privește planurile de întocmit. Se cunosc în mod precis lucrările stabilite pe coaste (în afară de bazele navale propriu zise), ele fiind prevăzute cu armamente stabile, așa cum sunt grupurile de baterii espasate la distanțe calculate, cari au rolul de a stăpâni fâșii mari din largul Mării, prin barajele lor de focuri. Bateriile de coastă conlucrează deci cu flotele de războiu pentru complectarea unui plan determinat, al cărui țel este de a opri o debarcare de trupe vrăjmașe în vre-un punct al coastei — de a împiedeca bombardarea orașelor de Mare — de a deschide lupta contra dușmanului pentru a-l respinge și chiar de a-l distruge. La aceste puternice mijloace de apărare se mai adaogă sistemul barajelor de mine, așezate în largul Mării sub forma unor pânze de păianjeni, care prin veghea lor vigilentă și efectivă formează o primă fortificație de avansare pentru turburarea și oprirea de la înaintare a flotei streine. Pe deasupra celor arătate, se are în vedere încă un factor însemnat de luptă atunci când se aruncă, în furtuna bătăliilor, escadrilele de aeroplane — această modernă armă a războaelor — care, dispunând de un câmp de activitate mult superior altor arme, vine să complecteze în mod fericit întreg sistemul de apărare al Coastei Mării. Nu există îndoială că toată Țara este interesată și atentă la lucrările proectate pentru apărarea integrității teritoriale, iar în cazul special de față, care privește stăpânirea, prin puterile noastre, a țărmului Mării, suntem cu toții doritori ca proectele întocmite în acest scop să ia ființă cât mai repede și să fie înzestrate cu armamentele și utilajele cele mai eficace.

Incursiunea sumară pe care o făcui despre Baza Navală ce-ar urma să se realizeze la lacul Tașaul, ar părea surprinzătoare, dacă nu curioasă. Totuși, atunci când s'a scris în „Universul" (August 1930) despre proectul Bazei Navale la lacul Tașaul, se îngloba în acel proect și derivarea Canalului Navigabil de la Cernavoda la Constanța, pentru a i se da un nou traseu acestui Canal; adecă, legătura Dunărei cu Marea prin Canalul Navigabil să pornească de la Cerna-

www.ziuaconstanta.ro

voda pentru ca să debuşeze în lacul Taşaul, înlăturând prin urmare atingerea la Constanţa a capătului Canalului. Nu întrevăd nici un folos şi nici o nevoe ca o lucrare de importanţa Canalului navigabil să fie deviată din drumul natural pe care-l reclamă traficul comercial, scop primordial al realizării acestei lucrări. Câte-va observaţiuni ne vor da prilejul de a ne verifica părerea pe care am susţinut-o în lucrările precedente.

a) Se crede oare că lacul Taşaul să fie umplut cu apă de Dunăre prin aducerea Canalului la Taşaul? Cazul se exclude dela sine. Patul lacului trebue să fie adâncit cu încă 8 m. şi atunci el se va găsi cu 9,50 m. mai jos ca nivelul Mării. Legătura directă cu Marea va umplea lacul de apă, fără a cere acest ajutor dela Dunăre.

b) Se urmăreşte oare ca prin drumul Canalului să se facă legătura mai apropiată între flota de Dunăre şi flota de Mare? Pentru un atare scop nu cred ca să se arunce miliarde prin săparea Canalului către Taşaul, unde va întâlni altitudini de teren mult mai ridicate decât traseul Cernavoda-Constanţa. În special cu începere dela Murfatlar, direcţia N.-E. către lacul Taşaul, podişul se înalţă mereu până peste 70 m. altitudine. Dacă socotim însă realizat Canalul navigabil aşa cum l-am propus, adecă Cernavoda-Constanţa, acest drum de apă va îngădui flotei de Dunăre să atingă portul Constanţa şi de aci până la lacul Taşaul, unde s'ar stabili Baza Navală, distanţa de 25—30 km., s'ar parcurge în cel mult o oră, pentru ca flotila de Dunăre să vie în contact cu flota de Mare.

c) Se plănueşte oare construirea unui port comercial alături de Baza Navală la lacul Taşaul? Eu cred că nu. Portul Constanţa îşi are locul stabilizat; cheltueli enorme s'au făcut pentru îmbogăţirea lui cu clădiri, silozuri, magazii, rezervoare de petrol ş. a., pentruca, printr'un capriciu greu de înţeles şi mai greu de explicat, să se părăsească această poartă deschisă comerţului maritim, pentru a ne aventura în haosul pe care l-ar creea singura gândire că la lacul Taşaul se va ridica un nou port comercial în locul celui existent dela Constanţa.

Vreau să cred că în tot ce s'a vorbit şi s'a scris pentru deviaţia Canalului din drumul pe care l-am socotit, adecă traseul Cernavoda-Constanţa, pentru ca el să fie deviat la lacul Taşaul, nu a fost decât o naivă vânturare de idei. — Canalul Navigabil dela Dunăre la Mare (Cernavoda-Constanţa), care va fi şi va rămâne o întreprindere comercială cu însuşiri de rentabilitate, formează prin el

www.ziuaconstanta.ro

singur un capitol distinct de proectul Bazei Navale, deasemeni extrem de important, dar care se înglobează cu de la sine putere într'un cadru propriu intereselor mari ce urmăreşte, fără ca aceste două grandioase lucrări să se socotească indubiabil lipite una de alta. — Cu toţii dorim ca ambele lucrări să se înfăptuiască şi, să-şi ia fiecare din ele avântul şi desvoltarea la care sunt chemate.

Jean Stoenescu-Dunăre
Inginer

Constanţa, 5 Decemvrie 1930.

www.ziuaconstanta.ro

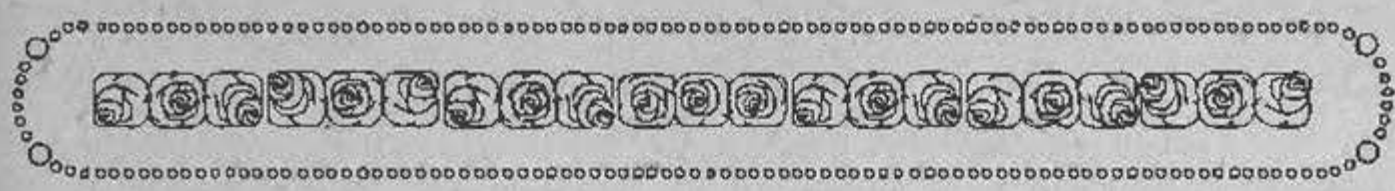

RECENSII

Carl Patsch: *Beiträge zur Völkerkunde von Südosteuropa.* III. Die Völkerbewegung an der unteren Donau in der Zeit von Diokletian bis Heraklius.

1 Teil: Bis zur Abwanderung der Goten und Taifalen aus Transdanuvien. (Mit zwei Kartenbeilagen). Akademie der Wissenschaften in Wien (Philosophisch-historische Klasse) Sitzungsberichte, 208. Band, 2 Abhandlung, 1928, Wien und Leipzig, S. 68.

Studiul de față este o continuare a celor publicate mai înainte de autor în *Anzeiger*-ul Academiei din Viena în 1925, pg. 69 sq. și 181 sq.

Cercetările lui Patsch caută să stabilească dintr'un început că unul din locurile de intrare în Balcani ca și de eșire din acești munți au fost localitățile *Transmarisca* și Marisca, precum și râul Mariscus. Comentând informația geografului Ravennas, Patsch socotește că râul *Mariscus* nu poate să fie Mureșul transilvănean, ci trebuie pus în legătură cu localitățile Transmarisca și Marisca din părțiie dunărene ale Moesiei inferioare; în acest caz Transmarisca nu este decât Turtucaia de azi — după toate distanțele Itinerariilor romane — iar râul Mariscus nu poate fi decât Argeșul, a cărui vărsare în Dunăre se face chiar în fața acestei localități, având la vărsarea lui, pe malul stâng dunărean, localitatea Marisca, corespunzătoare Oltenița de astăzi.

Prin aceste locuri: — vărsarea Argeșului, Oltenița, Turtucaia — se deschide una din cele mai bune treceri de pe un mal pe celălalt al Dunării în aceste regiuni ale Moesiei inferioare.

Această punte de trecere în peninsula balcanică devine însemnată din nou și începe a fi constatată după 271 p. Chr., când Dacia este părăsită și Dunărea ajunge din nou graniță a Imperiului.

Cei mai turbulenți dintre toți năvălitorii ce se semnalează de acum încolo sunt Goții. Sub Aurelian, Probus și Diokleţian se în-

www.ziuaconstanta.ro

tâmplă războaie mari aici; mai cu seamă sub acesta din urmă, când teatrul luptelor va fi în regiunea Transmarisca şi Tropaeum Traiani (pg. 7). Karpii şi Bastarnii, aşezaţi de demult în Ardeal, năvălesc urmaţi apoi de Goţi. La începutul lui Septembrie 294 Diokleţian, în drumul spre Nicomedia, trece prin Moesia inferioară pe la Marcianopolis, iar mai târziu pe la Refiaria, Cebrum, Varianae, Appiaria, Durostorum şi Transmarisca. O inscripţie din zidul cetăţii aceştia pomeneşte despre acest împărat în legătură cu asemenea evenimente. În intervalul 315—317, când se reclădeşte de către împăraţii Constantin şi Licinius cetatea Tropaeum Traiani, distrusă probabil între 293 şi 305 de o invaziune barbară, care trebuie să fie aceia a Carpilor, Bastarnilor şi mai cu seamă a Goţilor, se va fi reclădit şi cetatea Transmarisca distrusă pe urma invaziilor pomenite. De la 303 nu se mai pomeneşte de vre-o mişcare mare de năvălire a Goţilor sau a altor seminţii barbare, din cauză că trupele de apărare pe linia Dunării nu mai fuseseră micşorate şi apoi fiindcă însuşi Galerius, ca împărat, se aşează în locul său de naştere, *Romulianum* nu departe de vărsarea Timocului în Dunăre.

Războiul său prim cu Maximinus Daia, stăpânitorul Orientului în 313 şi conflictul cu Constantin, împăratul de apus, au deschis din nou pofta de invazie, în special a Goţilor, cari vor începe iarăşi să tulbure ordinea stabilită câtăva vreme în aceste părţi. Ciocnirile lui Constantin cel Mare cu Goţii ne sînt atestate indirect printr'o inscripţie mauritanică din 313 şi o alta africană din 319, unde este numit Goticus maximus şi Carpicus maximus. Reclădirea şi popularea din nou a oraşului Tropaeum Traiani între 315—317 a fost o măsură de apărare împotriva năvălirii Carpilor şi mai cu seamă a Goţilor, de cari avea să se teamă în deosebi imperiul roman. În acelaş timp se va fi pregătit şi valul defensiv de pe valea Carassu între Axiopolis (Cernavoda) şi Tomis (Constanţa); această întăritură putea să-l ţină în respect, nedându-i voie să înnainteze mai departe spre sud, pe oricine ar fi trecut Dunărea în susul despărţirii braţelor sale, adică prin colţul nord-vestic al Dobrogei.

În 322 Sarmaţii de vest sau Iazygii atacară localitatea dunăreană Campona de la sud de Budapesta, iar Constantin, nu numai că-i respinsese, dar chiar merse la ei. El străbătea Banatul apusean, în care locuiau atunci Sarmaţi. Se vede din unele monede că creştinismul pătrunsese la Sarmaţi, ba chiar aceştia, în anul 332, au obţinut ajutor împotriva Goţilor. În 323 începe o a doua invazie a Goţilor

www.ziuaconstanta.ro

în partea de răsărit a Peninsulei balcanice, trecând peste valul Axiopolis-Tomi, de unde fuseseră retrase trupele de pază, — „per neglectas limites eruperunt", — înaintând până în Moesia inferioară şi Tracia. Constantin conduse în persoană războiul împotriva lor, îi împinse peste Dunăre, în Muntenia, şi bătu pe şeful Goţilor, Ransimond, pe o ridicătură de pământ, unde fugarul îşi căutase adăpost într'o pădure.

După ce Goţii au fost potoliţi şi s'a restabilit o oarecare linişte la Dunărea mijlocie şi de jos, Constantin a hotărît creiarea a două treceri permanente între cele două maluri ale Dunării: una pentru Oltenia, unde se găseau Taifalii şi alta pentru Muntenia, în care se aflau Goţii (pg. 20). — În 328 s'a inaugurat un pod de piatră în prezenţa chiar a lui Constantin, care pod lega cele două maluri ale Dunării, între satul bulgăresc de astăzi Gigeni pe dreapta vărsării Iskerului şi satul Celei de pe malul românesc; celălalt pod s'a construit între Transmarisca-Turtucaia şi Oltenița-Marisca, numindu-se *Constantiana Daphne*. Însemnătatea dată unei asemenea opere de Constantin se vede şi din faptul că a lăsat să se bată chiar o monedă cu prilejul inaugurării acestui pod. Legăturile acestea între cele două maluri ale Dunării au adus o epocă de linişte, care a făcut ca să se întindă creştinismul pe malul stâng între Goţi şi prin populaţiunea latină ce se stabilea aici, având garantată siguranţa. Din a doua jumătate a veacului al 3-lea erau de bună seamă aici creştini, în urma convertirii prin clerici greci, cari fuseseră aduşi ca prinşi în războaie din Kapadocia, Frigia şi Galatia şi prin influenţa provinciilor dunărene şi ale Mării Negre cu colonişti Goţi, unde cel puţin Singidunum, Bononia, Ratiaria, Durostorum, Axiopolis, Noviodunum şi Tomi aveau comunităţi creştine chiar înaintea consiliului dela Nicaea (325); creştinismul era răspândit pe deoparte în urma influenţei provincialilor aduşi din ţinuturile balcanice, pe de altă parte datorită amestecului de populaţiune ce-l provoca serviciul militar roman (pg. 23—24). La consiliul dela Nicaea a luat parte şi episcopul Teofil al Goţiei, pe care episcop Harnack îl presupune a fi acela al Tomisului. La început, atât Teofil cât şi Wulfila au fost ortodocşi şi numai după aceia au trecut la arianism; prin Teofil, care era din răsăritul imperiului s'a întărit influenţa grecească asupra creştinismului Goţilor, care începuse prin misionari din Asia Mică. Wulfila ştia greceşte, latineşte, gotica, după mărturia lui Auxentius de Durostorum; — greaca îi era poate mai familiară şi datorită faptului originei lui capadociene, sau

www.ziuaconstanta.ro

influenţei înaintaşului său Teofil, după cum arată şi alfabetul întrebuinţat de el, care în mare măsură este grecesc (pg. 27). Pe când greceasca era în mare cinste la aceste căpetenii religioase, în poporul gotic de jos limba latină se împământenise mai puternic, fiindcă Goţii se găseau în raporturi cu aceste ţări romane de margine în care limba latină era predominantă, la această supremaţie a ei contribuind în bună măsură şi *enclavele romane rămase încă peste Dunăre*, — ceiace ne face să credem că Patsch nu admite o părăsire completă a Daciei Traiane şi o golire a ei de populaţiunea romană. . . . „wie alte römische Enklawen in Transdanuvien, die Durchsetzung des Landes mit Kriegsgefangenen aus den Balkanländern, Heiraten und Heeresdienst, zu ihrer Verbreitung beitrugen" (pg. 27). Chiar Wulfila a predicat în latineşte. Liniştea pe care o asigură Constantin imperiului roman din partea Goţilor face să i se dea titlul de *Imperator Caesar Constantinus maximus Gothicus victor ac triumfator Augustus*. După anul 328 s'au înfiinţat chiar jocuri gotice — Ludi Gotici —, anuale între 4—9 Februarie.

În 322, când izbucni războiul cu Sarmaţii Argaragantes din Banatul de astăzi, fu trimis fiul lui Constantin ce se numeşte Constantin V şi care-şi mai adaugă numele de *Goticus maximus* după biruinţa câştigată asupra năvălitorilor.

Fiindcă împotriva creştinilor din ţinuturile stăpânite de Goţi s'au deslănţuit cruzimi mari şi persecuţiuni, împăratul Constantius năvăli în 348 dincolo peste Dunăre la Goţi, intervenind pentru creştini ; dacă văzu că aceste încercări ale lui sunt zădarnice, el luă cu dânsul, transportându-i peste Dunăre pe credincioşii creştini ai lui Ulfila, din care cauză căpătă şi denumirea de *Goticus maximus*. Aşezarea acestora, numiţi *Goti minores*, a fost făcută în Moesia inferior, în ramificaţiunile Balcanilor din regiunea oraşului de atunci Nicopolis (astăzi satul Stari-Nikiip la Rossitza, la nord-vest de Trnovo) într'un ţinut păduros şi bogat în păşune, în care ocupaţiunea lor era numai puţină agricultură şi în deosebi creşterea vitelor mari şi mici, aşa încât şi la 200 ani după colonizare erau încă săraci „gens paupera". Numărul lor trebuia să fi fost destul de respectabil, deoarece au reuşit să se menţină încă multă vreme, devenind o populaţiune paşnică, datorită în bună parte şi învăţăturii lui Ulfila care se şi numeşte *montanus*, nume corespunzător patriei diocezei sale, unde se aşezase această populaţiune creştină. Episcopatul de Nicopole, regiune în care se aşezaseră aceşti

www.ziuaconstanta.ro

Goti minores, rămase şi după moartea lui Wulfila reprezentantul cel mai de seamă al arianismului din toată Peninsula Balcanică.

Goţii păgâni de dincolo de Dunăre rămaseră mai departe federaţi ai Imperiului. Sarmatii Limigantes din Banat atacă Moesia superioară în 355, 357 şi 358. După o expediţie din anul 358, Sarmatii Limigantes au fost siliţi să depună armele şi să stăpânească Banatul. În 359, din cauza iernei grele ce începuse, ei au cerut să fie primiţi în Imperiu; au căutat să săvârşească un atac împotriva lui Constantius, însă au fost măcelăriţi fără milă, iar neluptătorii au fost luaţi în sclavie şi în acest fel a dispărut numele lor din istorie, în timp ce în Banat au fost aşezaţi ca federaţi *Sarmatae Argaragantae*, şi mai apoi *Viktovalii* din Ungaria superioară ca primă populaţiune germană în Banat (pg. 38).

După aceasta împăratul ridică în faţa oraşului Margum din Moesia superioară cetatea *Constantia*, ca să asigure şi să stăpânească ambele maluri ale Dunării după exemplul anterior al tatălui său, asigurându-se un fel de paralelism corespunzător de cetăţi pe ambele maluri ale Dunării ca: Bononia-Onagrium, Transdierna-Dierna, Transdrobeta-Drobeta, Transmarisca-Constantiana-Daphne şi podul dela Oescus. În aceste oraşe se făceau şi târguri, unde venea lumea barbară din stânga Dunării.

Urmaşul lui Constantius, Iulian, puse în stare de apărare şi oraşele din răsăritul Peninsulei, pentru eventualitatea unei turburări războinice.

Sub Valens se întâmplă la Dunărea de jos complecte schimbări politice şi etnografice. Acestui împărat, care se găsea în drum spre Syria, i se comunică după 30 Iulie 365, că Goţii plănuesc un mare atac împotriva Imperiului. În timpul războiului civil din 365—366 dintre Valens şi Prokopius, acesta din urmă rudă a lui Iulian, o ceată de circa 10.000 de Goţi a trecut Dunărea în răsăritul Peninsulei Balcanice îndreptându-se în marş către Constantinopol. Aceştia au fost prinşi şi internaţi în diferite oraşe din Imperiu. În iarna lui 366/367 Valens îşi aşează cartierul la Marcianopolis, pregătindu-se pentru o ofensivă în Transdanuvien. Când trece la 367 pe la Transmarisca-Constantiana-Daphne, Goţii din câmpia Munteniei se retrag în munţi. La 25 Sept. 676 Valens se reîntoarce, găsindu-se la Durostorum.

Dincolo peste Dunăre, în Muntenia de astăzi, nu se găseau întărituri de lemn sau de pământ care să fi oprit înaintarea romană.

www.ziuaconstanta.ro

Locuințele vor fi fost primitive — „wie die rumänischen Bauernhütten primitiv" — (pg. 47), lesne de părăsit de o populațiune mișcătoare ca aceia de stepă, luându-și tot avutul fără a lăsa nimic în cale. Țara era în mare parte acoperită numai cu păduri, iar agricultura era făcută numai pe văi în mod cu totul neîndestulător, ceia ce se vede din aprovizionarea cu cereale și furaje pe care este silită să și-o facă armata romană ce opera în aceste părți. Moldova și Basarabia par a fi fost pe acea vreme mai bogate în agricultură, căci Hunii găsiră aici bogate prăzi, care făceau anevoioasă înaintarea hoardelor războinice (p. 47).

În 368 Valens se întoarce din nou la Marcianopoli, rămânând din iarnă până în toamnă în Dobrogea, în *Vicus Carporum*, localitate ce arată o așezare carpică aici și care se găsea așezată, după harta lui Patsch și după alte considerațiuni strategice, între Hârșova și satul Gârliciu de astăzi.

Inscripțiunea publicată în C. I. L. No. 6159 și găsită în ruinele orășelului *Hissarlik*, lângă satul Gârliciu, arată că s'a zidit aici, pe ruinele unei întărituri mai vechi, o cetate de apărare.

De la 9 Noembrie 368 până la 3 Maiu 369 Valens este la Marcianopolis, localitate corespunzătoare astăzi cu satul plin de mori Reka Dewnja, la puțină distanță spre apus de Varna.

În 369 izbucni din nou războiu la extremitatea nordică a Dunării de jos, spre Basarabia, unde își avea reședința căpetenia Vizigoților, Atanaric. Trecerea armatelor s'a făcut pe un prod de vase pe la Noviodunum, astăzi Isaceea, unde se găsește Valens la 3—5 Iulie acelaș an.

Goții s'au retras în fața armatelor romane și luptele s'au terminat fără mari pierderi pentru Goți, iar Valens fără captivi și prăzi se reîntoarce în lagărul de iarnă de la Marcianopolis.

După aceste expediții Goții au cerut pace, care s'a încheiat ne mai plătindu-se lor nici un subsidium bănesc și ne mai având voie să vie ei în târgurile dunărene decât numai în două locuri. — Această pace s'a încheiat de asemenea la Noviodunum-Isaccea, (pg. 54), și a avut oarecare durată din partea Goților, din care cauză Valens și tovarășul său din vest, Valentinian, capătă titlul de Goticus maximus.

Sub Constantius creștinismul capătă proporții printre Goți, deși fusese mai înainte în scădere. Astfel activitatea misionară a sectei călugărești ascetice a bătrânului Audius, exilat din Mesopotania în Scythia, deveni în anumite părți îndepărtate ale Gotiei așa de bogată

www.ziuaconstanta.ro

în urmări, încât adepţii lui Audius aveau comunităţi cu episcopi în frunte şi cu mănăstiri. Printre aceşti episcopi, în afară de Audius, mai era şi un oarecare Silvanus (pg. 56). — În timpul lui Valens, *Vetranio, episcopul din Tomi*, un capadocian, arată multă grijă pentru reîntărirea arianismului.

Persecuţiunile împotriva creştinilor au început din partea lui Atanarich încă din anul 369 şi au continuat până la 12 Aprilie 372, în care zi sfântul Sava, din comunitatea Atharid, a fost înecat în râul Buzău, refuzând să tăgăduiască creştinismul aşa după cum cereau Goţii păgâni. Episcopul de Caesarea din Capadocia, Vasile cel Mare, ceru corpul său şi-l obţinu din partea lui Iunius Soranus, comandantul general de atunci al provinciei Scythia (pg. 57).

Acei din Audiani, cari au putut trece hotarele, au pribegit după moartea lui Audius spre Chalcis în Siria, la Damascul Eufratului, la coreligionarii lor; cei mai mulţi au trecut în Peninsula balcanică, găsindu-şi adăpost la Wulfila.

Tot în aceste părţi ale Goţiei propontice s'a întâmplat arderea în biserică a întregei populaţiuni creştine a unui sat cu sfinţii goţi Wereka, Batwin şi călugărul Arpylas, ale căror resturi au fost duse de mâini pioase în Kyzikus, pe coasta sudică a Mării Marmara.

Din cauza împrejurărilor nepriincioase dincolo de Dunăre, o parte din Goţi trecură Dunărea şi se aşezară în dioceza Traciei, unde ei sperau să găsească un „*domicilium remotum ab omni notitia barbarorum*“ . . . Astfel ei trecură graniţa pe la Durostorum sub conducătorii Fritiger şi Alaviv, în toamna anului 376, în aşa mare grabă, încât nici măcar nu se putea face numărătoarea lor.

Din cauza unor anumite interese personale ale generalilor Lupicinius şi Maximus, cari au temporizat transplantarea acestui popor fugar în spre Tracia şi din cauza reţinerii pe nedrept a hranei ce li se cuvenea, silindu-i să-şi dea copiii căpetenilor pentru a căpăta hrana, aceşti Goţi au devenit un flagel al Peninsulei Balcanice, ajungând ca să se ridice ei precum şi alţi venetici din Peninsulă împotriva stăpânirii, bătând lângă Adrianopol la 378 pe Valens şi omorându-l, urmând după aceasta o superioritate evidentă a populaţiunilor de dincolo de Dunăre — germanice, turce şi slave — care a cauzat schimbarea culturală şi etnografică a întregei Peninsule Balcanice, limesul dunărean pentru apărarea imperiului sfărâmându-se. — Când Wizigoţii lui Fritigerus s'au mişcat din regiunea Durostorului, întovărăşiţi de trupele ce erau în această regiune, — au început să treacă şi Ostrogoţii lui

www.ziuaconstanta.ro

Alatheus, Saphrax și Farnobius, iar mai târziu Alanii și Hunii și mai apoi Taifalii.

Infățișarea etnografică a Peninsulei Balcanice se schimbă prin aceste așezări gotice.

Atanarich trece dela Siret prin Valachia, care la vest era plină de Taifali, peste Dunăre și la 11 Ianuarie 381 era cu suita sa lângă Constantinopol, alungat de Goții săi pe care-i ducea în *Kaukaland*, țară pe care Patsch o socotește a fi în munții Bănatului și o pune în legătură cu tribul localnic în Dacia, Καυκοηγοιοι, pomenit acolo de Ptolemaeus.

Atanarich muri la 25 Ianuarie 381. — După dânsul veni la Constantinopol Wulfila.

La începutul anului 395 Alarich, urmașul lui Fritigerus, stătea în Moesia, ca de aici să-și întindă năvălirile și jafurile până în Peloponez. Când vizigotul Gainas, intrat în serviciul roman, fu silit să părăsească Constantinopolul, el trece din nou în *Transdanuvien* — dincolo de Dunăre — unde locuiau încă cei de un neam cu dânsul și unde fu prins de căpetenia hunică Uldin, la 23 Decembrie 400.

Hunii, stăpâni pe câmpia Valahiei unde stătuseră mai înainte Vizigoții și Taifalii, au silit pe cei dintâi să părăsească și regiunea muntoasă a Banatului. Când Radagais ajunge cu Goții păgâni până la Fiesole lângă Florența, trebuie să fi fost în cetele lui și Goți din Kaukaland; de acum primejdia Vizigotă dispare pentru Peninsula Balcanică, iar în locul ei are să survină aceia provocată de dușmanii noi ce tind să se așeze cu forța în ținuturile de dincolo de Dunăre.

1930, XI 1.

Al. P. Arbore
profesor.

* * *

Observațiuni asupra trecerii păsărilor călătoare pe deasupra Insulei Șerpilor.

Este neîndoios că, dintre toate viețuitoarele, păsările călătoare sunt cele mai bine înzestrate cu un simț special, ce nu se înșeală mai niciodată, asupra schimbărilor viitoare de timp. Observațiuni sistematice asupra „pasagiilor" de păsări pot fi de un real folos meteorologiei practice și deaceea facem loc, în paginile Buletinului nostru, alăturatului studiu, tradus din revista Forschungen und Fortschritte și datorit D-lui Rudolf Drost, conducătorul observatorului de pasări de pe lângă stațiunea biologică din insula Helgoland.

www.ziuaconstanta.ro

Acest studiu devine cu atât mai interesant pentru noi, cu cât el se referă la observaţiuni făcute chiar în ţara noastră şi anume în insula Şerpilor.

În Marea Neagră, la vreo 40 km. spre Est de gurile Dunărei, se află insula Şerpilor, o insulă stâncoasă, pleşuvă, având o suprafaţă numai de 17 ha. şi care se aseamănă foarte mult cu insula Helgoland. Ca şi în insula Şerpilor şi acolo există un „pasaj" al păsărilor mai mult sau mai puţin evidenţiat. În interesul cercetărilor, ar fi de dorit să se caute în amănunt, care este proporţia trecerii păsărilor şi pe deasupra Helgolandului.

Cu sprijinul Ministerului de Culte Prusian, autorului i-a fost dată posibilitatea să călătorească însoţit de o călăuză pe Marea Neagră, rămânând o lună, în primăvara anului 1928, şi pe insula Şerpilor, care era locuită numai de trei păzitori de faruri şi doi mateloţi români.

Observaţiunile asupra pasagiilor păsărilor le-a început chiar din prima zi.

Lucrul zilnic consta esenţial din următoarele: 1. Constatări şi determinări asupra speciilor observate; 2. Numărătoarea indivizilor fiecărei specii; 3. Observarea trecerilor, sosirii şi plecării păsărilor, folosind ochianul, busola şi ceasul; 4. Observarea trecerilor nocturne; 5. Observarea direcţiunilor de sbor ş. a. m. d.

Timp de o lună, dela jumătatea lui Aprilie până la jumătatea lui Mai, au fost identificate un total de 146 specii numai europene, lucru foarte interesant din punct de vedere ştiinţific. Dintre acestea multe îşi aveau provenienţa din Sudul şi Sud-Estul Europei, de ex.:

Calandrella brachydactyla, Galerida cristata tenuirostris, Plegadis falcinellus, Ardeola ralloides, Glareola prauticola, Sturnus vulgaris balcanicus, Cardiolis c. rumaeniae, Emberiza melanocephala, Oenanthe pleschanka, Accipiter brevipes, Anthropoides virgo ş. a. m. d.

Din Europa centrală s'au observat de asemenea destul de numeroase păsări, pe când din Estul Europei s'au identificat mult mai puţine (ex.: *Colocus monedula soemeringii*). Din regiunile nordice au fost observate şiruri întregi de: *Authus cervinus, Motacilla flava thunbergi, Turdus musicus, Falco columbarius aesalon, Colymbus stellatus, Squatarola, Tringa erytropus, Tr. nebularia, Colymbus a. arcticus.* Într'o singură zi au fost observate 74 specii. În general pasagiile erau vioaie şi, la unele specii, cât se poate de regulate (ex.: la Şoimuţi-*Lanius, Phoenicurus ph. phoenicurus*, rândunele-*Hirundinidae*, turturele-*Streptopelia t. turtur, Coturnix*). La câteva,

www.ziuaconstanta.ro

pentru prima dată s'a găsit existența unei ordine de pasaj (pasaj după vârstă și sex, de ex.: *Mărăcinar=Saxicola r. rubreta, privighetoare=Luscinia m. megarhyneha*).

Numărul cel mai mare de indivizi observați într'o singură zi a fost de 1.300.

Observațiunile asupra momentului din zi al trecerii arată că multe specii, călătoare noaptea, sosiau de cele mai multe ori în cursul zilei; ele nu au fost atrase prin lumina farurilor și au avut probabil un lung sbor înapoia lor. La unele specii, momentul din zi al pasajului era mai mult sau mai puțin constant (ex.: *prigoare=Merops apiaster L.*). Diferențele în momentul din zi al sosirii depind în cea mai mare parte de direcția pasajului observat. Specii, care veniu dintr'o direcție în care țărmul era aproape, sosiau devreme, ca de ex.: *ciorile*, pe când altele, a căror direcție de pasaj indica o coastă depărtată, sosiau mai târziu (ex.: *rândunelele*).

Treceri de păsări s'au notat din aproape toate direcțiile, dar mai ales dela W. prin N. până la E.; totuși, se pare că trei direcțiuni sunt preferate și anume Nord=West, Nord și Nord=Est, dar mai ales prima.

Importante oscilații în direcție s'au observat câte odată în pasajul păsărilor ce aparțin aceleiași specii, dar de cele mai multe ori la o aceeaș specie s'a precizat o direcție predominantă, de predilecție. Astfel, ciorile se îndreaptă mai ales dela Sud=West spre Nord=Est; din contră, specii ca cintezoii *(Fringillidae)*, șoimuții *(Lanidae)*, rândunele *(Hirundinidae)* trec de obiceiu în direcția Nord=West.

O mare parte din specii trec transversal Marea Neagră pe un drum lung de peste 500 km.

Observațiunile directe trebuie să urmăriască în acelaș timp și folosul ce=l prezintă diferitele direcții de orientare ale pasagiilor, pentrucă multe păsări se îndreaptă într'o direcție oarecare și după repartiția insulelor dealungul drumului de străbătut.

Pe insula Șerpilor s'a observat întrucâtva o concordanță între pasajul păsărilor și factorii atmosferici, ce devine sigură atunci când curentul valurilor se accentuiază puternic.

Cu ajutorul sistemelor folosite și la observatorul de păsări dela Helgoland, s'au putut prinde în insula Șerpilor 750 păsări, printre care 24 păsări de pradă *(8 Falco t. tinnuculus, 1 Vespertinus, 1 Circus ae. aeruginosus, 4 Macrouros, 9 Accipiter n. nisus, 1 A.*

www.ziuaconstanta.ro

brevipes, 4 Purpurea, 49 Coturnix, 169 Hirundo rustica, 110 Lanius c. collurio, 8 Upupa epops, 4 Merops).

Observaţiunile asupra apariţiei pasagiilor peste Helgoland arată o mare asemănare cu acelea din insula Şerpilor. Deaceea insula Şerpilor merită pe drept cuvânt numele de „Helgolandul Mării Negre".

(Din Buletinul Meteorologic, lunar, Iulie 1930) Trad. de V. C. D.

* * *

Aurélien Sacerdoţeanu, *Guillaume de Rubrouck et les Roumains au milieu du XIII-e siècle* (thèse pour le doctorat d'université); 175 p. în 8⁰; Paris, J. Gamber, 1930.

În acest studiu, pornind dela însemnările de călătorie ale călugărului minorit *Wilhelm de Rubrouck*[1]) şi utilizând izvoarele contemporane cunoscute, precum şi o sumă de studii, autorul îşi propune să lămuriască unele puncte obscure din istoria Românilor în mijlocul secolului XIII.

Să desprindem din această lucrare trei puncte: 1. *Când şi-a scris Rubrouck însemnările sale?* 2. *Care este adevărata Vlahie de care ne vorbeşte el?* 3. *Situaţia Dobrogei în vremea aceea.*

1. La pag. 27 şi 41, autorul spune că Rubrouck şi-a scris povestirea călătoriei sale la Acre (Accon), pe coasta Siriei, ne mai putându-şi continua călătoria până în Franţa, fiind prea slăbit de drum. Aceste însemnări ale lui aveau să fie cetite de regele Franţei, Ludovic IX, care-l trimisese în această călătorie la hanul Tătarilor.

Dacă, într'adevăr, Rubrouck şi-a scris opera la Acre, în Siria, cum putea spune el despre ţara lui Asan că se află „ultra Danubium, versus Constantinopolim?" De unde se afla el atunci, nu putea spune aşa. Mai curând el şi-a scris opera chiar în timpul călătoriei, sau cel puţin o parte a însemnărilor sale. Pe de altă parte, mulţimea de amănunte pe care le dă, fac să se creadă că le-a însemnat chiar în vremea când le-a observat. La Acre n'ar fi făcut, poate, decât să le revadă şi să le completeze cu ultima parte a călătoriei, în care, fiind slăbit, probabil că n'a mai însemnat la vreme ceeace credea el că trebuie.

2. Vorbind despre întinderea stăpânirii Tătarilor în spre W. Rubrouck spune: *„Ab orificio Tanais versus occidentem usque ad Danubium totum est eorum, etiam ultra Danubium, versus Constan-*

[1]) O traducere a părţii care interesează istoria Românilor a făcut D-l prof. univ. C. Brătescu în Analele Dobrogei, II, 4, p. 507—535; Constanţa, 1921.

www.ziuaconstanta.ro

tinopolim, Blakia, que est terra Assani et Minor Bulgaria usque in Sclavoniam, omnes solvunt eis tributum".

Deşi această informaţiune este atât de precisă, d-l S. spune că Vlahia, despre care ne vorbeşte Rubrouck, nu trebuie confundată cu Vlahia lui Asan, din dreapta Dunării. Vlahia lui Rubrouck este în stânga Dunărei, Vlaşca de astăzi, pe care el însuşi o confundă cu Vlahia lui Asan, din cauza cunoştinţelor vagi pe care le avea despre aceste ţinuturi.

D-sa îşi sprijină părerea în felul următor:

a) Pe la mijlocul sec. XIII, Românii existau şi la Nordul Dunărei, locuind împreună cu Cumanii în state teritoriale *independente* cumano-române, iar stăpânirea tătărească nu trebuie privită decât numai din punct de vedere al suzeranităţii. Pentru aceasta apar foarte curând statele româneşti din stânga Dunărei ca state naţionale.

Este perfect adevărat că Românii locuiau şi la Nordul Dunărei — menţionaţi în diferite diplome şi organizaţi în state teritoriale cumano-române *independente*, dar sub *stăpânirea (?)* Tătarilor, chiar dacă această stăpânire nu era decât o simplă suzeranitate; dar aceasta nu este un argument solid din care să putem deduce că Vlahia lui Rubrouck ar fi una din aceste Vlahii (mai curând Cumano-Vlahii) din nordul Dunărei, care ar fi Vlaşca de astăzi, pentru simplul motiv că aceasta nu este „*ultra Danubium versus Constantinopolim*" şi nici „*terra Assani*".

b) În această epocă, jumătatea sec. XIII, însuşi d-l S. spune că teritoriul cuprins între Carpaţii meridionali şi Dunăre, dela Orşova până în Moldova inferioară (o linie Oituz-Bârlad), precum şi la Est de Dunăre (Dobrogea) se numia *Camania* (Neagră).

Ceva mai mult: constată că în sec. XIII—XIV, numele de Cumania subplanta pe acela al Daciei aproape întregi şi că chiar în sec. XV numele de Cumania se mai întrebuinţa pentru Ţara Românească, deşi Cumanii nu mai existau de mult în aceste ţinuturi.

Mai spune d-l S. că Rubrouck este primul autor care dă numele de Vlahia (Vlaşca de astăzi) ţinutului din stânga Dunărei, adevărata Ţara Românească.

Am văzut că ţinutul dintre Carpaţi şi Dunăre, cel puţin pe vremea lui Rubrouck, nu se numia decât *Cumania* şi cu acest nume îl cunoştea toată lumea, cum trebuie să-l fi cunoscut şi Rubrouck. Dacă el ar fi voit să vorbiască despre aceşti Vlahi din stânga Dunării, n'ar fi spus decât: *Vlahii din Cumania*. Cum era să vorbiască despre

www.ziuaconstanta.ro

o țară necunoscută (prin însuși faptul că nu avea un nume) numind-o pe numele ei adevărat, el care nici n'o văzuse măcar și despre care știa din auzite că se chiamă Cumania. Ar fi ca și cum astăzi ar numi cineva Elveția sau o parte din ea cu unul din numele de: Italia, Franța, sau Germania, fiindcă sunt acolo locuitori din fiecare dintre aceste neamuri.

Pentru Rubrouck era clar: *Cumania era în stânga Dunării; iar în dreapta era Vlahia, țara lui Asan*, cunoscută cel puțin tot așa de bine ca și Cumania, chiar de Rubrouck, măcar din auzite.

c) Al treilea motiv care face pe d-l S. să creadă că Rubrouck a confundat Vlahia lui Asan cu Vlașca este că acesta întotdeauna *așează pe Vlahi lângă Cumania și între Bulgari și Ruteni*. Dar:

1. Vlahii din stânga Dunărei, din Vlașca, nu erau *lângă Cumania*, ci *în Cumania* (cum reiese clar din studiul d-sale), iar Rubrouck vorbește despre cei de *lângă Cumania* (cum spune însuși autorul), deci de cei din dreapta Dunărei, din Vlahia lui Asan.

2. Vlahii din Vlașca, chiar dacă i-am socoti *lângă* și nu *în Cumania*, nu erau în vecinătatea imediată a Rutenilor, căci între unii și alții era Cumania; poate că nu erau nici vecinii imediați ai Bulgarilor, dacă am putea ști precis până unde se întindea Bulgaria pe vremea Asaneștilor. Vlahii Asanești însă erau, sigur, lângă Bulgari, iar între ei și Ruteni era aceeași Cumanie ca între Vlașca și Ruteni. Și Vlahii Asanești și cei din Vlașca erau tot așa de între Ruteni și Bulgari, mai ales dacă socotim că Asaneștii stăpâniau și Dobrogea, cum se va vedea mai departe.

Informația lui Rubrouck pare a mai avea încă un înțeles: el spune că, dela gura Donului și până la Dunăre, Tătarii sunt stăpâni, tot acest teritoriu făcea parte integrantă din imperiul tătăresc; aici, prin urmare, este vorba de Cumania și Românii din Vlașca. Apoi adaugă Rubrouck că de dincolo de Dunăre, unde este Vlahia, țara lui Asan și Bulgaria mică și Slavonia, Tătarii luau numai tributul. Aici nu mai era o stăpânire efectivă tătărească, cum era în stânga Dunărei. Și cu acest prilej vorbește Rubrouck de Vlahia, pe care o precizează: *„ultra Danubium, versus Constantinopolim, Blakia, que est terra Assani"*. Și aceasta este Vlahia adevărată, pomenită de Rubrouck.

3. Cu privire la Dobrogea, d-l S. afirmă categoric: Dobrogea n'a făcut niciodată parte din imperiul Asaneștilor, pentrucă aceștia n'au stăpânit niciodată mai la Nord de o linie între Silistra și Balcic.

www.ziuaconstanta.ro

Dovadă: lipsa isvoarelor istorice literare şi a urmelor arheologice, care să ateste această stăpânire. Ioan II Asan, în privilegiul acordat Ragusanilor, precum şi în inscripţia fundaţiunii sale, nu pomeneşte niciun oraş din Dobrogea, ceeace înseamnă iarăşi că aceasta nu era în stăpânirea lui, ci că făcea parte din Cumania şi, împreună cu aceasta, din imperiul tătăresc. Însăşi situaţia geografică lega Dobrogea cu Orientul, coastele ei fiind orientate către Est, iar Dunărea făcea o strânsă legătură între Dobrogea şi Cumania şi, prin aceasta, iarăşi se lega cu Orientul. Dacă Dobrogea n'ar fi fost sub aceeaş stăpânire cu ţinutul din stânga Dunărei, n'am găsi-o, imediat după înjghebarea Ţării Româneşti, ca posesiune a Domnilor români.

Aşa dar, sprijinit pe o sumă de consideraţiuni de ordin teoretic, d-sa ajunge la concluzia că Dobrogea n'a făcut parte din stăpânirea Asanilor.

Am arătat mai sus că d-l S. spune că n'avem niciun izvor istoric literar care să ateste stăpânirea Asanilor în Dobrogea. Şi cu toate acestea este unul, destul de bine cunoscut: *Ansbertus*, cronicarul cruciadei lui Frederic Barbarosa. Iată ce spune el: „*Pe lângă aceasta în cea mai mare parte a Bulgariei, precum şi către Dunăre, unde se varsă în Mare, stăpânia un oarecare Român Calo-Petru şi fratele său Crasian, împreună cu supuşii lor Românii* [1])". Aşadar, chiar pe vremea lui Petru şi Asan, Dobrogea (până unde Dunărea se varsă în Mare) era în stăpânirea lor. Cu atât mai mult pe vremea lui Ioniţă, despre care putem spune că trebuia s'o aibă, prin faptul că, ocupând Varna, Dobrogea îi revenia dela sine, Bizantinii ne mai putând-o păstra dincolo de ţara lui Ioniţă.

Tot în legătură cu Dobrogea: înfăţişând diferitele interpretări care s'au dat informaţiei lui Rubrouck cu privire la Vlahia, d-l S. afirmă că d-l prof. C. Brătescu ar fi identificat-o cu Dobrogea (p. 99). Controlând trimiterea pe care o face la: C. Brătescu, Nume vechi ale Dobrogei, pp. 18, 30—31 [2]), găsim la pag. 18: „*Arătând care sunt teritoriile supuse Tătarilor, W. de Rubruquis pomeneşte şi de Valahia lui Asan, ce se întindea dela gurile Dunărei spre miazăzi, în direcţia Constantinopolei, până în munţii Balcani*"; la pag. 30: „*Ce s'a făcut oare massa aceasta de Vlahi, după cari şi ţara lor dintre Balcani şi gurile Dunărei s'a numit Vlahia?*"; iar la pag. 31:

[1]) C. Brătescu, Populaţia Dobrogei (în Dobrogea — 1878—1928 — cincizeci de ani de viaţă românească), pag. 216; Buc., Cult. Naţ., 1928.

[2]) În Arhiva Dobrogei, II, 1, p. 18—31; Bucureşti 1919.

www.ziuaconstanta.ro

„Dacă pe la 1253 călugărul Rubruquis numeşte ţara dintre gurile Dunărei şi Balcani »Vlahia lui Asan«; dacă cu puţin mai înainte, un cronicar francez numeşte munţii Balcani de răsărit »munţii Vlahiei«; dacă în alte izvoare mai târziu acelaş teritoriu poartă denumirea de »Vlahia albă«, — aceasta n'a fost o nomenclatură topică zadarnică, ci se întemeiază pe existenţa în acest teritoriu a unei masse puternice de Români, ai căror conducători, de acelaş sânge cu ei, au reuşit să joace un rol destul de însemnat în istoria universală".

Acestea sunt reproduceri ale pasagiilor din lucrarea d-lui C. Brătescu la care se referă d-l S.; *din aceste citate* a tras d-sa concluzia că d-l C. Brătescu identifică ţara lui Asan cu Dobrogea. Va vedea d-l S. că nu numai la paginile 18, 30—31 (citate de d-sa) n'a afirmat d-l Brătescu acest lucru, dar nici în celelalte pagini. Vom mai reproduce câteva pasagii, ca să fie bine încredinţat d-l S. că s'a înşelat, redând inexact părerea d-lui C. Brătescu: *a) „Vlahii aceştia locuesc ca popor independent la nord de munţii Balcani şi mai ales în spre Marea Neagră. Ei au în mâinile lor strâmtorile munţilor Balcani, iar partea răsăriteană a ţării dintre aceşii munţi şi Dunăre, se numeşte Vlahia, după cum rezultă din acest pasaj"* (urmează un pasaj din Ville-Hardouin) (p. 19—20). *b)* Alt pasagiu: *„De aci se vede clar că Balcanii răsăriteni erau locuiţi de Vlahi; că ei apărau clisurile munţilor de atacurile ce veniau dinspre miazăzi; că lanţul munţilor Balcani, dela oraşul Elena spre Mare se numiau »munţii Vlahiei« — »la montagne de Blaquie« — şi că, prin urmare, ţara dela aceşti munţi se numia Vlahia,* după cum rezultă şi din pasagiile anterioare, privitoare la transportul capţivilor" (p. 20). *c)* În altă parte spune: *„Petru, Român de neam, stăpânia ţinutul dintre Balcani şi Dunăre; că acest ţinut mai spre apus se numia Bulgaria, dar mai spre răsărit, către Marea Neagră, era un teritoriu deosebit"* (p. 22). *d)* „O parte din aceşti Vlahi veniau şi din nordul Dunării ca aliaţi ai fraţilor lor Asanizi; însă *grosul îl formau Românii din Dobrogea, răsăritul Bulgariei şi dela clisurile Balcanilor, căci dacă n'ar fi locuit aci o massă compactă de Români, nu s'ar fi numit »Valahia lui Asan«, sau mai simplu »Valahia«* (p. 23). *e)* „Deasemenea trebuie să stabilim că *semnalul răscoalei împotriva Bizantinilor* n'a pornit din Rodope ca să se întindă şi în nordul Balcanilor, ci *a pornit din părţile româneşti ale Bulgariei răsăritene,* ca să se întindă mai târziu şi la Românii din Struniţa şi Rodope" (p. 26). În sfârşit un ultim pasagiu: *„La început stăpânirea Asanizilor s'a limitat numai*

www.ziuaconstanta.ro

asupra acestei Zagore și asupra podișului răsăritean, ce se lasă până în Dunăre. Cetățile maritime precum: Constanța, Varna și celelalte mai meridionale erau în stăpânirea Bizantinilor" (după Choniates) (p. 27).

Din citatele înșirate mai sus, precum și din cele la care s'a referit exclusiv d-l S., *nu rezultă că țara lui Asan este identică cu Dobrogea, ci că Dobrogea făcea parte integrantă, deși nu chiar dela început, din Vlahia lui Asan.* Să sperăm că d-l S. va observa confuzia pe care a făcut-o.

D. A. N.

* * *

D-l Dr. **Carlo Tagliavini**, profesor de filologie romanică la Universitatea din Budapesta și membru corespondent al Academiei Române, publică în „Studi Rumeni" IV (1929—30) următoarea recensie asupra volumului nostru: *„Dobrogea, cincizeci de ani de viață românească"* (Anul IX, vol. I al Analelor Dobrogei):

„La 1928 s'au înplinit 50 ani din ziua când biata Dobroge, provincia de dincolo de Dunăre la care nimeni din România nu aspira, fu cedată noului Regat român de Țarul Rusiei, care înpreună cu Românii a cucerit-o dela Turc, în schimbul Basarabiei meridionale. De atunci și până azi desvoltarea Dobrogei a fost considerabilă; această provincie, care fu cea dintâi romanizată și în care Ovidius și-a trăit anii de exil, are norocul de a poseda o coastă minunată (Coasta de argint) și gurile Dunărei; din anul 1913, în urma războiului balcanic, s'a extins spre sud, adăogindu-și așa numitul Cadrilater (sau Dobrogea nouă).

Impunătorul volum, despre care voim a vorbi, formează anul IX din revista *Analele Dobrogei*[1]), despre care nu putem refera regulat lectorilor noștri, de oarece n'o primim regulat. Tipărită până la perfecțiune și bogat ilustrată cu peste 200 desenuri și fotografii, volumul de față formează o adevărată monografie asupra Dobrogei, privită sub toate aspectele. Bogăția conținutului și spațiul îngust de care dispunem ne împiedică de a vorbi pe larg despre toate articolele cuprinse în el, și deaceea ne vom limita la o alegere a tiflurilor, oprindu-ne la cele care ni se par mai interesante, sau care se înrudesc mai mult cu disciplina noastră și care formează obiectul acestei reviste.

Volumul se'mparte în 5 părți. Prima e geografică și conține patru articole:

---

[1]) Autorul trece greșit „Arhivele Dobrogei".

www.ziuaconstanta.ro

C. Brătescu: Pământul Dobrogei, p. 3—65, o monografie bogată, cu ilustrațiuni și o amplă bibliografie.

C. Brătescu: Clima Dobrogei, p. 67—79, cu numeroase statistici.

C. Brătescu: Fitogeografia și solurile Dobrogei, p. 81—105, cu menționarea plantelor speciale ale Dobrogei. Filologul poate obiecta aci că nu se citează și numele dialectale.

I. Borcea: Fauna Mării Negre pe litoralul Dobrogei, p. 107—113, descrie pe scurt tipurile cele mai caracteristice ale faunei M. Negre, vecină cu țărmul Dobrogei, faună care, precum se știe, are o importanță specială prin condițiile particulare ale M. Negre (salinitate redusă, lipsă de curenți, amestec foarte puternic cu apă dulce etc).

A doua parte cuprinde articole de „arheologie, etnografie, drept".

Radu Vulpe: Activitatea arheologică în Dobrogea în cei 50 de ani de stăpânire românească, p. 117—144, ilustrează săpăturile arheologice foarte importante ale Dobrogei și le împarte în două perioade: perioada Tocilescu și perioada Pârvan. Importanța arheologică a Dobrogei e cunoscută tuturor; aci se găsește celebrul Trofeu de la Adam Clissi, cetatea Durostorum, Histria, Callatis, Ulmetum etc.

C. Moisil: Introducere în numismatica Dobrogei, p. 145—175, tratează în special despre monedele grecești din cetățile maritime ale anticei Scythia Minor.

A. P. Arbore: Infățișarea etnografică a Dobrogei în antichitate după lucrările lui Vasile Pârvan, p. 177—190, face cunoscut marelui public rezultatele studiilor regretatului Pârvan asupra popoarelor antice care locuiau Dobrogea până în epoca romanizării.

S. Mehedinți, Dacia pontică și Dacia Carpatică, p. 191—200, observări antropogeografice prin care cunoscutul geograf român crede că poate trage concluzia că Dobrogea e o simplă continuare a Daciei carpatice, cu o evidentă unitate în tot cursul istoriei antice.

Un interes special pentru noi are capitolul, foarte amplu, pe care neobositul profesor *C. Brătescu* dela universitatea din Cernăuți, directorul Analelor Dobrogei, îl dedică populației Dobrogei: Populația Dobrogei, p. 201—257. Nu e vorba aci numai de un articol etnografic, ci de o adevărată istorie a Dobrogei în evul mediu și în zilele noastre. Autorul e convins de continuitate (p. 202) și e sigur că dacă într'o regiune se găsesc documentări vechi de prezența Românilor, aceasta e Dobrogea, de și criteriile toponomastice invocate de Brătescu (p. 211) nu admit asemenea deducție (s. ex. *Oltina* nu poate deriva direct din *Altina*). Interesantă e recolta de isvoare bizan-

www.ziuaconstanta.ro

fine, de şi cu toate cunoscute. Juste sunt observaţiunile asupra toponimiei, în majoritate turcească, din Dobrogea (p. 225); din 3776 nume topice, 2338 (circa 62%) sunt de origine turcă. Studiul asupra elementului român în epoca turcească e bazat pe cele mai bune izvoare şi este extrem de interesant. Pentru populaţia bulgară se citează părerea lui Miletici, care consideră pe Bulgarii din Dobrogea imigraţi din Bulgaria meridională. In total, e un studiu foarte bun, plin de erudiţie şi de aparat bibliografic. Ne pare numai rău că autorul nu tratează pe larg şi celelalte minorităţi: Lipovenii, Găgăuţii etc.

N. Iorga: Românii şi Bulgarii în Dobrogea p. 259—261, bazându-se pe o ilustraţie spaniolă dela 1877, demonstrează ca false afirmaţiunile corespondentului unui jurnal francez de atunci, care scria că la Măcin (în faţa Brăilei) armata rusă a găsit „în majoritate Bulgari".

N. Iorga: O descriere necunoscută a Dobrogei, p. 262 (se referă la o carte a evreului Simon Burah).

Toma Ionescu: Asupra proprietăţii şi colonizărilor din Dobrogea, p. 263—278.

Ioan N. Roman: Proprietatea imobiliară rurală din Dobrogea, p. 279—294, articol interesant pentru jurişti. Autorul arată condiţia juridică a proprietăţii imobilare după legislaţia otomană, bulgară şi română.

A treia parte a volumului e închinată exclusiv istoriei.

N. Bănescu: Dobrogea bizantină. Ducatul de Paristrion, p. 297—303. Invăţatul bizantinist dela Universitatea din Cluj, care şi altă dată s'a ocupat cu „Dominaţiunea bizantină în regiunile Dunărei de jos" (Bull. de la Sect. Ist. de l'Acad. Rom. XIII, 1927), reia chestiunea Dobrogei în epoca stăpânirii bizantine.

C. Moisil: Dobrotici şi Mircea cel Bătrân, p. 305—314, descrie epoca, ca să zicem aşa, eroică a istoriei Dobrogei: stăpânirea rebelului Dobrotici (un moment amic şi favorit al Basileus-ului bizantin, altă dată duşman), al cărui nume trebuia apoi să rămână ţării (Dobrotici-illi, turceşte = „ţara lui Dobrotici", după cum Bogdan-illi = „ţara lui Bogdan", adecă Moldova). Epoca lui Dobrotici e bogată în relaţii cu Italia, cu Genovezii şi Veneţienii, şi în lupte cu Amedeus de Savoia, care vine să libereze pe împăratul Ioan V. Figura lui Dobrotici a fost studiată magistral de *Iorga* în opera sa:

www.ziuaconstanta.ro

Veneţia în Marea Neagră I. Dobrotici (Analele Acad. Rom. XXXVI, Ist. 1914).

Trecând mai departe, găsim un articol de *G. D. Petrescu:* Războiul pentru independenţă şi anexarea Dobrogei, p. 315—347, în care se narează în chip destul de vioi fazele războiului dela 1877, trădarea rusească şi consecinţele care urmară pentru România (pierderea Basarabiei cu câştigarea Dobrogei).

Ion Conea: Luptele din Dobrogea în războiul pentru unitatea neamului, p. 349—360, vorbeşte despre luptele ce au avut loc în Dobrogea în ultimul conflict mondial şi pune în evidenţă erorile grosolane, care au costat atâta sânge, ale unor capi ai armatei române.

A. Negulescu, căpitan de marină, tratează despre „Dobrogea şi marina" (p. 363—373), punând în evidenţă desvoltarea şi meritele marinei militare române.

A patra parte e consacrată industriei şi comerţului şi de aceea ne vom mulţumi a indica numai titlurile studiilor:

G. Macovei: Studiile geologice în Dobrogea după anexare, p. 377—384.

Gh. D. Cochino: Mine şi cariere din Dobrogea, p. 385—390.

M. Dracea: Pădurile Dobrogei, p. 391—414.

Al. Daia: Pescăriile dobrogene, p. 415—424.

I. G. Vidraşcu: Lucrări tehnice pentru valorificarea pescăriilor Dobrogene, p. 425—430.

G. C. Măinescu: Evoluţia căilor ferate în Dobrogea dela 1877 până în zilele noastre din punct de vedere constructiv, p. 431—455 (articol foarte interesant, în special în paginile unde tratează despre grandiosul pod dela Cernavoda, cel mai important pod din Europa; condiţiile de comunicaţie ale Dobrogei la 1877 erau dezastroase, pe când azi sunt bune).

Direcţia Serviciilor Portului Constanţa publică articolul: Evoluţia portului Constanţa, p. 455—483.

C. Filipescu: Dobrogea agricolă, p. 485—526.

Ludomir Sawicki, profesor de geografie la Universitatea din Cracovia, publică un interesant articol în l. germană: Die Dobrudscha als Ausfallstor Polens in die Levante, p. 527—563, care trece de limitele geografiei economice pure.

Hârjescu: Societăţile pe acţiuni în Dobrogea, p. 565—568.

www.ziuaconstanta.ro

O. Văleanu: Instituţiile de credit în Dobrogea, p. 569—579.

In fine, un *Anonim* scrie: Progresele realizate în Dobrogea în timp de 50. ani în industrie şi comerţ, p. 577—582.

A cincea şi ultima parte tratează despre organizarea tehnică şi ştiinţifică, precum şi alte chestiuni complimentare.

G. Ilioniu: Cultele din Dobrogea, p. 585—640, tratează pe larg despre cultele practicate de neamurile din Dobrogea, dar mai ales despre starea şi evoluţia bisericii ortodoxe.

I. Georgescu: Invăţământul public în Dobrogea, p. 641—698, vorbeşte pe larg despre şcoala din trecut şi cea prezentă. In special interesantă e descrierea şcoalei dinainte de anexare, pentru a arăta în ce stare miseră se afla instrucţiunea. Unele exemple sunt edificante. D-l Georgescu I. citează pe un anume călugăr Ghedeon, care pe-depsia pe elevii ce nu ştiau lecţia atârnându-i de păr de un soiu de instrument de tortură (p. 642). Şi aceasta se petrecea la Câşle, jud. Tulcea, în plin secol. al XIX.

D. Stoicescu: Justiţia românească în Dobrogea, p. 699—718.

N. Negulescu: Administraţia în Dobrogea Veche, p. 719—734. In special e interesantă partea care se referă la administraţia otomană.

Em. Bucuţa: Cincizeci de ani de presă dobrogeană, p. 735—741, scurt şi cuprinzător articol, cu referire şi la tipăriturile minoritare. Păcat că d-l Bucuţa n'a adăogat şi o bibliografie a publicaţiilor pe-riodice ale Dobrogei, cu indicarea tuturor jurnalelor de care a avut cunoştinţă.

H. Sarafidi: Medicina în Dobrogea, p. 743—749, articol în care se citează pe lângă primi medici veniţi în Dobrogea şi doi ita-lieni, Dr. Lorenzoni, ce era exilat din Roma la 1865 şi Dr. Barbieri, un maltez.

P. Ciupercescu: Farmacia în Dobrogea, p. 751—756.

V. Grigorescu-Elvir: Studiu statistic asupra farmaciilor din Dobrogea, p. 757—761.

D. Frangopol: Activitatea laboratorului de chimie al Dobrogei în decursul celor 15 ani dela înfiinţarea sa, p. 763—770.

N. Daşcovici: Dunărea internaţională şi ţinutul românesc al Gurilor, p. 771—777.

Un interes mai mare are pentru noi un scurt articol de *Pe-ricle Papahagi:* Dunărea, studiu filologic, p. 779—785. Pe lângă

www.ziuaconstanta.ro

nenumăratele încercări de a explica numele Dunărei şi origina formei române *Dunăre*, d-l Papahagi, pornind dela ideia preconcepută a continuităţii (p. 779), explică *Dunărea* din *Duna cea rea*, ipoteză absurdă, pe care o exclude mii de motive, între altele şi accentul: Dúnăre şi nu Dunăreà. Sub acest nume, cfr. *Foerster:* Der Name der Donau Zsf. Ph. I, 1, segg; *Gamillscheg*, Zsf. Ph. III, 149 sgg; *Oštir:* Archiv za orbonasku star. jez. i etn. II, 348 sgg.

E. Riegler-Dinu: Folclor muzical dobrogean vechiu, p. 787—793, scurte caracterizări ale cântecului popular, în special român.

In general acest volum produce o foarte bună impresie şi formează o monografie aproape completă despre prea puţin cunoscuta dar prea frumoasa şi caracteristica Dobroge. Prezintă, de sigur, şi defectele ori cărei opere colective. Cutare chestiune e tratată de doi ori trei autori (s. ex. proclamaţia română după anexarea Dobrogei în 1878 e repetată la pag. 435 şi 608 de doi autori diverşi). Cutare altă chestiune e tratată cu lacune sau fugitiv. Ar fi fost de dorit să avem un studiu mai amplu asupra războiului balcanic din 1913 care a dus la anexarea Dobrogei meridionale sau nouă (Cadrilaterul). Filologul ar fi dorit apoi şi un studiu asupra dialectelor vorbite în Dobrogea, care până în prezent sunt cunoscute doar din scurtele note ale lui *Weigand* (Ib. I. R. S. IX). Dar nu se poate realiza totul dintr'o dată şi, aşa cum este, opera de faţă e demnă de cea mai mare laudă.

C. Tagliavini

* * *

D-l **S. Schilder** publică în *„Mitteilungen der geographischen Gesellschaft in Wien"* vol. 72, Nr. 7—12, următoarea recensie cu privire la acelaş volum festiv al Analelor Dobrogei, sub titlul:

Dobrogea. 1878—1928. Cincizeci de ani de vieaţă românească. Publicaţie tipărită cu prilejul semicentenarului reanexării Dobrogei. Bucureşti, Cultura naţională, 1928. XII şi 794 pagini.

„Această impunătoare operă de erudiţie şi cugetare, scoasă cu prilejul serbărilor semicentenarului unirii Dobrogei vechi cu România, (căci despre Dobrogea-nouă, Cadrilaterul, care este locuit aproape numai de Bulgari [1]) şi a revenit României la 1913 într'un chip nu

[1]) Pentru a pune la punct această afirmare, menţionăm aci că la 1878 nu numai Dobrogea-nouă, dar şi mari părţi din Bulgaria răsăriteană erau, de fapt, o

www.ziuaconstanta.ro

tocmai frumos [1]), se vorbeşte cu o rezervă simţită [2]), este expresia *patriotismului românesc*. Căci de sigur numai acesta a înlesnit câştigarea unui număr aşa de mare de specialişti, distinşi în specialitatea lor din cele mai felurite domenii şi ramuri de ştiinţă, ca colaboratori pentru nişte studii adesea foarte voluminoase şi foarte bogate în conţinut. Un singur colaborator strein apare, anume regretatul şi prea de timpuriu dispărutul geograf polon *Ludomir Sawicki*, cu o contribuţie în limba germană, bogată în învăţăminte şi cugetări: „Die Dobrudscha als Ausfallstor Polens in die Levante", bazată pe un fundament larg, istoric şi geopolitic, în care vorbeşte despre o legătură prin canale între Vistula-San-Nistru-Prut-Dunăre, despre Constanţa, ca port de transit pentru Polonia (alături de Galaţi) şi, în legătură cu aceasta, despre viitoarele posibilităţi ale Constantinopolei.

Partea principală o formează, de sigur, numeroasele contribuţii

---

ţară *turcească* din punct de vedere etnografic, iar Bulgarii formau o foarte slabă minoritate, care după aceea, între 1878—1913, a sporit prin colonizări brutale şi siluiri ale băştinaşilor Turci, care, acelea ar trebui să provoace protestele umanitariste ale cărturarilor generoşi. La 1913 încă, după 35 ani de stăpânire şi colonizare bulgărească, Bulgarii din Dobrogea Nouă erau încă o minoritate, majoritatea având-o Musulmanii cu 53.1% ! Dacă mai adăogăm la acest procent al Musulmanilor procentul celorlalte naţionalităţi, vedem că Dobrogea-nouă nu era „fast durchweg aus von Bulgaren bewohnt" ! Iar în publicaţia noastră, la cap. despre Bulgari, autorii şi-au întemeiat concluziile pe cele mai eloquente izvoare statistice şi istorico filologice, utilizând statistica *bulgărească* din urmă şi studiile unor învăţaţi bulgari ca *Miletici* s. ex. Prin urmare nu se poate pune la îndoială obiectivitatea noastră. Obecţiuni de această natură însă şi sub această formă aparţin cugetării politic-militante şi sunt streine de cea obiectiv — ştiinţifică. N. R.

[1]) In orice caz, a revenit României într'un chip incomparabil mai frumos de cât anexarea Basarabiei la Rusia şi a Bucovinei la Austria, provincii româneşti, a căror răpire din trupul patriei-mame a fost mai mult de cât o crimă. Iar tratamentul de care s'au bucurat băştinaşii Moldoveni în aceste două provincii, al căror caracter românesc s'a căutat a se şterge prin colonizări forţate de elemente allogene şi prin *deportări* de element moldovenesc (cum au făcut Ruşii s. ex.), în nici un caz nu se poate compara cu colonizarea civilizată a Dobrogei-noi, aşa cum se înfăptueşte în timpul din urmă, cu elemente româneşti silnicite în ţările balcanice de şi sunt autohtone şi care trebuesc primite la sânul patriei, aşa cum fac de altfel toate neamurile care-şi adună fii risipiţi în alte ţări şi trataţi vitreg până la siluirea conştiinţei naţionale. De sigur că recensentul n'a cunoscut aceste stări de fapte, sau i-au scăpat din vedere; altcum d-sa, cu recunoscuta obiectivitate ştiinţifică germană, şi-ar fi modificat convingerile sale. N. R.

[2]) Ni se pare că aci recensentul ne-a înţeles greşit. Din potrivă, noi am accenuat drepturile României asupra Dobrogei-Noi, bazaţi pe numeroase izvoare, ce se găsesc citate în paginile articolelor noastre. N. R.

www.ziuaconstanta.ro

ale autorilor români, în limba română, care contribuţii, asemenea cu cele ale lui Sawicki, sunt ilustrate cu o bogăţie de hărţi, planuri, statistici şi fotografii. *Geografia istorică* e reprezentată printr'o serie de articole, care încep cu rezultatele cercetărilor preistorice şi, continuând cu antichitatea helenică şi romană, ne conduc spre încurcatele stări de lucruri ale evului mediu din estul Europei, lămurind influenţele bizantine; tratează apoi epoca nouă sub stăpânirea turcească şi românească până la războiul mondial şi dincoace de el; ba chiar şi monedelor antice li se consacră o expunere amănunţită. *Geografia economică şi culturală* a Dobrogei e tratată amănunţit şi anume, între altele, după următoarele puncte de vedere: proprietatea rurală şi colonizările, navigaţia pe Dunăre şi Mare, administraţia internaţională a Dunărei (gurile Dunărei), portul Constanţa, căile ferate, minele şi carierele, împreună cu o descriere geologică a ţării, silvicultura, pescăriile şi activitatea ştiinţifică şi tehnică în legătură cu ele, apoi studii despre fauna litoralului M. Negre, despre agricultură împreună cu informaţiuni botanice, despre progresele realizate în Dobrogea între 1878—1928 în comerţ şi industrie, despre societăţile pe acţiuni şi bancare (pur comerciale şi sociale). Se vorbeşte apoi despre instrucţiunea publică de toate treptele, despre cultul religios, cu relevarea în deosebi a bisericii greco-ortodoxe şi, alături, a cultului mohamedan: despre justiţia şi administraţia în Dobrogea, despre publicistică, higienă şi farmacii, ca şi despre activitatea laboratoarelor chimice şi despre folclorul muzical din Dobrogea veche [1]).

O serie de studii privesc *geografia fizică* şi *antropogeografia* (etnografia).

Aşa, pomenim în special cele trei mari studii introductive ale profesorului *C. Brătescu* asupra morfologiei şi geologiei ca şi asupra climei şi fitogeografiei şi populaţiei Dobrogei. Cunoscutul bărbat politic *N. Iorga* tratează scurt dificilele relaţii între Români şi Bulgari în Dobrogea, inclusiv războiul mondial [2]).

Opera de faţă stă cu mult peste acele publicaţii oficiale, care au fost consacrate Dobrogei la 1903/04, cu prilejul jubileului de 25 de ani al unirii ei cu România. De sigur, de atunci s'au adunat mai

---

[1]) Adăogăm: „şi nouă" (s. ex. folclor muzical macedo-român). N. R.

[2]) Articolul despre războiul mondial, de fapt, e semnat de *I. Conea*, care ne-a dat un rezumat după opera d-lui *C. Kiritzescu*. N. R.

www.ziuaconstanta.ro

multe de împărtăşit, abstracţie făcând de anexarea Cadrilaterului şi de grozavele tulburări ale războiului mondial. Un număr aşa de mare de statistici destul de veridice, hărţi, planuri de porturi, fotografii, date istorice, economice, culturale etc. nu se poate găsi uşor la un loc pentru un alt ţinut est-european de mărimea Dobrogei şi mai ales a vechii Dobroge.

* * *

În revista *„Geographisches Jahrbuch"* XLIII, 1928, Herausgeg. v. *H. Wagner*. Gotha. Iustus Perthes, 1929, d-l **Heinrich Wachner** din Braşov publică sub titlul *„Rumänien (1909—28)"* (pag. 193—235) bibliografia geografică privitoare la ţara noastră între anii menţionaţi. Este o operă de furnică harnică aceasta şi de cel mai mare folos pentru cei ce au nevoie a se călăuzi în relativ bogata bibliografie ce s'a produs dela 1909 încoace. Pentru aceasta autorul merită toată lauda specialiştilor şi recunoştinţa cercetătorilor ţării noastre.

În cap. referitor la *Dobrogea*, D-l *H. Wachner* scrie următoarele (p. 232—235):

„Dobrogea este un teren în deosebi de predilecţie pentru cercetări geografice. Aceasta mai ales graţie Prof. C. Brătescu, care la 1920 a întemeiat *Analele Dobrogei* ca organ pentru studiul provinciei.

Energiei şi plăcerii sale pentru activitate i-a reuşit a învinge numeroasele piedici cu care au de luptat la noi asemenea întreprinderi şi a-şi asigura o pleiadă de colaboratori însufleţiţi. Pe lângă studii ştiinţifice de geografie, numita revistă mai cuprinde şi contribuţii literare, care însă oglindesc credincios viaţa multilaterală a acestei regiuni. Un punct culminant e marcat de cele două impunătoarea volume ale anului 1928, scoase cu prilejul jubileului de 50 ani dela reanexarea Dobrogei la România. Ele cuprind numeroase studii de sinteză geografică.

Scrieri cu tendinţă politică sunt: cartea lui *N. P. Comnène* (La Dobroudja. Lausanne u. Paris, 1918, 208 pag.) şi articolele lui *N. Iorga* (Drepturi naţionale şi politice ale Românilor în Dobrogea. An. Dobr. IV, 1923, 1—48) şi *S. Mehedinţi* (Observări asupra Dobrogei. Bulet. Soc. Geogr. Rom. XXXVIII, 1919, 187—97) pentru motivarea pretenţiilor române; O carte de *A. Ichirkov* şi numeroşi alţi învăţaţi reprezintă punctul de vedere bulgăresc. (La Dobroudja, Sofia 1918, 348 pag.).

www.ziuaconstanta.ro

O privire asupra geologiei o dă *I. Simionescu* (Aperçu géol. sur la Dobrogea. Assoc. p. l'avanc. de la Géol. des. Carpates, II reunion en Roumanie, Guide Exc. Bukarest 1927, 353—78) şi *C. Brătescu* (Pământul Dobrogei. An. Dobr. IX, 1928, 1). Structura muntoasă a Dobrogei de Nord o arată *G. Murgoci* (Études géol. dans la Dobrogea de Nord. An. Inst. Geol. VI, 443—568). Studii geologice de amănunt ne dau *I. Simionescu* (Note sur le Neocrétacée des envirrons de Başchioi. Eod. loco III, 1909, 271—73. Sur le système jurass. de Hârşova-Baasgic. Eod. loco, 33—35); *Radu Pascu* (Răspândirea şisturilor verzi a juras. şi a neocretac. în Dobrogea. Eod. loco 395—99. Über das Vorkommen des Pliocän (dacische Stufe) in der Dobrogea. Eod. loco, 401. Vorläufiger Bericht über den Tekirghiolsee. Eod. loco, IV, 1910, 77—82); *G. Macovei* (Relaţiune sumară asupra hidrolog. Dobrogei de Sud. D. S. Inst. Geol. VI, 1914/15, 50—56; Câteva observ. asupra hidrol. subterane a Dobrogei. Eod. loco, III, 1911/12, 53—62). Observări morfologice din Dobrogea de Nord ne dă *E. de Martonne* (La Dobrogea septentr. L. Inst. G. Cluj, I, 1922, 204—11). Cu formele suprafeţii aceluiaş ţinut se ocupă o lucrare mai veche a lui *G. Murgoci* (Etudes de géographie phys. dans la Dobrogea N. Bul. Soc. Geogr. Rom. XXXIII, 1912, 192—200). *V. Mihăilescu* tratează morfologia limanului Techirghiol (Regiunea Techirghiolului. An. Dobr. IX, 1928, 2, 100—18). *C. Brătescu* studiază lacul Mangalia (Bul. Soc. Geogr. Rom. XXXVI, 1915, 110—30). Observări morfologice în regiunea stepei a făcut *M. Gh. Dinculescu* (Observări din Dobrogea. Eod. loco XXXIV, 1913, 180—91); valea Carasu o descrie *M. Ionescu-Dobrogeanu* (Valea Carasu. Eod. loco, XXXVII, 1916/18, 116—32).

O monografie asupra climei Dobrogei ne-o dă *E. Otetelişanu şi A. Dissescu* (Climat de la Dobroudja et du Littoral de la Mer Noire. Mem. Met. I, 1928, No. 3. Fitogeografia e redată rezumativ de *C. Brătescu* (Fitogeografia şi solurile Dobrogei. An. Dobr. IX, 1928, 1). Amănunte se pot găsi în *I. Prodan*: „Flora critică a Dobrogei (An. Dobr. IV, 1923, No. 2—3).

Valoroase contribuţii Zoogeografice publică *I. Lepşi* (Beiträge zur Reptilienfauna der südöstl. Dobrudscha. Vh. M. Siebenb. Ver. Nat. LXXVII Hermannstadt (Sibiu) 1927, 27—50); *I. Borcea* (Fauna Mării Negre pe litoralul Dobrogei. An. Dobr. IX, 1, 1928, 107—116) şi *A. Müller* (Bericht über eine Sammelreise in die Dobrudscha und

www.ziuaconstanta.ro

auf die Schlangeninsel, 1926/27, 11—40; Zur Kenntnis der Fauna der Schlangeninsel. LXXVIII, 1928, 133—40; În ce revistă?). Despre numeroasele monumente antice ale Dobrogei ne informează lucrările sintetice ale lui *J. Weiss* (Die Dobrudscha im Altertum. Zur Kunde der Balkanhalbinsel. H. 12. Sarajewo 1911), *V. Pârvan* (Dacia scythică. An. Dobr. IV, 1923, Nr. 2, 129—34) şi *R. Netzhammer* (Die christlichen Altertümer der Dobrudscha. Buc. 1918, 220 pag.). Cercetările arheologice sub stăpânirea românească le valorifică *R. Vulpe* (Activitatea arheologică în Dobrogea în cei 50 de ani de stăpânire românească. An. Dobr. IX, 1, 1928, 117—44).

Trofeul roman (Tropaeum Traiani) de la Adamklisi şi săpăturile pe locul diferitelor întărituri romane sunt descrise de *V. Pârvan* (Cetatea Tropaeum. B. Com. Monum. Istor. 1911, Fasc. 13 şi 16; Descoperiri nouă în Scythia minor. Ac. Rom. Mem. Secţ. Istor. 1912). *C. Brătescu* dă o icoană a Dobrogei din vremea exilului lui Ovidius (Dobrogea la Ovidius. Anal. Geogr. şi Antropog. II, 1910/11). *Ionescu Dobrogeanu* zugrăveşte după izvoare bizantine populaţia Dobrogei în sec. XI şi XII (Un veac şi jumătate din viaţa Dobrogei medievale. Bul. Soc. Geogr. Rom. XXXVI, 1915, 569—99). Din sec. XIII datează jurnalul de călătorie, publicat de *C. Brătescu*, al călugărului W. de Rubruqius (Itinerariul fratelui Wilhelm de Rubruqius An. Dobr. II, 1921, Nr. 4, 507—35) şi din sec. XIV notiţele publicate de *acelaş* din arabul Ibn Batutah (Ibn Batutah, un călător arab prin Dobrogea. An. Dobr. IV, 1923, No. 2, 138—56).

Scrisorile de călătorie privitoare la Dobrogea ale lui *H. v. Moltke* sunt publicate de *M. Atanasiu* (Scrisori din anii 1835—39. Bul. Soc. Geogr. Rom. XXXV, 1914. Informaţiile lui H. v. Vincke asupra văii Carasu sunt traduse de *C. Brătescu* în româneşte (H. v. Vincke: Valea Cara-Su. An. Dobr. III, 1922, No. 2, 303—08); de asemenea *F. Mihăilescu* traduce lucrarea agronomului Ion Ionescu dela Brad asupra unei călătorii de studii în anul 1850, şi al cărui original tipărit în franţuzeşte la Constantinopol a ajuns foarte rar. (I. Ionescu dela Brad: Excurs. agricolă în Dobrogea, 1850. An. Dobr. Nr. 1, 97—181).

E. Pittard referă asupra unor studii antropologice ale sale de mai mulţi ani (Les populations de la Dobrogea. Bul. Soc. Rom. Şt. Bucureşti XXIV, 1915; XXII, 1913). O expunere sintetică asupra locuitorilor Dobrogei ne dă *C. Brătescu* (Locuitorii Dobrogei. An. Dobr. IX, 1928, 1). Partea oierilor ardeleni la colonizarea Dobrogei o arată *V. Morfei* (Infiltrări româneşti dintr'o parte în alta a Dunărei, peste balta Ialomiţei. Bul. Soc. Geogr. Rom. XLVI, 1927, 127—38). O carte model, amănunţită, despre coloniile germane o datorim lui

www.ziuaconstanta.ro

P. Traeger (Die Deutschen in der Dobrudscha. Stuttgart 1922, 222 pag.). Valoroase observări etnografice asupra tătarilor ne împărtăşeşte *I. Dumitrescu* (Insemnări despre Tătarii din Pervelia. An. Dobr. I, 1920; II, 1921). Poporul de hoţi al Cerchejilor, dispărut din Dobrogea după anexarea la România e descris de *B. Cotov* (Cerchezii An. Dobr. II, 1921, Nr. 3, 394—416). Despre Dobrogea de sud cedată României de Bulgaria după războiul balcanic din 1913 ne dau informaţii *G. A. Dabija* (Cadrilaterul bulgar. Bucureşti 1913, 204 pag.) şi *G. Murgoci* (Ţara Nouă, Dobrogea sudică şi Deliormanul, Bucur. 1913); coasta de sud o descrie *G. Vâlsan* (Coasta de argint. Bul. Soc. Geogr. Rom. XLIV, 1925, 63—81) şi *J. Lepşi* (Studii asupra litoralului Şabla Ecrene, 138 pag. Ac. Rom. Mem. sect. Şt. Ser, 3, IV, 1927, mem. 6). Voluminoasa monografie a judeţului Constanţa de *N. Negulescu*, conţine mult material statistic despre fie ce comunitate. (Judeţul Constanţa în anii 1916 şi 1922—23. Constanţa 1924). Despre oraşul şi portul Constanţa ne informează *I. Adam* (Constanţa pitorească, Bucur. 288 pag.). *V. Cotovu* (Portul Constanţa. An. Dobr. IX, 1928, Nr. 2, 216—26), *Direcţia portului* (Evoluţia portului Constanţa. An. Dobr. IX, 1 455—84) şi *E. B. Lazarovici* (Construcţia şi exploatarea portului Constanţa. An. Dobr. I, 1920, p. 39—100). Descrieri geografice de oraşe ne dau despre Tulcea *G. Brătescu* (Tulcea. An. Dobr. IX, 1928, Nr. 2, p.21—41), despre Balcic *O. Tafrali* (Dionysopolis. An. Dobr. IX, 2, p. 6—18), despre Silistra *V. Mihăilescu* (Silistra. An. Dobr. II, 1921, Nr. 3, 419—33). Bogate în observări geografice valoroase sunt pentru cercurile mai largi descrierile de călătorie din Dobrogea ale lui *I. Simionescu* (Dobrogea, Bucur. 1928).

Asupra agriculturii ne informează *C. Filipescu* (Dobrogea agricolă. An. Dobr. IX, 1, 1928, 485—526). Despre proprietatea solului şi colonizare scriu *I. N. Roman* (Proprietatea imobiliară rurală din Dobrogea. An. Dobr. IX, 1, 1928 p. 279—96) şi *T. Ionescu* (Asupra proprietăţii şi colonizărilor din Dobrogea. Eod. loco, 263—78). Economia forestieră o tratează *M. Drăcea* (Pădurile Dobrogei. Eod. loco, 391—414). Despre pescuit se ocupă *I. G. Vidraşcu* (Lucrări tehnice pentru valorificarea pescăriilor dobrogene. Eod. loco 425—30) şi *A. Daia* (Pescăriile dobrogene. Eod. loco, 415—24). *O. Văleanu*, tratează despre Instituţiunile de credit din Dobrogea (Eod. loco, 569—76); *Hârjescu* despre Societăţile pe acţiuni în Dobrogea (Eod. loco 565); *G. C. Măinescu* despre Evoluţia căilor ferate în Dobrogea

www.ziuaconstanta.ro

(Eod. loco, 431—454); în fine *** trece în revistă progresele realizate în industrie şi comerţ sub stăpânirea română (Eod. loco, 577—84).

* * *

Dr. **Horia Sloboziano** *La Température de la Mer Noire et du lac Tekir-Ghiol au point de vue de la thalassothérapie;* Bucureşti, Lupta, 1928.

Este un mic studiu prezentat de autor celui de al cincilea congres internaţional de thalassotherapie dela Bucureşti-Constanţa, în Mai 1928 şi publicat într'o broşură mică, simpatică prin formatul ei. In cele 14 pagini, autorul arată, pe scurt:

a) Avantajele staţiunii balneare Movila-Tekir-Ghiol: „In această staţiune avem ocaziunea rară de a avea la dispoziţie deoparte apa sărată şi caldă a lacului, de cealaltă parte apa mai puţin mineralizată şi mai rece a mării".

b) Ocupându-se de temperatura Mării şi lacului în anii 1926—1927, ne arată, în diagrame, variaţiile de temperatură pentru fiecare din lunile de vară din aceşti doi ani: Iunie, Iulie, August. Rezultatul este următorul: 1. pentru mare, 66% zile cu temperatura sub 22°, iar pentru lac numai 22% zile; 2. pentru mare 38% zile cu temperatura peste 22°, iar pentru lac 78,8 % zile. Temperatura lacului se menţine totdeauna deasupra celei a Mării. Scăderile brusce de temperatură ale Mării n'ar influenţa pe aceea a lacului.

c) Studiul se încheie cu o serie de indicaţiuni şi contra indicaţiuni asupra efectelor băilor reci în mare şi lac: pentru care boale anume trebuesc folosite băile reci în mare şi lac şi pentru care nu.

Acest studiu este un ghid de folos atât pentru cei cari caută aici tămăduirea boalelor, cât şi pentru medici. Asemenea călăuze, dar cât mai complete, făcute pe bază de observaţii mai îndelungate şi pentru fiecare staţiune balneară sau climaterică, ar aduce servicii reale, în special medicinei.

D. A. N.

* * *

G. M. **Raşcu**: *Enisala, Descriere şi călăuză practică,* Chişinău 1929. Tip. „Cartea Românească". 10 lei.

O broşurică de 26 pag., cu o hartă a lacului Razim şi a împrejurimilor. Face parte dintr'o serie de broşuri *„Staţiuni balneare ignorate"*, purtând No. 2. Scrisă cu însufleţire pentru originalitatea peisagiului acestui colţ dobrogean, ea tinde să trezească în cititor în-

www.ziuaconstanta.ro

MUZEUL REGIONAL R.P.R.

demnul de a-l vizita. Păcat însă că autorul a lăsat să se strecoare un număr de greşeli, dintre care unele (cele etnografice spre ex.) regretabile. Aşa, la pag. 5, Hamangia se traduce cu „grădinarii", când de fapt e „băeşiţa", iar Ciamurlia cu „zidarii", când de fapt e „nămoloasa". La pag. 8 autorul scrie: „Catena calcaroasă a Babadagului, ce vine dela izvoarele Taiţei . . ." ceea ce e falş: nu e nici catenă şi nici nu vine dela izvoarele Taiţei. La pag. 10 se afirmă că „limanu Babadagului" are ape adânci şi amestecate cu un nămol curativ Nici I. Razim nu e adânc (maximum 3 m), necum înpotmolitul lac Babadag. La p. 11 se spune că Smeica însemnează, pe turceşte, şarpe. Poate pe ruseşte! Se mai spune că I. Razim se numia în antichitate *Preazimus*, dar nu ni se dă izvorul pentru această revelaţie. La pag. 14 se spune că satul *(pur românesc)* Enisala ar avea vre-o 200 Lipoveni, ceea ce e falş. Mai spune că portul locuitorilor e mai mult bulgăresc de cât românesc. Greşală! E portul dunărean influenţat de cel turcesc! La pag. 18 se explică numele Enisala că ar însemna „castelul *vechiu*"; dar *eni* însemnează pe turceşte: *nou!* La pag. 20 afirmă că peştera „*Poarta smeilor*" de lângă cetate, după *arheologi*, ar comunica cu peşterile de pe muntele Consul. Arheologii nu puteau răspândi asemenea credinţe *populare*, iar muntele Consul, cel de porfir, nu credem să aibă peşteri. La pag. 24 şi 25 se dau relaţii greşite asupra alcătuirii etnografice a satelor Caraibil (unde sunt Tătari, nu Turci) şi Dunavăţul (unde nu-s numai Ruşi, ci şi Români): apoi explicări filologice greşite asupra semnificării numelor Sabangia (care nu e „lacul adânc"), Caraibil (care nu e „malul negru"), Sarinasuf (care nu e „apa galbenă") Jurilovca (care nu e „aventurieri"), Caramanchioi (care nu e „satul oamenilor negri, adică arăbesc"), Dolojman (care nu e capul „groazei, plin de şerpi"), Iencina (care nu e „capul plăcut"). La pag. 25—26 se afirmă greşit că „ctitorul mănăstirii (Cilic) e arhimandritul Atanasie, mort la 1880 şi îngropat în biserica veche. Tot dânsul a zidit şi mănăstirea Cocoş din apropiere". La pag. 22 redactarea e aşa făcută, în cât s'ar părea că (sătenii) numesc „dâlbocuri" (= genuni) plăjile de nisip, ceea ce e absurd. O informaţie mai riguroasă n'ar strica, mai ales într'o broşură de popularizare, care răspândindu-se mult, răspândeşte în acelaş timp şi greşelile. In colo, iniţiativa merită toată lauda şi încurajarea.

Sal.

* * *

www.ziuaconstanta.ro

Milcovia — revistă regională de studii, Redactor: *N. Al. Rădulescu*; an. I, vol. 2; Focşani, Cartea Putnei, 1930.

Milcovia este una dintre revistele regionale tipărite în bune condiţiuni tehnice şi cu un cuprins bogat şi interesant.

1. *Al. P. Arbore*: Călători streini despre Focşani. Din diferite publicaţiuni sunt extrase informaţiile din însemnările călătorilor cu privire la Focşani. Seria călătorilor începe cu Bandinus (în vremea lui Vasile Lupu) şi sfârşeşte cu Samuel z. Friedbergu, la 1856. Între ele se găsesc unele lucruri interesante despre trecutul acestui oraş şi e bine că autorul s'a gândit să le adune pe cât mai multe la un loc.

2. *George Tatulescu*: O aşezare de moşneni. Este vorba de vechea regiune a Dumitreştilor din jud. R.-Sărat, care înainte forma o unitate, azi frântă sub diferite numiri.

3. *Ion M. Gane*: Primele tipărituri râmnicene. Prima tipografie în R.-Sărat pare a fi a lui Pecetescu, iar prima tipăritură *Cunoscinţe industriale* a Eufrosinei Hommoriceanu. Intr'un deceniu, 1875—1885, s'au tipărit 17 publicaţiuni (cărţi, reviste, ziare). Cum studiile publicistice nu sunt încă destul de desvoltate la noi, lucrarea d-lui Gane e o frumoasă contribuţie.

4. *Ion Diaconu*: Folklor din R.-Sărat. Asemănarea folklorului râmnican cu cel vrâncean e o mărturie a legăturilor strânse din totdeauna între aceste regiuni, pe care graniţa vremelnică nu le-a întrerupt. Impreună, erau în legături tot aşa de strânse cu Ardealul. Cele peste 40 de cântece care însoţesc studiul sunt un preţios material pentru studii folklorice.

5. *Aurel V. Sava*: Moşia Câmpurile. Deşi magistrat, autorul este pasionat în chip deosebit şi de studiile istorice. E destul de cunoscută colecţia de „Documente putnene" publicată de curând, un bogat isvor de informaţii. Folosind în majoritate documente din condica moşiei Câmpurile, precum şi din colecţia personală — publicate sau inedite — d-sa încearcă un studiu al acestei moşii, început în primul număr al revistei şi care se va continua în cele viitoare. Activitatea d-lui Sava este un frumos exemplu şi o îndrumare pentru publicaţiuni de acest soiu de o netăgăduită valoare în studiile istorice.

6. *N. Al. Rădulescu*: Cutremurele de pământ din Moldova de Sud. România este socotită ca ţară peneseismică; cu toate acestea, cutremurele au atins uneori gr. IX după scara Rossi-Forel. D-l R. alătură „concluziile *cercetărilor geologice* cu *rezultatul observaţiilor seismice*, determinând în felul acesta axele în jurul cărora se produc

www.ziuaconstanta.ro

cutremure în sudul Moldovei şi în estul Munteniei". Pentru aceasta prezintă bibliografia utilizată şi apoi descrie fiecare cutremur înregistrat între anii 1802—1916.

Materialul statistic duce la concluzia că Moldova de sud este o importantă regiune seismică; aici a fost centrul unui impresionant număr de cutremure — deşi nu catastrofale. Cartografiind cutremurele după numărul lor, se observă că numărul cel mai mare de cutremure a fost la Galaţi. „Se vede aici o puternică axă seismică între Nereju şi Galaţi, având spre depresiunea Vrancei un mic număr de cutremure, iar spre Galaţi un număr din ce în ce mai mare. E pomenită, în legătură cu aceasta, discuţiunea între Montessus de Ballore şi E. de Martonne. M. Ballore găseşte axa seismică între două puncte instabile: Bucureşti-Chişinău, iar cutremurele dela noi le pune în legătură cu „desechilibrul provocat de Marea Neagră când s'a prăbuşit, remarcând paralelismul între axa Bucureşti-Chişinău şi izobata de 100 m. a. Mării Negre. Cutremurele din Dobrogea s'ar datora centrului seismic dela Balcic, munţii Dobrogei fiind stabili, graţie marei lor vechimi". El nu foloseşte nici o hartă geologică şi nici o statistică completă (între 1471—1892). De Martonne aşează linia seismică între Focşani-Galaţi, în raport cu o linie fizică deslușită: la graniţa între „platoul terţiar moldovenesc" cu „câmpia diluvială" a Munteniei. D-l Rădulescu foloseşte altă metodă: cartografiază cutremurele după intensitatea lor. Rezultatul: cele mai multe cutremure au epicentrul în Focşani; apoi urmează Bârlad, Galaţi. Bârladul cu Avrameştii formează un centru seismic important, dar osebit de axa seismică centrală. „Pe partea sudică a axei numărul cutremurelor locale este mai redus (Brăila, R.-Sarăt).

Partea nordică a axei (depresiunea moldo-basarabeană) este mult mai sguduită şi bogată în cutremure locale". In privinţa cauzelor cutremurelor, „adevărata pricină a mişcărilor seismice ne-o arată tectonica regiunii". Cauza vulcanică este exlusă, iar aceea a prăbuşirilor nu atât de frequentă. Moldova e împărţită în: *platoul* Moldovei şi *despresiunea* moldo-basarabeană, separate prin falia Trotuşului (Tg.-Ocna-Bârlad-Prut).

Falia Trotuşului se desparte de câmpia Dunărei prin falia Focşani-Galaţi Insula Şerpilor. Falia Trotuşului are centrele seismice Bârlad Avrameşti.

A doua falie (Focşani-Galaţi-Ins. Şerpilor) este *„cel mai mare centru seismic al ţării"*. A treia falie (Şelăriile-Valea Râmnicului-

www.ziuaconstanta.ro

Dobrogea (Peceneaga Camena) cu cutremure de mică însemnătate. A patra este falia Buzăului.

Intensitatea cutremurului depinde şi de felul rocei. Focşanii şi Mărăşeşti suferă mai mult, fiindcă au un *subsol mobil.*

După de Martonne, depresiunile mari sunt lângă centrele de seismicitate: centrul din Oltenia cu depresiunea Tg.-Jiu şi centrul din Moldova cu depresiunea Vrancei, prima depresiune mai bântuită de cutremure decât a doua.

Concluzia: *„Cele patru falii transversale, care brăzdează Moldova de sud şi Muntenia de est, sunt axe seismice în jurul cărora se produc cutremure uneori destul de puternice. Dintre acestea, axa Nereju-Insula Şerpilor este de cea mai mare însemnătate, deorece aici s'au produs cutremurele cele mai violente. Iar ţinutul oraşului Focşani cu împrejurimile, formează regiunea epicentrală cea mai puternică din toate cele studiate mai sus".*

Studiul d-lui Rădulescu merită o deosebită atenţiune. Folosind suficiente date statistice şi apreciind just valoarea rezultatelor celorlalte procedee în cercetarea seismologică a acestei regiuni d-sa ajunge după un alt procedeu şi anume cartografierea cutremurelor după gradul lor de intensitate — la concluzia de mai sus, despre care credem că e un adevăr definitiv stabilit. **Iliescu M. D.**

* * *

Dr. **Const. C. Georgescu**: *Insulele de fag din Dobrogea* — extras din „Revista Pădurilor", No. 4, Aprilie 1928.

In Dobrogea sunt două insule de fag: una în N. şi alta în S.

1. Insula din N. Dobrogei se găseşte în Valea Fagilor, confluentă a Văii Luncaviţa care se deschide în Dunăre, spre N., la 15 km. W. de Isaccea. Fagul se găseşte pe versantul nordic al văii, în partea mijlocie şi inferioară. Valea are lungimea de ca 1 km., e îngustă şi adâncă (250 m.) şi, faţă de văile vecine, este cea mai umedă; pentru aceasta a şi rezistat aici fagul. Omul l-a cruţat, folosind alte specii mai tari: stejar, gorun. Suprafaţa pe care o ocupă e de aprox. $1^1/_2$—2 ha.; înălţimea arboretului e până la 15 m., a arborilor 25—30 m., cu un diametru de 0,40—0,60 m. Face parte din specia *Fagus silvatica.* Locuitorii din partea locului disting două varietăţi: fagul alb şi fagul roşu, care se deosebesc după coloritul scoarţei şi frunzei şi după forma mugurilor.

Fagul acesta poate fi din era terţiară, judecând după prezenţa podzolului. Au fost abundente precipitaţiuni, datorită cărora s'a instalat

www.ziuaconstanta.ro

aici o subzonă a fagului pe părțile mai înalte ale dealurilor. Schimbându-se condițiunile climaterice, speciile acestei subzone s'au refugiat în zona stejarului. Unele s'au risipit pe înălțimi, altele s'au grupat în insule de Fag, Salix caprea, Rhamnus frangula, etc.. Insula de fag este însoțită de o asociație de plante erbacee, caracteristică pădurilor de coline și chiar de munți, care s'a retras aici odată cu fagul. Cercetând și lista speciilor lemnoase din jur, se constată că aici predomină cele din jurul Carpaților, așa încât *se poate spune că pădurile de fag din N. Dunării au avut un caracter carpatic.*

2. Insula din S. se găsește la 20—25 km. S. de Bazargic, în apropiere de cătunul Tulugea. Fagul se află tot pe versantul nordic al Văii Batova, care se scurge spre E., în mare, la Ecrene. Valea este adâncă, cu versanții foarte înclinați și cu mulți pereți abrupți. Arboretul cuprinde o suprafață de 100—120 ha., amestecat cu stejar, carpen, jugastru, corn, cărpiniță, etc. Până acum a fost cruțat, ca și cel din N. Dobrogei. Se deosebește de acesta prin aceea că mulți arbori sunt proveniți din lăstari, sunt mai mărunți (până la 7 m). și desvoltă un mare-număr de tulpini, care prezintă spre bază un fel de genunchiu. O parte a masivului a fost exploatată; pentru rest s'a intervenit la Casa Pădurilor să fie cruțat. *Aspectul general al pădurii amintește pe cele din Sud, din Grecia. Arboretul de fag de aici are legături cu cel din pădurile din jurul Varnei și Munții Balcani.* Regenerarea prin pueți este foarte redusă; ea se face mai mult prin lăstari. **Iliescu M. Dan**

* * *

S. **Greavu-Dunăre**: *Bibliografia Dobrogiei* (425 a. Hr. — 1928 d. Hr.); 152 p. în 8°; An. Acad. R., Memor. S. Istor., S. III, Tom. IX, Mem. 4; București, Cultura Națională 1928.

Această lucrare cuprinde o bună parte din isvoarele și studiile asupra Dobrogei și este de un folos real pentru viitoare studii asupra acestei regiuni. Cercetătorii pot avea la îndemnână informațiunile bibliografice aproape complete, așa încât, din acest punt de vedere, munca le este ușurată în parte. Păcat însă că autorul a strecurat și oare care greșeli regretabile. Așa s. ex:

1. La pag. 21, No. 191, s'a trecut: *Vinde De* (în loc de *Von Vincke*). Das Karassu Thal zwrischen der Donau . . . Această lucrare a fost tradusă în românește de D-l C. Brătescu și publicată în Analele Dobrogei, an . . . . p. . . . așa încât este accesibilă unui mare număr de cercetători.

www.ziuaconstanta.ro

2. La pag. 25 No. 4, 5, 6, s'au trecut la *V. Bogrea* lucrăr care aparţin de fapt D-lui C. Brătescu:

a) „Nume vechi ale Dobrogei: Vlahia lui Asan, Vlahia Albă". Această lucrare mai este menţionată odată sub numele D-lui Brătescu, la pag. 53, No. 25.

b) „Două periple ale Mării Negre" (în colaborare cu D-l C. Lăzărescu);

c) „Monitorul Oficial al jud. Constanţa, cuprinzând nouile numiri de sate".

Am crezut necesară această lămurire, spre folosul acelora ce vor avea de utilizat aceste studii, înlăturând confuziile în ceeace priveşte bibliografia.

D. M. I.

* * *

Romulus Seişanu, Dobrogea; 179 p. în 8⁰; Bucureşti, Universul, 1928.

O carte apărută cu ocaziunea sărbătoririi semicentenarului realipirii Dobrogei (1878 | 1928). Este, în primul rând, o lucrare de popularizare, în care autorul prezintă Dobrogea în diferitele ei aspecte. Deşi diletant, d-sa, ca o furnică harnică a cules din dreapta şi din stânga un bogat material pe care a încercat să-l redea sub o formă cât mai sintetică şi să-l interpreteze în sensul adevărurilor stabilite deja de competenţa cercetătorilor consacraţi şi cu autoritate ai Dobrogei. Dealtfel, despre această regiune se poate spune că este singura în ţara noastră care s'a bucurat de atenţiunea unor cercetări cât mai complete şi din cât mai multe puncte de vedere, aşa încât lucrării d-lui Seişanu nu i-a fost greu să-i asigure un succes frumos şi să atragă autorului său laudele cuvenite şi simpatia Dobrogenilor de care se arată atât de strâns legat sufleteşte. Ca ziarist chiar, d-sa nu scapă niciodată prilejul de a sesiza orice tentativă de denaturare a adevărului asupra „problemelor dobrogene", de oriunde ar veni ele. E cunoscut cazul recent, publicat şi comentat de d-l S. în Universul, cu ocazia congresului dela Atena, unde profesorul bulgar Balacef, pe baza unui isvor lipsit de seriozitate, a încercat să stabilească un neadevăr: existenţa unui stat turcesc în Dobrogea, înaintea cunoscutei stăpâniri turceşti. În afară de folosul pe care-l aduce oricui simte un pic de interes pentru această regiune cu un trecut atât de caracteristic, cartea d-lui S. este un exemplu şi un imbold pentru lucrări în această direcţie. Cu toate că uneori sunt puse alături păreri

www.ziuaconstanta.ro

care se contrazic, sau păreri interpretate alături de înţelesul lor şi măcar că autorul nu recurge totdeauna la autorii cei mai competenţi, cartea rămâne aşa cum este: o carte plină de interes şi de folos. O constatare de făcut: la pag. 2, autorul reproduce o hartă a Daciei şi Moesiei în vremea lui Ptolemeu, hartă redusă prin fotografiere după harta reconstituită de d-l prof. C. Brătescu după Ptolemeu şi publicată în Analele Dobrogei, an. IV, 4, însoţind un studiu: „Dacia şi Moesia după Ptolemeus" (Sec. II d. Cr.). Că nu e menţionat autorul în harta reprodusă, faptul se datoreşte negreşit împrejurării că a fost nevoie, din lipsă de spaţiu, să se elimine marginea de jos a hărţii, unde era autorul semnat. Dealtfel, grabei care impunea d-lui S. să publice cartea până la o dată fixă, se datoresc unele scăpări din vedere, justificabile în asemenea condiţiuni.

D. A. N.

* * *

Iarna anului 1928—29 la Constanţa. — Am reprodus în unele din clişeele noaste (Fotoglob-Constanţa) câte-va aspecte mai caracteristice ale portului Constanţa şi ale Mării Negre în dreptul Dobrogei, în ziua de 10 Februarie 1929. A fost cea mai grea iarnă din câte-şi amintesc bătrânii în viaţa lor. După relatările presei din Constanţa (*„Dobrogea Jună"* din 14 Febr.) termometrul s'a coborât în cursul nopţii până la -26^0 sub zero. *Buletinul meteorologic lunar din Febr. 1929* dă un minimum absolut de -25^0 (la 10 Februarie) la Constanţa şi Balcic; de $-25^0.6$ (la 9 Februarie) la Sulina; şi de $-29^0.7$ (la 8 Februarie) la Bazargic. Temperaturile cele mai scăzute din Ţara noastră s'au înregistrat la Casa Omul în Bucegi la 10 Febr., de -38^0, după acelaş buletin; în Moldova, la Drăguşeni, de -32^0; peste munţi, la Gheorghieni, -35^0; iar la Cernăuţi $-29^0.2$ după observările D-lui Prof. Steleanu.

Frigul intens a făcut ca apa Mării să îngheţe în basinurile portului şi chiar în Mare până la orizont; iar viscolul şi „furtuna îngrozitoare" au ridicat apoi sloiurile unele peste altele, îngrămădindu-le spre mal şi oferind, la 45^0 latitudine, aspecte ca'n mările polare. În basinurile portului ghiaţa, îngroşându-se prea tare, împiedica manevrarea vapoarelor, cu toată activitatea de zi şi de noapte a remorcherelor. Un vas german, spre a se degaja din blocuri, a fost nevoit a recurge la apă clocotită; canoniera „Ghiculescu" şi bricul „Mircea", strânse ca'ntr'un cleşte, erau ameninţate a se sparge, dacă marinarii n'ar fi

www.ziuaconstanta.ro

tăiat ghiața împrejur și n'ar fi înlăturat blocurile; iar vasul „Regele Carol" a fost ridicat în sus cu 70—80 cm. peste nivelul apei.

În zilele acelea de ger, valurile mării au aruncat la țărm mari cantități de pește înghețat (guvizi). Locuitorii de pe litoral, din satele Șabla, Două Mai etc., s'au aprovizionat din belșug cu acest aliment oferit de apa Mării. Dinspre delta Dunărei marinarii au văzut trecând spre sud stoluri speriate și obosite de păsări aquatice, care și-au luat sborul spre țări mai calde; dar multe din aceste păsări au pierit în drum, din cauza viscolului, iar cadavrele lor pluteau pe Mare, în larg. Și'n interiorul provinciei gerul a făcut victime destule. Vitelor din grajduri le-a crăpat pielea de frig. Pe câmp s'au găsit multe cadavre de lupi, vulpi și alte fiare. Ne amintim de iarna grea pe care o descrie și poetul Ovidius în timpul exilului său la Tomis.

„Cu tot viscolul și furtuna care se menține pe M. Neagră, — scrie ziarul „*Dobrogea Jună*" (14 Febr. 1929) — vapoarele Serviciului Maritim român pleacă și sosesc regulat. Sunt singurele vapoare ce mai circulă după itinerariu, menținând neîntreruptă legătura între Occident și Orient, în timp ce trenul expres-orient se află de 14 zile împotmolit în Macedonia. Astfel, Luni seara, vaporul „Principesa Maria" a părăsit portul Constanța și a ajuns cu bine a doua zi la Constantinopol unde, când a intrat în port, avea aspectul unui imens bloc de ghiață, provocând admirația tuturor, nu atât pentru aspectul vasului, cât pentru bravura marinarilor.

Un studiu asupra Iernei anului 1928—29 a publicat d-l *Alex. Ionescu* în Buletinul meteorologic lunar No. 2 din Febr. 1929 pag. 25 ff. Domnia sa arata că au fost două perioade de ger. Prima perioadă a durat dela 30 Ianuarie la 14 Februarie, cu ger culminant la 10 Febr., când valuri de aier înghețat s'au lăsat din spre oceanul polar către Europa. Primul val de frig a ținut dela 28 Ianuar — 3 Februar, înaintând din spre Novoia Zemlia către sud; iar al doilea val a durat dela 3—8 Febr., având două direcții: una spre Sud, peste Moscova-Chiev și România, unde ajunge la 7 Februarie și a doua peste Finlanda și de a colo iar spre România, unde ajunge la 10 Februarie. În perioada a doua, care începe la 14 Februarie, s'au mai coborât două valuri înghețate: unul cu maximum de frig la 16 Februarie și altul la 22 Februarie.

În tot acest timp, marele anticiclon ruso-siberian s'a întins până în occidentul Europei, pe când aria ciclonală din spre Islanda se restrânsese în Atlantic, mai la sud de cât în cazuri normale. Acest

www.ziuaconstanta.ro

tip de timp, cu o asemenea distribuţie a ariilor de mare şi mică presiune atmosferică, e caracteristic iernilor grele din Europa.

În acelaş număr al Buletinului meteorologic lunar, d-l *E. Otetelesanu* caută să dea o explicare acestui tip de timp, punându-l în legătură cu activitatea maximă a petelor solare (pag. 29—35).

Sal.

* * *

Un monument lui Mihail Eminescu în Constanţa. — După Bucureşti, Iaşi, Galaţi, Dumbrăveni, Cluj, Banat, Cernăuţi..., iată acum şi Constanţa — de şi puţin cam târziu — aprinzând tămâia adoraţiei în faţa marelui poet al întreg-neamului românesc. Iniţiativa de a se ridica un bust lui Mihail Eminescu lângă malul Mării — sugerată de altfel de mult cititorilor duioasei poezii *„Mai am un singur dor"*, — este vrednică de toată lauda şi dă dovadă de mare înălţime sufletească. Acest nou monument, la marginea dinspre ape a pământului românesc, capătă şi o valoare simbolică. El ne apare ca încă un stâlp de hotar sufletesc, aşa precum pe vremuri strămoşeştii „bouri" marcau hotarele materiale ale Voevodatului lui Ştefan-Vodă.

S'a adunat, în vederea acestui scop, un număr de intelectuali cari, consfătuindu-se în localul liceului „Mircea cel Bătrân", au constituit şi un comitet de acţiune. Liga culturală, secţia Constanţa, a votat un prim fond bănesc pentru înfăptuirea acestei opere; băncile populare din judeţ vor contribui şi ele cu sume diferite. Se vor ţine conferinţe cu intrare; se vor lansa liste de subscripţii: se vor pune în vânzare fotografii ale marelui dispărut; se va apela la contribuţi benevole. Primăria municipiului va dărui un loc potrivit pe malul Mării, de unde bustul Nemuritorului va putea privi *„cum ale apei valuri trec, călătorind spre dânsul"*.

E bine, e într'adevăr înbucurător, e chiar mişcător până la lacrimi. Numai armonie şi perseverenţă de-ar fi; numai de-ar dura însufleţirea momentului iniţial până la inaugurare. Altcum vom rămâne iarăşi, şi de astă dată, numai cu pietrele fundamentale. Nădăjduim totuşi, că iniţiativa, pornită de la tineretul generos, sincer şi desinteresat, va fi urmărită până la realizarea definitivă.

Alegerea de preşedinte al comitetului în persoana d-lui *I. N. Roman*, ar fi o garanţie de conducere echilibrată. Alegerea d-lui *G. Coriolan* în calitatea de casier, ar fi o altă garanţie pentru păstrarea şi buna administrare a fondurilor. Alegerea d-lui *N. Chirescu*, preşe-

www.ziuaconstanta.ro

dintele ligii culturale, ca membru, ar oferi posibilităţi de mai grabnică înfăptuire. Ce bine ar fi fost însă, dacă s'ar fi mobilizat toate forţele, care reprezintă un trecut cultural în Dobrogea!

Noi, cei dela Analele Dobrogei, ne bucarăm sincer de iniţiativa luată şi-i dorim cea mai desăvârşită izbândă. De asemenea nu ni se cade a sta deoparte, de'ndată ce ni se va cere şi concursul nostru. Exprimăm însă desideratul ca în toată acţiunea să stăpânească acea binefăcătoare lărgime de vederi, pe care am cerut-o şi cu prilejul serbărilor semicentenarului Dobrogei, dar pe care, din cauza luptelor şi sectarismului partidelor politice, n'am reuşit a o realiza. Căci la asemenea serbări şi la asemenea omagii aduse marilor dispăruţi trebue asociat sufletul întregului neam, de oarece un Mihail Eminescu aparţine neamului întreg. *Şi am dori, de asemenea, ca bustul genialului poet să aibă, cel puţin de data aceasta, norocul unei asemenea realizări artistice, în cât să poată sta la aceeaşi înălţime cu opera sa genială* şi să câştige aprecierea deplină a tuturor cunoscătorilor artei adevărate şi a tuturor adoratorilor maestrului literaturii române.

Deci, încă odată, urăm comitetului înfăptuitor izbândă fericită!

Sals

* * *

Rectificare. — In „*Cronica numismatică şi arheologică*", An. VIII, No. 83—88, Iulie-Dec. 1928, la pag. 47 citim următoarele:

„Cea mai importantă din aceste lucrări (apărute cu prilejul semicentenarului Dobrogei) este publicaţia oficială, intitulată „Dobrogea, cincizeci de ani de vieaţă românească", tipărită în Bucureşti la Cultura Naţională şi cuprinzând 800 pagini de format mare, cu numeroase ilustraţii, planşe şi hărţi. Ea a fost redactată din iniţiativa d-lor A. Lapedatu, Ministrul cultelor şi artelor şi V. Sassu, preşedintele comitetului organizator şi prin îngrijirea d-lor C. Brătescu, profesor la Universitatea din Cernăuţi etc. şi I. Georgescu, inspector şef şcolar din Constanţa etc.".

O mică rectificare se impune.

Memoriul pe care l-am înaintat în timpul guvernării averescane şi mai apoi în timpul guvernării liberale pentru organizarea unor serbări ale semicentenarului Dobrogei, precum şi planul acestor serbări, din care unele puncte ne luam însărcinarea noi a le realiza, ne scuteşte a intra aci în amănuntele acestei chestiuni. De oarece însă hotărârea guvernului de a se începe pregătirile întârzia prea mult şi aproape ne pierdusem speranţa de a mai aştepta ceva în această

www.ziuaconstanta.ro

privință și cum timpul material până la data istorică a jubileului era prea scurt, — *am pornit, independent de acțiunea oficială, publicarea volumului festiv la „Glasul Bucovinei" din Cernăuți.* Destul de târziu în fine, am primit însărcinările ce ni s'au dat (scoaterea unui volum festiv, organizarea expoziției semicentenarului etc). — după ce ele, pe cât se pare, mai trecuseră și pe la alții, fără rezultat. Atunci am sistat tipărirea volumului la Cernăuți — unde se culeseseră câte-va coale — pentru a-l trece la tipografia „Cultura Națională" din București. Ministerul s'a oferit a finanța acest volum — la înjghebarea căruia a participat cu câteva articole oficiale — celelalte fiind obținute de noi pentru Analele Dobrogei festive. *Pentru aceia și volumul festiv poartă tipărit pe el mențiunea că alcătuește Vol. IX, anul 1928, din Analele Dobrogei.* Dar inițiativa și concepția acestui volum ne aparține, dovadă, între altele, și neplăcerile ce le-am avut într'un moment dat din partea oficialității de a se arunca asupra noastră cheltuelile de tipar. Și tot așa stau lucrurile și cu inițiativa și concepția în organizarea expoziției jubilare. Mai multe nu voim a pomeni aci. Atâta putem afirma deocamdată că, pe când unii munciau fără odihnă până la limita de rezistență a sănătății lor, spre a se achita cu cinste, într'un timp atât de scurt, de obligația ce și-au luat-o, — alții recoltau laude și osanale nemeritate din partea presei de partid, inducând în eroare până și pe oamenii de bună credință. In asemenea cazuri, *ori cât de neplăcută ne-ar fi o pledoarie pentru propriile noastre merite, noi nu putem tăcea în fața tentativei de a ni se răpi dreptul de proprietate ce-l avem asupra inițiativei și muncii noastre creatoare.* Un dublet al arhivei serbărilor fiind în posesiunea noastră, putem face dovadă ori și când de contribuița fiecăruia în realizarea pomenitelor serbări.

Sals

www.ziuaconstanta.ro

www.ziuaconstanta.ro

DONAŢIUNI

Bucureşti, 5 Martie 1930.

FUNDAŢIUNEA
„REGELE FERDINAND I"

Sediul: Palatul Regal
Calea Victoriei, Bucureşti

Stimate Domnule Brătescu,

Deosebită bucurie am avut că la şedinţa trecută a Comitetului Fundaţiei, aducând în discuţie marile greutăţi materiale cu care luptă publicaţiuni de valoarea „Analelor Dobrogei", vi s'a acordat suma de 50.000 lei, ca să puteţi duce înainte munca D-V. dezinteresată şi atât de folositoare pentru cunoaşterea Dobrogei.

V'aş ruga să binevoiţi a dispune trimiterea unei colecţii din Analele Dobrogei pentru Biblioteca Fundaţiunii. Dacă mai aveţi exemplare din extrase, v'aş ruga să ne trimiteţi şi din acestea.

Cu deosebită stimă

G. T. Kirileanu.

Bucureşti, 4 Martie 1930.

FUNDAŢIUNEA
„REGELE FERDINAND I"

Sediul: Palatul Regal
Calea Victoriei, Bucureşti

Domniei Sale
Domnului C. Brătescu
Profesor de Geografie la Universitatea din Cernăuţi

Am onoare a vă aduce la cunoştinţă că în şedinţa dela 21 Februarie 1930, Comitetul Fundaţiunii „Regele Ferdinand I", având în vedere greutăţile materiale ce întâmpinaţi pentru publicarea revistei „Analele Dobrogei", care în curs de zece ani a dat la lumină numeroase studii şi bogat material pentru cunoaşterea ţinuturilor de peste Dunăre, v'a acordat un ajutor de 50.000 lei pentru continuarea acestei publicaţiuni.

Primiţi, Vă. rog, asigurarea distinsei mele consideraţiuni.

Preşedinte: **C. Hiotu.** *Director:* **G. T. Kirileanu.**

---

www.ziuaconstanta.ro

Mulţumind d-lui Preşedinte şi onoratului Comitet al *Fundaţiunii „Regele Ferdinand I"* pentru măgulitoarele aprecieri asupra revistei „Analele Dobrogei" şi pentru ajutorul de 50.000 lei, aducem la cunoştinţă că această sumă a fost depusă spre fructificare, în vederea tipăririi unui volum din Analele Dobrogei, care se va ocupa în special cu studiul Mării Negre. Totodată, fiindu-ne tiparul asigurat pentru acest an, prin donaţiunile generoase ale Primăriei şi Prefecturii de Constanţa, am hotărât a trimite *gratuit* Analele Dobrogei la un număr cât mai mare de biblioteci, mai cu seamă că o seamă dintre abonaţii noştri dobrogeni, dintre cari majoritatea nu ni-au plătit abonamentul pe 2, 3, 4 şi chiar 10 ani (!), au socotit Analele Dobrogei ca o revistă inutilă, ale cărei foi trebuesc să rămâie netăiate şi care, prin urmare poate fi refuzată fără nici o consideraţie faţă de ostenelile noastre dezinteresate şi faţă de cheltuelile de tipar, pe care a trebuit să le cerşim oriunde am găsit puţină bunăvoinţă şi apreciere. Mărturisim că am rămas surprinşi, constatând că persoanele ce ne-au refuzat revista aparţin „elitei intelectuale", fiind profesori secundari, medici, avocaţi, ingineri, preoţi etc., dintre cari unii au înţeles chiar a privi sub prizma politicei de partid obligaţia de a ne achita abonamentul la această revistă *culturală*, care nu are de a face întru nimic cu politica de partid, în afară de care a rămas şi va rămânea până la dispariţie.

Drept aceea, când pe lângă asemenea atitudini anticulturale, primim aprecieri şi ajutoare ca cele ale *„Fundaţiei culturale Regele Ferdinand I"*, care pentru noi constitue o surpriză neaşteptată, nu putem decât să ne arătăm deplina noastră recunoştinţă şi să promitem că vom continua cu aceeaşi râvnă ca şi până acum publicarea Analelor Dobrogei, al căror aport pentru cunoaşterea acestei provincii este recunoscut ca deosebit de preţios.

Redacţia şi Administraţia.

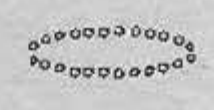

www.ziuaconstanta.ro